

EREK ÇOCUK KULÜBÜ YAYINLARI (2)

BENLİĞİNİ ARAYAN ÇOCUK

yazan: Virginia AXLINE
çeviren: Elkin BESİN

BENLİĞİNİ ARAYAN ÇOCUK

yazan: Virginia AXLINE
çeviren: Elkin BESİN

BİRİNCİ BÖLÜM

Yemek zamahtıydı. Bu öğlen de çocuklar eve gitmek üzere palto ve şapkalarına ulaşmak için, her zamanki gibi, koşuyorlardı. Bunu yapmayan tek kişi Dibs'ti. Odanın bir köşesinde bülülmüş, başı öne eğik, kollarını göğsünde sıkıca kavuşturmuş, eve gitme zamanı olduğunu bilmezlikten gelmekteydi. Öğretmenler beklediler, Bayan Jane ve Hedda gerektiğinde diğer çocuklara yardım ediyorlardı. Bu arada Dibs'i de gözden kaçırmıyorlardı.

Diğer çocuklar anneleri geldikçe okuldan ayrıldılar. En sona Dibs kaldı. Öğretmenler birbirlerine ve sonra da duvarın kenarına dertop olmuş Dibs'e baktılar. Miss Jane, "Senin sıran" deyip sessizce odadan çıktı.

Hedda sabırlıca "Haydi Dibs, artık eve gitmeli. Yemek zamanı geldi" dedi. Dibs'te hiçbir hareket yoktu. Karşı koyması kesin ve katıydı. Hedda ona yavaşça sokularak, "Paltonu giymene yardım edeyim," dedi. Paltosunu uzattı. Dibs bakmadı bile. Duvara iyice yapıştı ve başını kollarına gömdü.

"Lütfen Dibs, neredeyse annen gelecek. " Annesi hep geç gelirdi. Belki de geldiğinde glyinme savaşının bitmiş olmasını, Dibs'in sessizce kendisiyle gelmesini umarak, özellikle gecikiyordu.

Hedda şimdi Dibs'e iyice yakındı. Uzanıp onun omuzunu okşadı. Yavaşça, "Haydi, Dibs, " dedi. "Gitme zamanı olduğunu biliyorsun."

Dibs birden küçük, vahşî bir yaratık gibi Hedda'nın üstüne atıldı. Onu yumruklayıp, tırmıklayarak haykırıyordu. "Eve değil! Eve değil! Eve değil!" Bu, her gün böyle idi.

Hedda "Anlıyorum ama eve gidip yemek yemelisin," dedi. "Büyüyüp güçlenmeyi istersin, değil mi?"

Dibs birden duraladı. Hedda'ya saldırmaktan vazgeçti. Onun, paltosunu giydirmesine ve ününü iliklemesine ses etmedi. Hedda, "Yarın yine geleceksin," dedi.

Annesi gelince, Dibs yüzünde güzyaşı izleri ve bumboş bir ifade ile, onunla gitti.

Zaman zaman savaşı uzun sürer ve anne geldiğinde henüz bitmemiş olurdu. Böyle olduğunda, anne, Dibs'i almak üzere içeri şoförü yollardı. Şoför Dibs'i kucaklayıp, kimseye tek söz söylemeden arabaya götürürdü. Bazen Dibs yol boyunca bağıırır, şoförü yumruklardı. Bazen de birdenbire sakinleşir, yenik görünürdü. Adam Dibs'e hiçbir şey söylemezdi. Dibs bağıırıp yumruklarını atıyor, yoksa birden sakinleşip hareketsiz mi kalıyor, önce hiç fark etmemiş gibi idi.

Dibs iki yıldır bu özel yuvada idi. Öğretmenler onunla bir ilişki kurabilmek, ondan bir tepki alabilmek için ellerinden geleni yapmışlardı. Ancak bu ilişki, bir iki dokunma ve geri çekilmenin ötesine geçmemişti. Dibs sanki herkesi sınır dışı tutmakta kararlıydı. Hiç değilse, Hedda böyle düşünüyordu. Gerçi çocuk okulda bir ilerleme kaydetmişti. Örneğin, okula başladığında hiç konuşmaz, yerinden kımıldamazdı. Tüm bir sabah boyunca köşesinde sessiz ve hareketsiz otururdu. Epey zaman sonra iskemlesinden kalkıp, odada dolaşmaya başlamış, çevresindeki bazı şeylere bakar olmuştu. Ama, birisi ona yaklaşırsa, yerde top gibi kıvrılıp, hareketsiz kalırdı. Kimseyle göze gelmezdi. Kendisiyle konuşmaya çalışanlara kesinlikle yanıt vermezdi.

Okula devamı kusursuzdu. Her sabah annesi onu arabayla okula getirirdi. Ya anne, üzgün ve sessiz bir görünüm içinde onu kapıya kadar getirir, ya da şoför onu kucakında taşır, içeri bırakır giderdi. Okula gelirken hiç ağlamazdı. Kapıda bırakılıncaya sessizce durur, biri gelip de onu sınıfa götürüne dek kımıldamazdı.

mazdı. Üstünde palto varsa onu çıkartmak için hiçbir çaba göstermezdi. Öğretmenlerden biri onu karşılar, paltosunu çıkartırdı. Ancak bundan sonrasını kendi kendine yürütürdü. Diğer çocuklar kısa bir süre içinde ya bir grup çalışmasına katılır, ya da kendi başlarına bir işe girerlerdi. Dibs ise zamanını sınıfın kenarlarında emekleyerek, masaların altına, piyanonun arkasına saklanarak geçirir, ya da bir saat boyunca kitaplara bakardı.

Dibs'te öğretmenlerin onu kendi haline bırakmalarına yol açan bir tavır vardı. Davranışlarında çok tutarsızdı. Bir an zekâca çok geri görünürdü. Bir başka anda ise, çabucak ve sessizce, insana üstün zekâlı olduğu izlenimini verecek bir şey yapardı. Eğer birinin ona baktığını sanırsa hemen kabuğuna çekilirdi. Çok zaman, duvar kenarlarında emekler, masaların altında dolaşır, ileri geri salınır, elinin kenarını çigner, parmağını emerd. Öğretmenlerden biri ya da çocuklar onu herhangi bir katılımda bulunmaya çağırırsa yere kaskatı yatarı. Yalnız bir çocuktur. Belli ki dünya ona hiç de sıcak ve dostça görünmüyordu.

Eve gitme zamanlarında, ya da biri ona istemediği bir şeyi yaptırmak istediğinde, öfke nöbetleri geçirdiği olurdu. Öğretmenler çoktan beri O'nu guruba katılmaya çağırmakla yetinmekteydiler. Çok zorunlu değilse, O'nu, hiçbir şey yapmağa zorlamıyorlardı. Kitap, oyuncak, bilmece ve ilgisini çekebilecek her türlü araç-gereç sunmaktaydılar. Dibs, kimseden doğrudan doğruya birşey almazdı. Eğer herhangi birşey masaya, ya da yerde O'nun yakınına konursa bir süre sonra onu alır, dikkatle incelerdi. Kitaplara ise asla ilgisiz kalamazdı. Hedda'nın çok zaman söylediği gibi, sanki "okuyormuş gibi" davranırdı.

Hazen bir öğretmen yanına oturup O'na bir öykü okur ya da bir şeyler anlatırdı. Bu sırada Dibs, yere yüzükoyun yatar, uzağa gitmez, anı ne öğretmene bakar, ne de herhangi bir ilgi gösterirdi. Miss Jane, Dibs ile çok zaman böyle ilgilenirdi. Neyi anlattığını, elindeki malzeme ile göstererek, birçok şey hakkında konuşurdu. Bir keresinde konu mıknaş ve mın-

yetik çekimin temelleriydi. Bir başka sefer ilginç bir taştı. En ufak bir ilgiye yol açacağını sandığı herşey hakkında konuşmaktaydı. Dedğine göre, çok zaman kendini orada oturmuş, kendi kendine söylenen bir budala gibi hissedermiş. Ama Dibs'in durumunda da dinliyor olduğu duygusunu veren bir şeyler varmış. Östelik Miss Jane, "Birşey kazanamamam bile, ne kaybederim ki!" diye düşünürmüş.

Öğretmenler Dibs ile ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Okul psikologu Dibs'i izlemiş ve bir kaç kez test vermeyi denemişti. Ancak Dibs test almağa hazır değildi. Okulun çocuk doktoru birkaç kez Dibs'e bakmağa çalışmış ancak çaresiz kalmıştı. Dibs beyaz gömlekli doktordan çok huylanmış ve O'nu yanına yanaştırmamıştı. Sirtını duvara dayayıp ellerini tırmalamaya hazır zutmuş, biri yaklaşırsa savaşa hazır olduğunu belirtmişti. Doktor, "Çok garip bir çocuk," demişti. "Kimbilir, belki zekaca geri, belki psikotik, ya da beyin arızası var. O'nu böyle yapanın ne olduğunu bilecek kadar kim yaklaşabilir ki O'na!"

Bu yuva, geri zekalı ya da duygu bozukluğu olan çocuklar için değildi. Doğu yakasındaki çok güzel bir malikanede kurulmuş, seçkin bir özel okuldu. Çok parlak ve sosyal gelişimi çok ileri çocukların ana-babalarını çeken bir geleneğe sahipti.

Dibs'in annesi oğlunun bu yuvaya alınması için yönetici üzerinde etkili olmuştu. Dibs'in büyük teyzelerinden biri okula büyük çapta mali katkıda bulunmuş, bu da yönetim kurulunun kararlarında etkileyici bir üye olmuştu. Dibs, okula böyle başkılar sonucu alınmıştı.

Öğretmenler sık sık Dibs'in mesleki yardıma gereksinimi olduğu yönündeki görüşlerini dile getirmişlerdi. Ancak annenin yanıtı hep aynı idi: "O'na biraz daha zaman verin."

Böylece iki yıl geçmiş, Dibs bir miktar ilerleme kaydetmişti ama, öğretmenler bunun yeterli olmadığı kanısındaydılar. Onlara göre durumun böylece sürdürülmesi, Dibs'e haksızlıktı. O'nun kabuğundan çıkmasını umuyorlardı yalnızca. Dibs'i tartışıklığında -kı bunu hemen hergün yapıyorlardı- kendilerini çaresiz hissediyorlardı. Nihayet sadece beş yaşında bir

çocuktı. Çevresindeki her şeyden haberli olup ta, herşeyi içinde kilitli tutuyor olabilir miydi? Üzerine eğildiği kitapları sanki okuyordu. Öğretmenler kendi aralarında, "Bu gülünç bir düşünce yine de" diyorlardı. "Kendini henüz sözle anlatamayan bir çocuk nasıl okuyabilir? Böylesine karmaşık bir çocukta zeka geriliği olabilir mi? Davranışları geri zekalı çocuklarınkine hiç benzemiyor. Yoksa kendi yarattığı bir dünyada mı yaşıyor? Otistik mi? Gerçeklerden kopmuş mu? Ama çok zaman dünyası, buruk bir gerçekliği, bir mutsuzluk acısını yansıtır gibiydi.

Dibs'in babası tanınmış bir bilim adamıydı. Herkes O'nun çok parlak bir zekaya sahip olduğunu söylüyordu. Ancak okulda kimse onunla tanışmamıştı. Dibs'in bir de kız kardeşi vardı. Anne kızı Dorothy'nin pırıl pırıl, mükemmel bir çocuk olduğunu söylüyordu. O bu okula gelmiyordu. Hedda bir keresinde Dorothy'yi annesiyle Central Park'ta görmüştü. Dibs yanlarında değildi. Hedda diğer öğretmenlere "pırıl pırıl Dorothy"nin şımarık bir piç kurusu olduğunu söylemişti. Hedda, Dibs'e yakınlık duymaktaydı ve bu nedenle Dorothy hakkında peşin hükümlü olabileceğini itiraf ediyordu. Dibs konusunda inançlıydı ve O'nun içine kapandığı korku ve öfke hücrelerinden bir gün, bir şekilde çıkacağına inanıyordu.

En sonunda okuldaki kadro Dibs hakkında bir şeyler yapılması gerektiğine karar verdi. Bazı başka ana-babalar O'nun okulda olmasından şikayetçiydiler —Özellikle Dibs bazı çocukları tırmalayıp, ısırdıktan sonra—.

İşte bu sırada ben, Dibs'in sorunlarının görüşüleceği bir toplantıya çağırıldım. Bir klinik psikoloğuyum. Çocuklar ve ana babalarıyla çalışma alanında uzmanım. Dibs hakkındaki ilk bilgileri bu toplantıda aldım. Buraya kadar yazdıklarım, bana öğretmenler; okul psikoloğu ve çocuk doktoru tarafından aktarılanlardır. Üenden Dibs'i başarısızlıklarından biri olarak kaydedip okuldan çıkartmadan önce, O'nunla ve annesi ile görüşüp, kendilerine görüşümü bildirmemi istediler.

Toplantı okulda yapılmıştı. Tüm söylenenleri ilgi ile dinledim. Dibs'in kişiliğinin bu insanlardaki etkisi dikkatimi çekti. O'nun değişken davranışları hepsini şaşırtmış ve umutsuzlu-

ğa--düşürmüştü. Dibs'in tutarlı olduğu tek boyut kendisine fazla yaklaşan kişilere düşmanca bir biçimde karşı koymasıydı. O'nun açıkça görülen mutsuzluğu bu hassas insanları tedirgin etmişti. Çünkü bu mutsuzluğun soğuk yalnızlığını kendi içlerinde duymaktaydılar.

Miss Jane bana "Geçen hafta annesi ile görüştum." dedi. "O'na Dibs'i okuldan çıkartabileceğimizi, yapabildiğimiz her şeyi yaptığımızı ve bunun yetmediğini hissettığımızı söyledim. Çok canı sıkıldı. Ama anlaşılması öyle güç bir kadın ki. Bir danışman çağırıp O'nu bir kez daha değerlendirmemize izin verdi. Kendisine sizden söz ettim. Sizinle görüşmeyi ve sizin Dibs'i burada izlemenizi kabul etti. Daha sonra Dibs'i burada alakoymayacaksak, kendisine, geri zekalı çocukları kabul eden yatılı bir özel okul tavsiye etmemizi istedi. Kendisinin ve kocasının Dibs'in geri zekalı veya beyin arızalı olabileceği gerçeğini kabul ettiklerini belirtti."

Bu sözler Hedda'nın patlamasına yol açtı. "Tabii O'nun duygusal bozukluğu olabileceğine ve buna da kendisinin neden olduğunu itiraf edeceğine, çocuğunun geri zekalı olduğuna inanmayı yeğliyor," diye bağırdı.

Miss Jane, "Dibs hakkında pek tarafsız kalamıyoruz," dedi. "O'nu bu kadar süredir burada tutup, kaydettiği ufacık ilerlemeyi gözümüzde büyüttmüş olmamızın nedeni de bu olsa gerek. O'nu savunan bir elimiz olmadan, buradan geri çevirmeye dayanamıyoruz. Dibs'i hiçbir zaman, O'na ve ana babasını davranışlarına olan kendi duygusal tepkilerimizi dile getirmeden, tartışmadık. Dibs'in ana babasına karşı olan tutumumuzda haklı olduğumuzdan bile emin değiliz."

Hedda, "Eminim ki Dibs dışı açılmanın eşliğinde. Savunma mekanizmalarını daha uzun süre ayakta tutmaya katlanabileceğini sanmıyorum," dedi.

Çocukta, bu insanların ilgi ve duygularını uyaran bir şeyler olduğu açıkça görülmekteydi. Onların bu çocuğa gösterdikleri sabrı anlıyordum. Kişiliğinin onları etkileyişini hissedebiliyordum. Kişilik içinde yer alan karınışaları açık, seçik kavramakta yetersiz kalmanın nasıl bir duyguya yol açtığını

biliyordum. Bu toplantıya, çocuğa duyulan saygının neden olduğunu farketmekteydim.

Dibs'i bir süre oyun tedavi seanslarında görmeme karar verildi. Bunun için ailenin izni gerekiyordu. Bu kararın Dibs'in öyküsüne ne katabileceğini hiç birimiz bilemezdik.

İKİNCİ BÖLÜM

İşte yine akşamın belirsiz gölgeleri, gerçeğin belirgin sınırlarını örtmekte. Yakın çevreyi yumuşak bir belirsizlik kaplamakta. Şimdi zaman, siyah mı beyaz mı zamanı değil. Şu yudur bu da bu, diyemeyiz. Çünkü nesnelerin oldukları gibi görünecekleri ve tüm yanıtların belirlenebileceği aydınlık yok artık. Kararan gökyüzü, yargıların yumuşamasına, duyguların bilinci bastırmasına izin veriyor. Bu loş ışıktaki gözlenebilen olasılıklar öyle çok ki, herhangi bir şeyden emin olmak, olanaksız. İşte böyle zamanlarda, kuşkuların yaranı ortaya çıkar. Kuşkular insanların yaptıkları değerlendirmelerin alan ve sınırlarını zorlarlar. Bir insanın içinde ufuklar genişler ya da yok olurken, başkalarının bu olagelenleri ölçmesi olanaksızdır. Anlayış, insanın kendi yaşantılarından doğar ve kişinin, çok çeşitli yönde görüş ve duygu kazanmasına yol açar. Anlayış öyle değişken anlamlar kazanır ki, tek belirleyici etken "kendine bilinç" olur. Bu anda insan şu gölge dolu dünyanın aşmak kendi düşünce, davranış, duygu ve gereksinimleri ile belirlendiğini kavrayabilir. Bizden başka birinin davranış nedenlerini bilemesek bile, her bireyin kendisi için anlamlı olan, özel bir dünyası olduğunu teslim etmemiz gerekir. Bu dünyayı kişi kendi bütünlüğü ve kendine olan saygısı ile ortaya çıkartmıştır.

O toplantıdan ben, paylaşılan bir saygı ve Dibs ile tanışmak arzusu ile ayrıldım. Böyle sorunlara şimdiki halde yetersiz kalan yanıtlarımızla kapıyı, bir kez daha —ve her zaman bir kez daha— denemeden kapatmamak yönündeki bulaşıcı mesleki tutkuya ben de kendimi kaptırmıştım.

Akıl sağlığı alanına giren problemlerin yanıtlarını bilmiyoruz. Bildiğimiz, sezgilerimiz ve bunların da değişebilir olduğu-
dur. Nesnelliğin, soğukkanlı ve dzenli araştırmanın değerini biliyoruz. Biliyoruz ki araştırma, duygu, tahmin, znellik, hayal ve dşlerin nesnel veriler ve bilimsel gerceklerle btunleşmesidir. Bunların biri olmazsa diğerleri de eksik olur. Bu sayılanlar, gercek nerede bulunabilirse orada, onun yolunu hazırlarlar.

Ben yakında Dibs'i gcrecektim. Okula gidecek ve O'nu diğer çocuklarla birlikte gurup iinde izleyecektim. Bir süre O'nu yalnız olarak gormeğe çalışacaktım. Sonra evine gidip annesi ile görüőcektim. Çocuk Rehberlik Merkezi'ndeki oyun odasında yer alacak diğer karşılaşmalar için zaman kararlaştıracaktık.

Bir soruna cözümü aramaktaydık ve hepimiz biliyorduk ki bu ek yaşantı çocuğun özel hayatında ancak küçük bir yer tutacaktır. Bunun Dibs için ne anlam taşıyacağını bilmiyorduk. Umduğunuzu, anlayışınıza katkıda bulunacak anlayışı kazanmak için bu son fırsattan yararlanmak yönündeydi.

East River Drive'a giderken tanımiş olduğum pek çok çocuğu dşündüm. Her biri vakarla, elde etmeyi istediği kişi liğe ulaşma çabasında diş kırıklığına uğramış mureız çocukları... Anlaşılmamış çocukları... Anna yeniden ve yeniden kendine özgü kişiliklere ulaşmaya çabalayan çocukları... Her çocukta, dışa yansıtılan duygulardan, dşüncelerden, hayallerden, dşlerden ve umutlardan kaynaklanan yeni ufuklar doğmaktaydı. Pekçok nedenle kendilerine dayanılmaz görünen bir dünyaya karşı kendini savunma ile ortaya çıkan korku ve endişelerine yenilmiş çocuklar tanımiştım. Bunların bazıları, savaşımdan, kendi dünyaları ile daha yapıcı biçimde başedecek şekilde, yeni bir güc ve kapasite ile çıkmışlardı. Bazıları kötü talihlerinin sonucuna katlanamamışlardı. Ve de kesin bir açıklama yoktu. Çocuğun istenmeyen çocuk olduğunu ve kabul görmediğini söylemek, O'nun iç dünyasını anlamamıza yetmez. Bu terimler, çok zaman, cehaletimize özür için kullandığımız etiketlerdir. Klişelerden, çabuk varılmış ya da hazır alın-

miş açıklamalardan kaçmamız gerekir. Gerçeğe yaklaşmak istiyorsak, davranışlarımızın nedenlerine inmemiz gerekir.

Ertesi gün okula gitmeye karar verdim. Dibs'in annesine de telefon edip O'nunla evlerinde görüşmeyi sağlamaya çalışacağım. Dibs'i gelecek perşembe, Çocuk Rehberlik Merkezi'ndeki oyun odasında göreceğim. Ve... Sonra nerede sonuçlanacağız?. Kendi çevresinde öylesine sağlam kurduğu duvarı aşamazsa —ki bu çok olası— başka yollar düşünmem gerekecek. Bazan bir yol bir çocukla çok başarılı olur da, bir başka çocukla hiçbir işe yaramaz. Kolay vaz geçmemeli.

Bir yol, bir yol daha denemeden, bir vakayı "umutsuz" olarak nitelememeliyiz. Bazıları, umutlanmak için hiçbir neden yokken umutları ayakta tuttuğumuz için bizi eleştirirler. Ama biz mucize beklemiyoruz. Aradığımız anlayıştır. Kişinin güçlerini geliştirip kullanmasına yardımcı daha etkin yollara ulaşmamıza ancak anlayış yol gösterir. İncelemeler sürer gider ve bizler cehaletimizle örülü balta girmemiş ormandan çıkacak bir yol aramayı sürdürürüz.

Ertesi gün okula çocuklardan önce gittim. Yuva bölümü için ayrılmış odalar neşeli, parlak renkler ve ilgi çekici, uygun araç gereç ile donatılmıştı.

Miss Jane, "Çocuklar neredeyse gelirler," dedi. "Dibs hakkındaki düşüncelerinizi öğrenmeyi isteyeceğim. Umarım kendisine yardımcı olunabilir. O çocuk hakkında son derece endişeliyim. Bilirsiniz gerçek bir zeka geriliği durumunda çocukta belli davranış biçimleri görülür. Ama Dibs'te bu görüntüler yok. O'nun ne zaman ne yapacağı hiç belli olmaz. Bildiğimiz tek şey O'nun asla gülmeyeceğidir. Hatta en küçük bir mutluluk belirtisi bile göstermez. Bu nedenle O'nun sorununun geri zekalılıktan çok farklı olduğunu sanıyoruz. Çok duygusal bir çocuk. İşte bazı çocuklar geliyorlar."

Çocuklar gelmeğe başlamışlardı. Çoğu içeriye yüzlerinde mutlu bir beklentiyle girmekteydi. Bu okulda kendilerini sakın ve rahat hissettikleri belli oluyordu. Birbirleriyle ve öğretmenlerle neşe içinde selanlaşıyorlardı. Bazıları benimle de konuşup kim olduğumu, burada ne yaptığımı sordular. Şapka ve

paltolarını çıkartıp askılarına astılar. Programa göre önce serbest oyun zamanı idi. Çocuklar içlerinden geldikince kendi seçtikleri oyuncaklarla oynuyor ya da istedikleri araç gereci alıp işe koyuluyor, biribirleriyle konuşuyorlardı.

Sonra annesi Dibs'i içeri getirdi. Anneyi çok az görebildim. Miss Jane ile kısaca konuşup, Dibs'i bırakıp, hemen ayrıldı. Çocuk gri bir ceket ve keş giymişti. Annesinin O'nu bıraktığı yerde duruyordu. Miss Jane, O'na ceketini ve şapkasını çıkartmak ister mi diye sordu. Dibs yanıt vermedi.

Yaşına göre iri idi. Yüzü çok renksizdi. Miss Jane şapkasını çıkartınca, siyah, bukleli saçları olduğunu gördüm. Kolları iki yanından hareketsiz sarkıyordu. Miss Jane paltosunu çıkarttı. Soyunma işlemine hiç katılmıyordu. Giysilerini askıya Miss Jane astı.

Bana yaklaşıp yavaşça "İşte Dibs," dedi. "Kendisi soyunmaz, Onun için biz yardım ediyoruz. Bazen diğer çocuklarla ilişki kurmasına çabalarız ya da O'na özel bir iş veririz. Ama tüm önerilerimize karşı koyar. Bu sabah kendi haline bırakacağız. Böylece nasıl davranacağını izleyebilirsiniz. Uzun bir süre orada öyle durabilir. Ya da bir şeyden bir başkasına koşar. Bazen o kadar sık geçişler yapar ki dikkatini hiçbir şeyde toplayamaz gibidir. Bazen de bir şeyde bir saat boyunca dikkatini yoğunlaştırabilir. Bu tamamen o gün nasıl hissettiğine bağlıdır."

Miss Jane başka çocukların yanına gitti. Ben de belli etmeksizin Dibs'i izlemeğe koyuldum.

Orada duruyordu. Yavaşça ama bilerek döndü. Bir an için ellerini çaresizlik belirtircesine hareket ettirdi. Sonra yana indirdi. Yeniden döndü. Şimdiki durumunda isterse beni görebilirdi. İç geçirdi. Dudağını ısırdı. Öylece durdu.

Küçük bir çocuk O'na koştu. "Seam Dibs! Gel oyna." dedi.

Dibs oğlana bir hamle yaptı. Geri kaçmasa, O'nu tırmalayacaktı.

Çocuk, "Kedi, kedil" diye O'nunla alay etti.

Miss Jane gelip çocuğa oynaması için odanın başka tarafını gösterdi.

Dibs duvara dayalı bir masaya yaklaştı. Masada taşlar, deniz kabukları, kömür parçaları ve başka bazı madenler vardı. Masanın yanında durdu. Yavaş yavaş nesneleri birer birer alıp bırakmağa başladı. Her aldığını elliyor, yanağına değdiriyor, kokluyor ve tadına bakıyordu. Sonra her aldığını dikkatle yerine koyuyordu. Bir an bana doğru baktı. Sonra masanın altına girip oturdu. Adeta gözden kaybolmuştu.

Sonra, çocuklar iskemlelerini alıp öğretmen'in çevresine yerleştiler. Her biri o gün okula ne getirdiğini gösterecek ve kendince önemli olan bir şeyler anlatacaktı. Öğretmen onlara bir öykü anlattı. Birkaç şarkı söylendi.

Dibs masanın altındaydı ama pek uzakta değildi. Eğer isterse, söylenenleri duyabilir, yapıları görebilirdi. Acaba masanın altına, ne yapmağa sıra geldiğini tahmin ettiği için mi girmişti? Bilmek zordu. Çocuklar yeniden dağılana kadar Dibs masanın altında kaldı.

Sonra çıkıp odanın çevresinde emekledi. Duvara yakın gidiyor ve yol üstünde rastladığı şeyleri inceliyordu. Bitki köşesine ve akvaryuma rastlayınca kalkıp onları dikkatle inceledi. Arasına bitkilerden birini elliyordu. Dokunuşu hafif görünüyordu. Orada yarım saat kadar kaldı. Gördükleri çok dikkatini çekiyor gibiydi. Sonra oda çevresinde emeklemeyi sürdürdü. Bazı şeyleri çabucak ama dikkatle elledi, sonra başka şeylere geçti.

Kitap köşesine gelince kitapları elden geçirdi. Bir tane seçti. Bir iskemleyi köşeye çekip yüzünü duvara dönerek oturdu. Kitabın başından başlayıp her sayfasını dikkatle inceledi. Sayfaları özenle çeviriyordu. Okuyor muydu? Yoksa resimlerine bile bakmıyor muydu? Öğretmenlerden biri O'na yaklaştı. Yumuşacak bir tonla, "Oo! Kuşlar kitabına bakıyorsun demek. Bana anlatır mısın Dibs?" dedi.

Dibs kitabı yere fırlattı. Kendini de yere atıp yüzü koyun, kaskatı, hareketsiz kaldı.

Öğretmen, "Uzgünüm Dibs," dedi. "Seni rahatsız etmek istemedim." Kitabı kaldırıp masaya koydu. Sonra yanıma geldi. "İşte hep böyle yapıyor," dedi. "Aslında biz O'nu huzursuz etmemeyi öğrendik. Sadece sizin de görmenizi istedim."

Dibs, durumunu değiştirmeksizin, sadece öğretmeni görecek şekilde başını çevirmişti. O'nu görmezlikten geldik. Sonunda kalkıp oda çevresinde yürüdü. Boyalara, tebeşirlere, kile, çivilere, çekice, tahtaya, davula, cimnastik toplarına dokundu. Bunları kaldırıp tekrar yerlerine koydu. Diğer çocuklar, onunla fazla ilgilenmeden kendi işlerine bakıyorlardı. O, diğer çocuklarla fiziki temastan kaçınıyor, onlar da Dibs'i kendi haline bırakıyorlardı. Sonra sıra bahçe saatına geldi. Öğretmenlerden biri bana, "Dibs ya çıkar ya çıkmaz. Hiç belli olmaz," dedi. Çocuklara bahçe saati olduğunu duyurdu, Dibs'e de çıkmak isteyip istemediğini sordu.

Dibs, düz, ağır bir ses tonu ile, "Bahçe yok," dedi.

Ben, havanın çok güzel olduğunu belirtip, çıkmak istediğimi söyledim ve ayağı kalktım. Paltomu giydim.

Birdenbire Dibs, "Dibs bahçe çık!" dedi. Öğretmen, O'na paltosunu giydirdi. O da sarsakça, oyun bahçesine doğru yürüdü. Koordinasyonu çok zayıftı. Sanki duygusal olduğu kadar fiziki olarak da her yanı bağlanmış, düğömlenmişti.

Diğer çocuklar kum havuzunda, salıncaklarda, cimnastik alanında oynadılar, bisikletlere bindiler. Top, saklambaç, kovalamaca oynadılar, Atlayıp, zıplayıp, tırmandılar. Ama Dibs bunların hiçbirini yapmadı. Sakin bir köşeye çekilip eline bir sopa aldı. Onu bir ileri bir geri toprağı sürtüyordu. İleri, geri. Toprakta oyuklar açıyordu. Kimseye bakmıyordu. Yalnızca sopaya ve toprağı bakmaktaydı. Kendi etkinliğı içine gömülmüş, sessiz, içe dönük ve geri çekilmiş bir durumu vardı.

Çocuklar tekrar odaya dönünce dinlenme saati başlayacaktı. Daha sonra, eğer benimle gelmeyi kabul ederse, Dibs ile birlikte oyun odasına gitmemi kararlaştırmıştık.

Öğretmen zili çalınca tüm çocuklar odaya geldi. Miss Jane Dibs'in soyunmasına yardım etti. O bu kez kepinin kendi çıkarıp öğretmene uzattı. Öğretmen, pikapta sakın, rahatlatıcı bir müzik başlattı. Her çocuk bir yayğı alıp yere yaydı. Dibs kendi yaygısını diğer çocuklardan uzak olan kitap masasının altına yerleştirdi. Yüzükoyun yatıp parmağını ağzına aldı. Kendi yalnız, küçük dünyasında ne düşünüyor, neler hissediyordu? Na-

den böyle davranıyordu? Yaşamında insanlardan kendini böylesine soyutlamasına yol açan ne gibi olaylar olmuştu? O'na ulaşabilecek miydik?

Dinlenme saatinden sonra çocuklar yaygılarını kaldırdılar. Dibs de yaygısını katlayıp raftaki doğru yerine koydu. Çocuklar kendi aralarında küçük guruplara ayrılıyorlardı. Bir gurup keresteden bir takım şeyler inşa edecek, bir gurup da kil ve boya ile çalışacaktı.

Dibs kapının yanında duruyordu. O'na yaklaşıp koridorun ucundaki oyun odasına benimle gelmek ister mi diye sordum. Elimi, O'na doğru uzatmıştım. Bir an tereddüt etti. Sonra elimi tutup tek sözcük söylemeden benimle oyun odasına yürüdü. Koridor boyunca sıralı odaların önünden geçerken bir şeyler mırıldandı. Ne dediğini anlamadım. Ama tekrar etmesini de istemedim. Yalnızca, oyun odasının, koridorun sonunda olduğunu söyledim. Ondan gelen bu ilk tepkiye ilgi duymuştum. Gurup odasından, bir yabancı ile, arkasına bakmadan çıkıp yürümüştü. Ellimi sıkıca tuttuğunu farkediyordum. Gergindi. Ama şaşılacak şey, gitmeye istekliydi.

Koridorun sonunda oyun tedavisi için düzenlenmiş küçük bir oda vardı. Döşenişi ve renkleri bakımından pek çekici değildi. Gerçi dar penceresinden biraz gün ışığı sızıyordu ama genelde ışıklar yakıldığında bile loş bir odaydı. Duvar boyaları kötü ve lekeli, yer kahverengi muşambayla kaplıydı. İçeride kil, ıslak kum ve kurumuş sulu boya kokusu duyuluyordu.

Masada, yerde ve raflarda oyuncaklar vardı. Yerde bir oyuncak ev duruyordu. Oyuncak evin her odası eşyalarla dolu idi. Evin önünde yerde, küçük bebeklerden oluşan bir aile vardı. Anne, baba, erkek çocuk, kız çocuk ve bebekler, üstüste yığılı idi. Onların hemen yanında içinde başka bebekler olan açık bir kutu duruyordu. Birkaç plastik hayvan figürü, at, arslan, köpek, kedi, fil ve tavşan. Ayrıca oyuncak arabalar, uçaklar da vardı. Yerde bir kutu içinde tahta bloklar duruyordu. Kum havuzunda kovalar, kürekler ve birkaç teneke kap, masada bir kutu kil, resim tahtasında boyalar ve kağıtlar vardı. Kumdan büyük bir bebek bir koltukta oturmaktaydı. Köşede

uzun boylu, lastikten yapılmış ve şişirilmiş bir figür durmaktaydı. Devrildikten sonra tekrar dik durabilmesi için dip kısmına ağırlık konmuştu. Oyuncaklar sağlam yapılmıştı. Ancak, haşin kullanıldıkları ve eskidikleri görülüyordu.

Oda ve içindeki eşyalarda çocukların etkenliğini geriletecek hiçbir durum yoktu. Hiçbir şey fazla kırılğan ya da dokunulamayacak kadar iyi durumda değildi. Oda, burada vakit geçirecek çocukların kişiliklerinin belirlenmesine olanak sağlayabilecek mekan ve malzemeye sahipti. Odayı, her çocuk, kendi yaşantılarının özelliklerine göre, farklı biçimde algılayabilirdi. Burada bir çocuk eski seslerin sessizliğini arayabilir, anlık bulgularını yüksek sesle dile getirebilir, belirsizliklerden, kaygı ve korkularla, örülü hapisneden dışarı çıkabilirdi. Bu odaya bütün biçim, ses, renk ve hareketlerin kendini etkileyişini getirebilir ve dünyasını, kendi yönetebileceği bir büyüklükte, yeniden kurabilirdi.

Odaya girdiğimizde Dibs'e "Burada birlikte bir saat geçireceğiz." dedim. "Oyuncak ve malzemeye bakabilirsin. Ne yapmak istediğini kendin kararlaştır."

Kapının hemen önündeki alçak iskemleye oturdum. Dibs arkası bana dönük olarak odanın ortasında durdu. Ellerini ovuşturmaktaydı. Bekledim. Bu odada bir saat geçirecektik. Hiçbir şeyin yapılması zorunlu değildi. Oynamış mı, oynamamış mı, sessiz mi durmuş, burada fark etmezdi. Oda çok küçüktü. Nereye gitse uzaklaşmış sayılmazdı. Gizlenmek isterse altına girilecek bir masa vardı. Oturmak isterse masanın yanındaki iskemleyi kullanabilirdi. Eğer oynamak isterse o zaman da oyuncakları kullanabilirdi.

Ama O, odanın ortasında durdu yalnızca. İç geçirdi. Sonra yavaşça döndü. Önce oda boyunca, çekingen, yürüdü. Bir oyuncaktan diğerine geçti. Arada bir, bir oyuncaka dokunuyordu. Bana doğrudan bakmıyor, benim yönüme şöyle bir göz atıyor, ama bakışlarımız karşılaşırsa hemen gözlerini kaçınıyordu. Bu, oda içinde çok tenskinli bir geziydi. Adımları ağırdı. Bu çocukta sanki mutluluk ve gülümseme ile hiçbir ilinti yoktu. Yaşam O'nun için sanki taşınması gerekli ve acı dolu bir vüktü.

Bebeklerin evine doğru yürüdü. Evin çatısında elini gezdirdi. İçine eğilip eşyaları inceledi. Oyuncak evin eşyalarından herbirini elinde evirip çevirdi. Bunu yaparken de soru soran, güvensiz bir anlatımla eşyaların adlarını mırıldandı. Sesi alçak ve düzdü.

Yatak? İskemle? Masa? Beşik? Dolap? Radyo? Banyo? Tuvalet? diyor her eşyayı eline alıp, adını söyleyip, dikkatle yerine koyuyordu. Sonra bebeklerin oluşturduğu yığına döndü. Onları yavaşça karıştırdı. Bir erkek, bir kadın, bir oğlan, bir kız çocuk bir de bebek figürü seçti. "Anne? Baba? Kız kardeş? Bebek?" derken onları geçici olarak belirler gibi ıldı. Sonra hayvanları belirtti. Köpek? Kedi Tavşan?" Üst üste ve derinden iç geçiriyordu. Çok güç ve acı veren bir görevi üstlenmiş gibiydi.

O ne zaman bir nesnenin adını söylese, ben de konuşmasına ilgi duyduğumu belirtecek bir şeyler söylüyordum. "Evet bir yatak," "Dolap sanırım," ya da "Tavşana benziyor," gibi. Yanıtlanmı, O'nun sözleriyle ilişkili, kısa ve tekdüze alınacak şekilde çeşitlendirerek vermeye çalışıyordum. Erkek figürü kaldırıp "Baba?" dediğinde, "Baba olabilir," dedim. Eline alıp adını söylediği her nesne ile ilgili olarak konuşmamız böylece sürdü. O'nun sözel ilişkiye giriş yolunun bu olduğunu düşündüm. Nesnelerin adlarını söylemek, her halde Dibs için yeterli bir başlangıçtı.

Sonra, oyuncak evin karşısına, yere oturdu. O'nu yönlendirmeye çalışmadım. Orada konuşmadan oturmak istiyorsa, sessiz kalabilirdik. Yaptığı her şeyin bir nedeni olmalıydı. Aramızdaki ilişkiyi geliştirmekte girişkenliğin Onda olmasını istliyordum. Oysa genellikle bu iş aşırı istekli bir yetişkin tarafından ele alınır. Daha doğrusu aşırı istekli yetişkinler bu olasılığı çocuğun elinden kaparlar.

Ellerini göğsünde sıkıca kavuşturup, üst üste "Kapı kilit yok. Kapı kilit yok. Kapı kilit yok." dedi. Sesinde çaresiz bir telaş vardı. "Dibs kapı kilit sevmez." Ardından bir hıçkırık sesi duydum.

"Kapıların kilitli olması hoşuna gitmiyor," dedim. Büzüldü. Fısıltıya dönüşmüş bir sesle, "Dibs kapalı kapı sevmez, kapalı ve kilitli kapı sevmez. Dibs çevrede duvar sevmez," dedi.

Belli ki kapalı ve kilitli kapılarla bazı mutsuz deneyimleri olmuştu. Belirttiği duyguları anladım. Sonra, bebekleri koyduğu yerden alıp evin dışına çıkarttı. Anne ve baba bebekleri alıp, "Çarşıya gidin! Çarşıya gidin!" dedi. "Haydi çarşıya gidin, dışarı! Gidin!"

"Ya, demek anne alışverişe çıkıyor," dedim. "Baba ve kız kardeş te, öyle mi?" Dibs hepsini dışarı çıkarttı.

Sonra, evin duvarlarının yerinden çıkartılabileceğini keşfetti. Her bir duvarı yerinden çıkartırken, "Duvar sevmez. Dibs duvar sevmez. Bütün duvarları kaldır Dibs!" diyordu. Böylece Dibs, bu oyun odasında, kendi çevresinde kurmuş olduğu duvarların bir kısmını yıkmış oldu.

Yavaş yavaş ama adeta acı çekerek oynamaktaydı. Saat dolunca, buradaki oyun zamanının bitmek üzere olduğunu, sınıfına gideceğimizi söyledim.

"Beş dakika daha var," dedim. "Sonra gitmek zorundayız."

Oyuncak evin önünde oturuyordu. Ne hareket etti, ne de konuştu. Ben de öyle yaptım. Beş dakika dolunca odasına gidecektik.

O'na gitmek isteyip istemediğini sormadım. Tekrar gelmeyi isteyip istemediğini de... Söz vermek istemeyebilirdi. Üstelik bu konudaki kararı verecek olan da O değildi. O'na haftaya görüşeceğimizden söz etmedim. Çünkü henüz annesi ile kesin bir plan yapmamıştık. Bu çocuk yeterince zedelenmişti. Buna bir de yerine gelemeyecek beklentilerin yıkımını eklemek gerekti. O'na burayı sevip sevmediğini de sormadım. Bu, daha yeni denenmiş bir yaşantının değerlendirmesini yapmaya O'nu zorlamak olurdu. Eğer bir çocuğun oyun oynaması onun kendini ifadedeki doğal yolu ise, bu doğal yolu neden tek tip bir tepkiye dönüştürmek çabasını gösterelim?

Kendilerine sorulmadan önce başkalarının çoktan yanıtlamış sorularla, çocukların, ancak akli karıştır.

Beş dakika geçmişti. Ayağa kalktım. "Gitme zamanı Dibs," dedim. Yavaşça kalktı. Elimi tuttu. Odadan çıkıp koridorda ilerledik. Yolun yarısında sınıfının kapısı görününce, "Artık kendin gidebilir misin?" diye sordum.

"Tamam," dedi. Elimi bırakarak sınıfına gitti.

Bunu yapmamın nedeni Dibs'in yavaş yavaş kendine yeterli ve sorumlu hale geleceğini umuyor olmamdı. Bunu yapabilecek yetenekte olduğu konusundaki güvenimi O'na hissettirmek istedim. Eğer tereddüt etse, daha ilk günden bu kadarının O'na fazla geldiğini bir şekilde belirtse, koridorda O'nunla biraz daha yürürdüm. Hatta daha fazla destek istese kapıya kadar da O'nu bırakmazdım. Ancak, kerdi "Tamam" dedi. Sesi yumuşaktı. Koridor boyunca ilerledi. Sınıfının kapısını açtı, sonra geri baktı. El salladım. Yüzündeki anlatım ilginçti. Şaşırmıştı. Hatta memnundu. Odasına girdi ve ardından kapıyı sıkıca kapattı. Bu Dibs'in herhangi bir yere ilk kez yalnız başına gidişi oluyordu.

Dibs ile bu ilişkiyi kurmaktaki hedeflerimden biri, O'nun duygusal bağımsızlık kazanmasına yardımcı olmaktır. Destekleyici bir ilişki kurarak O'nun sorunlarını daha karmaşık hale getirmek istemiyordum. Aksi halde bana bağımlı olur ve bu da iç dünyasındaki güvenlik duygularının tam gelişmesini geciktirirdi. Eğer Dibs duygusal engellenmesi olan bir çocuksa ki, belirtiler bu yöndeydi, bu anda duygusal bir ilişki kurmak, çocuğun derindeki bir ihtiyacını karşılıyor gibi görülebilirdi. Ancak bu ilişki, ileride yine O'nun tarafından çözülmesi gereken bir soruna yol açacaktı.

Dibs ile geçen bu ilk oyun seansımızın ardından, öğretmenler ve diğer personelin ondan neden umut beslediklerini anlamaktaydım. O'nun iç güçlerine ve kapasitesine saygı duymaktaydım. Çok cesur bir çocuktü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Dibs'in annesine telefon ederek ilk fırsatta bir görüşme yapmamızı istedi. Telefonumu beklediğini söyledi. Ertesi gün saat dörtte çaya gidebilirim sevineceğini ekledi. O'na teşekkür ederek daveti kabul ettim.

Ailesi şehrin doğu yakasındaki kahverengi tuğlalı evlerden birinde yaşamaktaydı. Evin dışı son derece bakımlıydı. Dış kapı pırıl pırıl cilalı, çimler özenle kesilmişti. Ev, çevrenin en güzel sokaklarından birindeydi. Sanki sokak bu malikanelerin ilk inşa edildiği günlerin özünü, bu güne dek korumuştur. Ağır demir kapıyı açtım, merdivenleri çıktım ve kapıdaki çanı çaldım. Kapalı kapının ardından çığlıklar duyuyordum. "Kapı kilit yok! Kapı kilit yok! Kapı kilit yok! Hayır! Hayır!" Sonra ses kayboldu. Belli ki Dibs çay içerken bize katılamayacaktı. Üniformalı bir hizmetli kapıyı açtı. Kendimi tanıttım. Beni kabul salonuna aldı. Kadın çok muntazam görünüşlü ve ciddiye. Uzun yıllardır aile ile birlikte olduğu izlenimini edindim. Öylesine ölçülü ve resmi idi ki, "Acaba hiç gülmüş müdür?" diye düşündüm. Hatta dünyada hafife alınacak, eğlenceli şeylerin de var olduğunu hiç düşünmüş müydü acaba? Eğer bunları yaparsa, özel dünyasını asla ele vermeyecek şekilde müdürleşmiş, çok disiplinli bir insandı.

Dibs'in annesi beni nazik fakat ciddi bir hava ile selamladı. Havadan ve görüşme fırsatına sevindiğimizden söz ederek, alışılmış açılış konuşmalarını yaptık. Ev çok güzel döşenmişti. Kabul salonunda, bir çocuğun, beş dakika bile geçirmedeği belliydi. Aslında bu evde birilerinin gerçekten yaşamış olduğunu gösterecek hiç bir işaret yoktu.

Çaylar geldi. Servis harikaydı. Dibs'in annesi fazla zaman harcamaksızın söze girdi. "Anladığıma göre Dibs'i incelemeniz için sizi danışman olarak çağırılmışlar," dedi. "Bu görevi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Biliniz ki mucize beklemi-

yoruz. Dibs'in trajedisini kabullendik. Sizin mesleki başarınızı duymuştum. Ve bilimin her dalında araştırmaya saygı duyarım. İnsan davranışları dalındaki araştırmalara da öyle. Dibs'te bir değişme ummuyoruz. Ama bu çocuğu inceleyerek siz, insan davranışlarını anlamaya ufak ta olsa bir katkıda bulunabilirsiniz biz yardımlaşmaya hazırız."

Tümü ile "inanılmaz" idi. Şurada durmuş, mükemmel bir bilimsel tavırla bana, sorunları olan bir çocuk değil de, incelemek malzeme sunuyordu. Söz konusu olan sanki kendi oğlu değildi de bazı işlenmemiş verilerdi. Üstelik verilerde bir değişme beklemediğini de açıkça belirtmekteydi. Hiç değilse iyiye doğru bir değişme beklemekteydi. Bana, Dibs hakkındaki bilgileri sundu. Doğum tarihi, yavaş gelişmesi, açıkça görünen geriliği, organik nedenlerin var olabileceği gerçeği gibi bilgiler.

İskemlesinde hareketsiz oturmaktaydı. Gergin ve son derece kontrolluydu. Yüzü pek solgundu. Ortadan ayrılmış kır saçlarını ensesinde topuz yapmıştı. Gözleri açık maviydi. Dudakları bir çizgi halinde kasılmıştı. Arasına sinirtti bir şekilde dudaklarını ısıroyurdu. Elbisesi çelik grisi renkte, klasik, düz biçimdeydi. Çok güzel bir kadındı, ama buz gibiydi. Yaşını tahmin güçtü. Ellilerinde görünüyordu ama daha genç te olabilirdi.

Çok güzel ve akıllıca konuşuyordu. Gerçi çok cesur bir görünüm ortaya koymaktaydı ama iç dünyasında büyük olasılıkla, Dibs kadar mutsuzdu.

Sonra bana Dibs'i evdeki oyun odasında da incelemek isteyip istemediğimi sordu.

"Yukarıda, evin arka tarafında" diye ekledi. "Orada kimse sizi rahatsız etmez. Bir çok oyuncakı var. Ayrıca gerekli görebileceğiniz her türlü materyali alabiliriz."

"Hayır, teşekkür ederim," dedim. "O'nu Çocuk Rehberlik Merkezi'nin oyun odasında görmem daha iyi olur. Seanslar her hafta bir saat sürecektir."

Belli ki önerim canını sıkmıştı. Tekrar denedi. "Odasında yığınla güzel oyuncakı var. Eğer buraya gelmeyi kabul ederseniz, size daha yüksek bir ücret ödeyebiliriz."

"Üzgünüm ama yapamam. Hem herhangi bir ücret almam da söz konusu değil," dedim.

"Ama ödeme olanağımız var. Bu çalışma için size bir ödemede bulunmamızda ısrar ediyorum."

"Çok nazıksınız," dedim. "Ancak bir ödeme olmayacak. Sizden bütün istediğim Dibs'in Merkez'e aralıksız ve zamanında gitmesini sağlamanız. Eğer hasta falan değilse tabii. Bir de görüşmelerin kayıda geçmesi için yazılı izininiz gerekli. Eğer bu kayıtlar eğitim veya herhangi bir nedenle yayınlanırsa, Dibs'in gerçek kimliğini asla belirtmeyecek şekilde, tüm ad ve belirleyici özellikler değiştirilerek yayınlanacaktır. Ben de size bu konuda yazılı bir belge vereceğim."

Bu görüşmeden önce hazırlanmış olan sözleşmeyi uzattım. Dikkatle inceledi. Sonunda, "Çok iyi," dedi. Bu kopya bende mi kalacak?"

"Evet," dedim. "Siz ve eşiniz imzalayınız lütfen. Böylece eğer bir gün yayınlanırsa, kimlikleriniz saklı kalmak şartıyla tüm görüşmelerin kaydedilmesine izin vermiş olacaksınız."

"O halde bunlar bende kalsın. Kocamla konuşayım. Uygun görürsek imzalayıp size göndeririz."

"Tabii. Karar verir vermez beni de haberli kılarırsanız sevinirim."

Elinde kağıtları sıkıca tutuyordu. Yaptığımız bu görüşme herhangi bir anne ile yapılan ilk görüşmeden hayli farklı idi. O'nun çocuğunu oyun odasında görmem olayının bu biçimde neredeyse bir pazarlık şekline dönüşmesinden, O'nun kadar ben de sıkıntı duymaktaydım. Gene de bu uzun yolu seçerek şansımı denemek zorundaydım. Yoksa, Dibs merkeze gelmeyecekti.

"Karar verdiğimizde sizi hemen ararım," dedi.

Bir an için umutsuzluğa düştüm. Böyle diyerek beni atlatılabirdi. Ama bir de kabul ederse, o zaman belli ki sonuna kadar sürdürecekti.

Ana-baba bu sözleşmeyi imzalarlarsa, pazarlığın kendilerine düşen kısmını yerine getireceklerdi. Bundan kuşkum yoktu. Ama eğer bu kadarlık bir sorumluluğu yükümlenmezlerse, biz

de, çok zorunlu olan sürekli katılımın sağlanacağından emin olamazdık.

Epeyce duraladıktan sonra, anne, "Hiç anlamıyorum," dedi. "Bir aile belli bir ücret ödemeye hazırken, bu neden kabul edilmiyor. Böylelikle, hiç olmazsa ödeme gücü olmayan bir ailenin çocuğuna da yardımcı olabilirdiniz."

"İşim, temelde, çocuklara olan anlayışımızı arttırmaya yardımcı olacak araştırmaları yürütmektir de onun için," dedim. "Yaptığımız iş için bir maaş alıyorum. Dolayısı ile ailelerin ödeme gücü söz konusu değil ve siz de kiminin ücret ödediği, kiminin ödemediği bir hizmet almış oluyorsunuz. Bu olaydan tamamen bağımsız olarak, Araştırma Merkezi'ne bir bağışta bulunmak isterseniz, bu sizin bileceğiniz bir iş. Araştırmalar da zaten böyle finanse ediliyor."

"Anlıyorum," dedi. "Ancak ben gene de size sevinerek bir ödeme yapabilirdim."

"Kuşkusuz yapardınız. Bu konudaki ilginize teşekkür etmek isterim. Ancak, dediğim gibi, Dibs'i görmem yalnızca sözünü ettiğim koşullar içinde mümkün."

İşte olan olmuş, bıçak kemiğe dayanmıştı. Anne bu noktada ilişkiyi bir anda kopartabilirdi. Aramızdaki çelişkiyi giderebilirsek, annenin çok gerekli olan ilk sorumluluğu üstlenmesini gerçekleştirebilirdik. Anlaşılan şimdiye kadar Dibs'le ilgili sorumluluk yükümlenmekten, "Herşeyin parasını ödemekle" korunabilmişti. Böyle düşündüğüm için, sorumluluğu para ile ödeme etkenini ortadan kaldırmaya çok önem veriyordum.

Bir kaç dakika çok sessiz kaldı. Kucagında sıkıca kenetlediği ellerine bakmaktaydı. Birden Dibs'in yüzükoyun kendini yere atıp, katı ve sessiz yatışı gözümün önüne geldi. Annenin de oğlu kadar kederli ve içe dönük olduğunu düşündüm.

Sonunda bana şöyle bir baktı. Ama hemen bakışlarını gözlerimden kaçırdı. "Size şunu söylemeliyim," dedi. "Dibs'in özgeçmişi ile ilgili başka ayrıntılar istiyorsanız, akılla temas etmelisiniz. Benim ekleyebileceğim bir şey yok. Herhangi bir görüşme için gelebileceğim de sanmam. Eğer koşullarınızdan biri de benim görüşmeye gelmem ise bu sözleşmeyi şimdiden

unutalım daha iyi. Ekleyebileceğim hiçbir şey yok. Bu bir trajedi, büyük bir trajedi. Dibs sadece geri zekalı, o kadar. Öyle doğdu. Ben hiçbir görüşme ya da sruşturma için gelemem" Yi-ne bana baktı. Kendini bir görüşmeye katılır düşünmek O'na dehşet verici gibi idi.

"Anlıyorum," dedim. "Bu konudaki isteklerinize saygı göstereceğim. Ancak şunu belirtmek isterim. Herhangi bir zamanda Dibs'le ilgili olarak siz kendiniz benimle görüşmek isterseniz, beni arayabilirsiniz. Bunu tümü ile size bırakıyorum."

Biraz rahatlamış göründü.

"Kocam da gelmek istemez," diye ekledi.

"Karar sizin."

"O'nu Merkez'e getirdiğimde de orada bekleyemem. Zaman dolunca gelir alırım."

"Bu kadarı yeterli olur," diyerek O'nu destekledim. "Getirip bırakırsınız. Bir saat sonra da alırsınız. Hatta isterseniz O'nu başka biri ile de gönderebilirsiniz. Sizin gelmeniz şart değil."

Bana teşekkür etti ve uzun bir duralamadan sonra, "Çok anlayışlısınız," dedi.

Çaylarımızı bitirdik. Biraz daha şundan bundan konuştuk. Dorothy'den yalnızca yaşayan bir varlık ve "mükemmel bir çocuk" olarak söz edildi. Bu görüşmede Dibs'in annesi, Dibs'in ilk görüşmedeki durumuna kıyasla, çok daha fazla korku, endişe ve panik içinde idi. O'nu kendisi için yardım almaya yönlendirmek istesen, şu anda hiçbir olumlu sonuç alamazdım. Böyle bir yaklaşımı kuşkusuz, korkunç bir tehdit olarak algılandı. Hatta bu ilişkiyi öyle riskli bulurdu ki Dibs'le temas olanağını bile kaybedebilirdik. Kaldı ki anne herhangi bir girişime Dibs'in verebileceğinden de güç yanıt verecekti. Dibs kapıların kilitletlenmesini protesto etmekteydi. Oysa annenin yaşamındaki bazı önemli kapılar çoktan sıkıca kilitletlenmişti. O'nun durumu protesto etmesi için artık zaman geç idi. Gerçekte, anne, bu görüşmede bile bir kapı daha kilitlemişti.

Aynılırken beni kapıya kadar geçirdi. "O'nu kendi oyun odasında görmek istemediğinizden emin misiniz?" diye sordu. "Çok güzel oyuncakları vardır. İstevebileceğiniz her şeyi de

alırdık. Herşeyi.."

Gerçekten çaresizlik hissettiğini anlıyordum. Önerisine teşekkür ettim. Ancak, Dibs'i yalnızca Merkez'in oyun odasında görebileceğimi tekrar belirttim.

"Karar verince sizi hemen ararız," dedi. Elindeki kağıdı hafifçe sallıyordu.

Teşekkür ettim ve ayrıldım. Yol boyunca arabama doğru yürürken bu sorunlu ailenin baskıcı ağırlığını üzerinde duydum. Dibs'i ve güzel döşenmiş odasını düşündüm. O odada paranın satın alabileceği herşeyin bulunduğunu bilmek için mutlak odayı görmek gerekmezdi. Odanın nefis bir şekilde cilalanmış ağır bir kapısı olduğundan da emildim. Kapının da sık sık kapatılan ağır bir kilidi olmalıydı.

Anne söylemek isteseydi, Dibs'in öyküsüne ne ekleyebilirdi diye düşündüm. Buradaki durumda, aile ilişkilerinin nasıl yönlendiğini açıklayacak bilgiler edinmek elbette olanaksızdı. Bu kadın, görüşmeye katılmak ve sorguya çekilmekten böylesine dehşete düştüğüne göre, kimbilir Dibs ve O'nun genç yaşamında kendi oynadığı rol hakkında ne düşünmekteydi.

Durumu en verimli olabileceği şekilde ele aldım mı diye düşündüm. Yoksa çocuğunun incelenmesi düşüncesinden kaçınmasına yol açacak denli baskı mı yapmıştım O'na? Kocas ve kendisinin varacakları kararı merak etmekteydim. Üzrinde görüştüğümüz koşulları onaylayacaklar mıydı? Dibs'i tekrar görebilecek miydim? Eğer göreceksen bu yaşantıdan ne sonuç alınacaktı?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Haftalarca Dibs'in annesinden hiç ses çıkmadı. Okulu arayıp Müdür'e bir haber var mı diye sordum. O da hiçbir haber almamıştı. Dibs'i sordum. Herşey eskisi gibi idi. Okula kesintisiz geliyormuş. Onlar da, oyun tedavisinin birgün başlayacağını umarak, durumu sürdürmekte idiler.

Sonra bir gün, ana babanın tedavi sürecinin kayda geçmesine izin verdiklerini belirten imzaları ile sözleşme bana ulaştı. Çocuğu incelememize katılmaya istekli olduklarını belirten bir not da yazıya eklenmişti. Notta kendilerini aramam ve Dibs ile haftalık randevuları kararlaştırmamızı önerilmekteydi.

Randevuyu, merkezin oyun odasında ve ertesi perşembe öğleden sonra yer alacak şekilde saptadım. Sekreterimden Dibs'in annesini arayarak, zamanın onlara da uygun olup olmadığını öğrenmesini istedim. Anne uygun görmüş ve çocuğun zamanında orada olacağını söylemiş.

Bunun üzerine, çoğumuz derin bir nefes aldık. Karar bildirilene kadar geçen uzun zaman insan ancak ana babanın içine düştüğü duygusal karmaşa ile açıklayabilir. Bu arada acaba Dibs ne alemdeydi? O'nu da düşünceli düşünceli izlemiş, yeteneklerinin değerlendirilmesi çabalarının olası sonuçlarını ölçmeğe çalışmışlar mıydı? Bu karara varmadan önce tüm olasılıkları her açıdan tarttıklarından emindim. Beklemekle geçen zaman içinde arasıra anneyi arayıp Dibs'i getirmesini istemek aklımdan geçmişti. Ya da, bir karara vardılar mı diye sormak gelmişti içimden. Ama bunu yapmadım. Biliyordum ki, henüz verilmemiş bir kararı üstelemekle hiç bir şey kazanılmaz. Hatta aile hala ne yapmak gerektiğini düşünmekte ise, üstlerine gitmekle, pek çok şey de kaybedilebilir. Kısacası umutsuzca ve çok uzun bir zaman beklemiştim.

Dibs, annesi ile Merkez'e tam zamanında geldi. Anne,

kabul görevlisine çocuğu almağa bir saat sonra geleceğini bildirmiş, Dibs'i bekleme odasında bırakarak ayrılmıştı. O'nu karşılamağa gittim. Çizmeleri, paltosu, şapkası ve eldivenleri üzerinde, annesinin O'nu bıraktığı yerde durmakta idi.

O'na doğru yürüdüm. "Tünaydın, seni yeniden gördüğüme sevindim," dedim. "Haydi gel yine oyun odasına gidelim. Bu koridorun öbür ucunda.."

Dibs uzanıp elimi tuttu. Oyun odasına doğru yürüdük.

"Bu başka bir oyun odası. Senin okulundakine benziyor. Hani o birkaç hafta önce birlikte olduğumuz odaya."

"Tamam," dedi, kısaca.

Bu oyun odası zemin kattaydı. Güneş odayı parlak renklerle doldurmuştu. İçindeki malzeme aynı olmakla birlikte, bu oda çok daha çekiciydi. Camdan bakınca geniş bir park yeri, onun arkasında da çok büyük gri, taştan bir kilise binası görölüyordu.

Odaya girdiğimizde Dibs, yavaşça etrafı dolaştı. Gördüğü şeylere dokunuyor ve geçen kez yaptığı gibi soru soran bir tonla her dokunduğu eşyanın adını söylüyordu.

"Kum havuzu? Boya tahtası? İskemle? Boya? Araba? Bebek? Oyuncak ev?" Dokunduğu her eşyayı aynı biçimde adlandırıyordu. Daha sonra sorularında biraz değişiklik yaptı. "Bu araba mı? Araba. Bu kum mu? Kum. Bu boya mı? Boya."

Odadaki ilk turunu tamaladığında, "Odadaki bir çok şey var, değil mi?" dedim. "Sen de çoğuna dokundun ve adlarını söyledin."

"Doğru," dedi, yumuşak bir ses tonu ile.

O'na acele ettirmek istemiyordum. Her çocuğun kendi dünyasını kendi istediği şekilde incelemek için zamana ihtiyacı vardır.

Odanın ortasında durdu. Bir süre sonra, "Baksana Dibs," dedim. "Paltonu, şapkanı çıkartmak ister misin?"

"Doğru," dedi. "Paltonu, şapkanı çıkart, Dibs. Şapkanı çıkart. Paltonu çıkart, Dibs." Bunları söylüyor ama hiç bir hareket yapmıyordu.

"O halde soyunmayı istiyorsun. Pekivi Dibs. Haydi çıkart

paltonu ve şapkasını."

"Eldivenleri ve çizmeleri de çıkart," dedi. Ben de, "Peki-yi, istersen eğer eldivenlerini ve çizmelerini de çıkart," dedim.

Adeta fısıltı ile, "Doğru," dedi. Orada durmuş, paltosu-nun kollarından kurtulmak için anlamsız bir şekilde çırpını-yodu. Sonra sızlanmaya başladı. Önüne geldi. Başını öne sar-kıtmış, ağlamaktaydı.

"Soyunman için yardım etmemi mi istiyorsun?" dedim. "Doğru," diye yanıtladı. Sesinde bir hıçkırık vardı.

Alçak bir iskemleye oturdum. "Peki-yi Dibs," dedim. "Soyunmana yardım etmemi istiyorsan, yanıma gel de yardım edeyim sana". Bunu da amaçlı yapmaktaydım. O'na yardım etmeyi öneriyordum ama öyle bir yere oturmuştum ki, bu yar-dımı almak için O da bir kaç adım atmak zorunda kalacaktı.

Bana doğru, duraksayarak, yürüdü. Bu arada "Çizmeleri de," diyordu.

"Peki-yi, çizmeleri de çıkartırız."

"Ve eldivenleri".

"Peki-yi. Eldivenleri de," diye yanıtladım. Şapkasını, pal-tosunu, eldivenlerini çizmelerini çıkartmasına yardım ettim. Eldivenlerini paltosunun cebine koydum. Paltosunu ve şapkası-nı elle verdim. Hepsini yere düşürdü. Kaldırarak kapı koluna astım.

"Gidene kadar burada dursunlar," dedim. "Burada bir saat beraber olacağız. Sonra senin yine eve gitme zamanın gelecek."

Yanıtlamadı. Resim tahtasına giderek boyaları inceledi. Uzun bir süre orada kaldı. Sonra tahtanın önüne sıralanmış bo-yaların adlarını söylemeye başladı. Yavaş yavaş boyaları yeni-den düzenledi. Kırmızı, sarı ve mavi boyaları tahtanın kenarına dizdi. Sonra dikkatle bunları aralayıp, diğer boyaları aralarına yerleştirdi. Sonuçta altı temel renk eşit aralıklarla dizilmiş oldu. Sonra diğer renkleri yine doğru yerlerine koydu. Siyah ve beyazı ekledi. Böylece boya tahtasının kenarına tüm temel renkleri ve onların farklı tonları en düzgün biçimde yerleştiril-miş oldu. Tüm bunları yaparken sessiz, sakin ve dikkatli idi.

Tüm boyalar sıralandıktan sonra kavanozlardan birini alıp inceledi. Kavanozun içine baktı. İçindeki fırça ile boyayı karıştırdı. Işığa doğru tuttu. Kavanozun üstündeki etikete eli ile dokundu.

"Favor Ruhl boyaları" dedi. "Kırmızı. Favor Ruhl boyaları. Sarı. Favor Ruhl boyaları. Mavi. Favor Ruhl boyaları. Siyah."

Bu bir sorunun kısmen yanıtlanması idi. Belli ki Dibs etiketleri okuyordu. Boyalar gerçekten de Favor Ruhl boyaları idiler. Renkler ise doğru olarak sıralanmış ve adları da doğru olarak söylenmekteydi.

"Demek kavanozların etiketlerini okuyabiliyorsun?" dedim.

Duraksayarak, "Doğru," diye yanıtladı.

Sonra masaya oturup boya kalemlerine uzandı. Önce kutudaki adı okudu. Sonra kırmızı kalem alıp, büyük harflerle düzgün şekilde, KIRMIZI yazdı. Her renk kalemle aynı işlemi yaptı. Renkleri kullanışı sırasında boyaları dizerken olduğu gibi aynı mükemmel sırayı izledi. Yazıları yazarken her sözcüğü heceliyor. her harfin sesini o harfi yazarken söylüyordu.

Onu izliyordum. Bu etkinlikte bana ilettüklerini sözlü olarak O'na yansıtmak için, "Her rengin adını söylüyor ve bu adı o renk kalemle yazıyorsun. Değil mi? Kırmızı, k, ı, r, m, ı, z, ı diye yazılıyor ve "kırmızı" diye okunuyor."

"Doğru," dedi, duraksayarak ve çok alçak bir sesle.

Sulu boya kutusunu aldı. Yine kutunun üstündeki yazıları okudu. Resim kağıdı üzerine bu boyalarla da yine aynı katı düzen içinde renkleri yerleştirdi.

Söyleyeceklerimin O'nun hareketlerine paralel gitmesine çalışıyordum. Ondan herhangi bir şey yapmasını istememeye özen gösterdim. Aksine, O ne yapıyorsa, yaptığını basit sözcükler ve anlatıyla sözel anlatıma çeviriyordum. Yolu O'nun açmasını istiyordum. Ben, O'nu izleyecektim. Bu odadaki ilorleme hızına kendisinin karar vereceğini, daha işin başında anlatmasını istiyordum. İkimizce paylaşılabilecek gerçek yaşantıları

temel olarak, ikili bir iletişim içinde O'nun çabalarını fark ettiğimi belirtecektim. Tüm bu yaptıklarını abartmak istemedim. Belli ki bunları yapabiliyordu. Girişkenlik kişiye bırakıldığında, kendini en güvenli hissettiği zemini seçer. Herhangi bir hayret belirtisi ya da övgü, kişi tarafından O'na verilmek istenen bir yönlendirme olarak algılanabilir. Kendisi için çok daha önemli olabilecek inceleme alanlarına gidecek yol, böylece kapatılmış olur. Tüm insanlar kişilik bütünlüğünü koruyacak önlemleri dikkate alarak ilerlerler. Bu sırada Dibs ile ben, tanışma aşamasındayız. Dibs'in deşindiğı bu şeyler, herhangi ciddi bir duygusallığa henüz yol açmamış olan nesneler. Şu anda, bu nesneler aramızdaki iletişimin ikimizce paylaşılan malzemesi oluyor. Bunlar Dibs'e göre güvenli kavramlar.

Dibs arasıra bana bakıyor ama gözlerimiz karşılaştığında gözlerini hemen kaçırıyordu.

Başlangıçta ortaya koyduğu bu etkinliklerle Dibs kendini açıklamaktaydı. Hedda'nın Dibs hakkında inançlı olmasına hak verdim. Bu çocuk, değıl kabuğundan çıkma, açıkça kişiliğini belirleme aşamasındaydı. Sorunları her şey olabilirdi ama kesinlikle zeka geriliğı sorunu yoktu.

Dibs kum havuzuna tırmandı. Oradaki askerleri sıraya dizdi. İkişer ikişer sıralama yaptı. Bana bakıp ayakkabılarını göstererek sızlanmağı başladı.

"Ne oldu?" dedim, "ayağına kum mu giriyor?"

Başını salladı.

"İstiyorsan ayakkabılarını çıkartabilirsin."

"Doğru," dedi yine. Ama ayakkabılarını çıkartmadı. Aksine, oraya oturup ayaklarına bakarak sızlanmayı sürdürdü. Biraz bekledim. Sonra Dibs, büyük bir çaba harcayarak konuştu, "Ayakkabılarını çıkartacaksın."

"Çıkartacaksın, ama benden yardım istiyorsun, öyle mi?"

Başını salladı. Ayakkabılarının bağlarını açıp, çıkartmasını sağlayarak istenen yardımı verdim. Ayakları ile kuma, pek fazla çekinerek, dokundu. Bir kaç dakika sonra da kendini kum havuzundan dışarı attı. Masaya gidip bloklara baktı.

Sonra yavaş yavaş onları üst üste dizmeye başladı. Bir süre sonra üst üste konan bloklar şöyle bir sallanıp devrildiler. Ellerini kenetledi ve "Bayan A!" diye, bundan böyle bana hitap etmek için hep kullanacağı ad ile seslendi. "Bana yardım edin! Çabuk!"

"Yardım etmem gerçekten hoşuna gidiyor, değil mi?" diye yanıtladım.

"Doğru," deyip, benden yana yine kısa ve kaçamak bir göz attı.

"Peki. Ne yapmamı istiyorsan söyle, Dibs."

Masanın yanında yere yayılmış bloklara bakarak, elleri hala göğsünde kenetli, duruyordu,

Sessizdi. Ben de sessiz kaldım.

Ne düşünüyor, ne arıyordu? Şu anda O'na en çok ne yardımcı olurdu? O'nu anlayabilmek için açıkça soru sormak istedim. Neyin peşinde olduğunu gerçekten bilmiyordum. Ama yeni gelişmekte olan ilişkimizin bu aşamasında, sanırım ne istediğini O da bilmiyordu. O'nun özel dünyasına girmek ve zorla yanıtlar bulup çıkartmak hiç de uygun olmazdı. Eğer O'na bazı düşüncelerimi aktarabilseydim, örneğin, yaptığı her iş için anlamlı bir nedene sahip olduğunu; keşfetmesi gereken gizli yanıtlar bulunmadığını; açıkça belirtilmeyen gizli bazı ölçütler ve davranış kalıpları olmadığını; benim içimden geçenleri okumak zorunda olmadığını ve önceden kararlaştırdığım, O'nun da bulması gereken bazı çözümlerin var olmadığını O'na hissettirebilseydim, herşeyi bir günde yapmak gibi bir telaşımız olmadığını kavrayabilseydim, belki o zaman güven duygusu artacak, kendi tepkilerinin doğruluğuna inanaç, kendi davranışlarını daha açık seçik görüp, anlayacak ve kabul edebilecekti. Ama bu kavramları iletebilmem için ikimizin de uzun zaman, büyük çaba ve sabır harcamamız gerekiyordu. Ayrıca ikimiz de sağlam temeller üstüne kurulu bir açık kalplilik geliştirmeliydik.

Dibs birden uzanıp ellerine birer siyah blok aldı ve bunları birbirine vurarak, "çarpışma" dedi.

"Ya? Bu bir çarpışma idi demek?"

"Doğru, çarpışma!"

Bu sırada yandaki park yerine bir kamyon girdi ve açık

olan camın önünde durdu. Dibs gidip camı kapatmaya çalıştı. Oda cam açık iken bile çok sıcaktı. O ise camı kapatmak için pencere kolunu çeviriyordu.

"Pencere kapat," dedi.

"Pencereyi kapatmak nı istiyorsun?" diye sordum.

"Doğru," dedi. "O'nu kapatacaksın Dibs."

"Ne olursa olsun kapatacaksın, öyle mi?"

"Doğru. Dibs O'nu kapat!" Kesin konuşuyordu.

"Ne istediğini iyi biliyorsun, gerçekten."

Bir an için bana baktı, sonra, kısaca, "Biliyorsun" dedi.

Yine boya tahtasına gidip, kenarda duran kavanozların çevresinde parmaklarını gezdirdi. Üzerinde kırmızı boya olan fırçayı alıp, resim tahtasına asılı kağıda boya sürdü. Kırmızı boya ile bir kare çizdi. Sonra karenin içini hassas ve dikkatli fırça darbeleri ile doldurdu. Oyun saatinin bitimine kadar ikimiz de konuşmadık.

Sonunda ben, "Oyun odasındaki zamanın bitmek üzere. Beş dakikan kaldı," dedim.

Beni duymazlıktan geldi. Aynı katı renk sıralaması ile içi boyanmış kareler yapmayı sürdürdü: Kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, siyah, beyaz, mor.

Beş dakika da geçti. Ayağa kalktım. "Zamanımız doldu Dibs. Gitme vakti geldi," dedim.

Gitmek istemedi. "Hayır!" diye bağırdı. "Dibs yok git! Dibs kal!"

"Gitmek istemediğini biliyorum. Ama bu günlük vaktimiz bu kadar. Haftaya yine gelebilirsin. Sonraki hafta da. Daha sonra da. Ama her seferinde, bir saat sonra eve gitmen gerek."

Ağlamağa başladı. "Dibs yok ev. Dibs kal."

"Gerçekten kalmak istediğini biliyorum. Ama bu günlük zamanın bitti ve gitmek zorundasın. Şimdi lütfen paltonu giydirmeme izin ver."

Boya tahtasının kenarına sıkıca tutunmuş ellerini gevşetti. Kolları iki yandan sırmaktaydı. Fena halle yeni görünüyordu. Paltosunu giydirdim.

"Bazen yapmamız gereken şeyleri yapmak pek kolay olmaz. Ama bazı şeylerin yapılması zorunludur. Çizmelerini

giydirebilmem için lütfen şuraya oturur musun?"

O düşünürken, ben de bekledim. Sonra yine sızlanarak küçük iskemleye oturdu. Ayakkabılarını ve sonra da lastik çizmelerini giydirdim. Pek yardımcı olmadı. Orada oturduğu sürece gözyaşları yanaklarından süzülüp aktı.

"Şimdi mutsuzsun. Ne hissettiğini anlıyorum. Ama bazı şeyleri istemesek bile yapmamız gerekir."

Elinin tersi ile göz yaşlarını sildi. Şu anda O'na sarılıp teselliye çalışmam, oyun saatini uzatmam, ya da O'na açıkça bir sevgi ve anlayış gösterişinde bulunmam çok kolay olurdu. Ama bunları yapmamın bir çocuk yaşamına, ek duygusal sorunlar getirmek dışında ne yararı olabiliirdi ki.. Ne hissederse etsin eve gitmek zorunda idi. Bu gerçeğe yüzyüze gelmekten kaçınmanın O'na bir yararı olamazdı. Kendi dünyası ile başedecek bir güç geliştirmesi gerekiyordu. Bu güç, kendi içinden doğup büyümeli, kendi dünyası ile —O dünya her nasıl ise— başetme yeteneğini kendi yaşantıları ile kazanmalıydı. Dış dünyasını yeni baştan düzenlemevi düşleyemezdik.

Sonunda tamamen giyinmişti. Elinden tutarak, benimle kabul odasına doğru yürüdü. Annesi orada beklemekteydi. O da tıpkı Dibs gibi, huzursuz, kendine ve ortama güvensiz görünüyordu. Dibs annesini görür görmez yüzü koyun yere yattı. Bağırp, tepinerek protestosunu ortaya koydu. Anneye ertesi hafta Dibs'i göreceğimi söyleyip, vedalaşarak oradan ayrıldım. Annesi, O'nu götürmeğe çalışırken, kulağıma şikayetçi sesler gelmekteydi. Oğlunun davranışı anneyi utandırmış ve gerginleştirmişti.

Bu durum beni de üzmişti. Ancak durumu kendi bildikleri gibi çözmeleri için, onları bırakıp uzaklaşmaktan başka ne yapabileceğimi bilmiyordum. Bana öyle geldi ki; orada kalıp seyretmek ya da herhangi bir girişimde bulunmak, durumu daha da karmaşık hale getirir. Dibs'e ya da annesine yandaş olmak istemiyordum. Onların davranışlarını eleştirmek anlamına gelebilecek herhangi bir tutuma girmek te istemiyordum. Çocuğu ya da anneyi desteklemek ya da karşıma almak niyetinde değildim. Bu nedenle, duruma kişisel olarak katılmadan, oradan ayrılmak bana en uygun davranış gibi göründü.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ertesi hafta Dibs yine Merkez'e geldi. Hem de tam zamanında oradaydı. Sekreterim odama telefonla Dibs'in geldiğini bildirdi. Hemen kabul odasına gittim. Dibs orada kapının dibinde duruyordu. Annesi getirmiş, kabul memuru ile kısaca konuşmuş ve ayrılmıştı.

O'na doğru ilerleyip, "Tünaydın Dibs," dedim. Yanıtlamadı. Gözleri yerde, öylece durmayı sürdürdü.

"Haydi yine oyun odasına gidelim," diyerek elimi O'na doğru uzattım. Kapıya gelince, yana çekilip Dibs'in girmesini bekledim. Tam içeri girecekken, birden duraldı ve kapının kenarına tutundu. Kapıda iki yüzü de yazılı bir tabela vardı. Dibs uzanarak tabelayı asılı olduğu çengelden çıkarttı.

Meşgul," diye okudu. Sonra diğer yüzdeki sözcüklere baktı. Önce "Oyun" sözcüğünü okudu. İkinci gelen sözcüğün altından parmağını birkaç kez geçirdi. "Tedavi." Bu, O'nun için yeni bir sözcüktü. "Tee-da-vi" diye hecelemeğe çalıştı. Dikkatle incelemekteydi.

"Tedavi" diye okunur diyerek, sözcüğün doğru söyleniş biçimini belirttim.

"Oyun tedavi odası?" dedi.

"Evet."

"Oyun tedavi odası," dedi yeniden ve sonra içeri girdi. İkimiz de içeri girdikten sonra kapıyı kapattı. "Şapkanı ve paltomu çıkartacaksın," dedi.

O'na baktım. Kendisi ile ilgili olarak konuştuğunun bilincindeydi ama, yine de ikinci şahıs zamiri kullanıyordu. Kendinden "Ben" diye söz etmesine çok az rastlanmıştı.

"Ben mi şapkanı ve paltomu çıkartayım?" diye sordum.

"Doğru," dedi.

"Ama benim paltom ve şapkam yok ki."

Bana baktı.

"Şapkanı ve paltonu çıkart," diyerek paltosunu çekiştirmeğe başladı.

"Paltonu, şapkanı çıkartmana yardım etmemi ister misin? İstedğin bu mu?" Dikkatini ben ve sen ayırımına çekmek istiyordum. Ama, bu, O'na çok karmaşık geldi.

"Bu doğru," demekle yetindi.

"Ben sana yardım edeceğim," deyip yardıma başladım. Bu kez eskisine göre daha çok yardımcı oldu. Şapka ve paltosunu çıkarttıktan sonra O'na doğru uzattım.

Bana baktı. Elimdekileri alıp kapıya doğru yürüdü. "Buraya asacaksın," diyerek onları kapı koluna astı.

"Geçen hafta onları oraya ben asmıştım. Bu kez sen asıyorsun."

"Doğru."

Kum havuzunun kenarına oturdu ve yine oyuncak askerleri ikiye ikiye sıralamaya başladı. Sonra oyuncak eve yaklaşıp içindeki eşyaları yeniden düzenledi. Evin önündeki açıklığı göstererek, "Kapı nerede? Kapı nerede? Kapı nerede?" diye sordu.

"Sanırım oradaki dolabın içinde."

Dolaba gidip oyuncak evin ön parçasını buldu. Evin çevresinde dolaşırken, ön duvara çarptı. Parçalardan biri düştü. Onu alıp, yerliyerine koydu. Sonra üstüne kapı ve pencereler boyanmış olan parçayı evin önüne takmaya çalıştı. Bunu yapabilmek biraz güçtü. Yeniden ve yeniden denedi. Çengelleri tam yerine takamadığı için her seferinde başarısız oluyordu. Sızlanmağa başladı.

"Kilitle, kilitle," diye mınıldanıyordu.

"Evin kilitletlenmesini mi istiyorsun?"

"Kilitle," dedi ve yeniden denedi. Bu kez başarmıştı. "İşte," diye ilan etti. "Sımsıkı kilitlendi."

"Anladım. Yerine taktın ve kilitledin."

Dibs bana kaçamak bir gülümseme ile baktı ve güvenli olmayan bir sesle "Öyle yaptım," dedi.

"Evet. Gerçekten yaptın. Hem de kendin." İyice güldü.

Kendinden çok memnun görünüyordu.

Oyuncak evin arkasına dolandı. Tüm pencerelerin kepenklerini örttü. "Hepsi kapandı." dedi. "Hepsi kapalı ve kilitli. Hepsi kapalı ve kilitli."

"Görüyorum. Kapalılar."

Diz çöküp yere yattı. Evin alt kısmına baktı. Bu kısımda da iki kapı vardı. Kapıları açtı. "İşte," dedi. "Burası zemin kat. Bunları çıkart. Duvarlar. Yine duvarlar ve bölmeler. Kapısı olmayan duvarlar." Dipte bir takım bölme parçaları ve oyuncak ev eşyaları vardı.

"Bir kapı kolu yap," dedi ve kalemimi alarak oyuncak evin kapısına dikkatle bir kapı kolu resini yaptı.

"Kapıda bir kol olması gerektiğini düşünüyorsun," dedim.

"Bu doğru," deyip bir de kilit çizdi. "Şimdi kilit de var."

"Evet görüyorum. O kapıya bir kol, bir de kilit koydun."

"Anahırla sıkıca kilitlenen bir kilit. Ve yüksek, sağlam duvarlar. Ve bir kapı. Kilitli bir kapı."

"Anlıyorum."

Ev, Dibs dokundukça biraz sallanıyordu. İnceledikten sonra bölmelerden birini alıp evin köşesine, alt kısmına yerleştirerek, onu sağlamlaştırmaya çalıştı. Bölmeyi önce iki köşe arasına yerleştirip sonra da üçüncü köşenin altına itince evin sallantısı durdu.

"İşte artık sallanmıyor," dedi. "Sallantısı kesildi artık."

Takma çatıyı kaldırıp, bazı eşyaların yerini değiştirdi. Bu arada kullandığı bölme yerinden oynadı ve ev yine sallanmaya başladı. Dibs gerileyip eve baktı. "Bayan A, şunun altına tekerlek koyun. O zaman sallanıp yuvarlanmaz artık." dedi.

"Sence bunu yapmak sorunu çözer mi?"

"Çözer. Eminim çözer."

Böylece, Dibs'in belleğinde, kullanmadığı, pek çok sözcük olduğu ortaya çıktı.

Sorunları görüp tanımlayabiliyordu. Hatta bunları çözebiliyordu. Oyuncak eve neden bir kilit çizmişti? Her halde kendi yaşamındaki kilitli kapılar O'nu etkilediği için.

Kum havuzuna gidip, içine tırmandı. Kuma dağılmış oyuncak askerlerin bazılarını topladı. Her askeri eline alışımda inceliyordu. "Dibs'e de yıl başında bunlardan geldi," derken askerlerin birini uzatmış bana gösteriyordu.

"Yılbaşında sana da böyle oyuncak askerler mi hediye edildi?" diye yineledim.

"Evet. Tıpkı bunlar gibi." dedi. "Eh, pek te değil ama benziyorlardı. Bunların elinde tüfek var. Şunlar tüfek. Ateş ediyorlar. Tüfekler, gerçek tüfekler. Ateş! Bu, tüfeğini omuzunda taşıyor. Şunun tüfeği ateşlenmeğe hazır. Bak! Şuradaki dört tane biribirine çok benziyor. Burada dört tane daha var. Şu üç tanenin tüfekleri bu yana dönük. Tam şurada bir tane daha ona benzeyen var. Dört, dört daha sekiz. Üç daha ekle, bir tane daha, oniki eder."

O, askerleri guruplarken, ben de, "Anlıyorum. Asker guruplarını bir araya topluyorsun ve doğru yanıt buluyorsun," dedim.

Dibs, "Doğru," diye yanıtladı. Sonra duraksayarak ekledi, "Evet... ben... ben... bunu yapabiliyorum."

"Yapabiliyorsun Dibs," dedim.

"Şu iki adamın bayrakları var." Başka bir oyuncak göstermekte idi. Tüm bu saydıklarını kum havuzunun kenarına dizdi. "Hepsinin tüfeği var. Tüfeklerini ateşliyorlar. Ama bu yana arkalarını dönmüşler."

"Hepsi aynı yana mı ateş ediyorlar?" Bunu sörarken, belli belirsiz askerlerden yana işaret ettim.

Önce bana, sonra askerlere baktı. Başını salladı. "Size... Size ateş etmiyorlar," dedi.

"Anladım. Bana ateş etmiyorlar."

"Bu doğru."

Elini kumda gezdirip başka askerler de buldu. Onları çıkartıp kenara dizdi. Pabuçlu ayaklarını kuma batırdı.

Birden "Pabuç çıkart!" dedi. Bağlarını çözerek, ayakkabılarını çıkarttı. Sonra askerleri yeniden düzenledi.

"İşte!" dedi, "Hepsi sıralandı. Hepsi bir aradalar."

Öç asker seçip yanyana koydu. Büyük bir özenle her birini devirip kuma attı. Üçüncüsü, yeterince uzağa gitmemiş olmalı ki, onu da iyice kumun içine doğru itti. Bir avuç kum alıp, gömdüğü bu askerlerin üzerine döktü.

"Artık gitti." diye açıkladı.

"Ondan kurtuldun, öyle mi?"

"Doğru."

Bir kovaya kum doldurup, bu kumu da gömülü askerlerin üstüne serpti.

Bu sırada kilise çanları saati vurmağa başladı. Dibs duraldı.

"Dinleyin. Bir. İki. Üç. Dört. Saat dört."

"Evet, saat dört. Biraz sonra eve gitme zamanı gelecek."

Bu söylediklerini duymamış gibi yaptı. Kum havuzundan çıkıp masaya koştu. Parmak boyası kavanozlarına baktı.

"Bu ne?"

"O parmak boyası."

"Parmak boyası? Nasıl?"

Parmak boyasının nasıl kullanılacağını gösterdim. "Önce kağıdı nemlendir. Sonra üstüne biraz boya koy. Sonra boyayı parmaklarında ya da ellerinde yay. Şöyle. Nasıl kullanmak istersen öyle, Dibs."

Bu kısa tanımlamayı dikkatle izledi.

"Parmak boyaları?"

"Evet. Parmak boyası."

Hayli çekinerek bir parmağını kırmızı boyaya daldırdı. Kendi kendine, "Boyayı dağıt, halkalar, halkalar yap," dedi. Ancak, elini boyaya sürmekten hoşlanmıyor gibi idi. Ellerini ıslak kağıdın üzerinde yuvarlaklar çizerek gezdirdi. Sonra, bir tahta kaşık alıp boyaya daldırdı. Boyayı kağıt üzerinde bu kaşıkla dağıttı.

"Sanırım bu parmak boyası," dedi. "Evet. Parmak boyası olduğunu söylemişsiniz. Boyayı parmaklarınızla kağıda yay. Yuvarlaklar çiz." Parmaklarını yine boyaya sürdü. "Off! Sil şu boyayı."

O'na bir kağıt mendil uzattım. Elindeki boyayı sildi.

"Elinde boya olması hoşuna gitmiyor mu?" diye sordum.

"Pis boya. Pis, yapışkan boya."

Kavanozu alıp, etiketini okudu. "Bu kırmızı parmak boyası," diye de açıkladı. "Kırmızı." Boyayı masaya bırakıp avuçlarını, boya koyduğu kağıdın üzerinden, ama boyaya değdirmeksizin, geçirdi. Parmak uçlarını çabucak boyaya değdirdi.

"Boyayı yay," dedi. "Dibs, kırmızı boyayı al ve yay. Bir parmakla, iki parmakla, üç parmakla. Önce kırmızı, sonra sarı, sonra da mavi. Sırası ile sür."

"Galiba denemek istiyorsun. Değil mi?"

Dibs bana baktı. Sonra da kavanozların etiketlerini göstererek "Bütün bunlar, onların ne olduklarını gösteren işaretlerdir," dedi.

"Evet, tanımları."

Yine parmaklarını boyaya batırdı. "Ah! Çıkart bunları. Başka bir kağıt mendil aldı ve tırnaklarındaki boyayı kazırcasına sildi.

"Denemek istiyorsun. Ama sonra yine hoşuna gitmiyor," dedim.

"Şimdi... Şu mum boyalar farklı," dedi. "Onları Amerikan Mum Boya Şirketi yapıyor. Bu ise Shaw Parmak boyası. Sulu boyaları ise Prang yapıyor."

"Evet."

"Bunlar parmak boyası," deyip elini sarı boyaya batırdı. Yavaş, yavaş ve bilerek her bir parmağını boyaya sürdü. Sonra parmaklarını kağıt mendille sildi. Yeniden, bu kez mavi boyaya batırdı. Elini kağıda koyup kendi de üzerine kapandı. Yapmakta olduğu işe iyice kendini kaptırmıştı. Her parmağına dikkatle boya sürdü. Sonra ellerini uzatıp, "İşte, bak!" dedi. Zıfer kızının saçasına gururluydu.

"Bu kez başardın, değil mi?"

"Bak, parmakların hepsi mavi boya oldu." Ellerine baktı. Renk değiştirerek, "Şimdi de hepsi yeşil," dedi. "Önce onları kırmızı yaptım. Sonra sarı. Sonra mavi. Sonra yeşil. Sonra kahverengi. Her parmağa boya sürdüm. Sonra sildim.

Her rengi silip, parmağımı başka bir renge soktum. İşte bu parmak boyası. Aman Dibs boş ver. Bu saçma bir boya çeşidi. Boşver." Parmaklarını kağıt mendile sildi. Kağıtları çöp sepetine attı. İğrenmişçesine başını salladı.

"Parmak boyası beni ilgilendirmez. Ben resim yapacağım."

"Resim yapmak daha çok hoşuna gidiyor olmalı."

"Evet, suluboya ile."

"Yalnızca beş dakika kaldı. Beş dakikada bir resim yapabilir misin?"

"Dibs resim yapacak," diye bildiride bulundu. Boya kutusunu aldı. "Su nerede?"

Mustuğu gösterdim. Bir kaba su doldurdu.

"Tek bir resim yapabilirsin. Sonra gitmek gerek."

Böyle demekle büyük bir riski göze almış oluyordum. Bu tek resmi yaparak, zamanı istediğince uzatabilirdi. Bu sözlerimle, zaman sınırı esnekleşmişti. Önceden "Beş dakika" dediğime göre o zamanla sınırlı kalmam ve yeni bir öge getirerek durumu karmaşık hale getirmemem gerekirdi.

Neyse ki Dibs son söylediğimi duymazlıktan geldi. "Boya akıyor, kağıt havlu ile suyu emdirmem gerekiyor," dedi. "Boylece kuruyacak. Bu bir resim olacak." Kısa, belirli fırça darbeleri ile kağıda önce kırmızı renkte boya parçaları kondurdu. Sonra, her kırmızı boyanın yanına diğer renklerden koymaya başladı. Her bir parça, bir renk tekerleği sıralaması görünümünde idi. Ama o renkleri ekledikçe, resim belirlenmeğe başladı. Bitirdiği zaman resimde bir ev, bir ağaç, gökyüzü, çimenler, çiçekler ve güneş vardı. Tüm renkler kullanılmıştı. Bitmiş resimde, ilişkiler, biçim ve anlam görülebiliyordu.

"Bu, bu..." diye mırıldanıyor, bir yandan da fırça ile oynuyor, başını kaldıramıyor, utangaç bir tavır ortaya koyuyordu. En sonunda "Bu, Bn, A'nın evi. Bn. A! Bu evi size vereceğim," dedi.

"Onu bana mı vermek istiyorsun?" dedim, resmi göstererek. Evet anlamında başını salladı. Böyle demekle O'na teşekkürler ya da övgüler sunmak yerine, ilişkimizi açıklığa kavuş-

turmak ve ilişkideki hızı yavaşlatmak istemiştim. Böyle yaparsam benim tepkilerime, katılımıma ve davranış değerlendirme ya da standartlarıma bağımlı olmaksızın, kendi isterse, kendi düşünce ve duygularını daha çok ortaya koyabileceğini düşünüyordum.

Kurşun kalemi aldı ve kapıya dikkatle bir kilit oturttu. Alçak ve parmaklıklı, küçük pencereler de çizdi. Parlak sarıya boyadığı bir tane bk pencere vardı. Bu pencereye, kırmızı çiçekleri olan bir saksı da yerleştirmişti. Bu, şaşılacak derecede yaratıcılık ortaya koyan bir sanat eseriydi. Çok kendine özgü bir biçimde meydana getirilmişti.

Bana baktı. Gözleri parlak mavi idi. Yüzünde mutsuzluk ve korku okunuyordu. Resimdeki kapıyı işaret ederek, "stnde kilit var," dedi. "Bu anahtarla çabucak kilitlenir. Karanlık bir bodrumu da var," Eve baktı. Kapıdaki kilide baktı. Sonra da bana baktı.

"Bu ev sizin için," dedi. Parmaklarını birbirine sürtüyordu. "Artık o sizin eviniz." Derin bir nefes aldı. Sonra güçlükle ekledi. "Bu evin de bir oyun odası var," Bunu söylerken çiçekleri olan, sarıya boyanmış bk pencereyi göstermekteydi.

"Ah, evet.. Görüyorum. Orası oyun odası, değil mi?"

Başını salladı. "Doğru," dedi.

Musluğa gidip su kabını boşalttı. Musluğu sonuna kadar açtı. O sırada kilisenin çanları çalmağa başladı.

"Dinle Dibs," dedim. "şimdi gitme zamanı. anları duyuyor musun?"

Duymazlıktan geldi. "Kahverengi, suyu kahverengi yapar, turuncu da turuncu," dedi.

"vet, öyle yaparlar," diye yanıtladım. Benim, zamanla ilgili olarak söylediklerimi duyduğundan emindim. Beni duymadığını sandığım izlenimini vermek istemiyordum.

"Bu S-I-C-A-K su, sıcak. Bu da S-O--U-K su, soğuk. Sıcak, soğuk. Açık, kapalı. Açık, kapalı."

"şimdi sıcak ve soğuk suyu da mı ilginç bulmağa başladın?"

"Bu doğru."

"Ama sana biraz önce zaman hakkında ne dedim Dibs?"

Parmaklarını birbirine kenetledi. Son derece üzgün ve bezgin bir ifade ile bana döndü. "Bn, A diyor bir ev boya, sonra o bırak seni," dedi. Birdenbire anlatımının ne derece karmaşık hale geldiği dikkatimi çekti. Karşımda son derece yetenekli, zekaca üstün bir çocuk vardı ama tüm yetenekleri duygusal sorunlarının etkisi altına girmişti.

Sükunetle yanıtladım. "Evet, öyle dedim, Dibs. Sen de resmi bitirdin. Şimdi gidiyoruz."

Birdenbire, "Şuraya biraz daha çimen ve çiçek koynum gerek." dedi.

"Bunun için zaman yok. Bu günlük zamanımız bitti."

Oyuncak eve gitti. "Evi düzeltmem gerek. Kapılarını kapatmalıyım."

"Eve gitmemek için pek çok neden bulabilirsin, böyle değil mi? Ama zamanın doldu Dibs ve artık eve gitmen gerekiyor."

"Hayır. Bekle, bakle!" diye haykırdı.

"Gitmek istemediğini biliyorum. Ama bu günlük vaktimiz doldu."

"Yok şimdi git." diye hıçkırdı. "Yok şimdi git. Yok hiç git."

"Gitmen gerek dediğimde mutsuz oluyorsun, değil mi Dibs? Ama haftaya yine gelebilirsin. Gelecek Perşembe."

Şapkasını, paltosunu ve çizmelerini aldım. Dibs, masanın yanındaki alçak iskemleye oturdu. Şapkasını giydirdiğim sırada yaş dolu gözlerle bana baktı.

Birden canlandı. "Cuma? Cuma'ya mı geleceğim?"

"Gelecek perşembe geleceksin. Senin oyun odasına gelme günün perşembe günü çünkü."

Birden ayağa fırladı. "Hayır!" diye bağırdı. "Dibs yok gitmek dışarı. Dibs eve gitmek değil. Hiç değil."

"Gitmek istemediğini biliyorum Dibs," dedim. "Ama seninle benim burada geçirmek için her hafta bir saatimiz var. Bu saat geçince sen ne hissedersen et, ben ne hissedersen

edeyim, kim ne hissederse etsin, bu saat geçmiş demektir ve ikimiz de oyun odasından çıkarız. Şimdi gitme zamanımız. Aslında biraz da geç kaldık."

"Bir resim daha olmaz mı?" Gözlerinden yaşlar akıyordu,

"Bugün olmaz."

"Sizin için bir resim? Bir resim yapсам, yalnızca sizin için?"

"Hayır, bu günkü zamanımız bitti."

Önümde duruyordu. Giymesi için paltosunu tuttum.

"Haydi gel Dibs. Kollarını geçir paltona." Dediğimi yaptı.

"Şimdi otur da çizmelerini giydireyim."

Otururken söylenmekteydi. "Yok git ev. Yok istemek e- git. Canım istemiyor ev git."

"Ne hissettiğini anlıyorum," dedim.

Çocuklar güven duygusunu, önceden tahmin edilebilen, tutarlı ve gerçekçi sınırlanmalarla kazanırlar. Dibs'in duyguları ile davranışları arasında bir ayırım yapabilmesine yardımcı olmayı ummuştum. Bunu bir parça kazanmış göründü. Ayrıca, O'nun bu bir saatin kendi varoluşunun yalnızca bir parçası olduğunu anlamasına yardımcı olmak istemiştım. Bilmeliydi ki haftada bir saat olan bu zaman dışındaki vakit de, o vakitteki ilişki ve olaylar da önemlidir ve bu bir saat tüm diğer ilişki ve etkinlikleri silip götürmemelidir. Bence tedavi seanslarının en önemli konularından biri, bireyin tedavi seansına getirdikleri ile oradan aldıkları arasındaki dengedir. Tedavinin bireyin günlük yaşamını etki altında tutması beni endişelendirir. Dibs'in gelişen yeteneklerini, kendisi ile birlikte götürme sorumluluğunu hissetmesini istedim. Kendisi için sorumluluk almalı ve böylece psikolojik bağımsızlık kazanmalıydı.

Çizmelerini giydirirken, O'na bir göz attım. Masanın üzerinden su ile dolu olan biberona uzanmıştı. Küçük bir bebek gibi biberonu emmekteydi. En sonunda çizmelerini giydi.

"İşte şimdi giyindin," dedim.

Bir kez daha beni deneyerek, kavanozların kapaklarını kapatayım mı?" dedi.

"Şimdi değil."

"Kapakları açık kalırsa, kururlar."

"Evet, öyle. Ama ben sonra kapatırım onları."

"Parmak boyalarının kapakları da kapatılır mı?"

"Evet. Bu da yapılacaktır."

"Fırçaların temizlenmesi?"

"Evet."

Dibs içini çekti. Belli ki tüm kaynaklarını kurutmuştu. Ayağa kalkıp, kapıdan çıktı. Tam kapının dışında birden durdu. Kapının üstündeki "Meşgul" işaretini, "Oyunla tedavi

odası"na çevirdi. Kapıyı okşayarak, "Bizim oyun odamız," dedi. Koridor boyunca kabul odasına yürüdü ve orada şaşırılmış görünen annesi ile buluşarak, hiçbir olay çıkartmadan, Merkez'den ayrıldı.

BÖLÜM ALTI

Ertesi perşembe oyun odasına gelince, Dibs doğruca masaya gidip parmak boyası kavanozlarına baktı. Her bir kavanozu elledi, kapağını inceleyip, yerine bıraktı. "Kapaklar üzerlerinde," diye de açıklamada bulundu.

"Evet. Kapatmayı unutmadım."

"Görüyorum, unutmamışsınız"

Biberonu alıp, "Emmek istiyorum," dedi. Orada durmuş biberonu emiyor ve bana bakıyordu. Sonra şişeyi masaya bıraktı.

"Üstündekileri çıkart." dedi. Paltosunun düğmelerini açtı. Hiç yardımsız, paltoyu çıkartıp, kapı koluna astı. Şapkasını da çıkartıp, kapının yanındaki iskemlenin üstüne koydu.

Oyuncak eve gidip, tüm camları açtı. "Bakin, tüm camlar açık. Şimdi hepsini kapatacağım." Evin ön parçasını aldı. Birden fikir değiştirip, bu parçayı yere fırlattı. Masaya gidip biberonu aldı. "Biberonu emeceğim."

"Biberonu emmek hoşuna mı gidiyor?" diye sordum. Amacım konuşmaya herhangi bir boyut katmak değildi. Yalnızca görüşme kanalımızı açık tutmak istiyordum, o kadar.

"Doğru" dedi. Uzun bir süre, sessizce biberonu emmeyi sürdürdü. Bu arada da bana bakmaktaydı. Sonra şişeyi bırakıp, dolaba gitti. Kapılarını açıp, içine baktı.

Şimdi boş duran küçük blokların kutusunu alıp, "Sayma küpleri buraya uygundur," dedi. Sözüünü ettiği küplerden bir kaçını kutuya yerleştirdi. "Gördünüz mü?" dedi. "Bu onların kutusu. Üstünde öyle yazılı." Kapaktaki yazıyı göstermekteydi.

"Evet, biliyorum," dedim. Okuma, sayma, problem çözme konularındaki yeteneğini sergileyiş biçimi ilgimi çek-

mekteydi. Ne zaman bir duygusu ile yüzyüze gelse, okuma yeteneğini göstermeğe sıvanıyor gibiydi. Belki de, kolaylıkla kabullenemediği, kendi ile ilgili duygularının derinliklerine incecğine, objeler hakkında zihinsel işlemlere girişmeyi daha güvenli buluyordu. Bu tutum, O'nun kendi davranışlarından bekledikleri ile, kendisi olma çabası arasındaki çatışmanın açık bir göstergesi gibiydi. Bazan çok yetenekli bir çocuk, bazan bir bebek. Bu geçişleri oyun odasında çeşitli fırsatlarda ortaya koymuştu. Bence, başkalarının kendisinde yalnızca zihinsel yetenekleri önemsediklerini düşünüyordu. Ama, evde ve okulda bu yeteneklerini gizlemek için neden öylesine çaba harcamıştı? Tüm özellikleri ile sevilen ve sayılan biri olmayı, kendine özgü bir kişiliği ulmasını her şeyden çok istediği için böyle davranıyor olabilir miydi? Bir çocuk, dışa vurmaya bu kadar hazır olduğu zihinsel zenginliği nasıl bu denli derinde tutabilirdi? Bunca beceriyi nasıl kazanmıştı? Okumada, yaşından çok ileri bir düzeydeydi. Henüz anlamlı sözel yetenek ortaya koymadan, okumada bu düzeye nasıl ulaşmıştı? Bu çocuğun sevgileri ve güçlülüğü inanılır gibi değildi. Bu gücü, eğer bana anlatılanlar gerçekse, ailesinden nasıl gizleyebilmişti?

Anlayışimdaki bu boşlukları doldurabilmeyi çok isterdim. Ama anne ile anlaşma yapmıştık. Hiç bir soruşturma söz konusu olmayacaktı. Tek umudum, günlerden birinde, Dibs'in annesinin kendini yeterince güvenli hissedip, Dibs'in gelişimi hakkındaki bilgilerini benimle paylaşmayı istemesiydi.

Eşliğinde duygusal ve sosyal olgunluğu taşımayan zihinsel başarının, tek başına yeterli olmadığı açıkça görülmekteydi. Acaba ailenin Dibs'i yetersiz bulmasındaki neden bu muydu? Yoksa annesi Dibs'i anlayamadığı için mi huzursuzluk ve korkuya kapılmıştı?

Dibs ile ailesi arasındaki ilişkinin yetersizliği, belli ki pek çok karmaşık nedenden kaynaklanıyordu. Dibs'in, biberon emen bemeklik çağından, üst düzeyde zihinsel yetenek sergilemeğe geçişini izledikçe, aklımda yığınla soru birbirini kovalıyordu. Bu sorulardan hiç olmazsa bazılarının yanıtlarını bilsem çok daha etkili bir çalışma yapabilirdim.

Şu sırada Dibs rahatlamış bir şekilde sandalyeye oturmuş, biberon emiyor ve sürekli obrak bana bakıyordu. O'nun aklın dan hangi yanıtlanmamış soruların geçmekte olabileceğini düşündüm. Birden kalktı. Emziği çıkartıp, şişeden içmeye başladı. Şişedeki suyun bir kısmı yere döküldü.

Duvardaki iki düğmeyi işaret ederek "Bunlar kapı zili," dedi.

"Evet. Kapı ziline benziyor."

Çıkarttığı emziği aldı. Sürekli bana bakarak biraz çiğnedi, biraz emdi. Sonra ayaklarını bakarak bana yaklaştı. Kırmızı lastik çizmeler vardı ayağımda. O ise bugün çizme giymemişti. Parmağını bana doğru sallayıp, "Çizmelerimi çıkart," dedi.

"Herhalde, çizmelerimi çıkartmam gerektiğini düşünüyorsun."

"Evet. Her zaman... İçeride."

Çizmelerimi çıkartıp bir köşeye koydum. "İyi mi?"

"Daha iyi".

Emziği yeniden şişeye takmak istedi, takamadı. Bana getirip, "Yapamıyorum, yardım et," dedi.

"Peki, yardımedeyim" deyip emziği şişeye geçirdim. Şişeyi aldı. Emziği bir çırpıda çıkarttı ve şişedeki suyu lavaboya boşalttı. Dönüp boş şişeyi göreyim diye bana doğru uzattı.

"Boş şişe," dedi.

"Evet, O'nu boşalttın."

Boş şişeyi sıkıca göğsünde tutmuş, sürekli bana bakarak bir süre lavabonun yanında öylece durdu. Ben de O'na baktım. Bir çabaya yönelmesini ya da bir konuşma başlatmasını bekliyordum. Ama, eğer öyle karar verdiyse, orada durup bakmayı ve düşünmeyi sürdürebilirdi.

"Düşünüyorum," dedi.

"Öyle mi?"

"Evet, düşünüyorum."

Ne düşündüğünü sormadım. O'nun bu odada, bir soru-yanıt alıştırmasının ötesinde yaşantıları olabilmeliydi. Buradaki ilişkimiz içinde kendi bütünlüğünü duyup yaşamasını istliyordum. Yoksa O'nu belli bir davranış biçimi ile sınırlamayı

değil. Bir çok kısımları, iniş ve çıkışları, korku ve cesareti, çocukça istekleri ve olgun ilgileri olan, bütün bir insan olduğunu kavramasını istiyordum. İnsanlarla olan ilişkisinde, yeteneklerini kullanma girişkenliğini kazanması gerekirdi. Buradaki yaşantıları ile bu girişkenliği kazanmasını istiyordum. Ona öneriler, övgüler sunup, sorular yönelterek bir bütün olması gereken gelişimini tek bir kanala itmemeliydim. Acele edip erken sonuçlara atlırsam, çocuğun kişilik bütünlüğünün özünü gözden kaçırabilirdim. Dibs orada durmuş düşünürken, ben de bekledim. Yüzünden belli belirsiz bir gülümseme geçti.

"Parmak boyası yapacak, kumda oynayacak ve çay içeceğim," dedi.

"Zamanının geri kalan kısmını nasıl geçireceğini planlıyorsun. Öyle mi?"

"Doğru." Şimdi belirli şekilde gülümsemekteydi. "Çok zaman yanılmıyorsunuz."

"Sağol. Ben güçlendiriyorsun."

Güldü. Gülüşü kısaydı ama ilk kez güldüğünü görüyordum. Raftan çay takımını aldı. "Herşeyi ben yaparım," dedi.

"Önce çay mı?"

"Evet. Öyle sanırım." Biberonu su ile doldurdu. Şişeye takmadığı emziği çiğnedi. Suyu bütün hızı ile açtı. Lavabonun deliğini kapattı. Bu durumda ne yapacağını görmek için bana baktı. Hiçbir şey söylemedim. Karşı tarafa geçip elini pencerenin kenarına dayadı. Öbür elinde biberon vardı ve bir yandan da emziği çiğneyerek bana bakmaktaydı. Sonra güldü, yine karşıya geçti, lavabonun deliğini açıp, suyu boşalttı. Şişeyi boşaltıp, yeniden doldurdu. Emziği çiğnedi, emdi. Sonra dolap kapaklarından birini açıp malzemelerin durduğu raflara baktı. Bana baktı.

Sonunda kendi kar pantolonuna bakıp, "Bunu çıkartacağım," dedi.

"Çıkartmayı düşünüyorsun herhalde."

"Doğru," dedi ama dediğini yapmadı. Dolabı incelemeyi sürdürdü. Kil kutularını çıkarttı. Masada kavanoz içinde kil olduğunu, o bittikten sonra kutudan kil çıkartılıp, kavanoza konacağını anlattım. Dolaptaki malzemenin ihtiyaç oldukça kul-

lanılmak üzere orada depolandığını açıkladım.

"Evet! Anladım. Bu sizin malzeme dolabınız," dedi.

"Evet."

"Kar pantolonum," deyip, pantolonunu çekti.

"Ne oldu pantolonuna?"

"Bugün dışarıda çok soğuk bir rüzgar var."

Evet, dışarısoğuk."

"Bugün oyun odası da soğuk."

"Evet, öyle."

"O halde, kar pantolonumu çıkartayım mı?"

"Sen bilirsin. İstiyorsan çıkartabilirsin. Ama bugün çıkartmak istemiyorsan o da olur. Çünkü bugün burası soğuk."

"Doğru. Çok, çok soğuk."

Çanlar düdüğü vurdu. Dibs duymazlıktan geldi ve kum havuzuna tırmandı. Uçaklar ve askerlerle oynadı. İçini çekti.

"Bir yerden içeri girince çizmelerini çıkart. İt, kak, çekiştir ve çıkart. Yapması zor. Kar pantolonun kalabilir. Bugün içerisi soğuk."

"Yani, içeride iken bazı şeyleri mutlak çıkartmamız gerekiyor, bazılarını ise istersek çıkartmayabiliyoruz, öyle mi?"

"Bu doğru," dedi Dibs. "İnsanın aklı karışıyor."

"Evet, karmaşık görünüyor."

"Çok karmaşık," diye pekiştirdi. Söylediklerini, başını sallayarak da onaylanıyordu.

Kum havuzunda çok minik, tek odalı bir oyuncak ev vardı. Pencerelerinden birinin kepengi kırık. Dibs şakin ve çok yeterli bir biçimde bunu onardı. Tahta ayaklara oturtulmuş mukavvadan yapılmış çiftlik hayvanlarını kum havuzundan çıkarttı. "Bayan A. bunları onarmaya yardım eder, Dibs," dedi.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordum.

"Yardım edersiniz" diye yanıtladı. Sonra da kendi kendine hayvanları yerlerine takmaya girişti. Çalışırken bir yandan da şarkı söylemeye başladı. Minik evi, kum havuzunun ortasına getirdi. Hayvanları evin etrafına serpiştirdi. Kendini tamamen bu işe kaptırmış görünüyordu. "Kediler bu evde yaşar," dedi. "Savaşçı adamın bir kedisi var. Gerçek bir kedi. Burada

da bir ördek. Bakın. İki ördek var. Şuradaki büyük ördek. O cesurdur. Şuradaki de küçük ördek. Ama o çok cesur değil. Büyük ördeğin bir yerlerde güzel, güvenli bir havuzu olabilir. Ama bu küçük ördeğin kendi havuzu yok. O da olmasını istiyor. Şimdi bu iki ördek karşılaştılar. Burada bir arada duruyorlar. İki de pencerenin dışındaki kamyonun gelişine bakıyorlar."

Akıcı ve etkileyici bir biçimde konuşmaktaydı. Dinledim. O konuşurken, büyük bir kamyonun yaklaştığını ve oyun odasının pencere önüne park ettiğini duymuştum.

"Demek küçük ördek de kendisi için güvenli bir havuz istiyor," dedim. "Büyük ördeğin sahip olduğunu sandığı gibi bir havuz."

"Bu doğru. Birlikte büyük kamyonun gelişine bakıyorlar. Kamyon duruyor. Adam binaya giriyor. Kamyonunu yüklüyor. Dolunca sürüp gidiyor."

"Anlıyorum," dedim. Dibs oyuncak kamyonu alıp, söylediklerini onunla oynadı. Uzun bir süre sessiz kaldı.

"Dibs, beş dakika kaldı," dedim. Duymazlıktan geldi.

"Beş dakika kaldı dedim, Dibs."

"Evet, duydum," dedi, yorgun bir sesle.

"Beş dakika kaldı dediğimi duydun, ama duyduğunu belirten hiç bir şey yapmadın."

"Doğru. Sonra yaptım."

"Evet. Ben yineyleyince duyduğunu belirttin."

Ayrılış anı ve habersiz olmanın diye, saatin bitimini önceden haber veriyordum.

"Bunların hepsi beş dakikada olacak," dedi. Kumda bir yol yaptı. Yol, evin etrafında dolanıyor ve bir ucu eve varıyordu. "Kumda giderken garip bir ses çıkartıyor," dedi. Bana baktı ve güldü. "Kamyon dolu. Giderken iz yapıyor. Tek yönlü bir iz. Ve şurada kuma gömülüyor. "Acele ile üç tane asker seçti. Onları da kamyona koydu. Üstlerini kum ile örttü. "Bu tek yönlü bir yol ve bu üç insan kamyona biniyorlar, ve hiç geri dönmüyorlar."

"Uzağa gidiyor ve orada kalıyorlar, desene.."

"Bu doğru. Sonuna kadar." Kamyonu kumun dibine doğru itti. Oç insan figürünü ve kamyonu, daha çok kum ile örttü. Orada oturmuş, meydana gelen kum yığınının bakıyordu.

"Bak Dibs, bu kadar dakika kaldı," dedim, üç parmağımı göstererek.

Bakıp, "Oç dakika," dedi. Yığına biraz daha kum ekledi. Böylece kamyon ve içindekileri biraz daha dibe gömmüştü.

Sonra yumuşacık bir ses ile "İşte küçük ördek," dedi. "Olanları gördün. Gittiler." Küçük ördek figürünü yaptığı kum tepesinin üstüne koydu. Ellerindeki kumu silkeleyip, kum havuzundan çıktı.

Birdenbire, "Bugün Valentine günü," dedi.

"Evet, öyle."

"Bunlar gece ve gündüz burada kalsınlar. Çıkartmayın."

"Koyduğun gibi kalmalarını mı istiyorsun?"

"Doğru." Bana yaklaşıp, dizimde duran not defterine dokundu. "Bunları da notlarınıza yazın," dedi. "Dibs geldi. Bugün kumu ilginç buldu. Ev ve savaşçı adamlar son kez oynadı. Allahasmarladık."

Palto ve şapkasını alıp oyun odasından çıktı, koridoru geçerek kabul odasına vardı. Annesi, O'nu giydirdi. Ayrılarına kadar tek kelime söylemedi.

Odama gidip, masama oturdum. Ne çocuk! İnsan, O'nun sembolik oyununu yorumlayabilir, bu konuda varsayımlar ortaya koyabilir, hatta bu oyunun anlamını gerçeğe çok yakın şekilde kavrayabilir. Ama bence şu anda algıladıklarımı sözlü anlatıma dökmem, gereksiz ve hatta sınırlayıcı olurdu. Daha çok bilgi almak için girişimde bulunmam da öyle.

Bence bu çeşit psikoterapinin değeri, çocuğun kendini yeterli ve sorumlu bir insan olarak algılamasında yatar. Çocuğun içinde bulunduğu ilişki, ona iki mesaj vermelidir. Birinci mesaj, herkesin kendi iç dünyasını en iyi kendisinin bilebileceği, ikincisi de sorumlu özgürlüğün ancak ve ancak insanın iç dünyasından doğup gelişeceğidir. Başkalarının haklarına ve farklılıklarına saygı göstermeyi öğrenmeden önce çocuk, kendine olan anlayışının artmasından kaynaklanan kendine saygı ve gururu öğrenmelidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Ertesi perşembe, Dibs Merkez'e gelince beni kısa bir gülümseme ile selamladı ve benden önce oyun odasına yürüdü. İçeri girince de doğru oyuncak eve yöneldi.

"Bu farklı," dedi. "Birşeyler değişmiş."

"Herhalde başkaları da bunlarla oynamıştır."

"Evet." Gidip, kum havuzuna baktı. "Hayvanlar da," dedi.

"Onlar da bıraktığım yerde durmuyorlar."

"Birileri onlarla da oynamış olmalı."

"Öyle görünüyor." Odanın ortasında durup sesleri dinledi.

"Daktiloyu duydunuz mu? Birisi daktilo ile yazı yazıyor. Daktiloda harfler yazıyor."

"Evet, duyuyorum."

Dibs birşeyden huzursuz olduğunda, konuyu cansız objelere getirerek, güvenli bir yol seçmeyi bir savunma mekanizması yapmıştı. Şu anda oyuncakları bıraktığı gibi bulamadığı için huzursuz olmuştu. Son kez giderken oyuncakların öylece kalmasını istemişti. O'na söz vermiş değildim. Bir açıklama da yapmamıştım. Hatta bundan özellikle kaçınmıştım. *Diğer çocuklar gibi Dibs'in de deneyimleri ile öğrenmesi gerekiyordu.* Kendi dünyasının hiçbir kısmının duracağı ve kontrol altında olmadığını kendi yaşantıları ile anlaması gerekiyordu. İşte şimdi, değişen dünyasının elle tutulur delilleri ile karşılaşmıştı. Bu duruma vereceği tepkileri ele almak önemliydi. O'na, teselli vererek, uzun açıklama ve özürlerle, üzüntüsünü gidermeğe çalışan bir yığın sözcük ile değil, değişen bir dünya ile başetme yeteneğini geliştirecek bir yaşantı kazandırmakla yardım edilebilirdi.

Kum havuzuna gidip, düzeltilmiş kuma ve etrafa yayılmış figürlere baktı. "Benim küçük ördeğim nerede?" diye sordu.

"Kum yığınının üstünde bıraktığın küçük ördeğin ne olduğunu merak ediyorsun, değil mi?"

Hızla bana dönüp, öfke ile baktı. "Bu doğru. Nerede küçük ördeğim?"

"Orada kalmasını istemiştin ve birisi onu oradan kaldırmış," diye yanıtladım. Durumu yeniden açıklayarak O'nun tepkilerini yavaşlatmağa, böylece düşünce ve duygularını daha gerçek biçimde tanınmasına yol açmağa çalışıyordum.

Bana iyice yaklaşıp, gözlerimin içine baktı.

"Bu doğru," dedi. "Ama neden?"

"Buna neden izin verdiğimi sanıyorsun?"

"Bilmiyorum ama kızıyorum. Onları bozdurmamalıydınız."

Şimdi soru sorma sırası bendeydi. "Neden? Ben sana onları yerinde tutmaya söz verdim mi?"

Yere baktı. "Hayır," dedi. Sesi alçalmış nerede ise fısıltı haline gelmişti.

"Ama sen benim bunu yapmamı istiyordun.

"Evet," diye fısıldadı. "Benim için bunu yapmanızı istiyordum."

"Buraya başka çocuklar da gelip oynuyorlar. Biri senin ördeğinin yerini değiştirmiştir."

"Ve de dağımı. Benim ördeğim dağımın üstünde idi."

"Biliyorum. Şimdi artık kumdan yaptığın dağ da yerinde yok, değil mi?"

"Bozulmuş."

"Sen de buna üzülüyor, kızılıyorsun."

Başını salladı. Bana baktı. Ben de O'na baktım. Dibs'e yardım edecek olan ne kumdan dağdı, ne de güçlü, minik plastik ördek. O'na yardım edecek olan, geçen hafta bunları kurarken geliştirdiği güven ve yeterlilik duyguları idi. Dağ ve ördek, gerçekte, bu duyguları sembolize etmekte idiler. Şimdi el ile tutulur semboller kaybolduğuna göre, bu duyguları kendi iç dünyasında arayıp bulabilirdi. Bunu ummaktaydım. Kendi dışımızdaki şeylerin değişebilir olduğunu kendi deneyimi ile

keşfetmişti. Çok zaman dış dünyamız üzerinde pek az kontrolümüz olur. Ancak, iç güçlerimizi kullanmayı öğrenirsek, güvenliğimizi kendimizle birlikte taşıyız.

Kum havuzunun kenarına oturmuş, sessizce etrafa yayılmış figürlere bakıyordu. Sonra bazılarını alıp, benzer olanları bir araya getirerek gurupladı. Uzanıp kalemimi aldı. Ucunu hayvan figürlerinden birinin eğrilmiş ayağındaki deliğe soktu. Bastırınca kalemin ucu kırıldı.

"Ah, bakın, uç kırıldı," dedi, doğal bir anlatımla. Sonra kalemi bana uzattı. Bunu neden yaptığını merak ettim.

Kalemimi alıp, "Gidip açayım Dibs," dedim. "Sen burada kal. Şimdi dönerim."

Çok zaman çocuk davranışları ile ilgili araştırmalar ve mesleki eğitim programımız için kullanıldığından, oyun odasının bir duvarında içeriden geniş bir ayna gibi görünen, dışarıdan ise içeriyi gösteren geniş bir cam vardı. Camın arkasındaki karanlık odada bir veya birkaç gözlemci otururdu. Bu gözlemciler dikkatle seçilir ve özel olarak eğitilirler. Sesleri banda alma işini onlar yaparlar. Ayrıca belli zaman ölçülerine göre davranış tanımlamalarını kayıt ederler. Sonra bu kayıtlar açıklandıkça yazılır ve gözden geçirilir. Burada hem çocuğun hem tedavcinin izlenen davranışları kayıtlıdır. Zaman da raporun kenarında, birer dakikalık aralıklarla kaydedilmiştir. Bu malzeme, araştırmalarımız, doktora düzeyindeki seminerler, vb. mesleki eğitim programlarımız için kullanılır. Kullanmadan önce de, tüm adlar ve kimliği belirleyecek bilgiler değiştirilir. Bizim çalışmamızın kapsamına giren kişilerin psikolojik problemleri temelde öyle çok benzerlik ortaya koyar ki, değiştirmeler yapıldıktan sonra kullanılan bilgilerin kime ait olduğunu anlamak olanaksızdır.

Ben kalem açmak üzere odadan çıktıktan sonra, gözlemcilerin kayıtları şöyle sürmüştü.

Dibs küreği aldı. Kumu kazdı. Sık sık yaptığı gibi kendi kendine konuştu. "Peki ki kum. Sanırım artık burada rahat durursun. Kimse seni bozmaz değil mi? Ya siz, hayvanlar? Siz insanıdır? Size bir iki sev öğstereceğim. Sizi kazıyıp, bulacağımı.

Gümdüğüm adamı bulacağım. Bulana kadar kazacağım." Çabuk, çabuk kumu eşeledi. En sonunda askerlerden birini buldu. "İşte buradasın. Şimdi senialacağım, savaşçı acam. Orada öyle dümdüz duruyorsun. Dümdüz ve kaskatı. Eski tir parmaklık demiri gibisin. Seni buraya koyacağım, baş aşağı. Seni kuma saplayacağım."

Askeri başaşağı kuma soktu. Figür yine kuma zömülmüş, gözden kaybolmuştu. Ellerinden kumu silkeledi. Önce gülümsemi, sonra kahkahalarla güldü. Şimdi sesi değişmiş, neşe ile çınılıyordu. "Şapkanı, paltonu çıkart, Dibs," dedi. "Burası soğuk."

Açılmış kalemle döndüm. Bana baktı. "Burası soğuk," dedi. Paltomu çıkart?"

"Burası soğuk. İstersen ceketini çıkartma bugün."

"Radyötörü açsanıza." Gidip radyötöre dokundu. "Bu soğuk," dedi.

"Evet, biliyorum."

"Açacağım," diye haber vererek vanayı çevirdi.

"Böylelikle buranın ısınacağını düşünüyorsun, herhalde."

"Evet. Eğer aşağıda ateş varsa."

"Aşağıda ateş mi?"

"Kazanda. Aşağıda olan kazanda."

"Evet, ama kazan bozuk bugün. Aşağıda tamirciler onunla uğraşıyorlar."

"Nesi varmış?"

"Bilmiyorum."

Kısaca durakladıktan sonra, "Öğrenebilirdiniz," dedi.

"Ya? Nasıl?"

"Kazan dairesine iner, kenarda kıyıda dolanırdınız. Olanları görebilecek ve söylenenleri duyacak kadar yakında gezinirdiniz."

"Sanırım, bunu yapabilirdim," diye yanıtladım.

"O halde, neden yapmadınız?"

"Doğrusunu istersen Dibs, bunu yapmak aklıma gelmemişti."

"Bu yoldan pek çok ilginç şey öğrenebilirsiniz."

"Kuşkusuz öyle," dedim. O'nun pek çok şeyi bu yoldan, kenarda kıyıda dolanarak, insanlara bakıp söylediklerini duyacak kadar yakında gezinerek, öğrendiğinden ben de Dibs kadar emindim.

Dolaplara yaklaşıp, içlerine baktı. "Bunların hepsi boş," dedi.

"Evet, doğru," dedim. Şimdi gözlemlerini bana onaylatıyordu.

"Bugün yine kar pantolonumu çıkartmayayım. Çünkü burası soğuk."

"Bence de öyle."

"Kazan, herhalde geçen hafta kosmen bozulmuştu."

"Olabilir."

"Yoksa oda neden soğuk olsun? Ne diye?"

"Bilmiyorum, kazanlardan pek anlamam."

Güldü. "Yalnızca, soğuk olduğunda farkına varıyorsunuz."

"Doğru," dedim. "Yeterince ısıttığı sürece, bozuk olduğunı düşünmüyorum. Isıtmadığı zaman tamiri gerekli oluyor."

"Evet. O zaman arıza yaptığını farkediyorsunuz."

"O zaman farkediyorum, evet."

Masaya yöneldi. Biberonu alıp biraz su içti. Biberonu emiyor, arada bir de benim ile konuşuyordu.

"Bayan A, bugün çizme giymemiş."

"Hayır bugün çizmelerim yok."

"İyi." Odanın bir köşesi kukla sahnesi haline getirilmişti. Önündeki kapıya büyük bir kare pencere açılarak perde ile örtülmüştü. Dibs buraya bir sandalye çekip, üstüne çıktı. Perdeyi aralayıp, içeri baktı. "Boş," dedi. Sonra sandalyeyi lavabonun önüne taşıdı. Üstüne çıkıp, bu kez lavabonun üstündeki dolapları inceledi. Yine, "Boş," dedi.

"O yukardaki dolaplarda hiçbir şey yok," dedim. Bunun üzerine, iskemleyle kenara koydu. Lavabonun deliğini tıkadı ve suyu açtı. Şişeden emzliği çıkarttı. Şişeyi doldurdu. Lavaboya boşalttı. Emzliği masaya bıraktı. Musluğu kapattı. Tüfeği alıp kumla doldurdu. Tetiği çekerek, kumla ateş etmek istedi ama

yapamadı. Tüfekdeki kum yere döküldü. Kum havuzunun kenarına oturdu. Tüfeği yeniden kumla doldurup, tetiği çekti.

"Böyle olmuyor," dedi.

"Görüyorum."

Tüfeğin içindeki kumu kum havuzuna silkeledi. Yüzü bana dönük, oturuyordu. Bir yandan etrafa yayılmış hayvanları topluyor, bir yandan konuşuyordu. "Horoz Ööörööü! diye öter. Tavuk yumurtlarken horoz öter. İki ördek de yüzüyor. Ooo! Görüyor musunuz? Kendi havuzları var artık. Kendi, minik havuzları... Küçük ördek 'vak.. vak..' diyor. Büyük ördek de 'vak.. vak..' diyor. Ve böylece güvenli küçük havuzlarında birlikte yüzüyorlar. İki de tavşan var. İki köpek. İki inek. İki at. İki kedi. Herşeyden iki tane var. *Burada yalnız olan hiçbir şey yok.*

Uzanarak, içine askerlerin kondugu ama şu sırada boş duran kutuyu aldı. "Bu bütün savaşan adamların kutusu," dedi: "Kapatılabilen bir kapağı var. Sımsıkı."

Kum havuzunun kenarında dizleri üstüne oturup, küçük evi inceledi. Evi çevirdi. "Bu evde hiç kimse yaşamıyor," dedi. "Yalnızca kedi ve tavşan. Bir tek kedi ve bir tek tavşan. Okuldaki tavşanımızın adı Ketenhelva" deyip, bana bir göz attı. "Onu büyük bir kafeste tutuyoruz. Kafesi, odalarımızdan birinin bir köşesinde. Bazen, hoplayıp, zıplasın, otursun, düşünsün diye onu kafesten çıkartıyoruz."

"Kedi ile tavşan bu evde birlikte mi yaşıyorlar?" dedim. "Tavşanın adı da Ketenhelva, öyle mi?.."

Dibs, sözümü kesip "Okul tavşanının adı," diye düzeltti. "Evde kedi ile yaşayan bu tavşanın değil. Okulda bir tavşanımız var. İşte onun adı Ketenhelva. Kocaman beyaz bir tavşan. Bunun gibi, bu oyuncak tavşan gibi. Onun için okuldaki tavşanı anımsadım."

"Ah, evet. Anladım. Oyun tavşanı."

"Kafes tavşanı," diye düzeltti. "Ama bazen kafesten çıkartıyoruz. Bazen, kimse görmeden, ben onu çıkartıyorum."

Dibs ilk kez okuldan söz ediyordu. Şu ara okulda nasıl olduğunu merak ettim. Acaba okuldaki davranışları şimdi de es-

kisi gibi mi idi? Dibs'in annesi oyun seanstarını kabul ettikten sonra, okula haber vermiştim. Annesi getirirse, Dibs'i Merkez'de göreceğimi, okul müdürüne bildirmişim. Bu oyun seansları-

na çocuğun nasıl tepki vereceği, O'na yararlı olup olmayacağı konusunda hiçbir talimin yürütemediğimi de açık kalple anlatmışım. Kararlaştırdığımıza göre, okuldakiler, benimle görüşme gereği duyarlarsa, arayacaklardı. Herhangi bir gözlemlerini ya da bir sorunu görüşüp, tartışmak isterlerse, beni arayabileceklerini biliyorlardı. Kendi gerek duydukları konuları duyurmakta, benim soruşturmama yanıt vermeye kıyasla, daha yansız davranacaklarını düşündüğüm için, bu yolu önermişim. Annesi, Dibs'i getirmeğe başlayınca okula yeniden haber vermedim. Bence çocuğun randevularını ana-babası ile kararlaştırmak gerekir. Ayrıca, ana babanın bilgisi ve yazılı izni olmaksızın hiçbir kişi ya da kuruma bilgi verilmez.

Dibs'in okuldaki tavşana ilişkin söyledikleri ilgimi çekti. Öyle anlaşılıyordu ki, okulda etkinlik göstermediği, guruplara katılmadığı halde, kenarda kıyıda dolanır, masaların altında emeklerken, gözlem yapıyor, öğreniyor, düşünüyor ve bir takım sonuçlara varıyordu. Evde ve okulda neler yaptığını bilmeyi isterdim. Herhalde evde ve okuldakiler de Dibs'in, oyun odasında neler yaptığını bilmek isterlerdi. Yine de izlemekte olduğum yolu değiştirmeyecektim. Çünkü asıl ilgilendiğim konu, Dibs'in şu anda kendi dünyasını nasıl algıladığı idi. En çok, kendi dünyasını, ilişkilerini, duygularını, gelişen kavramlarını, vardığı sonuçları, tek tek olaylardan tüme varışını, bulgularını, kendisinin nasıl algıladığını anlamak istiyordum. Dibs'i, tavşanı kafesten çıkartırken gözümün önüne getirebiliyordum. Bu harekete yol açan duygusallığı hissedebiliyordum.

Hayvanları çevreleyen mukavva parmaklığı kaldırdı. "Parmaklığa bir kapı yapacağım," diye bilgi verdikten sonra, bir noktasından ayırıp, bir bölmei tersine kıvrarak kapı yaptı. "Bu, hayvanlar istedikleri zaman dışarı çıkabilsinler diye..." "Anlıyorum," dedim.

Parmaklık gibi durması için üzerinde delikler açılmış garip şekilli mukavva parçalarını eline alıp dikkatle ve eleştiren bir tavırla inceledi. "Bu... bu..." dedi, evirip çevirerek elindeki objeyi tanımlamaya çalışıyordu. Sonunda, "Eh, bu.. bir.. hiç birşey parçasıdır." dedi. "Hiç birşey de, olsa olsa böyle görünüyor." Ben de güreyim diye kaldırdı. Çok ilginç bir açıklamaydı. Ve kendi çapında, gerçeğe uygun bir açıklama...

Oyuncak askerlerden bazılarını topladı. "Buradaki adamın bir tüfeği var. Bu, ata biniyor. Burada başka savaşçı adamlar var." Askerleri kum havuzunun kenarında sıraladı. "Bunları buraya koyacağım." Koydu. "Kamyon da evin çevresinde iz yapıyor yine. Tavşan ile kedi camdan dışarı bakıyorlar. Yalnızca bakıyor ve izliyorlar."

Orada, öyle oturmuş, elleri kucığında kenetli, dakikalar boyu sessizce bana baktı. Yüzünde ciddi bir anlatım vardı. Gözleri düşüncelerinin pırıltılarını yansıtıyordu. Bana doğru eğilerek, "Bugün Bağımsızlık Bayramı değil," dedi. "O, Temmuzun dördünde. Ama perşembeye rastlıyor. Henüz dört ay, iki hafta var. Perşembeye rastlıyor ve ben de Bn. A.'yı görmeğe geleceğim. Takvime baktım. Temmuz'un biri pazartesi, ikisi salı. Üçü çarşamba. Çarşamba ve neredeyse Bağımsızlık Bayramı, ama tam değil. Sonra temmuzun dördü geliyor. Dördü hem Bağımsızlık Bayramı, hem de perşembe, buraya gelme günüm." Uzanıp oyuncak tavşanı aldı. "Temmuzun üçü, çarşamba günü, uzun bir gün olacak. Sabahı, öğlesi, gecesı ile uzun bir gün. Sonra ertesi sabahın ışığı gelecek. Bağımsızlık Bayramı, temmuzun dördü. Perşembe, ve ben burada olacağımı."

"Buraya gelmek çok hoşuma gidiyor olmalı," dedim.

"Nem de nasıl!" diye yanıtladı. "Çok, çok hoşuma gidiyor." Gülümsedi. Sonra çabucak kendini toparlayıp konuşmayı sürdürdü. "Bağımsızlık Bayramı, askerlerin ve denizcilerin günüdür. Güm, güm, güm diye davul çalar. Bayraklar asılır." Bir marş söyledi. Kumu eşeledi. Kamyonu kumla doldurdu. İterek yürüttü. "Neşeli bir gündür. Onların hepsi kendini sevince kapırmıştır. Bu askerler bağımsızlık taşıyorlar. Tüm kapıların kilitlerini açıyorlar."

Bu çocuğun anlatımındaki güç ve güzellik, son derece etkileyiciydi. Üstelik bu dil, yalnızlık, korku ve endişelerin karmaşası ile örtülü iken böylesine gelişip zenginleşmişti. Şimdi artık korkularından sıyrılmakta, bulguladığı gerçeklerle güçlenmekte idi. Öfke, korku ve endişelerini, umut, güven ve mutlulukla değiştirmekteydi. Mutsuz ve yenik düşmüş hali azalıyordu.

"Bu sevinci sen de duyuyorsun, değil mi, Dibs?" dedim.

"Bu, kaybetmek istemediğim bir mutluluktur. Bu odaya sevinerek gelirim," dedi.

O'na baktım. Kum havuzunun kenarına oturmuş, şu anda içinde duyduğu barış çevresine yaymaktaydı. Henüz pek küçük olmasına karşın, umut, cesaret ve güvenle öylesine dolup taşmaktaydı ki, O'nun gurur ve inancının gücünü içimde duydum.

"Bu odaya sevinçle gelirim," dedi yine. "Ve üzüntü ile giderim"

"Öyle mi? Pekiyi, duyduğun sevinçlerin hiçbiri seninle gitmez mi?"

Uç oyuncak askeri kuma gömdü. "Bu onları mutsuz kılar. Göremezler, işitemezler, nefes alamazlar... Onları oradan çıkart Dibs! Biliyorsun, gitme vaktin yaklaştı. Onları gömülü mü bırakmak istiyorsun?"

"Evet, beş dakika kalık," dedim. "Gömülü mü bırakmak istiyorsun, onları?"

Hemen kum havuzundan dışarı atladı. "Savaşçı adamlarla burada yerde oynayayım," dedi. "Onları sıraya koyacağım." Yere uzanıp askerleri dizdi. Uzanıp kum havuzundan gömmüş olduğu askerleri çıkarttı. Dikkatle onlara baktı. Bir tanesini, göstermek için bana doğru uzatarak, "Bu Baba'dır," dedi.

"Ya? O Baba öyle mi?"

"Evet." Onu yere önüne koydu. Yumruğunu sıktı ve bir vuruşta devirdi. Tekrar kaldırıp, dikti. Yine bir yumrukta yere serdi. Bunu birkaç kez yineledi. Sonra bana baktı. "Dört dakika mı var?"

"Evet," dedim, saatime bakarak. "Dört dakika kaldı."

"Sonra eve gitme zamanı."

"Evet, öyle."

"Baba" olan askerle oynadı. Yeniden onu dikip, dikip yumrukla devirmeğe başlamıştı. Yine bana bakıp, "Üç dakika mı?" dedi.

"Evet. Sonra eve gitme zamanı." Bunu söylerken amacım, zaten bildiği bir gerçeği yinelemek değil, ne yanıt vereceğini anlamaktı.

"Doğru. İstesem de istemesem de eve gitme zamanı olacak," dedi.

"Evet Dibs. İstesen de, istemesen de eve gitme zamanı olacak."

Bir daha, "Doğru," deyip, iç geçirdi. Bir dakika kadar orada sessizce durdu. Şaşılacak hassaslıkta zaman kavramına sahip görünüyordu. "İki dakika mı?"

"Evet."

"Gelecek perşembe yine geleceğim."

"Evet, geleceksin."

"Yarın Washington'un doğum günü. Yarın cuma. Cumartesi hiçbir şey. Pazar ayın yirmidördü. Sonra pazartesi olacak ve okula gideceğim." Gözlerinde mutluluk vardı.

Gerçi okuldaki tutumunu bunu hiç de belli etmiyordu ama, okul, Dibs için büyük anlam taşımaktaydı. Öğretmenleri her ne kadar şaşkınlık, umutsuzluk, yenilgi hissetmişlerse de belli ki O'na ulaşabilmişlerdi. Çocuk, orada olanlardan haberdardı. Söylediği marş bile, sınıram, okulda çocuklara öğretilmiş olanlardan biriydi. Ketenhelva, okuldakilerin oyun tavşanı-ya da Dibs'in deyimi ile, kafes tavşanı- okul yaşantısının bir parçası idi. Okulda yapuğumuz toplantıyı düşündüm. Bn. Jane'in, manyetik çekim ilkeleri ile ilgili monologunu anlatışını anımsadım. Öğretmenler yürekli olmalıdır. Çocukların, bizim verdiklerimizden ne zaman, ne aldıklarını bilmemiz zordur. Ama belli ki hepisi, kendine özgü bir biçimde birşeyler alıyorlar ve bu, kendi dünyaları ile başetmek için gerekli yaşantılarının bir parçası oluyor.

"Temel Öğretim Dergisi'ni pazartesiileri alıyoruz," dedi Dibs. "Kapağının renkleri parlak sarı, mavi ve beyaz. Önüç sayfa. İlan tahtasına bir işaret konur, oradan anlarız. Sonra salı, çarşamba ve perşembe gelir. Ve perşembe günü yine burada olacağım."

"Önümüzdeki hafta neler olacağından bayağı habertisin. Washington'un doğum günü, okul dergisi, haftanın günleri, sonra yine burası."

"Evet."

"Ve yaşına göre çok ileri düzeyde okuyor, okuduklarını anlıyorsun," diye geçirdim içimden. O'na okuması hakkında hiçbir şey söylemedim. O bunu doğal kabul etmekteydi. Ben de doğal kabul etmeliydim. Mükemmel okuduğu açıkça görülüyordu. Ancak, bu özellik kendi başına, O'nun tüm gelişimi için yeterli değildi.

"Bir dakika daha?" diye sordu.

"Evet, bir dakika daha," dedim.

"Baba" olarak tanımladığı figürü alıp kum havuzuna attı. "Beni bugün Baba alacak," dedi.

"Ya?" diye kulak kabarttım. Demek biraz da olsa Baba, Dibs'in yaşamına giriyordu.

"Evet," dedi, Dibs. Bana baktı. Ben de O'na... Zaman dolmuştu. İkimiz de bunu biliyor ama bu konuda tek söz etmiyorduk. En sonunda Dibs ayağa kalktı. Derinden iç geçirerek, "Vakit doldu," dedi.

"Evet, öyle."

"Resim yapmak istiyorum."

"Yani, vaktin dolduğunu bildiğin halde gitmek istemiyorsun."

Bana baktı. Yüzünden bir gülümseme geçti. Eğilip, yere dizdiği oyuncak askerleri hareket ettirdi. Hepsini bana çevirdi. Kapıya doğru yürürken, "Ateş etmeğe gelince, tüfekler işe yarar," dedi.

"Görüyorum," diye yanıtladım.

Şapkasını alıp koridorda yürümeğe başladı. Onunla yürü-

düm. 'Baba'yı görmek istiyordum.

Benden ayrılarak "Allahaismarladık," dedi.

"Güle güle, Dibs. Gelecek perşembe görüşürüz."

'Baba' bana baktı. Kasılmış ve huzursuz görünüyordu. "Merhaba" dedi.

"Merhaba."

Dibs, "Bak Baba, biliyor musun, bugün Bağımsızlık Bayramı değil," dedi.

"Haydi Dibs. Acelem var."

"Temmuz'a kadar da olmayacak" diye konuşmayı sürdürdü Dibs. "Dört ay iki hafta sonra, ama perşembeye rastlıyor."

'Baba' eğer çocuğu duymuş ise, kendisine herhalde çok saçma gelmiş olan bu konuşmadan utanmış bir halde, "Haydi geç Dibs," dedi.

"Bağımsızlık Bayramı perşembeye geliyor. Tam temmuzun dördüne."

'Baba' Dibs'i kapıya doğru sürüklemekteydi. Dişlerini arasından, "Bıraksana şu saçma geveziliği," dediğini duydum.

Dibs içini çekti. Söndü. Ve sessizce babası ile gitti.

Danışma memuru bana baktı. Bekleme odasında başka kimse yoktu. "İhtiyar keçi," dedi. "Gidip kendini East Nehri'ne atsa daha iyi olur."

"Bence de öyle," dedim.

Bir sonra gelecek çocuk için düzeltmek üzere oyun odasına döndüm. Gözlemciler de yardım etmek üzere geldiler. Onlardan biri, ben kalemi açmak üzere çıktığında Dibs'in neler söylediğini anlattı. Bandın ayarlanması sırasında, o kısmı yeniden dinledik. Gözlemcilerden biri, "Ne çocuk!" dedi.

"Ve de ne kadar duygulu.." diye düşündüm. "Orada, öyle dümdüz ve kaskatı duruyorsun. Parmaklıktan kopmuş bir demir parçası gibi," demişti. Benim içinden de, 'Baba'yı bir hafta kumda gömülü bırakmak geldi. Çocuğu dinlememişti. Oysa Dibs, O'nunla konuşmağa çalışıyordu. Ama O, bu çabayı, "saçma gevezelik" olarak nitelevip bırakmıştı. Bövlesine aldirılar karşısında, oyun odasında ortaya koyduğu etkin kişiliği sürdürebildiğine göre, Dibs'in iç güçleri olağanüstüydü.

Bazen, ana-babanın da, yaptıkları için, haklı nedenleri olabileceği gerçeğini kabullenemilmek çok güç olur. Ama elbet onların da çocuklarını sevmek, anlamak, kendilerini çocuklarına vermek konularında yetersiz kalmalarına yol aılan, kişiliklerinin derinliklerine gömülü, nedenleri vardır.

SEKİZİNCİ BOLUM

Ertesi sabah Dibs'in annesi telefonla beni aradı. Kendisi için bir randevu alıp alamayacağını sordu. Bu isteğini belirtirken özür diler gibi idi. Hemen arkasından eğer çok meşgulsem bunu anlayışla karşılayacağını ekledi. Takvimimime bakıp O'na, uygun zamanlarımı söyledim. O sabah, o öğleden sonra, pazartesi, salı, çarşamba günlerinin her biri için boş olan zamanlarımı belirttim. Duraladı. Benim, hangi zamanı tercih ettiğimi sordu. Benim için arada bir fark olmadığını, uygun zamanı kendisinin seçebileceğini söyledim. Yine duraladı. Epey düşündükten sonra, kararını verdi.

"Bu sabah onda gelirim," dedi. "Çok teşekkür ederim. Gerçekten makbule geçti."

Görüşme isteğini çabuklaştırmaya neyin neden olduğunu merak ettim. Dibs ile ilgili olarak ne hissetmekteydi? Sevinçli mi, üzgün müydü? Düş kırıklığına mı uğramıştı yoksa? Geçen gün Dibs'i almağa gelen kocası Merkez'den hoşnutsuzlukla mı söz etmişti eşine? Her ne ise... Bir saat içinde burada olacaktı. Herhalde o zaman durum hakkında daha çok bilgi edinecektim.

Böyle bir görüşmenin nasıl gelişeceğini önceden kestirebilmek güçtür. Anne donup kalabilir. Böylece de probleme açıklık getirmekte ilk görüşmenin ötesine geçemeyebilir. Veya, kendini çok mutsuz, umutsuz, yetersiz ve yenik hissediyor olabilir. Ve bu duyguları hiç olmazsa kısmen bir başkası ile paylaşmak isteyebilir. O'nun kendisini tehdit altında hissetmesine yol açabilecek en küçük davranıştan kaçınmak gerekecekti. Ayrıca, O'na, bu görüşmenin aramızda kalacağı konusunda güven duygusu kazandırmalıydım. Bu görüşmenin, anne için, son derece güç ve duygusal olarak yıpratıcı bir görüşme olacağını

dan hiç kuşku yoktu. İster suskun dursun, ister konu dışı, sakıncasız konuşmalar yapsın, ya da sorular sorsun, veya sınıklı kapalı tuttuğu öyküsünün bir parçacığını açıklasın, zamanı nasıl kullanırsa kullansın, bu görüşmenin anneye çok güç geleceğini biliyordum. Kendi özel dünyasının O'na ait olduğu, bu dünyanın bir kısmını bana açmak ya da tümü ile kilitli tutmak konusundaki kararın da kendi kararı olması gerektiği düşüncesini, alacağım tavır ve belirteceğim kişisel felsefe ile O'na mümkün olduğu kadar etkili bir şekilde iletmeliydim. Eğer benimle birşeyleri paylaşmak kararında ise, yine O'nun hazır olduğu kadarını açıklaması ile yetinmeli, O'nun gönüllü olarak sunduğu bilgiler ve iç dünyasının bir başkasına güvenle açabileceği kısımları dışında, hiçbir konuyu soruşturarak ortaya çıkartmağa çalışmamalıydim. Eğer kapıyı hiç aralamamak niyetinde ise, o zaman da amaçlı sorularla kapıyı aralatmağa çalışmak şöyle dursun, zili bile çalmamağa kesin kararlıydim. Dibs hakkında söyleyebileceklerini duymayı elbette isterdim. Ama, O'na kendi kişisel yaşamının derinliklerinin tek sahibinin kendisi olduğunu hissettirmem, kendisini saygıdeğer bir kişi olarak gördüğümü belli etmem çok daha önemli idi.

Tam vaktinde Merkez'e geldi. Hemen odana gittik. Daha önce, bekleme odasında bulunmanın, kendisini son derece huzursuz ettiğini belirtmişti. Tam zamanıyla geldiğine göre, benim de O'nu tam zamanında görmem ve görüşmeyi başlatmam gerekirdi.

Masanın yanındaki iskemleye benimle yüzyüze olacak biçimde oturdu. Çok solgun görünüyordu. Elleri sıkıca birbirine kenetliydi. Gözleri etrafta geziniyor, bir an bana bakıp, hemen başka yöne yöneliyordu. Oyun odasında, ilk gördüğümde, Dibs'in yaptığı gibi...

Sigara ikram ettim.

"İçmiyorum, teşekkür ederim," dedi.

Paketi masaya bıraktım.

"Ben içmiyorum ama siz içiyorsanız buyrun lütfen," dedi.

"Ben de sigara içmemi," diye yanıtladım. Sigara paketini

yeniden çekineceye koydum. İlk dakikaların gerginliğini böyle hareketlerle kırmaya çalışıyordum. Sonra O'na baktım. Gözleri endişe ve panik izleri taşıyordu. O'nu problemlerini görüşmeğe itmenek, sorular sorarak liderlik üstlenmenek, bu seansı hayadan suçlu söz edilen bir görüşmeye dönüştürmemek çok önemliydi. Eğer O isterse, bu yollardan birini seçebilirdi. Ama bunu benim yapmam görüşmenin amacına ters düşerdi. Görüşmeyi isteyen O idi. Bunu yapması için bir nedeni olmalı idi. O'nun gelmesini ben istemiş olsa idim, o zaman görüşmeye yön vermek doğal ki benim sorumluluğum olurdu.

İlk görüşmelerin en zor ve önemli kısmı burasıdır ve genellikle görüşmede kazanılacak yaşantının tümünü etkiler. Söze böyle bir görüşmenin amacını açıklayarak başlamak da, çok zaman hiç bir yarar sağlamaz. Bu nedenle ben, "yasantının çerçevesini çizmek" denen bu açıklama ile işe başlamayı düşünmem. Sessizlik beni huzursuz etmedi. Konuşma başlasın diye çaba göstermezsem, kendisinin bu konuyu daha yapıcı şekilde halledebileceğine güveniyordum. İstedığımız, yalnızca bir konuşma başlatmak değildi, kuşkusuz.

"Nereden başlayacağımı bilemiyorum," dedi.

"Biliyorum. Bazen başlamak zor olur,"

Gülümsedi, ama bu canlı bir gülümseyiş değildi. "Öyle çok söylenecek şey var ki.. Ve öyle çok söylenmeyecek şey!"

"Genellikle öyledir."

"Bazı şeylerin hiç söylenmemesi daha iyidir." Gözlerimin içine baktı.

"Bazen öyle görünür," diye yanıtladım

"Annı bir yığın söylenmemiş şey ile büyük bir yük oluyor."

"Doğru. İşin bir de o yönü var."

Uzun süre candan dışarı baktı. Rahatlanmaya başlamıştı. "Bu candan manzara çok güzel," dedi. "O kilise nefis. Büyük, güçlü ve sakinleştirici bir görünümü var."

"Evet."

Sıkıca kenetlenmiş ellerine baktı. Gözlerini kaldırıncı benimle gözgöze geldi. Gözleri yaşlıydı. "Dibs için çok endişeli-

yim," dedi. "Çok fazla üzüldüyüm."

Bunu beklemiyordum. Yine de söylediklerini olağan karşıladım.

"Endişeli mi?" diye sordum, o kadar.

"Evet, çok endişeliyim. Son zamanlarda öyle mutsuz görünüyor ki.. Etrafımda dolaşıyor, bana bakıyor, hiçbir şey söylemiyor. Şimdi, odasından daha sık dışarı çıkıyor. Ama, gölge gibi, etrafta dolaşıyor. Ne zaman O'na birşey söylesem kaçıyor. Sonra, gözlerinde acıklı bir hüznle yine geri geliyor." Masadaki kutudan bir kağıt mendil alıp gözlerini sildi.

Aktardığı gözlemler bana çok ilginç geldi. Dibs'in artık odasından daha sık dışarı çıktığı anlaşılmaktaydı. Ama, annesinin anlattığına göre, *son zamanlarda daha mutsuz görünüyordu*. Doğal ki anne, çocuğunun mutsuzluğunu şimdi daha çok fark ediyordu. Belki de Dibs, evde duygularını daha açık belli etmeğe başlamıştı. Sözlü anlatımı o kadar iyi olan çocuğun sessizliği sürdürmesi ise, O'nun iç güçleri ve kontrolünün olağanüstü olduğunu gösteriyordu.

"Böyle yaptığı zaman çok huzursuz oluyorum," diye ekledi. Sanki benden birşey istiyor... Veremeyeceğim bir şeyler. Anlaşılması çok güç bir çocuk. Denedim. İnaran, denedim. Ama başaramadım. En başında, daha bebekken bile O'nu anlamıyordum. Dibs'ten önce hiç bir çocuk tanımamıştım. Bir kadın olarak çocuklarla, bebeklerle hiçbir gerçek deneyimim olmamıştı. Nasıl olduklarını, birer insan olarak yani, nasıl olduklarını hiç bilmiyordum. Çocukları fizik, biyoloji ve tıp yönünden biliyordum yalnız. Ama Dibs'i hiç anlayamadım. Doğduğu andan, bir iç ağrısı, bir düş kırıklığı oldu. Çocuk yapmayı planlamamıştık. Kaza ile oldu. O'nun dünyaya gelişi, tüm planlarımızı alt üst etti. Benim mesleki çalışmalarım vardı. Kocam benim çalışmamdan gurur duymaktaydı. Dibs doğmadan önce, ikimiz çok mutluyduk. Doğduğunda çok başka idi. Kocaman ve çok çirkin bir bebek. Kuskoca, şekilsiz bir şey. Hiçbir alışverişe de girmezdi. Gerçekten, doğduğu andan itibaren bana karşı koydu. Ne zaman kucığıma alsam, kaskatı

kesilir, ağlardı." Gözyaşları yanaklarından süzülüyor, O ise bir yandan yaşlarını kuruyor, bir yandan da konuşuyordu.

Konuşmağa başladım, ama beni susturdu.

"Lütfen bir şey söylemeyin. İçimdekileri çıkartmam gerek. Hiç olmazsa bu seferlik. Bunları çok uzun süre içimde tuttum. Kalbimin orta yerinde ağır bir taş gibî. Hakkımda ne isterseniz düşünün, ama lütfen bırakın da size anlatayım. Bunu amaçlamamıştım. Sizi arayıp randevu istediğimde, Dibs hakkında bilgi almakti niyetim. Dün babası sınırlendi. Tedavinin, O'nu olumsuz etkilediğini düşünüyor. Ama sizinle mutlak görüşmem gereken birşey var. Bunu öyle uzun zaman içimde kilitli tuttum ki...

"Hamileliğim çok zor geçti. Çok zaman hasta idim. Kocam da hamileliğime karşı tavır aldı. Önleyebileceğim kanısındaydı. O'nu suçlamıyorum. Çünkü, ben de karşıydım bu duruma. Eskiden birlikte yaptığımız şeyleri yapamıyor, hiçbir yere gidemiyorduk. Yapamıyor değil de yapmıyorduk desem daha doğru olacak. Kocanı, giderek benden uzaklaştı. Kendini işine gömdü. Biliyorsunuz, kendisi bilimcidir. Çok parlak biri. Ama içe dönük ve çok hassas bir insan. Ve şimdi, şu sizi şaşırtabilir. Ben artık bundan hiç söz etmiyorum. Okul'da da hiç sözünü etmedim." Yine dudaklarında o neşesiz, solgun gülümseme belirdi.

"Hamileliğimden önce ben operatördüm. İşimi çok seviyordum. Mesleğimde başarı vaad etmekte idim. Çok komplike durumu olan iki kalp ameliyatı yapmıştım. Kocam benimle övünüyordu. Tüm arkadaşlarımız, parlak, başarılı, ilginç insanlardı. Sonra Dibs doğdu ve tüm planlarımızı ve yaşamımızı altüst etti. Kendimi sefilce yenik düşmüş hissettim. İşimi bırakmağa karar verdim. Çok yakın bazı meslekdaşlarım benim tavrımı ve kararımı anlayamadılar. Onlara Dibs'i anlatmadım. Oh, tabii hamileliğimi biliyorlardı, ama Dibs'i bilmiyorlardı. Bir süre sonra Dibs'in normal olmadığı ortaya çıktı. Bir çocuğunuz olması bile bizim için yeterince kötü iken, bir de geri zekalı bir çocuğunuz olmasına dayanamazdık. Utandık. Ezik-

İlk duyduk. Hiçbirimizin ailesinde böyle bir durum yoktu. Kocanın üstünlüğü ülke çapında biliniyor. Benim başarımlarım da her zaman en üst düzeyde olmuştur. Tüm değer yargılarımızı zeka üzerine kurmuştuk. Üstün, belirgin, kayda değer, zihinsel başarı üstünel

"Ailelerimize gelince, ikimiz de bu yöndeki başarıya her şeyden çok önem veren ailelerde büyümüştük. Sonra Dibs! Öyle kendine özgü, öyle kapalı, öyle dokunulmaz... Konuşmaz.. Oynamaz.. Yürümekte yavaş.. Vahşi bir hayvan gibi insanlara saldırır. Çok utandık. Hiçbir dostumuzun O'nu görmesini istemedik. Sosyal ilişkilerimizi kopartıp, arkadaşlarımızdan uzaklaştık. Görüşsek, onlar da bebeği görmek isteyecelerdi. Bizse kimsenin O'nu görmesini istemiyorduk. Övlesine utanıyorduk. Kendime olan tüm güvenimi yitirdim. İşimi sürdüremezdim. Yeniden bir tek ameliyat bile yapamıyacağımı biliyordum.

"O'nu gönderebileceğimiz hiçbir yer yoktu. Sorunu en iyi biçimde çözmeye çalıştık. Kimsenin O'ndan haberi olmasını istemiyordum. O'nu Batı Yakası'nda bir nöroloğa götürdüm. Başka ad kullandım. Ne olduğunu tahmin ettiğimiz şeyi kimsenin bilmesini istemiyorduk. Fakat nörolog, Dibs'te herhangi bir arıza bulmadı. Bir yıl kadar önce yine bu bölgeden olmayan bir psikiyatriste başvurduk. O'nu, ruhsal ve psikolojik bozuklukların teşhisine yönelmiş olan bu klinikte bırakmayı düşünmüştük. Ben Dibs'in, şizofren, otistik veya geri zekâlı olduğu kanısındaydım. Beyin arızası semptomları ortaya koymaktaydı. Psikiyatrist, kocanın ve benim birkaç kez görüşmeye gitmemizde ısrar etti. Dibs hakkında görüşme yaptığımız bir doktora, ilk kez burada, gerçek kimliklerimizi açıkladık. Feci bir deneyimdi. Psikiyatrist bizimle tek tek ve bir arada görüştü. Sosyal çalışmacılar bizimle mülakat yaptılar. Kişisel ve özel yaşamımıza merhametsizce uzandılar. Sorularının mesleki gerektirimleri aştığı kanısında olduğumuzu belirttiğimizde bizi, karşıkoyma ve düşmanca tavır alına özelliklerine sahip olarak nitelediler. Hiç te hassasiyet göstermeyen, zalim uygulamaları ile sadistik bir zevk sağlar gibiydiler.

"Sonra, psikiyatrist bize, mesleklerimizi dikkate alarak, çok açık konuşacağını belirtti. Kendisince Dibs ne geri zekâlı, ne de beyin arızalı imiş. Ancak, O'nun bu güne kadar gördüğü anne-baba tarafından en çok itilen ve duygusal yakınlıktan en çok yoksun bırakılmış çocukmuş. Asıl yardıma ihtiyacı olan, kocam ve benmişiz. İkimiz için de tedavi önerdi. Yaşamımızda hiç bu kadar büyük şok yaratacak olay olmamıştı. Kocamın ve benim, işlevlerimizi normal olarak sürdürdüğümüzü kim olsa görürdü. Evet, serbest ve kolay sosyal yaşama eğilimimiz olmamıştı ama, sahip olduğunuz birkaç arkadaş ve meslekdaş bizi sayarlardı. Arkadaşlarımız, bizim özel yaşamlarımızı kendi tarzımızda yaşama arzunuzu da saygı ile karşıarlardı. Kendi kişisel sorunlarımızla her zaman kendimiz başedebilmiştik.

"Dibs'i yine eve getirdik ve elden geldiğince iyi geçindik. Ama, nerede ise aile birliğimiz bozuluyordu.

"Bu olaydan kimseye söz etmedik. Ailelerimize de söylemedik, okula da. Ancak, kocam gitgide evden uzaklaşmaktaydı. Dorothy, Dibs'ten bir yıl sonra doğdu. İkinci bir çocuk, O'na iyi gelir diye düşünmüştüm. Ama hiç geçinemediler Dorothy, her zaman mükemmel bir çocuk oldu. Bu da kusurun bizde olmadığını delilidir. Sonra Dibs'i, O'nu ilk kez tanıdığınız okula göndermeğe başladık.

"Zekâca geri bir çocuğa saltip olmanın acısını kimse bilemez. İlişki kurduğu tek insan büyükanneşi olmuştur. Dibs doğduğunda, büyükanne bir ay bizimle kalmıştı. Florida'ya taşındıktan sonra her yıl bir ay bize geldi, üç yıl boyunca. Sonra, her yıl iki kez gelip, her gelişinde bir ay kadar kaldı. Dibs, O'nu hep anımsar. Gelince sevincini gösterir. Gittiğinde çılginca üzler. Yeniden geleceği zamana kaç gün kaldığını sayar görünür.

"Dibs için yapabileceğim her şeyi yaptım. Faydası olur diye para ile alınabilecek herşeyi aldık. Oyuncaklar, plaklar, kitaplar. Odasını, O'nu oyalayacak, eğlendirecek ve eğitecek araç ve gereçle doldurduk. Evde, odasında, bazen mutlu görünürdü. Her zaman, yalnızken daha mutlu görünmüştür. Do-

rothy'yi bu nedenle yatılı okula gönderdik. Hafta sonlarında ve tatillerde eve geliyor. Sanırım, O evde değilken Dibs daha mutlu. O da okulda, evde olduğundan daha mutlu görünüyor. Birlikte geçinemiyorlar. Dorothy biraz yaklaşıp, ya da odasına girse, Dibs vahşi bir hayvan gibi O'na saldırıyor.

Son zamanlarda çok mutsuz görünüyor. Biraz da değişti. Sonra dün, kocam Dibs'i eve getirdiğinde canı sıkılmıştı. İkisi de sıkıntılı görünüyorlardı. Kocam Dibs'in budalaca şeyler söylediğini anlattı. Bunları Dibs'in yanında söylüyordu." Sözlerinin burasında, birden çözülüp, hıçkırarak ağlamağa başladı. Sonra anlatmayı sürdürdü. "O zaman, Dibs'in ne dediğini sordum. O da 'Budalaca şeyler' diye yanıtladı. Dibs karşısına geçip bir sandalyeyi kaparak babasına attı. Bir vuruşta, kahve masasında duran eşyaların bir kısmını yere devirdi. Babasına, senden nefret ediyorum, nefret ediyorum ' diye bağırıyordu. O'na koşup, üstüste tekmeledi. Kocam, Dibs'i tuttu. Biraz mücadeleden sonra, götürüp odasına kilitledi. Geri geldiğinde ağlıyordum. Elimde değildi. Oysa kocam olay çıkarılmasından hoşlanmaz. Göz yaşlarını hoş karşılamaz. Ama dayanamadım. 'Dibs biraz önce budalaca şeyler söylemedi. Senden nefret ettiğini söyledi,' dedim. İşte o zaman, kocam bir sandalyeye çöktü ve gerçekten ağladı. Bilemezsiniz ne kötü idi. Bir erkeği ağlarken hiç görmemiştim. Kocamın gözlerinden bir damla yaş getirebilecek bir olay düşünemezdim. Korktum. Hatta birden dehşete kapıldım. Çünkü O da benim kadar korkmuş görünüyordu. O anda, birbirimize, hiç olmadığımız kadar, yakındık. Birdenbire savunmaları paramparça edilmiş ve terk edilmiş, yalnız, korkulu, mutsuz iki insan olmuştuk. Bütün bunlar korkunçtu. Ancak, insan olduğumuzu, başarısız da olabildiğimizi ve bunu itiraf edebildiğimizi bilmek rahatlatıcı oldu. Sonra kendimizi toparladık ve kocam, Dibs hakkında yanlış olabileceğimizi söyledi. Ben de sizinle görüşüp, Dibs hakkında ne düşündüğünüzü soracağımı O'na söyledim."

Korku ve panik içinde bana baktı. "Söyleyin. Dibs zekaca geri mi?"

"Hayır" diye yalnızca sorduğu kadarını yanıtladım.

"Bence Dibs zekâca geri değil." Duymak istediğinden fazlasını söylemedim).

Uzun bir sessizlikten sonra, iç geçirdi. "Pekiye.. sizce.. yani sizce düzelecek ve başka çocuklar gibi davranmayı öğrenecek mi?"

"Öyle sanıyorum. Ama asıl önemlisi bu soruyu sizin nasıl yanıtladığınız. Sizin yanıtınız benim verebileceğimi yanıttan daha gerçekçi olacaktır. Çünkü, O'nunla aynı evde yaşıyorsunuz. O'nunla konuşuyor, oyun oynuyorsunuz. Gözlem yapma olanağımız daha fazla. Sanırım, şimdi bile bu soruyu yanıtlamayı deneyebilirsiniz."

Yavaşça, "Evet" dedi. Sesi alçalmış neredeyse fısıltıya dönüşmüştü. "Dibs'in bazı yetenekleri olduğunu gösteren bir takım şeyler farkettim. Ama, evde gelişip açılışça daha çok, daha çok mutsuz oluyor. O teci öfke nöbetleri artık yok. Ne evde, ne okukla. Dünkü sahne bir nöbet değildi. Babasının söylediklerinden incinmişti ve bunu protesto etmekteydi. Artık sürekli olarak parmağını emmiyor. Evde giderek daha çok konuşuyor. Ama bizimle değil. Kendi kendine.. Babasına o bağı-rışı dışında, bizimle konuşmuyor. Değişiyor ve gelişiyor. Tamamen düzelmesi için dua ediyorum."

"Bunu ben de umuyorum," dedim. Uzun bir sessizlik oldu.

Sonra, pudrierini çıkartıp yüzünü pudraladı. "Böyle ağladığımı hiç anımsanmıyorum," dedi. Kağıt mendil kutusunu göstererek, ekledi. "Yine de sizin bunlara hazırlıklı olduğunuz görülüyor. Herhalde omuzunuzda ağlayan tek kişi ben değilim."

"Değilsiniz tabii. Pek çok yakınımız var."

Gülümsedi. Dibs ile benzeşen pek çok halleri vardı. "Size gerçekten minnettarım," dedi. "İnsan bir saatin geçmiş olduğuna inanamıyor. Ama çanları duyuyorum. Saat onbir olmuş."

Ardından da eve gitmek istemediğini söylese şaşırırmazdım. "Bazen zaman burada biz hiç farketmeden uçup gidiyor," dedim.

"Evet." Kalkıp, mantosunu giydi. "Herşey için teşekkür ederim." deyip, ayrıldı.

Bu çeşit boşalmayı kaç kez görürsek görelimi -ki pek sık görürüz- yine de insan güdülerini ve davranışlarının ne denli karmaşık olduğu her kez, yeniden ortaya çıkar. Tepki verme biçimlerine yol açan tek bir duygu, ya da yaşantı yoktur. Kişiyi güdümleyen ve tepkilerine yön veren kişisel değer yargıları, amaçlar ve duygular, her zaman onun yaşantı birikimi ile içiçedir. Öyküsüne giriş yaparken ne demişti? "Söylenecek ne çok şey var. Ve söylenmeyecek ne çok şey. Bazı şeylerin söylenmemesi daha iyidir. Ama pekçok söylenmemiş şey, büyük bir yük oluyor."

Bilincinde ağır bir yük olarak taşıdığı ügelerden haberliydi. Belki söylememeyi yeğlediği şeylerin, söylediklerinden çok daha fazla bilincindeydi. Onları gizli tutmak için sürdürdüğü çaba O'nu bu konularda daha da bilinçli kılmıştı, belki. Olası ki, kendi ve kocası, gelişimlerinin erken çağlarında, zekâlarını kendilerine bir zırlı yapmayı öğrenmişlerdi. Bu zırlın, insanı kendi duygularından koruyabileceğini anlamışlardı. Duygularını tanıyıp, yapıcı şekilde kullanmağa alışık olmadıkları belli idi.

Bunu Dibs de öğrenmişti. Gördüğü her şeyi okur, duygusal tepkileri ile yüzyüze geldiğinde hemen bu yeteneğini sergiler, böylece bir duygu ile başetime zorunluluğundan kendini kurtarırdı.

Ana ve babası kendilerini anlama ve duygusal olgunluk konularındaki yetersizliklerinin kurbanıydılar. Dibs'le anlamlı bir ilişki kuramamış olduklarını şiddetle hissetmekteydiler. Belki Dorothy ile de durum aynı idi. Yetersizlik ve güvensizlik duygularının derinliklerinde çırpınmaktaydılar.

Anne, bana Dibs'in zekâ geriliği var mı diye sorduğunda kesinlikle böyle bir durum olmadığını açıklayıp, aksine Dibs'in üstün zekâlı bir çocuk olduğunu vurgulayabilirdim. Ancak, o anda böyle bir değerlendirme yapmak, amaca ters düşerdi. Annenin, bir gün önce Dibs ile babası arasında olanlar ve bu

olaya kendi tepkilerini anlatırken ortaya koyduğu suçluluk duygusu, daha da şiddetlendirilmiş olurdu. Östelik anne ve baba, benim değerlendirmem üzerinde durup, çocuğun entelektüel gelişimini, tüm gelişimi için odak noktası olarak gör-bilirlerdi. Oysa Dibs, aklını zaten tüm gücü ile kullanmaktaydı. Problem yaratan nokta, gelişmesindeki denge eksikliği idi. Belki de, bilinçsiz olarak, Dibs'i kendi duygusal ve sosyal yetersizliklerinin yoğun bir simgesi olarak görmek yerine, zekaca geri görmeyi seçmişlerdi. Doğal ki tüm bu düşündüklerim, yalnızca varsayımlardı.

Problemin çözümü kuşkusuz, ana-babanın davranışlarına akılcı bir yol önermekte yatmıyordu. -Oysa çok kişi bunu kişisel gelişmeyi hızlandırmak için temel gereksinme olarak kabul eder-. Sanılır ki, *neden* şöyle ya da böyle hissettiğinizi anlarsınız, yolunuzu değiştirebilirsiniz. Bence, böyle anlayış kazanma sonucu meydana gelen değişimler önce davranışları etkiler. Davranıştaki bu değişiklik ise zamanla güdüler ve duygularda değişikliğe yol açar. İç dünyadaki değişikliğin çok daha uzun zaman aldığı kanısındayım. Bazen de iç dünyada bir değişme olabilmesi için kişinin yoğun biçimde kendine dönmesi gerekir. Bu kendine dönme, kişi ile onun başkaları ile olan ilişkileri arasındaki dengeyi bozar. Kişinin dünyasının, kendini merkez almasına yol açar. Her ne kadar kişinin dışa dönük etkinlikleri bu durumu örtse de, o ben-merkezcidir.

Kişilik yapısı ve tedavi konusunda çok çeşitli teorik görüşler vardır. Buna bağlı olarak psikoterapi alanında kullanılan yöntemler de çeşitlidir. Çünkü bu yöntem, temeldeki teorik görüşün uygulanmasıdır.

Dibs'in annesine gelince, bana çocuğunun entelektüel gelişiminden habersiz olması olanaksız görünmüştü. Hiç olmazsa, varolan durumu bir miktar farketmiş olmalı idi. Annenin, tüm yaşantısı içinde, entelektüel başarı tek başına yeterli olmamıştı. Çocuğu ile, sevgi, saygı ve anlayış içine alan bir ilişki kurabilmekte başarısızlığı, kendi duygusal yoksunluklarına bağlı olmalı idi. Kendi böyle duyguları tatmamış bir insan bir başkasına sevgi, saygı ve anlayış gösterebilir mi? Bu nedenle, ben-

ce, annenin bu görüşmede saygı ve anlayış gören bir kişi olduğunu hissetmesi çok önemli idi. Gösterdiğim anlayış, yaptıkları için geçerli nedenleri olduğu, değişme kapasitesine sahip bulunduğunu, değişmelerin kendi içinde olması gerektiğini, kendinin, kocasının ve Dibs'in gösterdiği tüm değişmelerin birçok yaşantı birikimi sonucunda meydana geldiğini gerçeklerini kapsayan genel bir anlayıştı. Ne demişti? "İki, korkulu, yalnız, mutsuz insandık. Savunmalarımız ürselenmişti ve terkedilmiştik... İnsan olduğumuzu, hatalar yapabileceğimizi ve bunu itiraf edebileceğimizi bilmek rahatlatıcı idi."

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ertesi perşembe, Dibs oyun odasına oldukça neşeli geldi. Annesi her zamanki randevusundan onbeş dakika önce gelebilir mi diye sormuştu. Görüşmenizden sonra aşı için doktora gidecekmiş. Bunun mümkün olduğunu söylemiştim.

Dibs oyun odasına girince, "Bugün aşı için doktora gitme günü," dedi. "Randevu alındı."

"Biliyorum. Merak etme, zamanında orada olacaksın."

"Saatimin değişmiş olmasına seviniyorum" Gülerек bana baktı.

"Öyle mi? Neden?"

"Seviniyorum. Çünkü sevinçliyim." Onca bu yeterli bir açıklama idi. Oyuncak eve gitti. "Anladığıma göre, burada beni bekleyen bir iş var," dedi.

"Nedir o?"

"Bu," dedi. Oyuncak evi gösteriyordu. "Bunu tamir edip, kapatmalıyım. Kapıyı kilitlemeli, pencereleri kapatmalıyım." Oyun odasının penceresine gidip dışarı baktı. Sonra bana dönüp, "Güneş parlıyor," dedi. "Dışarı çok, çok sıcak. Üstündekileri çıkartacağım." Şapka, palto ve dış pantolonunu çıkarttı. Gidip kapı koluna astı.

"Bugün resim yapmayı çok istiyorum."

"Sen bilirsin."

"Evet. Ben bilirim." Boya tahtasına gitti. "Kapakları açıp, her boya kavanozuna bir fırça koyacağım. Ünce boyları sıralayayım. Kırmızı, Turuncu, Sarı, Mavi, Yeşil." Yine bana baktı. "Bazı şeyleri bildiğim gibi yaparım. Bazılarını değil."

"Sanırım haklısın."

"Evet," dedi, onaylarcasına. Renkleri sıraya dizmeyi sür-

dürdü. Sonra kağıdına boya sürmeğe başladı. "Ah! Boyalar akıyor. Oysa pastel boya akmaz. Nereye koyarsan orada durur. Ama suluboya? Akıp gidiyor. Biraz turuncu koyacağım. Nasıl aktığını görüyor musunuz? Sonra yeşil bir çizgi. İşte o da akıyor. O akarken, ben de onu kurutacağım."

Sonra uzanıp aynalı duvara dokundu. "Orada başkasının odası var. Önceleri, oradaki karanlık odada birileri oturuyordu. Bugün yoklar."

Bu beklenmeyen açıklama beni şaşırtmıştı. "Öyle mi düşünüyorsun?" dedim.

"Biliyorum. Küçük sesler, fısıltılar bana öyle olduğunu anlattı."

Bu ve benzeri delillerden, çocukların çevrelerinde olan, bitene ne denli duyarlı olduklarını anlayabiliriz. O anda hiçbir belirti vermeseler bile... Bu bizler için de doğrudur. Her duyduğumuz, gördüğümüz, düşündüğümüz, hissettiğimiz şeyi o anda sözle belirtmeyiz. Bireysel öğrenme deneyimlerimizin ancak çok küçük bir parçasını sözlü olarak başkalarına aktarırız.

"Siz de biliyor muydunuz?" diye sordu.

"Evet."

Boya tahtasına dönüp, kağıdına birkaç fırça darbesi ile başka renkler de sürdü. "Bunlar, düşüncelerimin çizgi ve darbesi," dedi.

"Öyle mi?"

"Evet. Şimdi de savaşçı adamları çıkartacağım. Özellikle o savaşçı adamı."

Boya tahtasından kum havuzuna giderken yanımda durup, notlarıma baktı. Kullandığı renkleri, ilk harfleri ile kısaltarak, not etmişim. Yalnızca hareketlerini (sözlerini değil) kapsayan notlarımı inceledi. Sözler, hiç ses etmeden çalışan kişilerce banda alınmaktaydı.

"Şunları heceleyin," dedi. "K kırmızı demektir. K-I-R-M-I-Z-I diye yazılır. T, turuncu içindir. T-U-R-U-N-C-U. S, sarı. S-A-R-I." Ve tüm renkleri kendi yöntemi ile heceledi.

"Sen tüm renklerin hangi harflerle söylenip yazıldığını biliyorsun diye, benim de öyle mi yazmam gerekiyor? Eğer ca-

num öyle istiyorsa onları kısaltarak yazamaz mıyım?"

"Himm? Ah, evet.. Ama onlara bunu yapmayın. Her işi doğru yapın. Sözcükleri yazın. Doğru olarak yazın."

"Neden?"

Bana baktı. Güldü. "Ben öyle diyorum da ondan," dedi.

"Bu neden yeterli mi?"

"Evet. Ancak kendi bildiğiniz gibi yazmak istiyorsanız, o başka." Yine güldü. Masaya gitti. Kavanozdan bir parça kil aldı. Bunu havaya atıp tuttu. Tekrar kavanoza koydu. Yerde, çöp kutusunun yanında bir resim gördü. Resmi alıp, baktı. "Ah, bakın. Bunu istiyorum, buradaki küçük şekilleri. Makas nerede?"

O'na bir makas uzattım. Resmi kesip çıkarttı. Sonra oyuncak eve yürüdü. "Bugün yapılacak bir işim var."

"Öyle mi?"

"Evet." Büyük bir dikkatle oyuncak evin bütün duvarlarını söktü ve kum havuzuna taşıdı. Bir kürek alıp, kumda büyükçe bir çukur açtı. Tüm duvarları bu çukura gömdü. Yeniden oyuncak eve gidip, kapıyı söktü. Onu da kuma gömdü. Çabuk, etkin, sessiz ve ne yaptığını bilir bir biçimde çalışıyordu. İş tamamlayınca bana baktı. "Tüm duvarlardan kurtuldum. Kapıdan da," dedi.

"Evet, görüyorum."

Şimdi, bir kapı aralığı olan ama kapısı olmayan ön duvarı alıp kumda durdurmağa çalıştı. Bir süre sonra bunu başardı. Küçük bir araba seçip, kumda gezdirmeye başladı. Kendisi havuzun kenarına oturmuş, oradan eğilerek bunları yapıyor, tuhaf, rahatsız görünen bir biçimde duruyordu. Durumu inceledi. "Havuzla tamamen girmem gerekecek," dedi. Kum havuzuna girip, ortasına oturdu. Bana bakıp, güldü. "Bugün kuma girdim. Azar azar kuma girdim. Her sefer bir öncekinden çok ve işte şimdi tümü ile."

"Evet. Öyle yaptın. Bugün de tümüyle içindesin."

"Ayakkabılarıma kum giriyor. Onları çıkartmam gerekecek" Birini çıkarttı. Ayağını kuma soktu. Sonra döndü ve

yüzükoyun yere yattı. Yanaklarını kuma sürdü. Dilini çıkartıp, kumun tadına baktı. Dişleri arasında kumu çıtırdatırken, bana bakıyordu.

"Bu kum sert ve keskin. Hiçbir şey tadında. Hiçbir şeyin tadı böyle midir?" Bir avuç kum alıp başından aşağı döktü. Kum saçları arasında oğuşturdu. Güldü. Birden ayağını havaya kaldırdı. "Bakin. Çorabında delik var. Ayağımda delikli çorap var."

"Görüyorum, öyle," dedini.

Kum havuzunun ortasına boylu boyunca uzandı. Yuvarlandı. Elkeri ile kum alıp başından aşağı döktü. Hareketleri geniş, serbest ve rahatı. "Biberonu verin," dedi. Uzattım. "Burası benim küçük boşığım. Top gibi kıvrılıp yatacağım. Gene bebek olmuşum. Bu oyunu oynayacağım." Birden kalkıp oturdu. Dişlerini göstererek gülüyordu.

"Size bunun şarkısını söyleyeyim. Bir şarkı uydurup, yalnızca sizin için söyleyeceğim. İyi mi?"

"İyi."

Bağdaş kurmuş oturuyordu. "Düşünüyorum."

"İyi ya. Düşünmek istiyorsan, düşün."

Güldü. "Sözleri söyledikçe uydururum."

"Pekiyi."

Derin bir nefes aldı. Sonra şarkıya başladı. Müziği de, söylediği uyduruyordu. Sesi pürüzsüz, tatlı ve melodikti. Müzik, uydurduğu güfteye zıt gibi idi. Elleri birbirine kenetlenmişti. Yüzü ciddi idi. Ama söylediği sözler, hiç te koroda şarkı söyleyen bir çocuğun söyleyeceği müzik sözleri değildi.

"Ah, nefret ediyorum, nefret, nefret, nefret," diye başladı. "Duvarlardan, kilitlenen kapılardan, insanı içeriye tıkanıklardan nefret. Gözyaşlarından, öfkeli sözlerden nefret. Hepsinin öldüreceğim. Keniklerini kırıp, tüküreceğimi onlara." Kuma uzanıp oyuncak askeri aldı. Lastik kılıçla ona vurdu, sonra tükürdü. "Yüzüne tükürüyorum. Gözüne tükürüyorum. Kafanı kuma gömeceğim." diye şarkıyı sürdürdü. Sesi tatlı ve pürüzsüz çıkıyordu. "Ve kuşlar doğudan batıya uçarlar ve ben de bir kuş

olmak istiyorum. O zaman duvarların üstünden, kapılardan uçarım. Tüm düşmanlarımdan kaçarım. Uzaklara, uzaklara, uzaklara. Dünyanın çevresinde uçarım. Sonra kuma, oyun odasına arkadaşına dönerim. Kumla oynarım. Kumun tanelerini sayar, yeniden bebek olurum."

Yine biberonu emdi. Bana gülümsedi. "Şarkımı nasıl buldunuz?"

"Müthiş bir şarkı."

"Evet, müthiş." Kum havuzundan çıktı. Bana doğru gelip saatime baktı. "On dakika daha," dedi ve on parmağını gösterdi.

"Evet, on dakika kaldı."

"Sizce on dakika daha var ve sonra eve gitme zamanı gelecek," dedi.

"Evet. Ben öyle düşünüyorum. Sen ne düşünüyorsun?"

"Oo! Bilmek istiyorsunuz, öyle mi? Biraz sonra gitmem gerekeceğini düşünüyorum. Tüm diğer savaşçı adamları çıkaracağım. Bu ikisinin tüfekleri var. Ve şu uçak. Kuş-gibi. Uçak, uç! Oh, uçak kumla dolu. Çevrede uç. Çevrede uç. Göklere uç." Uçağı eli ile uçurarak odada dolaştı. Hareketleri ritmik ve zarifti. "Uçakçığım. Söyle bana. Ne kadar yükseğe uçabilirsin? Mavi, masmavi gökyüzüne uçabilir misin? Gökyüzünün ötesine uçabilir misin? Yükseklerde yağmurları sımsıkı tutan bulut ve rüzgarlara uçabilir misin? Uçabilir misin? Söyle bana, sevgili uçak, uçabilir misin? Ah, uçak.." Birdenbire tüm hareketliliğini son verdi. Dikkatle dinledi. Uçağı kuma attı. Tüm mutluluk ve enerji içinden birbenbire çekilip gitmişti sanki.

"Dorothy var," dedi. Kum havuzuna gidip içine girdi. Küreği ile oyuncak evin duvarlarını ve kapısını kazıp çıkardı. "Bunlar daha gömülemez." Bana baktı. Sıkıntıyla dudaklarını kasmış, alnını kırıştırmıştı. "Dokuz dakika mı şimdi?" Sesi, duyduğu hüznle düzleşmişti.

"Hayır. Yalnız beş dakika kaldı," dedim.

"Ya?" dedi ve beş parmağını kaldırdı. "Diğer dördü nereye gitti?"

"O dört dakika geçerken sen dakikaları düşünmüyordun."

"Eve gitme zamanı geliyor. İstemesem bile. İstemesem de zaman dolacak ve bize 'bitti' diyecek."

"Evet. Öyle de olsa vaktimizin sonu gelecek."

O sırada kamyonun sesi duyuldu. Gitmek üzereydi. "Kamyonumuz gidiyor. Duydunuz mu?"

"Duydum"

"Kamyonun eve gitme zamanı."

"Samırım öyle."

"Belki kamyon da eve gitmek istemiyordur."

"Belki"

"Kaç dakika kaldı?"

"Üç dakika."

Oyuncak evin kapısını eline aldı ve ona baktı. "Bunu eve takıp, tüm pencereleri de kapatmam gerek. Kapının çivisi nerede?"

"Şimdi burada çivi yok. Onu istersen rafa koy. Ya da oyuncak eve.. Sunradan odacı yerine takar onu."

Kapısı, masaya bıraktı. Sonra fikrini değiştirip oyuncak eve koydu. Evin pencerelerini kapattı.

"Pabuçlarımı giymeme yardım edin!" diyerek bana ayak-kabılarını uzattı. Küçük bir iskemleye oturdu, ben de ayak-kabılarını giydirdim. "Şapkamı ve paytomu giymeme yardım edin," dedi. Birdenbire her yanını bir çaresizlik kaplamıştı. Yardım ettim.

"Herkes evde. Uyuyorlar," dedi. "Dışarıda bahar akşamı var. Karanlık, uykulu zaman ve onlar da uyuyorlar. Burada hep uyuyacaklarını söylüyorlar. Bazen soğuk, bazen sıcak ama her zaman güvenli olan bu yerde hep uyuyorlar. Uyuyor ve bekliyorlar. Evlerine başka çeşit bir kapı koyuyorlar. İç ve dış açılan bir kapı. Ona doğru yürüyünce kendiliğinden açılıyor. Kilit de yok, anahtar da. Kapı çarpmak da yok. Ve şimdi 'allahımsarmaladık' diyorum." Sonra önünde durarak ekledi. "Hatırlayın. Yine geleceğim."

"Evet. Yine geleceksin. Hatırlayacağım."

Kağıt sepetinde kartondan kesilip çıkartılmış bir hayvan resmi gördü. "Bunu istiyorum. Alabilir miyim?" dedi.

"Evet."

Resmi alıp cebine koydu. "Evet Dibs, onu alabilirsin. Eğer istediğin, Dibs bu ise, onu alabilirsin. Böyle deyin."

"Evet Dibs. Onu alabilirsin. Eğer istediğin, Dibs, bu ise, onu alabilirsin," diye söylediklerini yineledim.

Gülümsedi. Uzanıp elimi okşadı. "Şimdi oldu." dedi. Kapıyı açtı. Dışarı bir adım attı. Sonra geri dönüp, benim kol saatime baktı. Uzanıp kapıyı çarparak kapattı. "Hayır, vakit gelmemiş. Dördü çeyrek geçe idi. Kilise çanlarını bekleyeceğim."

"Bugün her zamankinden erken geldin. Onun için, daha erken gidiyorsun. Burada tam bir saat geçirdin."

Bir dakika kadar, sabit bakışlarla bana baktı. "Evet, erken geldim. Ama gidişim her zamanki saatte olacak," dedi.

"Hayır, bugün, gitme zamanı da daha erken olacak."

"Oh, hayır. Erken geldim ama erken gitmeyeceğim."

"Gideceksin. Bugün doktor günü. Unuttun mu?"

"Unutmamın bununla bir ilgisi yok."

"Şu anda gitmeyi istemiyorsun, ama..."

"Doğru," diye sözümü kesti. Ölçen bir bakışla beni incelemekteydi.

"Pek emin değilsin, değil mi?"

"Eminim herhalde," deyip, iç geçirdi. "Pekiye, şimdi gidiyorum. Ve umarım o doktor iğnesini Dorothy'e batırır ve canını acıtır. O da çığlıkları atar. Ben ise içimden gülüp, O'nun canı acıyor diye sevineceğim. Bana aşı yapılırken hiç aldırış etmez gibi davranacağım. Hoşça kalın. Haftaya perşembeye görüşürüz."

Koridoru geçip, annesi ile Dorothy'nin kendisini bekledikleri odaya yürüdü. Kardeşini görmezlikten geldi. Kimseye tek söz söylemeden, annesinin elini tutup Merkez'den avırdı.

ONUNCU BÖLÜM

Ertesi hafta geldiğinde, Dibs odaya rahat, yumuşak adımlarla girdi. Kapıda durup, asılı işaretin, "Meşgul" yüzünü çevirdi. Kendisi de, "Meşgul, rahatsız etmeyin," dedi.

Oyun odasına girdi. Şapkasını, paltosunu çıkartıp, kapı kulpuna astı. Kum havuzunun kenarına oturup ayakkabılarını çıkarttı. Onları da paltosunun hizasında yere koydu. Etrafa yayılmış dört tüfeği toplayıp kukla tiyatrosuna götürdü. Çıkıp paltosu ile şapkasını aldı. Onları da kukla tiyatrosu olan, minik odaya götürdü. Yine dışarı çıktı. Pervanesi kırık olan bir oyuncak uçak aldı. Masaya oturup, sessiz ve becerikli, pervaneyi tamir etti.

Çiftlik hayvanları kutusunu aldı. Hayvanları elden geçirdi. Bunu yaparken her birinin adını söylüyordu. Sonra kum havuzuna gidip, içine girdi. Oradaki küçük evi inceledi. "Biliyor musunuz? Lexington Caddesi'nde bir mağazada ben bunun eşini gördüm," dedi.

"Öyle mi?"

"Evet, gördüm. Aynı bunun gibi idi. Aynı boyda. Aynı renkte. Metalden yapılmıştı. İki dolar, doksansekiz sente satılıyordu. Fiyatı buydu." Evi çevirdi. "Bunlar bir kutuya parçaları ayrı ayrı yerleştirilmiş olarak satılır. Sonra parçalar birleştirilir. Aynı bunun gibiydi." Parmak uçları ile metal parçaya vurdu. "İnce bir metalden yapılmış."

Radyatöre baktı. "Bugün burası sıcak. Radyatörlü kapatayım." Uzanıp, düğmeyi çevirdi.

"O mağazada birçok oyuncak vardı. Tıpkı buna benzeyen bir kamyon." Küçük kamyonlardan birini kaldırıp bana gösterdi. "Damperli kamyon. Küçük bir kolu var. Onu döndürünce kamyon kumu boşaltıyor."

"Onun gibi bir kamyon desene."

Dibs, bilmediğim bir nedenle zaman kazanmağa çalışıyor gibiydi. Ancak, çok rahat görünüyordu. "Evet, buna çok benziyordu. Aynı değil ama. Hemen hemen aynı büyüklükte idi diyebilirim. İşleyişi de buna benziyordu. Yalnız aynı renk değildi. Bir de bir kenarında adr yazılı idi. Daha kalın metalden yapılmıştı. Mağazada tanesini bir dolar yetmişbeş sente satıyorlardı."

Küçük kamyonu kum doldurdu. Kolu çevirerek kamyonun arkasını kaldırdı ve kumu boşalttı. Arka kısmı yeniden yerine oturtacak şekilde, kolu geri çevirdi. Bu işi birkaç kez yineledi. Böylece önünde bir kum yığını oluşmağa başladı. "Tırmanabileceğim bir tepe meydana geliyor," dedi. "Adamlar savaşa gidiyor oyununu oynayabilirim."

Kum havuzundan dışarı fırladı. Telaşla odanın öbür ucuna gldip, davulu aldı. Kum havuzunun kenarına oturup tokmakları kullanarak davul çalmağa başladı. "Komik, komik davul. Oh, davul. Seslerle dolu davul. Yavaş sesler, sert sesler. Marş sesleri, koşma sesleri. Sürekli sesler. Davul güm-güm-güm diye çalar. Savaş -savaş-savaş der. Gel-gel-gel diyor davul. Beni izle-beni izle- beni izle." Davulu dikkatle kum havuzunun kenarına bıraktı. Yeniden kuma tırmandı ve bir tepe oluşturmağa başladı.

"Şimdi işe başlıyorum," dedi. "Yüksek bir tepe yapacağım. Askerlerin hepsi en tepeye çıkmak için savaşıyorlar. O tepeye çıkmayı öyle istiyorlar ki..." Çabucak tepeyi yaptı. Askerlerden bazılarını alıp çeşitli yerlere yerleştirdi. Hepsi tepeye tırmanır gibi idi.

"Gerçekten, hepsi o tepenin üstüne çıkmak ister gibi görünüyorlar."

"Evet. Gerçekten istiyorlar."

Bulabildiği tüm oyuncak askerleri topladı. Hepsini yaptığı tepenin çevresine yerleştirdi. "Daha çok asker alacağım. Tepeye çıkmalarına, en tepeye çıkmalarına izin vereceğim. Orada ne olduğunu biliyorlar çünkü. Bir çıkabilseler.. Ve öyle çok istiyorlar ki tepeye çıkmayı."

Bana baktı. Gözleri parlıyordu. "Tepenin üstünde ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Hayır."

Bilmiş, bilmiş güldü. Ama sırrını sakladı. Her bir askeri tepeye doğru adım adım ilerletti. Ama bütün askerlerin tepeye varmasına bir, iki santim kalmışken, kum ekleyip tepeyi yükseltti. Sonra her bir askeri geri çevirip birer birer aşağıya indirdi. Her birini kumda duran küçük metalden evin içine yürüttü.

"Bugün tepeye çıkmayı başaramadılar," dedi. "Hepsi evine giriyor. Geri dönüyor ve el sallıyorlar. Hüzünle el sallıyorlar. O tepenin üstüne çıkmak istemişlerdi. Ama bugün, hiçbiri bunu başaramadı."

"Ve, o kadar çok istedikleri şeyi yapamadıkları için üzülüyorlar, değil mi?"

"Evet," deyip, iç geçirdi. "Çok istediler. Ve çaba gösterdiler. Ama yapamadılar. Ne var ki, kendi dağlarını buldular. O dağa tırmandılar. Yukarı, yukarı, yukarı. Oldukça yükseğe. Bir an için en tepeye ulaşabileceklerini sandılar. Bunu yapabileceklerini *umarken* çok mutlu idiler.

"Yalnızca yukarı tırmanıyor olmak onları mutlu etmişti, öyle mi?"

"Evet. Tepeler böyledir. Siz hiç dağa çıktınız mı?"

"Evet. Ya sen, Dibs?"

"Bir kez. Ama tepesine çıkmadım. Aşağıda durup, yukarı baktım. Bence, her çocuğun tırmanacak bir dağı olmalıdır. Ve bence, her çocuğun, gökyüzünde, yalnızca kendinin olan bir yıldızı olmalıdır. Bence yine her çocuğun, kendine ait bir ağacı olmalıdır. *Bence* böyle olması gerekir." Yüzüne baktı. Bunları söylerken başını da sallayarak, kendi söylediklerini onaylamaktaydı.

"Bunları önemli buluyorsun, değil mi?"

"Evet. Çok önemli."

Metal küreği alıp kumda sessizce, üzenle bir çukur kazınmaya başladı. O sırada oyuncak askerlerden birini bir kenara atmış olduğunu fark etti. Çukur açmayı tamamlayınca, bu askeri çukurun dibine koydu ve üstünü kum ile örttü. Mezar ür-

tlnce, üstünü kürekle yassıltı. "Bu gömüldü," dedi. "Bunun tepeye tırmanma fırsatı bile olmadı. Ve tabii ki en tepeye çıkamadı. Çok istemişti. Diğerkleri ile olmak istedi. Umut tutmayı da istemişti. Denemek istedi. Ama, eline fırsat geçmedi. Gmld."

"Demek, bir tanesi gömüldü. Tepeye tırmanma fırsatı bulamadı. Ve 'en tepeye çıkamadı."

Dibs, bana doğru eğilerek, "Gmld," dedi. "Yalnız gmlmekle de kalmayacak. Bu mezarın üstüne başka bir tepe yapacağım. Büyük, yüksek, sağlam bir tepe. Onun bir daha bir tepeye tırmanma fırsatı asla olmayacak, asla!" Elleri ile kumu iterek yaptığı mezarın üstünde bir tepe oluşturdu. Tepe tamamlanınca, ellerindeki kumu silkeledi. Bağdaş kurup oturmuş, tepeye bakıyordu. "Bu 'Baba' idi" dedi yavaşça. Sonra kum havuzundan çıktı.

"Tepenin altında gömülü olan Baba idi, öyle mi?"

"Evet, Baba idi."

Kilisenin çanları çaldı. Çanlar saati vururken, Dibs de saydı. "Bir, iki, üç, dört. Saat dört. Evde saatim var. Saati biliyorum."

"Var demek? Sen de saati biliyorsun, desene.."

"Evet. Çeşit çeşit saatler vardır. Bazıları kurulur. Bazıları elektrikle işler. Bazıları çalar saattir. Bazıları çan gibi çalar."

"Senin ki ne çeşit?" Yine, bilgilerini sergileyerek, "Baba'nın gömülmesi" olayının etkisinden kurtulmağa çalışıyordu. Ben de O'na uyacaktım. Babası ile ilgili duygularını işleyip, çözümleyebilmek için, zamana ihtiyaı vardı. Duygularına fazla gömülmüş işe, biraz önce oynadığı oyundan biraz korkmuş ve -saat gibi- madde ile ilgili konuları tartışmağa sığınmış işe, ben de, O'nu duygularını araştırmağa yneltmeyecektim. Oyunu sırasında, çok açık ve etkileyici bildirimlerde bulunmuştu nasıl olsa.

"Benim ki saatleri vuran bir çalar saat. Kuruluyor. Bir de kol saatim ile saatli radyom var."

Davulu alıp, yavaşça çalmağa başladı. "Baba için çalıyorum davulu."

"Bu yavaş davul vuruşları Baba için öyle mi?"

"Evet."

"Davul şimdi ne diyor?"

Dibs, davulu yavaş, yavaş çalmayı sürdürerek, "Uyu. Uyu. Uyu," dedi. "Uyu. Uyu. Uyu. Uyu. UYUUYUUYUUYUUYU!" Her bir harfi söyledikçe, davulun sesini biraz daha yükseltiyordu. Çok zengin bir vuruşla bitirdi.

Başı eğik orada oturmakta idi. Davul sessizdi. Sonra kalıp, davulu sessizce kukla tiyatrosuna koydu ve kapıyı kapattı. "Seni buraya koyuyorum davul," dedi. "Davulu bu bölmeye koy ve kapıyı kapat". Yine kum havuzuna gidip üstü bir tepe ile örtülü mezara bakarak, öylece durdu.

Sonra kukla tiyatrosuna gidip, kapıyı ardından kapattı. Bu küçük bölmede dışarıdaki araba park yerine bakan küçük bir pencere vardı. Bu pencereden Dibs, kilisenin arkasını görebilirdi. Ben, O'nu göremiyorum, yalnızca konuşmasını duyuyordum.

"İşte orada kilisenin arkası var. Büyük, büyük kilise. Gökyüzüne uzanan kilise. Müziği olan kilise. Saat dört olunca, bir-iki-üç-dört diye çalan kilise. Çevresinde ağaç kökleri olan, insanların gittiği kilise." Uzun bir sessizlik oldu. Sonra konuşmağa devam etti. "Ve gökyüzü. Yukarılarda birçok gökyüzü var. Ve bir kuş. Bir uçak. Ve duman." Yine uzun bir sessizlik oldu. "Ve Dibs küçük bir pencerenin yanında durmuş, sessizliğe bakıyor."

"Oradan sana dışarı büyük, kocaman bir dünya olarak görünüyor," dedim.

"Herşey öyle kocaman görünüyor ki!"

Kukla tiyatrosundan çıktı. "Ama Dibs değil. Dibs, kilise kadar büyük değil."

"Her şey öyle büyük ki Dibs-kendini küçük hissediyor," dedim.

Dibs, yine kum havuzuna girdi. "Burada büyüğüm," dedi. "Tepeyi yıkacağım. Düzleştireceğimi." Dediklerini yaptı. Parmakları arasından kum akıtarak, "Ah, düzleştirilmiş tepe," dedi. "Ah, düzleştirilmiş dağ."

Bana bakıp gülümsedi. "Baba'nın ayakkabıları için tamirciye gittik. Lexington Caddesi'nden Yetmişikinci sokağa sap-tık. Üçüncü caddede otobüsler, taksiler, yüklü kamyonlar var-dı. Otobüse binebilirdik. Taksiye de... Hatta yürüyebilirdik. Ama hiçbirini yapmadık. Kendi arabamızla gittik."

"Çeşitli şekillerde gidebilirdiniz. Ama arabanızla gittiniz."

Daha çok eğilerek, bana yaklaştı. Gözleri parlıyordu. "Ama unutmayın," dedi yumuşak bir sesle, "Baba'nın ayakkabılarını aldık."

"Tamirci onları tamir mi etmiş?"

"Tamirci onları tamir etmiş."

"Yeni gibi mi yapmış?"

"Tamir etmiş, yeni gibi yapmış, düzeltilmiş."

"Bak Dibs! Gitme zamanı geldi."

"Evet, gitme zamanı. Ayağa kalktı. "Gitme zamanı beş dakika geçti."

Kukla tiyatrosundan şapkasını, paftosunu aldı. "Burası komik bir bölme," dedi. Giyindi. "İçinde bir pencere, kapısında da bir delik olan komik bir bölme." Karşı tarafa geçip, ayakkabılarını aldı. "Bunlar yeni," dedi. Oturup, hiç yardımsız ayakkabılarını giydi. Giymeden önce de, ayaklarını bana uzatıp, "Çoraplar da yeni. Görüyor musunuz?" dedi. "Hiçbir delik yok. Anne doktora gittiğimizde çok utandı." Güldü. Ayakkabılarını düzenle ve sıkıca bağladı. Ayağa kalktı. Kapıdan çıkar-ken durdu. Küçük işareti ters çevirdi. "Artık rahatsız edebilir-ler," dedi. "Biz gittik."

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Ertesi perşembe Dibs, oyun odasına geldiğinde, çevresine neşe saçıyordu. Şapkası ile paltosunu çıkartıp bir sandalye üstüne attı. "Bn. A'nın oda numarası oniki," dedi. "Bu odanın numarası onyeddi. Bu sandalyenin arkasında da bir numara var. Onüç. Görüyor musunuz?" Sandalyeyi çabucak çevirip parmağı ile numaraya dokundu.

"Doğru," dedim. Bazen küçük ayrıntıları farketmekte üstüne yoktu.

Dolaba gidip, içinde oyuncak bir köy oluşturacak yapıların bulunduğu kutuyu aldı. Yere oturup, evleri, dükkanları, fabrikaları, kiliseleri ve diğer yapıları ayırdı. Yapılacak köylere serpiştirilmek üzere minik ağaçlar da vardı. Dibs, tüm dikkatini bu malzemeye vermişti. "Bu, oyuncak bir köy," dedi. "Bakalım burada neler var? Kiliseler, evler, ağaçlar. Bunlarla bir köy yapacağım. İki kilise var. Kiliselerle başlayayım. Daha büyük olan bu kiliseyi köyüme merkez yapacağımı. Küçük kiliseyi de şuraya koyayım. Şimdi evlerimi seçip, düzgün sokaklar yapayım. Burası küçük bir kasaba olacak. O halde evlerin çevresinde daha çok yer olabilir. Küçük kasabaların, küçük köylerin her zaman kiliseleri olur. Kilisedeki kuleyi görüyor musunuz? Burası evlerden bir dünya olacak." Yanağını da dayayacak şekilde yere yattı. Birkaç yapının yerini değiştirdi. "Bu küçük kasabayı ben yarattım," dedi. "Buraya, evlerden oluşan küçük bir dünya yaptım. Çevresine ağaçlar diktim. Gökyüzünü, yağmuru, hafif rüzgarları aklımdan geçirdim. Mevsimleri de aklımdan geçirdim. Şimdi baharı getireceğim. Ağaçlar yapraklanıyorlar. Bu kasabada yaşam hoş, güzel ve rahat. Sokaklarda insanlar yürüyorlar. Yol boyunca ağaçlar sessizce büyüyorlar. Ağaçlar başka. Her birinin gövdesini saran kabuk başka yapıda."

Arka üstü dönerek bana baktı. "Daha çok evin var mı diye sorun," dedi.

"Daha çok evin var mı?"

"Tüm evleri kullandım. Başka kalmadı." Diğer ağaçları da köyüne yerleştirdi. "Bu ağacın yeşil kenarları var. Burada gökyüzünü göstererek duruyor. Hep yukarıyı, daha yukarıyı işaret ediyor. Gizli şeyler söylüyor. Rüzgârlar yanından geçiyorlar. Ağaç, rüzgâra; 'Söyle bakalım neredeydin? Neler gördün? Benim köklerim toprakta ve hep burada durmak zorundayım. Onun için sana soruyorum,' diyor. Rüzgâr da yanıtlıyor; 'Ben hiç durmam, hep eserim. Uzaklara eserim. Uzaklara. Uzaklara. Uzaklara. Ağaç, ağlayarak; 'Seninle gitmek istiyorum. Burada durmak istemiyorum. Seninle gitmek istiyorum. Burada yalnızım ve mutsuzum. Oysa sen çok neşeli görünüyorsun. Seninle gitmek istiyorum.' diyor. Oh, her neyse..."

Kalkıp masaya yürüdü. Orada bırakılmış bir bilmeceyi aldı. Ayaklının dibine, yere oturdu. Ve bulmacanın parçalarını hemen birleştirdi. "Bu, Tom Tom The Piper's Son" dedi. "Okulda bununla ilgili bir şarkımız var. Size söyleyeyim." Şarkının hem müziğini, hem de sözlerini doğru olarak söyledi. Bitirince de, "Son," dedi.

"Bunu okulda mı öğrendin?"

"Evet. Benim öğretmenim Bn. Jane'dir. Bn. Jane yetişkin bir hanım. Bn. A. da yetişkin bir hanım. Yetişkinler vardır ve yetişkinler vardır."

"Yani yetişkinler birbirlerinden farklıdır mı demek istiyorsun?"

"Evet. Gerçekten çok farklıdırlar."

"Başka yetişkinler tanıyor musun?"

"Tabii." dedi. "Hedda var. Okuldaki başka yetişkinler var. Çamaşırlarımızı yıkayan Millie var. Bahçıvanımız Jake var. Jake bahçemizdeki büyük bir ağacı budadı. Benim odamın penceresine uzanan ağaçtı. Camdan dokunabileceğim kadar uzamıştı. Baba, budanmasını istedi. Eve süründüğünü söyledi. Jake'in ağaca çıkıp dallarını kesmesini seyrettim. Penceremi açtım. Ağacın arkadaşım olduğunu, o dala ihtiyaç duyduğumu, onun kesilmesini istemediğimi söyledim. Jake de onu kes-

medi. Sonra Baba dışarı çıktı. O dalın da kesilmesi gerektiğini söyledi. Eve srtnyormuş ve aēacın şeklini bozuyormuş. Jake benim o dalı sevdiēimi pencereden uzanıp ona dokunabil-diēimi anlattı. Sonra Baba, ne olursa olsun o dalın kesilmesi gerektiēini söyledi. Benim candan sarkmamı istemediēini, benim bunu yaptiēimi bilmediēini, pencereme kalın metalden bir parmaklık yapacaēını söyledi. Jake'ten dalı kesmesini istedi. Jake, dalı ucundan, eve deēmeyeceēi kadar keseceēini, çünkü benim o dalı sevdiēimi söyledi. Baba da oynayacak başka bir sürü şeyim olduēu yanıtını verdi. Jake'e dalı uzanamayacaēım kadar dibinden kestirdi. Ama Jake dalın dokunduēum ucunu saklayıp bana verdi. Bunu odama koyabileceēimi söyledi. Dedi ki, 'her aēaē en kıymetli dalını ilne koyacaēı bir eve sahip de-gildir . Bunun çok yaşlı bir ınar agacı olduēunu söyledi. Belki ikiyüz yaşında imiş ve bu zamana kadar kimse onu benim kadar sevmemiş. Böylece, o dalı sakladım. Hâlâ duruyor."

"Bu, ne zaman oldu?" diye sordum.

"Bir yıl önce. Ama Jake birşey yapamazdı. Onu kesmek zorunda idi. Sonra pencereme parmaklık koydular. Bir adam aēırdılar. Parmaklıēı yaptı. Bir tane benim odama bir tane de Dorothy'nin odasına."

"Jake'in o dalı sana getirdiēini kimse biliyor mu?"

"Bilmiyorum. Ben kimseye sylenemedim. Yalnızca ona baktım. Hâlâ duruyor. Kimseyi ona dokundurtmam. Biri ona dokunmak isterse, tekmelerim, ısırırım."

"Bu dalın, senin için büyük anlamı var, deēil mi?"

"Ah, evet."

"Jake ile çok beraber oldun mu?"

"Evet. Ne zaman bahçeye ıksam, Jake ile olurum. O benimle konuşur. Sylediēi her şeyi dinlerim. Bana bir yıēın y-k anlatır. Assisi'li St.Francis'i anlattı. Uzun zaman önce yaşa-mış. Kuşları, aēaēları, rzgrları ve yaēnıru severmiş. 'Bunlar arkadaştır' dedi. Gerçekten de arkadaştırlar. İnsanlardan daha iyi."

Huzursuzca odada dolaştı. "Aēaca bakıyorum," dedi. "Hâlâ aēaca bakıyorum. Baharda yapraklanıyor. Yeşilleniyor

yaprakları. Çünkü yağmur onlara yeniden yeşil hayat getiriyor. Yapraklar açılıyor, çünkü baharı yaşadıkları için seviniyorlar. Yaz boyunca dostça, serlin gölge veriyorlar. Sonra kışın yapraklar uçup gidiyor. Jake'in dediğine göre sonbaharda rüzgâr onları önüne katıp dünya gezisine çıkartmış. Bir keresinde bana, ağaçta kalmış son yaprağın öyküsünü anlattı. Küçük yaprak orada unutulduğunu sandığı için üzgünmüş. İlk bir yere gitmek özgürlüğünün kalmadığını düşünüyormuş. Ama rüzgâr geri gelip bu küçük yaprağı hiç kimsenin yapamadığı kadar güzel bir yolculuğa doğru üflemiş. Jake dedi ki, bu yaprak tüm dünyayı dolaşmış, dünyadaki tüm güzellikleri görmüş. Bütün dünyayı dolaştıktan sonra bizim bahçemize gelmiş, Jake'in dediğine göre... Çünkü beni özlemiş. Jake bir kış günü onu ağacımızın altında buldu. Uzun yolculuğundan dolayı çok yorgun, incelmış ve buruşmuştu. Ama Jake dedi ki, her şeye rağmen, geri gelmiş, çünkü tüm dünyada beni sevdiği kadar seveceği başka kimseye rastlamamış. Jake onu bana verdi." Dibs, odada yeniden huzursuzca dolaştı. Önümde durdu. "O yaprağı saklıyorum," dedi. "Çok yorgun ve yaşlı. Ama onu saklıyorum. Düzeltip, çerçeveledim. Onun görmüş olabileceği şeyleri düşünüyorum. Rüzgârla tüm dünyayı dolaşırken görmüş olabileceği şeyleri... Onun gördüğü ülkeleri kitaplarımdan okuyorum."

Oyuncak eve gitti. "Bunu kilitleyeceğim," dedi. "Kapıyı kilitleyip, pencereleri kapatacağım."

"Neden Dibs?" dedim. "Kapıyı kilitleyip, pencereleri kapatmayı neden istiyorsun?"

"Bilmiyorum," diye mırıldandı.

Bana doğru yürüdü. "Ayakkabım," dedi, eskiden kullandığı, çaresizlik yüklü sesi ile. "Ayakkabılarımı bağlayın, Bn. A."

"Otur Dibs, bağlarım." Bağladım. Biberonu alıp emdi. İş geçirdi.

"Bir çeşit üzüntü mü hissediyorsun?"

Başını sallayıp, "Üzüntü," dedi.

"Jake hâlâ bahçıvanınız mı?"

"Hayır. Artık değil. Baba, O'nun artık çok yaşlı olduğunu, o kalp krizinden sonra öyle çalışmaması gerektiğini söyledi. Arasına geliyor. Balıçede görüşüyoruz. Her seferinde bana bir öykü anlatıyor. Ama uzun zamandır gelmedi. O'nu özledim."

"Kuşkusuz özlemişsindir. Çok iyi bir insan olmalı."

"Ah, evet... O'nu çok, çok severim. Sanırım.. belki.. O bir arkadaş?"

"Evet, bir arkadaş O sanırım, Dibs. Hem de çok iyi bir arkadaş."

Pencereye gidip, uzun süre sessizce dışarı baktı. Kiliseyi göstererek, "Jake her Pazar kiliseye giderdi. Bana öyle söylemişti," dedi.

"Sen hiç kiliseye gittin mi Dibs?"

"O, hayır. Anne ile baba dindar degillerdir. Bu nedenle ben de Dorothy de dindar değiliz."

"Anlıyorum."

"Ama Jake dındardı. Büyükanne de öyle."

Yine sessizlik oldu.

"On dakika mı?"

"Hayır," dedim.

"Dokuz dakika?"

"Hayır."

"Sekiz dakika?"

"Evet. Sekiz dakika daha."

"O halde, kalan zamanda bebekler ailesi ve ev ile oynaya-
cağım. Bir paket yazı kağıdı aldı ve oyuncak evin içine koydu.
"Biri yine kapıyı tamir etmiş," dedi.

"Evet."

Evın tavanını gösterip, "Burası tavan arası," dedi.

"Evet olabilir."

"Yetişkinler yatmağa hazırlar." Bebeklerin bazılarını seçip, yatak odalarına koydu. "Şimdi de çocuklar. Bu bebek.. Ahçı da buraya.. Ve çamaşırcı. Çamaşırcı yorgun olduğunu söylüyor. Dinlenmek istiyor. Yataklar burada. Burası babanın

odası. Oraya girmemellsin. O'nu rahatsız etme. İşı var. Bu da adamın yatağı. Burası annenin odası. Bu da yatağı. Her çocuğun bir yatağı var. Herbirinin odası ayrı. Ahçının kendi odası ve yatağı var. O da yorulduğunu söylüyor. Çamaşırcının yatağı yok. Ayakta durup, makinelere bakması gerek. Bu çocuk, bazen aşağıya, çamaşırlığa iner. Çamaşırcıya, yorgunsa neden yatıp uyumadığını sorar. O da, kendisine çalışsın diye para verdiklerini söyler, uyusun diye değil. Ama anne diyor ki orada bir sallanır iskemlesi olabilirmiş. İstiyorsa sandalyeye oturup sallanabilir. Değil mi alfaşaşkına? Böyle diyor ahçı. Ama eğer sandalye gıcırdarsa, o zaman sallanılmaz diyor kadın. Çünkü adam rahatsız olur. Ve adam rahatsız olursa, Tanrı yardımcımız olsun diyor. Ahçı ise, gitsin o koca kafasını sabun köpüğüne soksun, diyor. Sonra çocuğu yukarı gönderiyor. Çamaşırlıkta sana göre bir şey yok, diyor. Çocuk da yukarı çıkıyor."

O anda kaza ile, Dibs'in parçalarını bütünleyip, yere, ayağımın dibine koyduğu bilmeceye çarpıp devirdim.

Hemen bana baktı. "Ne yapıyorsunuz?" diye sordu.

"Senin bilmeceye çarptım. Tom Tom The Piper's Son parçalandı."

Merakla bana baktı. "Ne dediniz? Ne dediğinizi anlayamadım."

"Senin yaptığın bilmeceye çarptığımı ve Tom Tom The Piper's Son'un parçalandığını söyledim."

"Ha! Evet." dedi. Bu odada olup biten herşeyden mutlak haberi vardı. Belli bir şeye çok dalmış olsa bile, herşeyin farkındaydı. Diz çöküp, bilmeceyi doğru düzeltilmişmiyim diye baktı. Denetim lehte sonuçlandı. Kalkıp, oda kapısının kilidini kurcalamağa başladı. "Kilitliyeyim mi?" diye sordu.

"Kapının kilitli olmasını mı istiyorsun?"

"Bu doğru." Kapıyı kilitledi. "İşte kilitlendi."

"Bir dakika kadar sonra, bu kez ben konuştum. "Evet. Şimdi kilitli. Haydi, şimdi de kilidi açmanı göreyim. Çünkü, gitme zamanı geldi."

"Bu doğru. Eve gitmek istemediğimi bilseniz bile.."

"Evet. Eve gitmeğe istekli olmadığını bilsem de Dibs, gidilmesi zorunlu olan zamanlar vardır. İşte bu da o zamanlardan biri."

Önümde durdu. Gözlerimin içine bakarak iç geçirdi. "Evet. Biliyorum. Burada bunları yapabilirim ama sonra, her zaman, sonunda gitmen gerek." Odadan çıkmak üzereydi. "Şapkanı ve palton," dedim.

"Evet. Şapkanı ve palton." Geri geldi. Paltosunu alıp giydi. Şapkayı da başına şöyle bir geçirdi. "Benim şapkanı ve paltonı," dedi. Bana baktı. "Hoşça kalın Bn. A. perşembeye yine geleceğim. Her haftanın bir perşembesi vardır. Hoşça kalın." Koridoru geçip, bekleme odasına yürüdü. Arkasından bakıyordum. Dönüp el salladı. Yine "Hoşça kalın," dedi.

"Ne kadar genç, ne küçük, ama ne güçlü," diye düşündüm. Sonra aklıma Jake geldi. Anlayış ve yumuşaklığının bu ço uğun gelişimine ne büyük katkısı olduğunu biliyor muydu acaba? O dal ucunu ve küçük, ince, yorgun ve buruşmuş ağaç yaprağını düşündüm. Dibs'in kuşkulu sorusunu da... "Sanırım, belki, O bir arkadaş?"

ONİKİNCİ BÖLÜM

Her haftanın bir perşembesi vardır ve ertesi haftanın da vardı tabii. Ne var ki Dibs randevuya gelemedi. Kızamık çıkartıyordu. Annesi telefon edip, randevuyu iptal etti. Bir sonraki perşembe ise, yeterince iyileşmişti ve tam zamanında oyun tedavisi seansına katıldı. Yüzü hâlâ solgundu ve hastalığın izlerini taşıyordu, ama bekleme odasına girer girmez, "Kızamık tamamen geçti. Daha iyiyim," diye açıklamada bulundu.

"Demek tümüyle iyileştin?"

"Evet. Geçti, gitti. Haydi oyun odasına gidelim."

Benim odamın önünden geçerken Dibs içeri baktı. İki adam ses alma cihazını tamir etmekteydi. "Odamızda iki adam var. Yani odamızda iki adam var demek istedim."

"Evet. Biz oyun odasındayken Onlar burada olacaklar. Çalışıyorlar."

"Başkalarını sokar mısınız odanıza?"

"Evet. Bazen."

"Ne yapıyorlar orada?"

"Ses alma cihazını onarıyorlar."

Oyun odasına girince Dibs şapkası ile paltosunu çıkartıp, bir sandalyeye attı. "Geçen perşembeyi kaçırdım."

"Evet. Kızamık olup gelemediğine üzüldüm."

"Bana gönderdiğiniz kartı aldım. O kartı almak beni sevindirdi. Çok hoşuma gitti."

"Öyle mi? Bunu çok sevindim."

"Çabuk iyileş diyordu. Beni üzlediğinizi söylüyordu."

"Evet."

"Gönderdiğiniz çiçekleri çok sevdim. Bahar gibiydiler. Güzel çiçekler. Her dalda kocaman çiçekler. Onları çok beğendim. Baba dedi ki uzun süre suda kalınca köklenirlermiş. On-

ları bahçeye dikebileceğini söyledi. Köklenip gelişebilirlermiş. Olabilir mi?"

"Baban sana öyle demiş. Sen ne düşünüyorsun?"

"Haklı olduğunu sanıyorum. Ama kendim deneyip göreceğim."

"Öğrenmenin bir yolu da budur," dedim.

Dibs'in babasının söylediklerini aktarması dikkatimi çekti. Acaba baba yeni bir yaklaşım mı ortaya koyuyordu? Yoksa üteden beri Dibs'e bazı şeyleri açıklamaya çalışmış da, Dibs'ten hiç bir tutarlı tepki alamamış mıydı? Bunu bilebilmek zordu. Okulda Bn. Jane'in yaptığı gibi... Belki Jake de çok zaman böyle yapmıştı. Dibs yalnızca dinlerken, O anlatmış durmuştu. Ancak bu kez Dibs, babası ile arasında geçen konuşmayı çok olağanmış gibi aktarmaktaydı.

"Baban bitkiler hakkında bunları söylediğinde sen ne dedin?" diye sordum. Bir parçacık daha anlayış kazanabilmek umudundaydım.

"Hiçbir şey demedim. Yalnızca dinledim." Odada dolaydı. Boya kavanozlarına ve masası üstündeki malzemeye bakıyordu. Sonra kum havuzuna gidip, içinden gelen, rahat bir hareketle havuza zıpladı. Boylu boyunca kuma uzandı. "Pabuçlarını çıkartmak ister misin Dibs?" diye kendine sordu, sonra da "Hayır," diye yanıtladı. "Pekiyi, ne yapmak istersin?" diye yine sordu. "Karar ver." Yüzükoyun dönüp, yüzünü kuma bastırdı. "Acelem yok," dedi. "Şimdilik sadece varolacağım." Ellerini kuma sokup başka bir çocuğun daha önce kuma gömmüş olduğu küçük binaları ortaya çıkardı. "Al Kumba birşeyler buluyorum. Küçük binalar, ufak, tefek bazı şeyler. Birşeyler..." Sonra birden kum havuzunun diğer ucuna gidip, kumu kazmağa başladı. En sonunda küreği havuzun metal tabanına rastladı. Kumun dibine uzanıp bir oyuncak asker çıkarttı. Yulurı kaldırdı.

"He, he, heyt! Adama bakın! Bu adam!" diye bağırdı. "Görüyor musunuz? Dığımı altına göndiğimi adamı bu. Hiç ca hafta boyunca eömüül kaldığına sevindim. Haydi bakalım

geri dönün bayım! Geri dönün. Yine mezarınıza, haydi bakalım!" Küçük oyuncak askerı yeniden gömdü. Bunu yaparken bir yandan da şarkı söylemeğe başladı:

Küçük asker, küçük asker,
N'apıyorsun, bana göster.
Tüfeğimi takıyorum,
Ben kışlama gidiyorum.

Bana bakıp güldü. "Bu şarkıyı okulda öğrendim," dedi. "Şimdi bu şarkıyı gömülen adam için söyleyeceğim:

Küçük ölü, küçük ölü,
N'apıyorsun, öleli beri?
Gözlerimi kapıyorum,
Mezarımda yatıyorum."

Güldü. Söylediklerini vurgulamak için, mezarın üstünü, kürekle vurarak bastırdı.

Sanki aradan hiç zaman geçmemiş gibi, rahatlıkla, bütün bu sözlerden önce sorduğum soruyu yanıtladı, "Hayır. Baba ile fazla konuşmam."

"Fazla konuşmazsın demek?"

"Hayır."

"Neden?"

"Bilmem. Konuşmam da ondan işte."

Başka bir şarkı mırıldandı. "Bunu da okulda öğrendim," dedi.

"Okulda da söylüyor musun?"

"Okulda öğrendim, burada, size söylüyorum."

"Ya.." dedim.

Tedavi süreci içinde, sorular sormak, çok yararlı olabilirdi. Eğer sorulara gerçek yanıtlar alınabilirse tabii... Ama kimse, soruların tam ve gerçek yanıtını vermez. Dibs'in okuldaki davranışlarında değişme olup olmadığını sık sık düşünüyordum. Öğretmenlerden bir haber gelmediğine göre, belbelle, gözle görülür bir değişme olmamıştı. Öğrendiklerinin sananması ya da değerlendirilmesine olanak verecek biçimde davranmаса da, Dibs'in okulda, evde ve gittiği her yerde birşeyler öğrendiği belliydi.

Kendi kendine, "Ayakkabılarını çıkart Dibs!" dedi. Söylediğini yaptı. Pabuçlarına kürekle kum doldurdu. Sonra bir çorabını çıkartıp, onu da kum ile doldurdu. Diğer çorabının kenarını tutup, açarak, ayağı ile çorap arasına da kum akıttı. Ayaklarını dizlerine kadar kumla örttü.

Birdenbire, ayaklarını kumdan çekip, ayağa kalktı. Kum havuzundan fırlayıp, oda kapısına koştu. Kapıyı açarak, dışındakı takılı olan çerçeveden, içindeki yazılı kartı çıkartıp, aldı. Yine içeri geldi. Kartı bana verdi ve "Tedavi nedir?" diye sordu.

Şaşırmıştım. "Tedavi mi? Bir düşüneyim, bakayım." Bu soruyu neden sorduğunu merak ettim. Ne dersem anlamlı bir yanıt vermiş olurum?

"Buraya gelip, dilediğin şekilde oynama ve konuşma fırsattır, tedavi," dedim. "Nasıl istiyorsan öyle olabilmem için ayrılmış bir zamandır. Bu zamanı, nasıl kullanmak istersen öyle kullanırsın. Bu zaman içinde tam anlamıyla *kendin* olursun." O anda yapabileceğim en iyi açıklama buydu. Kartı elimden alarak, diğer yüzünü çevirdi.

"Bunun ne olduğunu biliyorum," dedi. "Meşgul demek, lütfen herkes rahat bıraksın demektir. Onlara ilişmeyin, içeriye girmeyin, kapıyı çalmayın. Bırakın ikisi de varolsunlar. Kartın bu yüzü *varoluyorlar* diyor, diğer yüzü de *bırakın varolsunlar*. Öyle değil mi?"

"Evet, öyle."

Koridordan birinin ayak sesleri duyuldu. Dibs, "Biri kordorda yürüyor. Ama burası bizim odamız. Buraya gelmezler, değil mi?" dedi.

"Sanırım gelmezler."

"Bu oda yalnızca benim için değil mi? Başka kimse için değil, yalnız benim için, öyle değil mi?"

"Sen istediğin sürece, her hafta bu saatta yalnız senin için."

"Dibs ve Bn. A. için. Yalnız benim için değil. Sizin için de..."

"O halde, ikimiz için," dedim.

Dibs kapıyı açtı. "Kartı yine yerine koyacağım," diyerek, kartı yerine taktı. "Rahatsız etmeyecekler." Kapıyı okşadı. İçeri gelip, kapıyı kapattı. Resim sehпасına doğru yürüdü.

"Dibs, artık kum havuzundan çıktığına göre, ayakkabılarını, çoraplarını giysen iyi olmaz mı?"

"Doğru. Hastalıktan da yeni kalktım. Ama önce çorapları, sonra ayakkabıları."

"Ah, tabii. Ben de, önce ayakkabı sonra çorap dedim, değil mi?"

"Bu doğru," deyip, gülümsedi. Çoraplarını, ayakkabılarını giyip, ayakkabılarının bağlarını sıkıca bağladıktan sonra, yeniden kuma girdi. Sonra da anlatmağa başladı. "Kızamık olduğumda, yatmam gerekiyordu. Perdeleri kapalı tuttular. Odayı karartabildikleri kadar kararttılar. Ne okuyabiliyordum, ne resim yapabiliyordum, ne de yazı yazabiliyordum."

"Ne yaptın, pekiyi?"

"Bana müzik çaldılar. Anne bazen masal anlattı. Birçok masal plağım var. Onları bir daha, bir daha dinledim. Ama en çok müzik plaklarımı severim."

"Masallar ve müzik, vakit geçirmene yardımcı etmiştir her halde."

"Ama, kitaplarımı özledim."

"Okumayı seviyorsun, değil mi?"

"Evet. Çok, çok seviyorum. Gördüklerim, düşündüklerim hakkında öyküler yazmayı da severim."

"Ne okumayı seversin? Ne çeşit kitapların vardır?"

"Her çeşit kitap. Kuşlar, hayvanlar, ağaçlar, bitkiler, kayalar, balıklar, insanlar, yıldızlar, hava ve ülkeler hakkında kitaplarımı var. İki takım ansiklopedim, bir sözlüğüm var. Sözlüğüm resimli bir sözlük. Çok eskiden beri var. O eskiden babanıdır. Uzun kitap raflarım var. Şiir kitaplarım var. Bazı eski masallar da var. Ama ben en çok bilim kitaplarını severim. Hepsinden, hepsinden de çok, bana gönderdiğiniz kartı sevdim. Onu yatağa almama izin verdiler. Anne önce benim okumama, yanımda tutup tekrar, tekrar okumama izin verdi."

"Sanırım, zamanının çoğunu okumakla geçiriyorsun."

"Evet. Çok zaman, tek yaptığım budur. Ama hoşuma gider. Gördüğüm şeyler hakkında yazılar okumayı severim. Okuduğum şeyleri görmeyi de... Ben de her çeşit kaya, yaprak, böcek ve kelebek bulunur. Batarya ve fotoğraf makinelerim de var. Bazen bahçede gördüğüm şeylerin resimlerini çekerim. Penceremin yanındaki ağaçta gördüklerimin de resmini çekerim. Yalnız çektiğim fotoğraflar pek güzel olmuyor. Yaptığım resimler daha güzel. Ama, sizin oyun odanızı daha çok seviyorum." Söylediklerini vurgulamak için, başını da sallayarak, konuşmasına ara verdi.

"Burayı daha çok seviyorsun demek? Tüm bunlar farklı şeyler, değil mi?"

"Ah, evet. Çok farklı.."

"Ne yönden farklılar?" Konuyu sürdürme isteğine karşı koyamamıştı.

Dibs büyük bir ciddiyetle, "İşte söylediğiniz gibi, o şekilde farklılıklar," dedi.

Konu sona ermişti. Ostelemedim. Tüm bu ayrıntılar ilginçti. Ancak, sahip olabildiğim bu bilgiler, Dibs'in okuma ve yazmayı, resim yapmayı nasıl öğrendiğini açıklamıyordu. Hangi öğrenme teorisini ele alırsak alalım, bir çocuğun sözlü anlatımında ustalık kazanmadan ve yeterince alıştırma yapmadan bu becerileri kazanması olanaksızdı. Ama, işte Dibs, tüm bu becerileri kazanmıştı. Hem de ileri bir düzeyde.

Her hafta gelen kamyon yaklaşıp, odanın penceresi önünde park etti. Dibs, "dışarı bak" dedi ve dışarı baktı. Adamların kamyonu boşaltmalarını, kamyonu binip uzaklaşmalarını izledi. Camı açıp, dışarı sarkarak, kamyon gözden kaybolana dek baktı. Sonra pencereyi kapattı.

Kilisenin çanları çalmağa başladı. Dibs dönüp hana baktı. "Dinleyin," dedi. "Saat dört olmak üzere. Hemen, şimdi." Vuruşları saydı. "Bir, iki, üç, dört. Ne kadar kaldı?"

"Onbeş dakika daha."

"Ya?" Cimri birinin para sayması gibi büyük bir üzenle ve

ağır ağır parmakları ile onbeş kadar saydı. "Onbeş mi? Beş dakika ve on dakika? On dakika ve beş dakika?"

"Evet."

"Bazen dakikalar mutludur. Bazen de değillerdir. Mutlu ve mutsuz anlar vardır."

"Evet. Mutlu olunan zaman ve mutsuz olunan zaman vardır."

"Şimdi mutluyum."

"Öyle mi?"

"Evet. Mutlu..."

Pencereyi açıp, dışarı sarıktı. "Ah, güzel gün! Mutlu gün. Gökyüzü nasıl da mavi. Kuşlar uçuyor. Şu uçağın sesini duyuyor musunuz? Ah, mutlu gökyüzü. Batıya uçan mutlu uçak. Ah, mutlu kuş. Ah, mutlu Dibs. Ah, Dibs, senin toprağa ekip büyümesini izleyeceğin bitkilerin var. Ne mutlusun.. Söyle bana Dibs, ne denli mutlusun?" Dönüp bana baktı. Sonra yine açık cama döndü. "Öyle mutluyum ki, kapatmadan önce pencereden dışarı tükürebilirim." ve dediği gibi yaptı.

"Çanlar yeniden çaldığında gitme zamanı olacak,"

"Ya?" dedi. Çabucak yanına gelip, sessizce elime dokundu. Sonra resim sehпасına gidip, boyaların sıralanışını yeniden düzenledi. Çiftlik hayvanları kutusunu aldı. Parmaklık yapmağa yarayan parçaları alıp inceledi. "Güzel bir çiftlik yapacağım," diye açıkladıktan sonra şarkı söylemeğe başladı.

"Bir çiftlik yapacağım!

Bir çiftlik yapacağım!

Sizinle kendim için,

Mutlu bir çiftlik."

Bana baktı. "Kaç dakika kaldı?" Bir kağıda beş rakamını yazdım ve görsün diye ona doğru kaldırdım. Baktı ve güldü. Kalemimi aldı. Biraz bekledikten sonra, 'dört' yazdı. Biraz daha bekledi ve 'üç' yazdı. Sonra 'iki', sonra da 'bir' yazdı. "Eve gitme zamanı" diye bağırdı. "Ne var ki kilise çanları henüz çalmadı."

"Sen bitişe onlardan önce vardın."

"Evet." Yerde kurduğu parmaklığa baktı. Bana da göstererek, "Görüyor musunuz?" dedi.

"Ne uzun bir parmaklık.."

"Gerçekten de uzun, değil mi?" deyip, yeniden bir şarkı tutturdu.

"Bir parmaklık yaptım,
Uzun mu uzun.
Sonunu ben bile
Göremem bunun.
Parmaklık neden?
Parmaklık nereye?
Ben parmaklık istemem,
Kendi evimde."

Güldü. "Parmaklığın içine çiftlik hayvanları koyacağım." Bir inek, bir de at alıp içeriye koydu. "Şimdi bu inek var ya.." Kaldırıp ineği bana gösterdi. "Bu inek süt verir. Dost inek bu. Tüm inekler sıraya girerler, süt vermek için." Sonra sert bir sesle "Sıraya gir inek," dedi. "Kendine gel. Dediğimi duydun. Öyle aptal bir budala gibi davranma. Tamam mı?"

Bu kez horozu kaldırıp göstererek, "Bu horozdur," dedi. O sırada çanlar çalmağa başladı.

"Dinle Dibs."

"Evet. Saat bir. Dürde daha üç saat var."

"Haydi canım... Beni kandırmağa çalışıyorsun. Gitme zamanı gelmedi mi?"

"Geldi. Ama mahsuscuktan daha gelmemiş."

"Mahsuscuktan?"

"Evet. Haydi, saat birmiş gibi yapalım."

"Birmiş gibi yaparsak, saat gerçekten değişecek mi?"

"Hayır. Tabii değişmeyecek. Bakın. İki çeşit hayal kurma vardır."

"Peki, nedir bunlar?"

"Biri, hiçbir sakıncası olmayan hayal kurma. Biri de saçmalamak." Kalkıp, bana doğru yürüdü. "Ve bazen bu ikisi birbirine öyle karışır ki, hangisinin hangisi olduğunu ayırd edemez insan. Şimdi doktora gidiyoruz. Gerçekte bugün burayı

doktora giderken uğradık. Önce buraya geldik. Çünkü ben gelmeyi çok istiyordum ve anne de bir sakınca görmedi. Sizinle konuşmuş ve kızamık geçirmiş olduğunuzu öğrenmiş. Doktora sorsak, belki de olmaz derdi." Şapka ve paltosunu giydi. "Ama ben iyiyim," dedi. "Artık benden kimseye kızamık geçmez." Sevinçle güldü. "Hıuşça kalın. Gelecek perşembe görüşürüz." Ve çıkıp gitti.

Orada öylece, varsayımlarım ve Dibs ile yaptığım konuşmalara ilişkin yorumlarımla kalmıştım. Annesi ile olan ilişkilerinde biraz rahatlamış görünüyordu. Bence artık daha büyük ilgi, anlayış ve saygı görmekteydi. 'Baba' bile artık daha belirgin bir kişi olarak ortaya çıkmaktaydı. Acaba onların Dibs'e olan davranışları mı değişiyordu, yoksa Dibs'in anne ve babası ile ilişki kurma kapasitesinde bir gelişme olmuş da, ana-babanın davranışı bu nedenle mi değişmişti?

Dibs'in olağanüstü entellektüel gücünü beslemek için her türlü araç ve gerecin sağlandığı açıktı. Belli ki O'nunla ilişki kurmağa, O'na pek çok şey öğretmeğe çalışmışlardı. Dibs'in yaşında bir çocuğu fazlası ile aşacak malzemeyi, O'na sağlarken, çocuklarının geri zekâlı olduğunu nasıl düşünebildiklerini anlamak güçtü. Dibs'in sorununun, zekâ ile ilgili bir yetersizlik olmadığını bildikleri kesindi. Pekiyi, Dibs neden hâlâ birbirinden çok farklı iki davranış biçimini birlikte sürdürüyor, neden bazen üstün zekâlı, bazen de zavallı, yetersiz bir çocuk oluyordu?

ONUÇUNCU BÖLÜM

Ertesi hafta, Dihs oyun odasına pek sevinçli geldi. "Anne bugün gecikebilir," dedi.

"Evet, biliyorum. Bana haber verdi."

"Bir işi varmış. Gecikirse burada bekleyebileceğimi söyledi. Sizinle bu konuyu konuşmuş."

"Evet, öyle."

Yüzünde bir gülümseme ile, oyun odasını dolaştı. "Galiba şarkı söyleyeceğim."

"Canın şarkı söylemek istiyorsa, söyle."

Güldü. "Ve susmak istersem susarım. Düşünmek istersem de düşünürüm. Oynamak istersem de oynarım. Öyle mi? Hı?"

"Evet, öyle."

"Resim sehпасına gidip boyalara baktı. Mavi boya kavanozunu aldı. Bir yandan onu ritmik hareketlerle sallayarak şarkıya başladı."

"Ah boya, ah çok mavi boya,
Neler, neler yaparsın.
Gökler, ırmaklar boyar
Çiçekler, kuşlar boyarsın.
Eğer sen mavilersen,
Mavi olur her şeyler,
Boyarsın sen maviler,
Ah boya, mavi boya."

Elinde kavanozla bana doğru yürüdü.

"Dükülecek, kalacak.

Akacak, kuruyacak.

Sevgili mavi boyam,

İşte böyle olacak."

Uydurduğu sözcüklerle şarkı söylemeyi sürdürerek yürüdü.

"Canlar veren bir renktir.
Can verir, canlar verir.
Ay mavi, canım mavi
Ne de güzel bir renktir."

Boya kavanozunu ileri geri sallamaktaydı. Sonra onu yerine koyup, yeşil boyayı aldı.

"Yeşil, ah, yeşil boya.
Sessiz ve sevimlisin.
Baharda sen benimle
Yazın sen benimlesin.
Yapraklarda çimende,
Sen hatta çitlerdesin.
Ah yeşilim, yeşilim,
Her yerde benimlesin."

Yeşil boyayı yerine koyup, bu kez siyahı aldı.

"Karasın, sen gecesin.
Hem de ıssız gecesin.
Bütün çevremi saran
Rüya ve gölgelersin.
Fırtınasın, gecesin.
Karasın, kara boya."

Onu da yerine koyup kırmızı boyayı aldı. İki eliyle tutarak bana doğru geldi. Bu kez öfkeyle sıraladı sözcükleri.

"Ah kırmızı, öfkeli
Ah bağırarak kırmızı
Kan kırmızısı, nefret
Ve çılgınlık boyası.
Korkunun kırmızısı
Nefret ve kanın alı
Ve akan gözyaşları."

Elindeki kırmızı boya kavanozunu aşağı indirdi. Orada sessizce durmuş, kavanoza bakıyordu. Derinden iç geçirdi. Götürüp boyayı yerine koydu ve sarı boya kavanozunu aldı. "Ah, kötü sarı boya," dedi. "Ah, öfkeli, kötü boya. Ağacı dışarıda, tutan, parmaklığı yapan. Kilitli kapıları ve kapı kilitlerini. Nef-

ret sana, pis boya. Hapsedilmenin rengi. Yalnızlık ve korkunun.. Pis ve de çirkin boya." Onu da güdürüp resim sehпасındaki yerine koydu.

Pencereye gidip dışarı baktı. "Çok güzel bir gün," dedi.

"Evet, öyle."

Durduğu yerde uzun bir süre camdan dışarı baktı. Ben de o sırada O'nun renklerle neden, dile getirdiği bu ilişkileri kurmuş olabileceğini düşünmekteydim. Sarı renge neden o denli olumsuzluk yüklemişti?

Boya tahtasına gidip, "Bu turkuaz boya yeni," dedi.

"Evet."

Resim sehпасına iki büyük resim kağıdı yerleştirdi. Turkuaz boyayı bir fırça ile dikkatlice karıştırdı. Fırçayı getirip musluğun altında bir güzel yıkadı. "Ah! Bakın, suyu mavi yapıyor." Eli ile musluğu tıkadı. Odaya su sıçradı. Gülerek bağırdı, "Su fışkırdı. Fışkırdı, fışkırdı.. Ve ben, Dibs, kendim, suyu bir çeşme yapabiliyor ve rengini maviye boyayabiliyorum."

"Evet, yapabiliyorsun," dedim.

Elinden bıraktığı fırça, lavabonun deliğine kaçtı. Hemen uzandıysa da, tutamadı. Fırça borudan kayıp gitmişti. "Bu da iyi balık, ha," dedi. "Çıkartamıyorum. Gözden kaybolup gitti. Ama aşağıda, burada." Lavabonun altındaki dolap kapaklarını açıp, boruyu inceledi. "Burada bir yerde boya fırçası var," Boruya dokundu. "Ne fenal" dedi ve kahkaha ile güldü.

"Evet, fırça boruya gitti."

Su ile oynadı. Çeşmeyi öyle açtı ki sular lavabodan dışarı sıçradı. Biberonu alıp doldurdu. Emziği ucuna takmağa çalıştı. Ama ıslak uçta emzik kayıyor, yerine yerleşmesine olanak kalmıyordu. Emziği çiğnedi. Şişeyi musluğun altına oturtup dolmasını seyretti. Sonra lavabonun deliğini şişe ile tıkayıp, suyun lavaboya dolmasını seyretti. Yüzünü de musluğun altına sokup ıslattı.

"Su yükseliyor," dedi. "Yıkan, yıkan. Yıkan." İki boşalmış boya kavanozu aldı ve lavaboya koydu. O sırada, rafta duran plastik sofrta takımlarını gördü. Boya kavanozlarını çıkar-

up, bu kez plastik kapları lavaboya doldurdu. Kahkahayla gülüyor, hoplayıp zıplıyordu. "Bulaşık yıkayacağım. Yüzüyorlar. Hepsi ıslandı. Herşey ıslak. Su sığıyor. Kurulama bezi nerede? Paspas nerede? Sabun nerede? Sıçra, sıçra, sıçra. Aman tanrım, ne eğlenceli.."

"Çok eğleniyorsun, değil mi?"

"Evet. Doluyor. Islak. Bazıları ters döndü. Bana sabun verin."

O'na sabun, bulaşık bezi ve kurulama bezi verdim. Kapları özenle yıkadı. Durulayıp, kuruladı. "Hiç böyle güzel kaplar gördünüz mü?" diye sordu. "Bunlar büyükannenin gönderdiklerine benziyorlar. Dibs, çiftlik hayvanlarını orada unutmuştu. Büyükanne de bunları posta ile gönderdi."

"Ya? Demek büyükanne sana posta ile bunlara benzeyen takımlar göndermişti?"

"Evet. O'nu ziyarete gitmiştim. Sonra eve döndüm. Çiftlik hayvanlarımı valize koymayı unutmuş. Arkamdan posta ile gönderdi. Paketin içine bir de sürpriz koymuş. Tıpkı bunlara benzeyen kaplar. Çok güzel şeyler. Aynı bunlar gibi."

"Büyükanne'nin sana sürpriz yapması hoşuna gitti, değil mi?"

"Evet, çok hoşuma gitti, çok. Hem de mayısın onikisinde büyükanne geliyor." Bana baktı. Sevinçten gözleri ışıltıyordu. Yüzünü kocaman bir gülümseme kaplamıştı. "Büyükanne geliyor!" diye yineledi. "Sevin! Mayısın onikisi, büyükanne geliyor."

"Buna çok seviniyorsun," dedim. "Büyükanne'ni görünce mutlu olacaksın, değil mi?"

"Bu doğru. Öyle sevineceğim ki, bom diye patlayacağım." Sonra yine şarkıya başladı.

"Dibs'e Büyükanne'den
Sevgilerle, sevgilerle.
Sevgilerle Dibs'e
Büyükanne geliyor.
Geliyor büyükanne
Hem koşarak geliyor.
Kocaman sevgilerle."

Sevinçle el çırpı. "Bir parti vereceğim," dedi. "Hem de şimdi. Bir parti vereceğim." Tüm fincanları sıraya dizdi. Her birine su koydu. "Tüm çocuklar için," diye açıkladı. "Her çocuğa bir parti. Çocuklara içecek bir şeyler. Parti veriyorum. Düzenlediğim partide çocuklar olacak."

"Şimdi çocuklar için bir parti veriyorsun demek?"

"Evet. Çocuklar. Bir çok çocuk. Bir çok arkadaş çocuk."

Fincanları saydı. "Yedi fincan. Eğlencede yedi çocuk olacak."

"Yedi çocuk çağırıyorsun, desene."

"Altı. Ve Dibs."

"Anlıyorum. Altı çocuk çağırıyorsun. Seninle yedi ediyor."

"Bu doğru. Altı çocuk, bir de Dibs, yedi çocuk eder."

"Doğru," dedim.

Bu oyunda Dibs, diğer çocuklarla birlikte olmak istediğini ortaya koymaktaydı.

Lavabonun deliğini kapatmak için kullandığı şişe yerinden kaydı. Lavabodaki su, guruldayarak akıp gitti. Dibs buna güldü. "Ne komik ses... Hava kararıyor. Saat dört. Geç oluyor. Fincanlardaki suyu boşaltayım da, eğlence için sunacağım içeceklerle doldurayım. Artık fincanları doldurma vakti geldi." Plastik sürahiyi su ile doldurup, fincanlara boşaltmağa başladı. Bir yandan da şarkı söylemeğe koyulmuştu. "İşte birinci fincan. İşte bu senin suyun. İki ve üç numaralı fincanlar. Dikkatli olun. Dökülmez ama, sıçrayabilir. Fincan dört, fincan beş ve fincan altı. Şıpırdayarak yedinci. Şıpr. Şıpr. Şıpr. Lık, lık, lık. Su var her yerde. Su var yerlerde. Bir kocaman su damlası, işte her yere." Sürahiyi yeniden doldurdu ve dolabın üstüne, yere, masaya su döktü. Bunu, şarkısının "Bir kocaman su damlası her yere," kısmını söylerken yapmıştı. Yaptığı bu işin her anından ve her damlasından zevk aldığı belliydi.

Sonra, iki plastik fincan daha buldu. "Aaa! İşte iki fincan daha. Eğlencede dokuz çocuk olacak. Çay vereceğim. Hevesini çaya davet edeceğim." Etrafa biraz daha su serpti. "Artık eğlenceyi başlatayım. Kaç dakika kaldı?"

"Sekiz dakika daha."

"Bu, sekiz dakikalık bir eğlence olacak." diye açıkladı. "Bugün iyi takımlarımızı kullanacağız." Sesinin tonu değişmiş daha gergin ve yapay bir havaya bürünmüştü. "Eğer çay veriyorsak, bunu uygun biçimde yapmalıyız. Evet, çay verilecek. Her fincana biraz çay. Üstü süt ile dolacak. Bunun çayı fazla oldu. Her fincana biraz çay ve üstüne süt demiştim. Daha çok su istiyorsan alabilirsin. Ama çay değil. Ve karşılık vermeni istemiyorum, tamam mı?" Her fincana kaşık ile su koydu. "Altıncı fincanda fazla çay var." sesinde çok ciddi bir hava vardı. "Lütfen birazını boşaltın ve söylediklerime bundan böyle daha çok dikkat edin. Çocuklara da bu kadar şeker yeter. Bu kadar yeter. Her şeyi iki kez söyletmeyin. Eğer çay vermek istiyorsan, masada sessizce oturup, herkesin çayını almasını beklersin. Çayınla, bir parça tarçınlı kek alabilirsin. Ağzında lokma varken konuşma"

DİBS masayı yerleştirdi. Bir iskemle çekip otardı. Küçük fincandan çayını içerken, davranışları sessiz, çekingen ve bağımlı bir hal almıştı.

Sürahîyi alıp, masanın çevresinde dolaşarak her fincana biraz su koydu. "Her fincanda biraz çay olacak," dedi. Sesi temkinli ve ölçülüydü. "Fincan üçte fazla çay var. Birazını boşaltacağın." Boşalttı. "Her fincana biraz şeker koyabilirsin." Masada iş görmekteydi. İkinci sürahîyi, süt kabı olarak kullanıyordu. Minicik bir kaşıkla konan kum da şeker yerine geçmekteydi. "Kaşık şeker ile dolu iken dikkat et." Yine aynı taklit eden ses ile konuşuyordu. "Fincan altıda fazla çay var. Bu yanlış, düzeltilmeli. Şekere dikkat et. Çocuklar fazla şeker yememeli. Dirseklerini masaya koyma. Bu mızızlık sürerse, odana gidersin. Seni odana kilitlerim."

Masadaki fincanlardan birinin önüne oturdu. Ellerini dikkatle masanın kenarına yerleştirdi. "Keki dikkatli ye." diye konuşmayı sürdürdü. Kek almak için uzanırken fincanlardan birini devirdi. Yüzünde korkulu bir ifade ile fırlayıp kalktı.

"Eğlence bitti." diye bağırды. "Eğlence bitti. Çayı döktüm." Fincanları çabucak boşaltıp rafa yerleştirdi.

"Çayı döktün diye mi eğlence bitti?"

"Budalal Budalal Budalal"

"Sadece bir kaza idi."

"Budalalar kaza yapar." Yine bağıırıyordu. Gözleri yaşla dolmuştu. "Eğlence bitti. Bütün çocuklar gittiler. Artık eğlence falan yok." Sesi hıçkırıklarla doluydu. Bu, O'nun için gerçek bir yaşantı olmuştu. "Evet, bir kazaydı, ama eğlence bitti," dedi, bana dönerek.

"Olanlardan korktun. Canın sıkıldı. Çayın dökülmesi eğlenceyi sona erdirdi. Çayı döken çocuk odasına mı gönderildi?"

Dibs, ellerini ovuşturarak, oyun odasında bir aşağı bir yukarı yürümeğe başladı. "Evet. Evet, dikkatli olması gerekirdi. O kadar sakarlık etmeseydi, budala." Bir iskemleyi tekmeledi. Elinin tersi ile taftaki tüm fincanları yere fırlattı. "Ben eğlence falan istemedim" diye bağırdı. "Ben yanımda çocuk falan istemedim."

"Böyle bir şey olduğunda öfkeleniyor, mutsuz oluyor-sun," dedim.

Dibs bana yaklaştı. "Haydi çalışma odanıza gidelim. Buradan çıkalım. Ben budala değilim."

"Hayır, aptal değilsin. Ve böyle bir şey olunca canın sıkılıyor."

O'nunla çalışma odama gittim. Dibs, uzun süre sessizlik içinde, benim nusanıda oturdu. Sonra yüzünde belli belirsiz bir gülümseme ile, "Özür dilerim," dedi.

"Özür mü? Neden?"

"Çünkü çayı döktüm. Dikkatsizlik ettim. Oysa, etmemeliydim."

"Daha dikkatli olman gerektiğini düşünüyorsun, öyle mi?"

"Evet. Daha dikkatli olmalıyım. Ama, ben budala değilim."

"Belki dikkatsizdin, ama aptal değilsin."

"Doğru," dedi. Gülümsüyordu.

Sonuçta, bu fırtınayı başarı ile atlatmıştı. İçinen duygu-
larını yönetmek için, kendi içinde güçlü bir yan bulmuştu.

"Bir mektup yazacağım," dedi.

Kağıt kalem alıp, yazmaya koyuldu. Yazarken sesli olarak heceliyordu.

"Sevgili Dibs,

Çay takimini yıkadım ve lavaboyu tıkadım. Bir eğlence düzenledim. Çocuklar katıldılar.

Sevgiler,
Ben.

Masa takvimime baktı. Kendine çekti. Nisanın sekizini bulana dek çevirdi. Sekizin çevresine bir çember çizdi. Altına adını yazdı.

"Nisanın sekizi doğum günümdür," dedi. Yine yaprakları çevirip başka bir tarih buldu. Oraya da 'anne' yazdı. Başka bir tarihe 'baba', bir başkasına 'Dorothy' yazdıktan sonra bana döndü. "Bunlar da annenin, babanın ve Dorothy'nin doğum günleri. Sonra 'baba' yazdığı sayfaya dönerek, bir de büyük-anne yazdı.

"Baba ile büyükannenin doğum günleri aynı."

"Öyle mi?"

"Evet. Ancak, biri daha yaşlı."

"Hangisi?"

"Büyükanne," diye yanıtladı, hayretle. Şubatın yirmisekizi. Aynı zamanda Washington'un da doğum günü."

"Yirmisekizi mi?"

"Hayır. Washington yirmisekinde doğmuştu. Ama aynı ayda. Takvimdeki yaprağa bakıp, "Bunu sileceğim," dedi. 'Baba' yazılı yeri işaret etmekteydi.

"Silecek misin?"

"Yok hayır," deyip içini çekti. Silemem, çünkü bu O'nun doğum günü."

"Yani orada yazılı olmasını istesen de istemesen de, bu O'nun doğum günü. Bunu mu demek istiyorsun?"

"Bu doğru. Hem de buna ihtiyacı var. Benim de ihtiyacım var."

"Ya?"

Takvimin sonunda boş bir yaprak buldu. "Bunu kopartabilir miyim?"

"Eğer istiyorsan, kopartabilirsin."

Yaprağı oradan ayırarak, "Yıl içinde boş sayfa yoktur," dedi. "Her yaprağın bir sayısı ve bir adı vardır. Her gün birine aittir."

"Öyle mi?"

"Evet. Kimsenin olmayan hiç bir gün yoktur." Eylül'ün yirmiliçüne döndü. "Buna, sonbaharın ilk günü diyeceğim." Önündeki yaprağa "Hoşgeldin sonbahar" diye yazdı.

Sonra, kayıt kartlarının durduğu kutuyu kendine çekerek, "Kayıtlarınız arasında benim kartım da var mı?" diye sordu. "Doktorda olduğu gibi, sizde de benim adımın yazılı olduğu bir kart var mı? Var mı, söyleyin."

"Kendin baksana!"

Soyadının baş harfine göre, kartlara baktı. "Yokmuş. Bir de D'ye bakayım. Belki de D harfine koymuşsunuzdur. Soyadına göre olması gerekirdi. Ama bir de Dibs'e bakayım."

"Bak bakalım," dedim.

Baktı. Ama kayıtlar arasında kendi adı yoktu.

"Burada da yok," dedi.

"Olmasını mı istiyordun?"

"Evet."

Öyle ise neden yazıp oraya koymuyorsun?"

Boş bir kart aldı. Adını, adresini ve telefon numarasını özenle yazdı. Sonra soyadı sırasına göre dizili kartlar arasına kendi kartını doğru şekilde yerleştirdi. Başka bir boş kart alıp ona da benim adımı yazdı. Adres yerini 'Oyun Odası' diye doldurdu. Merkez'in telefon numarasını sordu. Bu numarayı da karta işledi. Sonra, kartı A harfindeki bölüme koydu.

Kilisenin çanları çaldı. "Neredeyse akşam oldu," dedi. Pencereye gidip, dışarı baktı. Altgeçit girişine akan insan selini görüyordu. Onlara bakıp, "İnsanlar işten eve gidiyorlar," dedi. "İşten eve. İşten eve. İşten eve giderken doğuya doğru gidiyorlar. Yemeklerine doğru. Yarın yine gelecekler. Yine batıya gelecekler. Sabah olunca, yine batıya, işe gelecekler."

"Evet."

"Tüm insanlar evlerine gidiyorlar. Tüm insanlar eve dönüyorlar. Yemek yemek için eve gidiyorlar. Geceyi geçirmek için eve gidiyorlar. Tüm insanlar doğuya gidiyorlar. Sonra sabahleyin işe gelmek için yine batıya geliyor olacaklar."

"Evet. Doğru söylüyorsun. Şimdi eve gidiyorlar. Sabah olunca herhalde yine işlerine gelecekler."

"Evet. İleri ve geri. Gün be gün. Gün be gün. Çok can sıkıcı olur."

Orada durmuş, sessizce camdan dışarı bakıyordu. Uzun bir süre öyle kaldı. Sonra dönüp bana baktı. "Anne nerede kaldı?"

"Henüz gelmedi. Geldiğinde, zili çalarak bize haber verecekler."

"Öyle mi?"

"Evet."

"Yani, böyle olacağından eminsiniz?"

"Evet. Eminim."

"Dışarıdakilerden biri, anne geldiğinde zili çalacağını söyledi. Öyle mi?"

"Evet. Sence ne olacak pekiyi?"

"Her zaman dediklerini yapmazlar."

"Bazen bir şeyin olacağını umarsın. Ama umudun gerçekleşmez. Bunu mu söylemek istiyorsun?"

"Evet. Olmayabilir. Ama madem ki siz eminsiniz, o zaman yapacağım bir şey daha var."

"Nedir o?"

Takvimi kendine çekti ve yapraklarını çevirdi. Doğru tarihi bularak, "İşte bugün," dedi. "Bunun üzerine büyük bir X işareti koyacağım."

"Bugüne büyük bir X, neden?"

"Çünkü en önemli günüm."

"Bugün senin için neden bu kadar önemli?"

"En önemli günüm. *Eminim.*" dedi. büyük bir ciddiyetle.

Takvimin yapraklarını çevirmeyi sürdürdü. "Bu da Paskalya" dedi. Gerçekten de doğru tarihi gösteriyordu.

"Evet, öyle."

"Sevimli bir gün olacak."

"Ya?.."

"Evet. Easter. Bir sürü çiçek ve kilise. Öyle değil mi?"

"Evet."

Zil çaldı. Dibs kapıyı göstererek, "Dediğiniz gibi oldu," dedi.

"Evet. İşte, annen geldi."

"Biliyorum. Hoşça kalın." Bana doğru yürüdü. Çekinerek elime dokundu. "Allahasmarladık, Bn. A."

Danışmaya birlikte gittik. Annesi, rahat, dostça bir tavırla beni selamladı. Dibs, O'nun yanında sessizce bekliyordu. Odadan çıkarlarken, Anne, "Haydi veda,,," diyordu ki, Dibs, O'nun sözünü keserek, mekanik bir tonla "Hoşça kalın," dedi.

Ben de, "Odadan çıkarken bana veda etmişti," diyerek anneyi nazikçe uyardım.

Dibs'in birden yüzü aydınlandı. "Yeniden allahasmarladık Bn. A. Mutluca ve hoşça kalın."

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ertesi hafta Dibs ve annesi geldiklerinde, kabul odasındaydım. Üzerimde desenli, ipek bir elbise vardı.

"Ah, anne bak Elbisenin rengi ne güzel. Şunlar çok güzel değil mi? Elbise çok güzel, değil mi?"

"Evet. Çok güzel bir elbise."

"Renkler... Renkler çok güzel."

Bu, O'nun her zamanki sessiz girişlerinden çok farklı bir davranış biçimiydi. Anne gülümsedi ve "Dibs doğum gününde gelen armağanlardan birini getirip size göstermekte çok ısrar etti," dedi. "Sizce uygun mu?"

"Elbette," dedim. "Eğer O getirmeyi istediye, bence uygun."

"Evet. Çok istedi."

Elinde kocaman hediye kutusu ile bekleyen Dibs, biran önce oyun odasına gitmek için sabırsızlanıyordu.

Anne, "O, size bunu açıklayabilir," dedi. "Gerçekte artık hemen her şeyi açıklayabileceğine inanmaya başlıyorum." Bu gözlemini dile getirirken, gururlandığı belliydi.

Dibs oyun odasına yönelmişti bile, O'nu izledim. Kum havuzunun kenarına oturup, armağan kutusunu açtı. "Buradayım," diye durumu belirledi. "Buradayım."

"Evet, görüyorum. Rahatına bak. Evindeymiş kadar rahat olabilirsin."

"Evde değil, oyun odasındaymışım kadar rahat..."

"Pekiye öyle ise, oyun odasında olacağın kadar rahat ol."

Odanın çevresinde dolaştı. Mutluluk içinde gülümsüyordu. "Doğum günündü," dedi.

"İyi geçti mi?"

"Evet." Pakete döndü. "Bunu görüyor musunuz? Uluslararası şifre takımı. Pilleri falan her şeyi var. Bunlar noktalar,

Bunlar çizgiler. Haberler şifreli olarak gönderiliyor. Nokta ve çizgilerle yazıyorsunuz ve haberler iletiliyor. Hiç harf yok. Yalnızca şifreler var." Paketi yerinden oynattı ve içinden piller düştü. Düşenleri yerine yerleştirdi. "Hayallah, çıkıyorlar. Bu piller iyi yerleşmiyor. Anahtara bastığımda çıkan küçük sesleri duyuyor musunuz? Bu haber işte. Hoş değil mi?"

"Evet Dibs, çok hoş."

"Çok ilginç, çok." Yeniden düğmeye bastı ve bir haber gönderdi. "Nasıl çalıştığını görüyor musunuz? Bu uluslararası şifreye göre düzenlenmiş. Şifreyi bilen herkes okuyabilir."

"Anlıyorum."

Pencereye doğru bir kamyonun yaklaştığı duyuldu. "Kamyonu bak Dibs," dedi. Yine eski konuşma biçimine dönmüştü. "Pencereyi aç, Dibs," dedi. Pencereyi açıp dışarı baktı. "Ah, kamyon gitmiş."

"Gitmiş mi?"

"Evet. Şimdi bir başkası geliyor." Başka bir kamyon gelip dışarıda park etti. Bana bakıp güldü. Bu bebek konuşmasına dönüş, O'nun için bir rahatlama yoluydu. Doğum günü armağanı ile ilgili beklentilerinin neden olduğu baskılardan bir kurtuluş yolu.. "İşte kamyon," dedi. "Duruyor. İlerliyor. Şimdi geri gidiyor. Adam dışarı çıktı. Birşeyler taşıyor. Sıraya dizilmiş dört kutu. İçeri bir şey götürüyor. Geri geliyor. Yine dört büyük kutu alıyor ve içeri gidiyor." Camdan eğilerek kamyonu inceledi. Omuzundan geri bana doğru baktı. "Büyük bir kamyon. Kirlili kırmızı renkte. Kutularla dolu. Kutularda ne var bilmiyorum, ama kamyon kutu ile dolu. Adam kamyonu girip çıkıyor. Onları içeri taşıyor. İleri, geri. İçeri, dışarı. Birşeyler taşıyor."

Pencerenin önünden ellerinde kitapları ile iki lise kız geçmekteydi. Pencereden sarkmış duran Dibs'e baktılar.

Kızlardan biri, "Merhaba!" diye seslendi.

Dibs duymazlıktan geldi.

Kız bu kez, "Sana merhaba dedim," diye yineledi. Dibs aldırmazlığını sürdürdü.

"Merhaba diyemez misin sen de," dedi kız. "Konuşamıyor musun? Neyin var? Dilini kedi mi kaptı?"

"Dibs'den hiç ses çıkmadı. Orada durmuş, sessizlik içinde onlara bakıyordu. Ancak gözden kaybolduklarında konuştu. "Gidişlerine bakıyorum. Onlarla konuşmuyorum. Onları yanıtlamıyorum. Kamyondaki adam gidiyor işte. Onunla konuşmadım. Sokaktan bir kadın geçiyor. Onunla konuşmuyorum. Hiçbirine hiç birşey söylemem. İşte kamyon gidiyor. *Güle güle kamyon.*" Kamyon, motoru gürleyerek uzaklaştı.

Dibs, kızın sesini taklid ederek, "Merhaba diyemez misin? Konuşamıyor musun?" dedi. Pencereyi büyük bir gürültü ile çarparak bana döndü. Gözleri öfkeyle doluydu. "Merhaba demek istemiyorum! Onlarla konuşmayacağım. Konuşmayacağım!" diye bağırdı.

"Onları gördün. Sana seslendiklerini duydun. Ama duygunu incittikleri için onlarla konuşmadın," dedim.

"Bu doğru," dedi. "İnsanlar kötüdür. O'nun için ben de onlarla konuşmam. Ama kamyonla konuşurum. Kamyona güle güle derim."

"Bir kamyon, sana duygularını incitecek birşey söylemez değil mi?"

"Kamyon iyidir," diye yanıtladı.

Kum havuzuna gitti. Kenarına oturdu. Parmaklarını kumda gezdirdi. Kumdan bir oyuncak asker çıkarttı. Uzun süre ona baktı. Sonra kumda elleri ile bir çukur kazıp askeri oraya gömdü. Gömdüğü yerin üstüne bir tepecik yığdı ve onun üstüne de bir oyuncak kamyon koydu. Tek söz söylemeden yaptıklarıyla duygularını dile getirmekteydi.

Daha sonra bazı araçlar toplayıp masaya yerleştirdi. Bir kum kovası, bir plastik kase, bir kaşık, kek kalıpları ve bir elek. "Şimdi kurabiye yapacağım," dedi. "Bugün alçının izin günü. Kurabiyeleri ben yapacağımı. Böylece kafamdaki düşünceleri de uzaklaştırmış olurum." Elindeki kaseye ölçü ile kum koyup karıştırdı. "Un, şeker ve yağ kullanacağım. Elek ile unu eleyeyim. Üç kez elemek gerek. Böyle eliyorum

Dibs. Hafif olsun diye. Böyle yapınca kurabiyelerin tadı daha güzel olur. Margarin ekleyeceğim. Yağa bazen margarin denir. Başka çeşit yağlar da vardır. Zeytinyağı, tereyağ, çiçek yağı falan." Kendini oynadığı role kaptırmıştı.

"Şimdi de sütü koymalı. Fırını önceden ateşlediğimi fark ettin herhalde. Çünkü önceden ısınması gerek. Önceden ısınması demek, malzemeyi fırına koymadan önce belli bir sıcaklığın sağlanmış olması demektir. Sonra kurabiye kalıplarını alırım kalıpların farklı biçimleri vardır. Bunlar tavşan biçiminde olanlar, bunlar yıldızlar. Bunlar balkabakları. Hangisinden istersin? Özellikle istediğin bir şekil varsa uzat, ya da elime ver. Acaba söylediklerimi anlıyor musun? Bunu bilebilmeyi gerçekten isterdim. Kalıpları anladın, değil mi? Tavşan kurabiye yapmak istiyorsun. Şimdi hamuru merdane ile açıp, senin seçtiğin kalıpla şekiller çıkartacağım."

Yaptığı kurabiye hamuru şekil almıyordu. Bana bir göz atıp, "Gerçek hamur şekil alır. Ama ben oluyormuş gibi yapacağım." dedi. "Bu tavşan kalıbını kullanarak kurabiyelere şekil vereceğim. Onları önce tepsiye koyup, sonra şekil vermemi gerekecek. Oysa gerçek kurabiyeler yapılırken önce kesilir, sonra tepsiye yerleştirilir "

"Anlıyorum," dedim.

"Şimdi bunları önceden ısıtılmış fırına koyuyorum." İçinde kumdan kurabiyeler olan tepsiyi oyuncak fırına yerleştirdi. "Şimdi de oturup kurabiyelerin pişmesini bekleyeceğim. Kum havuzunun kenarına oturup, ayakkabılarının bağlarını çıkarttı. Sonra ayakkabılarını çıkartıp kum havuzuna girdi ve şarkı söylemeğe başladı.

Pişin kurabiyeler,
Dibs oturup sizi bekler.
Pişin kurabiyeler,
Çorabımı çıkartırken,
Ayağıma kum ekerken,
Parmaklarımı sayarken.
Bir, iki, üç, dört, beş.

Bir ayakta beş parmak.
Ne gelir birden sonra?
Ben sana ne dedim?
Düşün.. düşün.. düşün.
Bir daha yapacağım,
Bana bak, beni dinle.
Bir, iki, üç, dört, beş.
Ne dedim?
Şimdi sen söyle.
Bir, bir, bir.
Beni dinle.
Bir, iki, üç, dört.
Bir, bir, bir.
Beni dinle aptal çocuk,
Bir, iki, iki, iki.
Şimdi yine söyle.
Bir, iki, üç dört, beş.
Doğru oldu, doğru işte,
Al sana taze bir kurabiye.

Güldü. "İşte bir ayakta beş parmak. Diğerinde de beş. Hepsisi on eder. Sen hiç birşey öğrenemez misin? Yoksa biliyorsun da banamı söylemiyorsun?"

"Bazen yanıtları bildiğin halde söylemiyorsun, öyle mi?"

"Ne zaman bilip ne zaman bilmediğimi bilmiyordum," dedi. Böylece, çoğu zaman kendini içinde bulmuş olabileceği karmaşayı dile getirmekteydi. Sırtüstü yere yattı. Sonra da ayak parmaklarını ağzına değdirene dek kıvrıldı. "Bakın ne yapıyorum? İkiye katlanabiliyorum. Hem de bana bunu kimse öğretmedi." Kumda yuvarlandı. Ayağa kalktı. Kumda hoplayıp zıpladı. Masaya koşup biberonu aldı. Yine kuma gidip yattı ve minik bir bebek gibi biberonu emmeğe başladı. Gözlerini kapatıp, "Ben bebekken," dedi.

Bekledim, ama cümleyi tanımlamadı. "Sen bebekken ne oldu?" dedim en sonunda.

Yine "Ben bebekken," dedi ve birden kalkıp oturdu. "Ha-

yır. Hayır. Hayır." dedi ve hızla kum havuzundan çıktı. "Ben bebek değilim, ben hiç bebek olmadım."

"Şimdi bebek değilsin ve bir zamanlar bebek olduğunu düşünmek istemiyorsun," dedim.

Resim sehpasına giderek, "Burada on çeşit boya var," dedi. "Farklı renkler farklı malzeme ile elde edilir. Bunu biliyor muydunuz?"

Kısaca, "Öyle mi?" dedim.

"Evet." Odada dolaştı. Huzursuzdu.

"Kum havuzundan çıktığına göre belki çorap ve ayakkabılarını giymek istersin," dedim.

"Evet ayaklarım üşüyor. Yer çok soğuk bugün."

Çoraplarını giydikten sonra ayakkabılarını ve ayaktaoı bağlarını bana uzattı. "Yardımanız gerekirse yardım edersiniz. Gerekmezse de ben istiyorum diye, yine yardım edersiniz."

"Öyle demek?"

"Evet," deyip, başı ile doğruladı. "Biliyorum." Ayakkabı bağlarını taktıktan sonra ayakkabılarını O'na uzattım.

"Teşekkür ederim."

"Birşey değil."

Gülümsedi. "Bana birşey değil dediniz." Kollarını kaldırıp indirerek horoz sesleri çıkarttı. Yine güldü. "Mutlu Dibs!" diye bağırdı. "Haydi git, suya git. Musluğa..." Ayakkabılarını giyip, bağcıklarını ozenle bağladı. Musluğa koşup, suyu sonuna kadar açtı. Biberonu alıp musluğa götürdü. İçindeki suyu boşaltıp, yeniden doldurdu. Sular odaya sıçradı. İçme suyu olan musluğa koştu. Onu açıp, parmağı ile kısmen tıkayarak ıdılaya su fışkırttı. "Su fışkırtıyorum!" diye bağırdı. Gömleğinin kollarını sıvadı. Biberonu doldurdu. Emziği şişenin ağzına takmağa çalıştı ama lastik, şişenin ağzında kayıyor, yerine girmiyordu. "Bn. A. sana yardım eder, Dibs. O, seni yarı yolda bırakmaz," dedi.

"Senin için bu işi yapacağımı düşünüyorsun, değil mi?"

"Bu doğru. Biliyorum, yaparsınız." Şişe ile emziği bana uzattı. Emziği takıp şişeyi O'na uzattım.

Emziği emerek önümde durdu. Gözünü ayırmaksızın bana bakıyordu. "Siz bana budala demiyorsunuz," dedi. "Yardım istiyorum, yardım ediyorsunuz. Birşeyi bilmediğimi söylüyorum, siz biliyorsunuz. Benim yapamadıklarımı siz yapabiliyorsunuz."

"Bunlar böyle olunca sen ne hissediyorsun, pekiyi?"

"Öyle işte... İhissediyorum.."

Yine gözünü ayırmaksızın, ciddiyetle bana bakıyordu. Sonra lavaboya gidip şişeyi doldurdu. Biraz sonra boşalttı. Musluğu açtı. Suyu etrafa sıçrattı. Sular yere sıçrarken "Kaygan bir ıslaklık yap," diyordu. "Gerçek bir kargaşa yarat." Bu sırada, lavabonun üstünde duran temizleme tozu kutusunu farketti.

"Bu kutuda ne var?"

"Temizleme tozu."

Kutuyu alıp içini kokladı. Tozun birazını avucuna döktü. Yakından baktı. Sonra da birdenbire avucundaki tozu ağzına alıp, tattı.

"Annan yapma Dibs," diye seslendini, telaşla. "Q temizleme tozudur. Tadı iyi olmaz."

Bana dönüp, irkilmişçesine baktı. Birden böyle bir tepki yapmam, şimdiye kadar olan davranışlarımla tutarlı değildi.

"Eğer tadına bakmazsam, nasıl bilebilirim tadının iyi olup olmadığını?"

"Doğru söylüyorsun. Tadını bilebilmenin başka bir yolu yok. Ama bence yutmamalısn. Tadı iyi değildir."

Lavaboya tükürdü.

"İstersen ağzını suyla çalkala," diye öneride bulundum. Dediğimi yaptı ama yine de yaptıklarına tepkide bulunmuş olmamın huzursuzluğu içindeydi. Kutuyu yerine koyarken bana soğuk, soğuk bakmayı sürdürdü.

"Kusura bakma, Dibs," dedim. "Sana düşünmeden karıştım. Ama ağzına temizleme tozu doldurman hoşuma gitmedi."

Dudağını ısırdı, sonra da pencereye gitti. Duyguları incindiğinde, duygusallığını örtmeğe hazırdı. En sonunda yine lavaboya yöneldi. Bir sürahiye su doldurup, delikten aşağı döktü.

Birkaç biberon alıp lavabonun içine koydu. Suyu tüm hızı ile açmış olduğundan lavabo suyla dolmuştu. Biberonları birbirine tokuşturdu. Bir biberonu elinden düşürdü, o da musluğa çarptı. "Bunlar çarpınca kırılabilirler ve insan elini kesebilir. Benim için endişe ediyor musunuz?" dedi.

"Senin kendini koruyabileceğin kanısındayım." dedim, zira bir önceki deneyimden dersimi almıştım. Cam şişeleri kaldırıp, lavaboya plastik kapları koydu. Bunları tokuşturmağa başladı.

"Oraya buraya gidiyorlar. Küçük kaplar. Küçük tabaklar. Küçük kaseler. Gelin ıslanın. Gelin ıslatın." Sevinçle bağırarak yere su döktü. "Geri çekil, geri çekil," diye bağırды. "Elbisene dikkat et. Söz dinle ve geri çekil, yoksa ıslanacaksın."

Ben güvenli bir köşeye çekildim, o da etrafa su sıçratmayı sürdürdü.

"Bütün yaşamımda hiç bu kadar harikulade bir pislik yapmamıştım," dedi. Lavabo neredeyse taşacaktı. Dibs, "Şu suya bakın," diye seslendi. "Şelale gibi olacak. Şimdi taşıp, dökülecek." Lavabonun başında durmuş, hoplayıp zıplayarak suyun akışını seyreliyordu. Ellerini dirseklerine kadar suya batırdı. Islak ellerini yüzüne sürdü. Yüzüne su çarptı. "Ah, ıslak su, ıslak su. Öyle serin, öyle hızlı ki.." Yüzü suya değene dek lava boya eğildi. Tam sular taşıp akmaya başladığı anda hızla musluğu kapattı.

"Suyun birazını akıtacağım," dedi. Lavabonun içindeki küçük oyuncak kapları karıştırdı. Minicik çatal, bıçak, kaşık-ları da lavaboya koydu. Sonra, "Bunlar delikten aşağı gidebilir," deyip onları dışarı çıkardı. Lavabonun deliğindeki tıkaçı çıkarttı. "Bu iş bu kadar," dedi. Su, guruldayarak akıp gitti. Sıcak su musluğuna uzandı.

"Su çok sıcak, Dibs. İstersen önce soğuk suyu aç," dedim.

Çatal, bıçak takımını düzenledi. Saydı. Sonra hızla sıcak suyu açtı ve parmağını suya uzattı. Uzatmasıyla çekmesi bir oldu.

"Sıcak!" diye bağırды.

"Deneyerek anlamak istedin. Şimdi anladın."

"Evet. Fazla sıcak."

Masadaki biberonu alıp emmeğe başladı. Masanın yanındaki minik iskemleye oturdu. Kendi içine dönmüş, biberonu emmekteydi.

"Pek büyük değilim," dedi.

"Değilsin demek?"

"Değilim ya. Yalnızca altı yaşındayım."

"Şu anda kendini pek büyümüş hissetmiyorsun, anlaşılan."

"Evet." Emmeğe devam etti. Bana bakıyordu. Sonunda şeyi masaya bıraktı.

"Bn. A. bu büyük tuğla, evde oturur. Onyedi numarada. Burası, O'nun odasıdır. O bir yere aittir. Onyedi numaralı oda da O'nundur. Bu oda aynı zamanda benimdır de..."

"Demek bu oda ikimizin?"

Başını salladı. "Burada olmak çok hoş. Sizin ofisinizde olmak da öyle. Haydi ofisinize gidelim. Telgraf takımını da alacağım."

Birlikte çalışma odama gittik. Dibs yine masanın başına geçti. Yeni masa lambasını inceledi. Sonra oyuncak kutusunu açtı. "Bununla mesajlar gönderiliyor," dedi.

"Nasıl mesajlar?"

"Mesajlar işte. Bu 'a'nın şifresi. Bu da 'b'nin. Alfabedeki tüm harflerin şifresini size göstereceğim." Her harfin şifresine tek tek dokundu.

"Dirseklerimde deri çatlamış. Deri sertleşmiş. Buralara krem sürmem gerekecek. Ah, şu küçük, güzel kitaba bakın." Kitabı eline aldı. "Küçük Oxford sözlüğünüz pek güzel. Şundan bir sözcük bulayım. M-a-y-a-. Maya diye okunur. Bakayım da anlamını söyleyeyim size." Sözcüğü bulup karşılığını söyledi. "Ekmek yapmak için kullanılan madde. Sözlükten sözcükler bulmak hoşuma gider. Şifreyi anladınız mı?"

"Kutunun üstüne bakarsam anlayabiliyorum," diye yanıtladım.

Böylelikle, şifreyi çözebileceğim kanısını edinmiş olarak,

önündeki kağıda eğildi ve şifre ile bir mesaj yazdı. Sonra telgraf takımını kendine doğru çekerek mesajı onunla yolladı. "Dinleyin, dinleyin," diye bağıırıyordu, "Ne dediğimi anlıyorsunuz?"

"Kağıda ve kutunun üstündeki işaretlere bakmam gerekecek."

"Pekiyi. Bakın. Bu çok önemli bir mesaj."

Şifreyi çözdüm, sonra "Sanırım buldum," dedim.

"Nedir?"

"Ben Dibs'im. Ben Dibs'im. Ben Dibs'im."

"Evet! Doğru!" diye bağırdı. "Şimdi şunu çözün." Telgraf takımında bir şeyler yazdı.

Ben de yazdıklarını O'na okudum. "Dibs'i seviyorum. Dibs'i seviyorsunuz. İkimiz de Dibs'i seviyoruz."

El çırparak, "Doğru," diye bağırdı. "Seviyoruz!" Çok mutluydu. "Şimdi siz birşey yazın, ben çözeyim. Bana birşey sorun."

"Kaç yaşındasın?" diye yazdım.

O da "Altı," diye yanıtladı. "Çok yakında doğum günüm oldu. Ben kendimi seviyorum. Siz de beni seviyorsunuz. Bu mesajları saklayacağım."

Üzerine mesajlarımızı yazdığımız kağıdı katlayıp kart kutusundaki kendi kartının arkasına koydu.

"A harfinin arkasındaki herşey sizindir. Benim kartımın arkasındaki herşey de benim. Başka ne varsa bu kutudan çıkartacağım. Bir kart sizin için, bir kart benim için. Başka ne varsa bu kutudan çıkartacağım. Kutuda yalnız ikinizin kartları kalacak."

"Kutuda yalnız benimle senin kartın olsun istiyorsun, öyle mi?"

"Evet. Yalnız ikimizin. Başka hiç kimsenin değil."

Şifre kutusunun kapağını kapattı. "Bu güzel bir takım," dedi. "Anne bana bunu doğum günüm için armağan etti. Baba bir kimya deneyleri takımı, Dorothy de bir kitap verdi. Büyükanne kocaman bir plak armağan etti. Posta ile göndermiş. Ku-

tuda bilyeleri ve balonlar da vardı." Güldü. "Geçen yıl büyük bir ayı göndermişti. En sevdiğim oyuncak hayvandır."

"Ayın çok seviyorsun, öyle mi? Doğum gününde gelen hediyelerin hepsini beğenmiş görünüyorsun."

"Evet, Hepsini çok sevdim. Tebrik kartımı da... Bana gönderdiğiniz kartı çok sevdim. Bu yılki doğum günümü çok sevdim."

"Böyle olduğuna sevindim."

"Neredeyse gitme zamanı geldi değil mi?" Bunu söylerken masadaki saati kendine doğru çevirmişti.

"Evet."

"Böylece durarak kalan üç dakikamı geçireceğim." Saata bakıyordu. Kollarını kavuşturmuş, masaya dayalı, öylece oturmaktaydı. "Mutluluğu yaşıyorum."

Yakit dolunca, oyuncaklarını alıp kapıya yöneldi. "Hoşça kalın, Bn, A." dedi.

"Güle güle Dibs."

"Burada kalın. Gelecek hafta yine geleceğim."

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Dibs odaya girince "Tünaydın" diye seslendi. "İşte yine bir gün, beni bu sihirli odaya getirdi. İçimden ne geliyorsa onu yapabileceğim sihirli odaya... Bugün yapmam gereken şeyleri planlayıp geldim."

"Demek bugün için planların var, öyle mi? Ne yapmak istersen yapabilirsin. Bu senin bileceğin iş."

Odayı dolaştı. Kum havuzuna, oyuncak eve baktı. Bebekler ailesinin her bir üyesini eline alıp inceledi. "Görüyorum ki baba burada. Anne de öyle. Kızkardeş ve çocuk da var. Hepsi buradalar. Evin içinde." Onları tekrar yerlerine koyup, pencereye yürüdü. Uzun süre, sessizlik içinde camdan dışarı baktı.

"Aile orada, evin içinde," deyip, ben de, O'nun sessizliğine katıldım.

En sonunda, derinden iç geçirdi. Hafifçe geri dönüp, bana baktı. "Dünyada ne çok şey var," dedi. "Şuradan camdan bakarken bile bir yığın harikulade şey görebiliyorum. Kucaman, güçlü ağaçlar. Gökyüzüne uzanan bir kilise binası, yürüyen insanlar... Her çeşit insan var. Arabalar ve kanyonlar görüyorum. Ama bu insanlar... Her çeşit insan var. Bazen insanlardan korkuyorum."

"Bazen insanlardan korkuyorsun demek?" dedim. Konuşmayı sürdürceğini ummaktaydım.

"Ama bazen de korkmuyorum. Sizden korkmuyorum."

"Benimleyken korkmuyorsun, öyle mi?"

"Hayır. Şimdi, sizinleyken, korkmuyorum."

Kum havuzuna gidip parmaklarının arasından kum elledi. "Kum, pekçok konuda işe yarar," dedi. Küreği alıp derin bir çukur kazmağa başladı. "Örneğin bu çukura biri gömülebilir. Gömülebilirler işte.."

"Ya, demek birileri gömülebilir oraya?"

"Veya gömülmeyebilirler de," deyip düşüncesinden vazgeçti.

"Henüz karar veremedin, değil mi?" Kum havuzundan ayrılıp masaya yaklaştı. Bir yandan boyaları gelişigüzel ellerken, bir yandan da konuşmayı sürdürdü. "Ben bir erkek çocuğum. Annem, babam ve bir de kız kardeşim var. Bir de büyükannem var ki beni çok sever. Büyükanne beni her zaman sevmiştir. Ama baba öyle değil. Baba beni her zaman sevmedi."

"Yani Büyükanne'nin sevgisinden eminsin, ama Babanın seni her zaman sevdiğinden o kadar emin değilsin."

Ellerini kavuşturdu. "Baba bu günlerde beni biraz daha seviyor. Benimle konuşuyor."

"Bugünlerde babanın seni daha çok sevdiğini hissediyorsun demek?" Durum çok nazıksı. Konuyu kurcalasam Dibs her zamanki pasif direnişine çekilebilirdi.

"Birazcık daha fazla," dedi. Heyecanlanmışçasına ellerini oğuşturmaktaydı.

"Bir mikroskobum var, dedi. "Onunla bir sürü ilginç şeye bakarım. Onları olduklarından daha büyük görür, daha iyi anlarım. Bazen gözle görmediğimiz şeyleri mikroskopla görebilirsiniz."

İşte yine zengin bilgi birikimine sığınmaktaydı. Mikroskop bir cisimdi. Bir cisimden korkulacak birşey yoktu. Bir cisme karmakarışık duygular beslenmezdi.

"Mikroskobu ilginç bulduğun zamanlar oluyor," dedim. Sonra O'nun konuşmasını hekledim.

Bir boya aldı. Kağıdın üzerine anlamlı olmayan gelişigüzel çizgiler çizdi. "Burada güvenliyim," dedi. "Siz hiçbir şeyin beni incitmesine izin vermezsiniz."

"Burada benimleyken kendini güvenli hissediyorsun," dedim. Kendince önemli olan bir konuya giriş yapmaktaydı. O'nu hazır olduğundan da öteye itmemek için çok dikkatli olmam gerekirdi.

Oyuncak eve gidip, bebekleri evin dışına çıkarttı. Eşyaları yeniden düzenledi.

"Anne parka gezmeğe gidiyor. Yalnız olmak istiyor, Parka gidiyor, çünkü orada ağaçları, çiçekleri, kuşları görebilir. Hatta göle gidip suya bakabilir." Anne bebeği, park olarak hayal ettiği yere bıraktı. "Oturacak bir yer buluyor ve güneşleniyor, çünkü güneşi pek sever." Anneyi, kendince uygun bir yere oturtup, yeniden oyuncak eve döndü. Bu kez kız kardeşi temsil eden bebeği aldı. "Kardeş okula gidiyor. Çantalarını hazırlayıp O'nu okula gönderdiler. Uzak yerlere kendi başına gidiyor." Bebeği odanın uzak bir köşesine götürüp geldi. Baba bebeği aldı.

"Evde yalnız. Okuyor, çalışıyor ve rahatsız edilmek istemiyor. Kendi başına. Canının sıkılmasını istemiyor. Puposunu ateşliyor. Pipo içiyor, çünkü ne yapacağına karar veremedi. Sonra gidip küçük oğlanın odasının kilidini açıyor." Babayı çabucak elinden bırakıp erkek çocuk figürünü aldı. "Oğlan kapıyı açıp evden kaçıyor, çünkü kilitli kapıları sevmez." Bebeği evden çıkarttı, ama pek uzağa götürmedi.

Yüzünü elleri ile kapatıp, dakikalarca öyle kaldı. Derinden iç geçirdi. Sonra yeniden baba figürünü aldı. "Baba da yürüyüşe çıkıyor, zira ne yapacağını bilmiyor. Yol boyunca yürüyor. Ama bir yığın araba otobüs var yokla. Yoğun bir trafik. Çok gürültü oluyor. Baba gürültüden hoşlanmaz. Ama yine de yürüyor. Oyuncakçı dükkanına kadar gidip oğlu için bir yığın güzel oyuncak alıyor. Oğlu belki bir mikroskoptan hoşlanır diye düşünüyor. Bunu alıp eve geliyor."

Dibs ayağa kalkıp oda boyunca yürüdü. Arada bir baba bakıyordu. Sonra yine oyuncak evin önünde eğilip baba figürünü aldı. "Oğluna seslendi, seslendi. Oğlan da koşarak içeri geldi." Erkek çocuk figürünü de baba figürünün yanına getirdi. "Ama çocuk içeri çok hızlı girdi ve masaya çarptı. Masa lambası devrildi. Baba oğlana 'budala' diye bağırdı. 'Dikkatsiz, sacma, serserim bir çocuksun. Neden böylesin?' dedi. Ama çocuk yanıt vermedi. Baba çok öfkelen-di ve çocuğa odasına gitmesini söyledi. O'nun serserim bir budala olduğunu ve Ondan utandığını söylüyordu."

Dibs oynadığı bu sahneye kendini tam anlamıyla kaptırmıştı ve çok gergindi. Bana baktı. Bu yaşantıya, O'nun kadar, benim de kendimi kaptırdığımı hissetmiş olmalıydı. "Çocuk evden kaçtı ve saklandı," dedi. Bunu fısıltıyla söylemişti. "Baba ne olduğunun farkında değildi. Sonra..." Gidip anne bebeği getirdi. "Anne parktan eve döndü. Baba hâlâ çok öfkeliydi ve anneye aptal oğlanın neler yaptığını anlattı. Anne de, 'Aman yarabdim, neşi var bu çocuğun,' dedi. Sonra birdenbire içeri dev bir erkek çocuk geldi. Öyle kocamandı ki, kimse O'na zarar veremezdi," Dibs ayağa kalktı. "Bu dev çocuk evde olup biteni gördü ve söylenen öfkeli sözleri duydu. Onlara bir ders vermeği kararlaştırdı. Tüm evi dolaşip ne kadar kapı ve pencere varsa kilitledi. Kimse dışarı çıkamazdı artık. İkisi de içeride kilitli kalmıştı."

Bana baktı, yüzü solgun ve üzgündü. "Ne olduğunu görüyor musunuz?" dedi.

"Evet, görüyorum. Dev çocuk, anneyi ve babayı içeri kilitledi"

"Sonra... Sonra baba pipo içmek istediğini söylüyor. Bir kibrit yakıyor. Kibriti yere düşürüyor ve ev alev alıyor. Ev yanıyor! Ev yanıyor! Dışarı çıkamıyorlar. İçeride kilitliler ve yangın gittikçe büyüyor. Oğlan onların içeride olduklarını ve yandıklarını görüyor. 'Yansınlar! Brak yansınlar!' diyor. Bir an için anne ve babayı kurtaracakmış gibi bir hareket yaptı. Ama sonra yüzünü elleri ile kapatıp geri çekildi. Sanki düşlediği yangın çok gerçekmiş te, o tam anne ve babayı kurtaracakken, kendisi de yanıyormuş gibi yapıyordu.

"Ağlayıp, bağırıp, kapıları yumrukluyorlar. Dışarı çıkmak istiyorlar. Ama ev yanıyor ve içeride kilitliler. Çıkamıyorlar. Bağırarak yardım istiyorlar."

Ellerini kenetlemiş, gözlerinden yaşlar süzülüyordu. "Ağlıyorum, ağlıyorum," dedi bana dönerek, "Bu yüzden ağlıyorum."

"Anne ile baba içeride kaldı, yangın çıktı, kurtulamıyorlar diye mi ağlıyorsun?"

"Hayır!" diye söze başladı, ama boğazında düğünlenen bir hıçkırık konuşmasını engelledi. Bana koşup boynuma sarıldı. Şimdi daha da çok gözyaşı döküyordu.

"Baru karşı kapatılan ve kilitlenen kapıların incitmesinden ağlıyorum." Hıçkırdı. Ben de O'na sarıldım.

"O kendini çok yalnız hissettiğin zamanlarda hissettiklerini hissediyorsun, değil mi?"

Geri dönüp, oyuncak eve baktı. Gözyaşlarını sildi. Orada durmuş hızlı hızlı soluyordu. "Çocuk onları kurtaracak." Gidip erkek çocuğu getirdi. "Sizi kurtaracağım, kurtaracağımı!" diye bağırdı. "Kapıları açıp sizi dışarı çıkartacağımı. Böylece küçük oğlan kapıların kilitlerini açtı ve annesi ile babası kurtuldular."

Gelip elimé dokundu. Gülmüsedı. "Onları kurtardımı. Yarıp kül olmağa bırakmadım." dedi.

"Onlara yardım ettin. Onları kurtardın."

Masaya oturup gözlerini ilerideki bir noktaya dikti. "Onlar beni odama kilitlerlerdi. Şimdi yapmıyorlar, ama eskiden yaparlardı."

"Yaparlardı demek? Ama artık yapmıyorlar, öyle mi?"

"Artık yapmıyorlar." Hafifçe titredı. "Baba bana gerçekten bir mikroskop aldı. Onu kullanmak çok hoşuma gidiyor." Masadan kalkıp, kardeş figürünü bıraktığı yere gitti. Bebeği oyuncak eve getirdi. Dört bebeği de oturma odasındaki sandalyelere oturttı.

Sonra yine masaya gidip siyah boya ile kağıt aldı. Bütün kağıdı siyaha boyadı. Yalnızca ortada küçük bir beyaz daire kalmıştı. Bu kısmı sarıya boyadı. Yaptığı boyama hakkında hiçbir şey söylemedi. İşı bitince boyayı kutusuna koydu. Kum havuzuna gidip küreği aldı. Önceden kazmış olduğu çukuru doldurdu.

Dibs bugün burada çok zor bir sıat geçirmişti. Duyguları merhametsizce O'nu aşıp, ortaya çıkmışlardı. O'nun genç yaşamında yer almış olan kilitli kapıların ne denli acı vermiş

olduğunu anlıyordum. Konu yalnızca evdeki odasının zaman zaman kilitlenmiş olması değildi. Onca gereksinime duyduğu anlayış, sevgi, saygı ve kabul edilme kapıları da kilitli kalmıştı.

Biberonu alıp emmeğe koyuldu. Sonra şişeyi bırakıp ısrarla yüzüne baktı, "Artık bebek değilsin," dedi. "Büyük bir çocuğum. Bebeklerin biberonuna gereksinimim yok."

"Artık biberona gereksinim duymuyorsun, desene,"

Güldü. "Tabii bazen bebek olmak istersem o başka. İçimden ne gelirse, canım neyi isterse, öyle olacağım."

Kollarını açtı. "Ööööööö! Ööööööö!"

Rahatlamıştı, mutluydu. Oyun odasından ayrılırken, burada yaşamaya başladığı mutsuzluğu artık geride bırakmış gibiydi.

ONALTINCI BÖLÜM

DİBS, oyun odasına geldiğinde sevinçle gülümsüyordu. Bir başka çocuğun kum havuzunun ortasında bırakmış olduğu parmaklığı farketti. "Burada bir parmaklık var. Parmaklıklardan hoşlanmadığımı bilirsiniz. Onu oradan çıkartacağımı," dedi. Parmaklığı çabucak kum havuzunun dışına çıkarttı. Sonra tüfeği alıp masaya gitti ve onu masanın çekmecesine koydu. Rafta kırık bir oyuncak ev gördü. Alıp inceledi.

"Bunu tamir edeceğim. Yapıştırıcı bant var mı?"

Bulup getirdim. "Sence ne kadar gerekli?" diye sordum.

Hemen "Yirmi santim kadar," dedi. Gerçekten de o kadar banda ihtiyaç vardı. O uzunlukta bant kesip O'na uzatım.

"Bu yeterli, Teşekkür ederim," dedi.

"Birşey değil."

"Benim yaptıklarım da birşey değil," dedi. "Şimdi taze hava girsin diye biraz cam açacağım."

Camı açtı. "Gel hava. Gel ve bizimle ol," Bana bakıp güldü. "Baba hava ile konuşmamdan hoşlanmaz. Ama burada içimden ne gelirse yapabilirim."

"Evet, burada ne istiyorsan yapabilirsin."

"Babaya göre insanlar yalnız insanlarla konuşurlar." Gözleri parlıyordu. "Baba O'nunla konuşmamı istiyor. Ama ben O'nunla konuşmam. O'nu dinlerim, ama konuşmam. Çok zaman O'nu yanıtlamam. Bu O'nun çok canını sıkar."

Konuşma, ikisi arasında bir sorun olmuştu. DİBS eleştirci babaya karşı, bir silah olarak, susmayı kullanmakta uzmandı.

Anlatmayı sürdürdü. "Bana 'günaydın' der. O'na bakmam. Yanıtlamam. 'Neyin var?' der. 'Konuşabildiğini biliyorum,' der. Ama ben yine ses çıkartmam. O'na bakmam. Yanıtla-

mam." Güldü "yle canı sıkılır ki."

Masaya gidip çekmeceyi açtı. Silahı ıkarttı. Sonra açık olan cama gidip dışarı baktı. Büyük bir kamyonun gidişini izledi.

Geri dönüp bana baktı. "Bu silahı atayım?"

"Eğer atarsan, onu bir daha alamayız."

"Ama hemen oracıkta, pencerenin altında olacak."

"Biliyorum, ama çıkıp onu alamayız."

"Sonra da kaybolabilir. Biri bulup onu alabilir."

"Doğal ki bu da olabilir."

"O halde onu atmayayım."

Oyuncak evin çevresinde dolandı. Bebekler ailesine baktı. Baba figürünü ayağa kaldırdı. Tüfeği baba'ya doğrultarak, "Aç-
zını açayım deme yoksa seni öldürürüm," dedi. "Sakin tek söz
söyleyeyim deme." Tetiği ekt. "Bak hazırım. Dikkat etmez-
sen seni öldürebilirim."

Evin taban kısmını açtı. "Tüfeği şuraya zemine saklaya-
yım," dedi. "Kimsenin canı yanmayacak." Tüfeği içeri koyup,
kapaıyı kapattı.

Gelip önümde durdu. Küçük bir gülümseme yüzünü aydın-
latıyordu. Uzun bir sessizlikten sonra, "Okulda sınıfımda o-
cuklar var. Jack, John, David, Carl, Bobby, Jaffrey, Jane ve
Carol. Sınıfımda bir sürü ocuk var."

"Okulda, sınıfımda birçok ocuk var ve bazılarının adlarını
biliyorsun, öyle mi?"

"Hepsinin adlarını biliyorum. Erkek ve kız çocuklar var.
Hepsi de çok ilginç."

Okulundaki belirli çocuklardan ilk kez söz etmekteydi.
Onlara ilgi duyduğunu ilk kez dile getirmekteydi.

Önceden, Dibs'i, küçük, etkileşim içindeki bir gurup ya-
şantısına katılsın diye, gurup tedavisine katmayı aklımdan ge-
irmiştim. Okuldan, bugüne kadar bana hiçbir haber iletilme-
mişti ve O'nun herhangi bir iletirme kaydedip etmediğinden
haberim yoktu. Oyun odasına bir keresinde bir başka ocuk da
ağırmamı ister mi diye Dibs'in düşüncesini öğrenmeyi denedi-
dim.

"Dibs, perşembe günleri birlikte oynamanız için buraya bir kız ya da erkek çocuğun gelmesini ister miydin?"

Neredeyse yerinden sıçradı. Öskeli gözlerle bana baktı. "Hayır! Hayır!" diye bağırdı. "Burada başka hiç kimseyi istemiyorum."

"Burada başka bir çocukla beraber olmak istemiyorsun, öyle mi?"

Omuzları düştü. Üzüntüyle, "Kimse gelmez ki," dedi.

"Kimse gelmeyeceğini düşünüyorsun. Olmaz demenin nedeni bu mu?"

"Hayır. Beni kimse sevmiyor. Kimse gelmez."

"Ama bir çocuk gelip seninle birlikte olmak istese, o zaman farklı düşünür müydün?" Yavaş yavaş O'nu bu fikre alıştırmaya çalışıyordum.

"Hayır!" diye bağırdı. "Burası benim. Tümüyle benim olmasını istiyorum. Hiç kimse buraya gelmemeli, asla. Burayı siz ve kendim için istiyorum yalnızca." Gözyaşlarına boğulmak üzereydi. Bana arkasını döndü.

"Anlıyorum Dibs, Burada ikimiz yalnız olalım istiyorsan, öyle olacak."

"Öyle olacak. Bunu yalnız kendim için istiyorum. Burada başka hiç kimseyi istemem."

"İstediyi gibi olsun."

Dibs cama yaklaşıp dışarıyı seyre daklı. İkimiz de sessizliğe gömülmüştük.

Uzun süre sessiz kaldıktan sonra, "Okulda, sınıfta çocuklar vardır," dedi. "Ben..." tereddüt etti. Kekeliyordu. "Onların da beni sevmelerini isterim. Ama onların burada bizimle birlikte olmalarını istemem. Siz yalnızca benim içinsiniz. Benim için çok özel bir şey. Yalnızca ikimiz."

"Diğer çocukları seviyorsun. Ama bu zamana yalnız ikimize ait olmasını istiyorsun."

"Evet, bu doğru." Kilisenin çanları çaldı. "Saat dört," dedi. "Saat dört çanları ve saat dört çiçekleri. Güneş de gökyüzünde. O kadar çok birbirinden farklı şey var ki."

"Evet."

Musluğa gidip, suyu sonuna kadar açtı. Sonra kısarak, suyu sicim gibi akmağa bıraktı. Bana bakıp, büyük bir ciddiyetle, "Suyu coşturup, yatıştırabiliyorum. Kendi istediğim gibi." dedi.

"Evet, burada, suyu istediğin gibi yönetebiliyorsun."

"İstersem durdurabilirim. İstersem akıtabilirim."

"Denetimi senin elinde."

Alçak sesle, ama çok bilinçli bir biçimde, "Evet, benim elimde, benim..." dedi. "Ben. Ben. Ben. Ben." Önümde durdu. "Ben Dibs'im. Birşeyler yapabilirim. Dibs'i seviyorum. Beni seviyorum."

Mutlulukla güldü, sonra suyla oynamağa başladı.

Biberonu lavabonun içine koyup, suyu sonuna kadar açtı. Sular udaya sıçradı. Hemen geri zıplayıp, kahkahayla güldü. "Geri zıplayıp onun yolundan çekilebiliyorum. Bir çare bulabiliyorum." Küçük bir şişeyi daha büyük bir şişenin içine koydu. Bir başka şişeyi havaya kaldırıp ondan, küçük şişenin içine su akıttı. "Ah! Çeşitli şeyler yapabiliyorum, Şunu, şunu, şunu yapıyorum. Deneyler yapabiliyorum." Çeşitli kaplar ve su ile deneylerini sürdürdü. "Çok eğlenceli," diye bağırdı. "Şeyler bir araya gelince eğlenceli şeyleri oluşturuyorlar. Burada, tüm dünya kadar büyük olabilirim. İstediğim herşeyi yapabilirim. Büyük ve güçlüyüm. Suyu akıtabilir, durdurabilirim. Her istediğini yapabilirim. Selam sana küçük şişe. Nasılsın? Eğleniyor musun? Küçük şişe ile konuşma! Küçük şişe bir cisim yalnızca. Cisimlerle konuşma. İnsanlarla konuş. İnsanlarla konuş diyorum sana. Selam John. Selam Bobby. Selam Carl. İnsanlarla konuş. Ama benim canım küçük şişeyi selamlamak istiyor. Ve eğer öyle istiyorsam, burada, öyle yapabilirim."

Biberonla emziği aldı. "Şunu takar mısınız?" dedi. O şişeyi tutarken, ben de emziği şişeye geçirdim.

Bana bakarak biberonu emdi. "Bebek olmak istersem bebek, büyük olmak istersem büyük olurum. İsteyince konuşurum. İsteyince öylece dururum. Değil mi?"

"Evet, öyle."

Emziği çıkartıp, şişeden su içti. "Size ilginç birşey göste-

reyim." Birkaç bardak alıp sıraya dizdi. İçlerine farklı düzeylerde su koydu. Bir kaşık alıp bardaklara biber birer dokundu. "Farklı sesleri duyuyor musunuz? Her bardaktan farklı bir ses çıkartabiliyorum. Bu farkı yapan, bardağın içindeki sudur. Bakın boruya vurunca ne oluyor. Ve şu teneke kutuya.. Her ses başka. Sonra bazı sesler var ki onları ben yapmıyorum. Kendiliğinden çıkan sesler bunlar. Gökğürültüsü bir sestir. Sonra bazı şeyler düştüklerinde de gürültü olur. Şişe ses yapar. Evet. Çok çeşitli sesler meydana getirebilirim. Ve çok sessiz de durabilirim. Hiç gürültü yapmadan. Sessizlik meydana getirebilirim."

"Hem ses hem de sessizlik yapabilirsin," dedim.

Uzun süre ellerini suda tutmuştu. Çıkartıp bana uzatarak, "Bakın ellerime, derim kırıştı," dedi.

"Evet."

"Şimdi çok önemli birşey yapacağım." Boya kavanozlarını resim sehпасının kenarına, karışık olarak dizdi. "Bakın! Kırmızı, mavi, sarı, gri, turuncu, mor, yeşil, beyaz. Karmakarışık. Ayrıca, her boyaya yanlış bir fırça koyuyorum" Bu dediğini yaptı. Sonra geri çekilip güldü. "Gelişigüzel... İşte böyleler, karmakarışık. Her kavanozda yanlış fırça var. Bunları ben böyle yaptım. Hepsini yanlış yaptım." Yine güldü.

"Hepsini karıştırdın. "Boyaları da fırçaları da.."

"Evet. Karmaşa yarattım. Bir karışıklık karmaşası. Belki de bu yaptığım ilk rezalet. Ama şimdi onları doğru olarak sıralamalıyım. Fırçaları da yerli yerine koymalıyım." Boyaları düzenleyip, karmaşıklığı düzeltmeğe koyuldu.

"Onları düzeltmen zorunlu mu sanırsın?"

"Aa! Tabii. Oniki renk boya ve oniki fırça var." Güldü.

"Haydi Dibs, gel düzelt şunları. Herşeyi yapmanın bir yolu vardır ve sen de bunları doğru yerlerine koyacaksın."

"Her zaman belli bir sıra izlemeleri gerektiğini mi düşünüyorsun?"

"Evet," dedi, gülerek. "Eğer karışmamışlarsa tabii."

"Yani iki şekil de mümkün. Karışmış da olabilirler, belli bir sıra ile dizilmiş de.. Bunu mu demek istiyorsun?"

"Ama yalnız burada," dedi. "Unutmayın. Burada, yalnızca varolmak yeterlidir."

Bana yaklaşıp elini okşadı. Gülümseyerek, "Siz anlıyorsunuz," dedi. "Haydi odanıza gidip sizi ziyaret edelim."

"Eğer istiyorsan, kalan zamanı geçirmek üzere odama gidebiliriz."

Sevinçle odama yürüdü. Masamda etiket paketleri vardı. "Bunları açıp kullanabilir miyim?" diye sordu.

"İstersen kullanabilirsin."

Kitaplığa gidip, dikkatle kitapları inceledi. Bir tanesini alıp adını okudu. "Çocuğunuz Dış Dünya ile Tanışıyor." Pencereye gidip dışarı baktı. "Merhaba dünya!" dedi. "Bugün dışarıda dünya güzel bir gün yaşıyor. Hem de dışarı çok güzel kokuyor. A! İşte, dostum kamyon geliyor."

Uzun süre sessizce dışarıyı seyretti.

Yumuşak bir sesle, "Selam kamyon," dedi. "Selam adam. Selam Dünya." Mutluluk içinde gülümsüyordu.

Sonra yine masaya gelip küçük Oxford Sözlüğü'nü aldı. "Sözcüklerle dolu, küçük eski kitapçık. Buraya iki etiket koyacağım. Benim küçük sözlüğüm. Mavi kaplı sözcükler kitabı." Kitaba iki etiket yapıştırdı. Sonra sandalyede arkasına dayanıp bana baktı. Yüzü gülüyordu. "Neredeyse eve gitme zamanı," dedi. "Giderken içim mutluluk dolu olacak. Haftaya perşembeğe yine geleceğim. Unutmayın. Yalnızca ben... Yalnızca ben ve siz. Başka kimse olmayacak."

"Unutmam. Bu zamanı yalnız ikimiz kullanalım diyorsan, öyle olur. Bence hiçbir sakıncası yok."

"Yalnız ikimiz için istiyorum. Henüz başka kimse değil."

"Biz de öyle yaparız o halde. Şimdilik başka kimse olmaz."

O anda acaba içinde bir istek filizlenir mi diye düşündüm. Günün birinde bir arkadaşını getirmeyi isteyebilir miydi acaba? Ya da burada değilse bile okulda bir çocukla arkadaş olur muydu?

Annesinin geldiğini bildiren zil çaldı. "Hoşça kalın," dedi.

"Haftaya perşembeye geleceğim ve yine mutlulukla dolaşacağım." Dışarı çıkıp annesinin yanına gittiğinde bana dönüp, "Tekrar hoşça kalın," dedi. Koridor boyunca hızla koştu. Sonra dönüp geriye koştu. Annesine sarıldı. "Ah, anneciğim, seni seviyorum," diye bağırdığını duydum.

Dibs'ten ansızın gelen bu duygusal açıklama ikimizi de şaşırttı. Annenin gözleri yaşla doldu. Başı ile beni selamladı. Eli oğlunun eli ile kenetlenmiş, kapıdan çıktılar.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Ertesi gün, Dibs'in annesi beni arayarak randevu istedi. Sevinçle hemen o gün içinde bir zaman ayırdım. Odama, içinde zor tuttuğu bir isteklilikle geldi. Birgün önce Dibs'in içinden geldiği gibi duygularını belirtmesi, annenin katı savunma hattını delip geçmişti.

"Size ne denli minnet duyduğumuzu bilmenizi istedim." dedi. "Dibs öyle değişti ki, neredeyse bambaşka bir çocuk oldu. Dün sizden ayrılırken belirttiği gibi özgürce duygularını ortaya vurduğunu ilk kez gördüm. Son derece duygulandım."

"Talinin ediyorum," dedim.

"O kadar düzeldi ki..." Hafifçe gülümsüyor, gözleri ışıltıyordu. "Şimdi daha mutlu. Öfke nöbetleri tümüyle geçti. Parmagını binde bir emiyor. Bize doğrudan bakıyor, O'nunla konuştuğumuzda çoğunlukla bizi yanıtlıyor. Aile içinde olup bitenlerle ilgileniyor. Kardeşi evde olduğunda bazen O'nunla oynuyor. Bana sevgisini göstermeğe başladı. Bazen yanıma yaklaşıp, kendiliğinden birşeyler anlatıyor. Geçen gün kurabiye yapıyordum. Yanıma gelip, 'Görüyorum ki kurabiye yapmakla meşgulsün. Kurabiyelerin pek güzel oluyor. Onları bizim için yapıyorsun' dedi. Biz... Sanırım artık nereye ait olduğunu hissetmeğe başlıyor ve sanırım... Sanırım, ben de O'nun bizden biri olduğunu hissediyorum, sonunda."

"Aramızda bozuk giden neydi bilemiyorum. Başlangıçta O'nunla olan ilişkimde kendimi kaybolmuş hissediyordum. Kendimi tütüyle yenik ve güvenliksiz buluyordum. Benim için önemli olan herşeyi Dibs yıkımtı. Evliliğimi tehlikeye sokmuş, mesleki yaşamıma son vermişti. Şimdi aramızda böyle büyük bir sorun meydana gelmesine neden olacak ne yaptım diye, kendi kendime soruyorum. Bütün bunlar neden oldu? Şimdi, herşeyin yoluna girmesi için nasıl bir katkıda bulunabilirim?

Kendime yüzlerce kez sordum. Neden? Neden? Neden? Birbirimizle neden böyle kavgalıyız? Öyle bir çekişme ki neredeyse Dibs'i mahvedecekti. Sizinle olan ilk görüşmemizde Dibs'in geri zekâlı olduğu konusunda ısrar ettiğini anımsıyorum. Aslında geri zekâlı olmadığını biliyordum. O'nu eğitiyor, sınıyor, normal davranmağa zorluyordum. İki yaşından beri bunları yapıyordum. Ama herşey, aramızda hiçbir temas kurulmaksızın oluyordu. Bir takım şeylerin üzerinden geçiyorduk. Burada, oyun odasında ne yapıyor, bilmiyorum. Tüm bildiği ve yapabildiği şeylerin belirtilerini görebiliyor musunuz, onu da bilmiyorum. Okuyabiliyor. Hemen hemen eline geçen herşeyi doğru olarak okuyor, heceleyip, yazabiliyor. İlgi duyduğu konularda kayıt tutuyor. Ağaç yaprakları koleksiyonu, kurutulmuş çiçekleri var. Odasında kitaplar, resimler, eğitici malzeme, zekâ oyunları, oyuncak, bilimsel eserler dolu. Pikabı ve geniş kapsamlı plakları var. Müziğe bayılır. Özellikle klasik müziğe. Klasik müzik eserlerinden hemen hepsinin herhangi bir parçası çalınırken, tanır. Bunu biliyorum, çünkü herhangi bir eserden bir parça çalıp ne olduğunu sorduğumda hemen eserin adını söylüyor. Uzun zaman, O'na bu plakları çaldım. Beni anlayıp anlamadığını bilmeden, çaldığım müziğin ne olduğunu O'na anlattım. O'na yüzlerce kitap okudum. O masanın altına saklansa da okumayı sürdürdüm. O'nunla sürekli konuştum, çevresini O'na anlattım. Bunları yine, yine, yine yapıyordum. Bana cesaret veren, yalnızca yeterince yakında durması ve gösterdiğim şeylere bakmasıydı."

İç geçirdi ve çaresizce başını salladı. "Kendime birşey ispatlamam gerekiyordu," dedi. "Birşeyler öğrenebileceğini, O'na birşeyler öğretebileceğimi ispatlamam gerekiyordu. Ama, Dibs öyle davranıyordu ki, ne kadar ne öğrendiğini, verilenlerin ne kadarının aklına girdiğini bilebilmek olanaksızdı. Odasında yalnızken O'na verdiğim materyal üzerine eğilmiş olduğunu görür, kendi kendine, 'Bunlara bir anlam vermese böyle davranmazdı,' derdim. Yine de emin olamazdım."

"O'nunla ilgili duygularınızda hayli kararsız ve endişeliydi.

niz demek. Dibs'i izliyor, deniyor, kendinizden ve Ondan kuşkulanıyordunuz. Umutlanıyor, umutsuzluğa kapılıyor, kendinizi yenik hissediyordunuz. Bu durumu düzeltmek için de O'na fazladan birşeyler vermeğe çalışıyordunuz."

"Evet," dedi, "O'nu sürekli denemekteydim. Yeteneklerinden her zaman kuşkuluydum. O'na yakın olmağa çalışırken, tüm yaptığım, aramıza bir duvar örmektir. O da, bu duvarın örülmesine tam anlamıyla katkıda bulunuyordu. Sanırım hiçbir çocuğa bu denli eziyet edilmemiştir. Her an bir sınav vermesi gerekiyordu. Her an, ama her an yetenekli olduğunu kanıtlaması gerekiyordu. Büyükannesinin yanında Dibs çok huzurlu olur. O'nunla da fazla konuşmaz. Ancak, Büyükannesi O'nu olduğu gibi kabul etmiştir ve çocuğa güvenir. Bana her zaman gerginliğimden kurtulup çocuğu kendi haline bırakırsam, herşeyin yoluna gireceğini söylerdi. Ama ben buna inanmazdım. Çünkü çocuğa vermiş olduğum yığınla zararı, O'na birşeyler kazandırarak onarmam gerektiğine inanıyordum. O'nun aldığı biçimden kendimi sorumlu tutuyordum. Suçluluk duyuyordum."

Birdenbire gözyaşlarına boğuldu. "Bunları, O'na nasıl yapabildim, bilmiyorum," dedi. "Tüm aklım açık bir pencereden uçup gitmiş gibiydi. Aklıma eseni yapıyordum. Çok mantıksız davranıyordum. O garip çocuk davranışları ardında, görmek istediğim kanıt olan, yeteneği görüyordum. Yine de O'nun sorunlarına neden olacak birşey yapmış olabileceğim düşüncesine dayanamıyordum. O'nun istenmeyen çocuk olduğu düşüncesini kabullenemiyordum. Şimdi artık bunu söyleyebiliyorum, çünkü artık O'nu istiyorum. Dibs benim çocuğum ve O'nunla övünüyorum," Arayış içinde bana baktı.

"Dibs ile ilgili duygularınızı kendinize açıklayabilmeyi oldukça güç buldunuz. Ancak, şimdi duygularınız değişti. O'nu kabul ettiniz. O'na güveniyor ve O'nunla övünüyorsunuz. Değil mi?"

Başıyla onayladı. "Size yapabildiği bir şeyi daha göstereyim. Okuyabiliyor, yazabiliyor, inceleme yapıyor. Resimleri de

çok kendine özgü. Bazı resimlerini göstermek için getirdim."

Çantasından bir rulo kağıt çıkarttı. Üstündeki bandı açıp, resimleri düzelttikten sonra bana uzattı. "Şınlara bakın. Resimlerdeki ayrıntılara ve perspektife bakın."

Baktım. Altı yaşında bir çocuk için gerçekten olağandışı resimlerdi. Çizdiği her obje en küçük ayrıntıya kadar gösterilmişti. Resimlerin birinde, yukarıya doğru dönerek tırmanan basamaklı bir yol vardı. Perspektif gerçekten hayranlık vericiydi. "Haklısınız. Bu resimler olağanüstü," dedim.

Resimleri önüne serip bir süre inceledi. Sonra endişeli gözlerle bana baktı. "Fazla olağanüstü," dedi, fısıltıyla. "Beni endişelendiren de bu garip yetenek. O'nun şizofrenik yapıda olabileceği düşüncesi ile yıllarca kendime eziyet ettim. Eğer gerçekten öyleyse, bu kadar yetenekli olmasının ne yararı olurdu? Ama artık bu korkudan kurtulmuş bulunuyorum. Çünkü giderek daha normal davranmağa başladı."

Bu anne tıp eğitimi görmüştü ve teşhisinin doğru çıkma olasılığının bilincindeydi. Dibs'i içine ittiği anormal davranış biçimi, çocuğun aileden, okulda rastladığı diğer yetişkinler ve çocuklardan soyutlanmasına neden olmuştu. Çocuklar yetenekli olduklarını ispatlamaya zorlandıklarında, genellikle tehlikeli sonuçlara ulaşılır. Çocuğun herşeyden çok sevgi, kabul ve anlayış görmeğe gereksinimi vardır. İtilme, kuşku ve hiç bitmeyen sınamalarla karşılaşan çocuklarsa, varolan yeteneklerini bile kullanamaz duruma gelirler.

"Hâlâ da yığınla konuda aklını karmakarışık. Eğer Dibs'in üstün yetenekleri varsa, bunlar boşa harcanmamalı. Gerçekleştirdikleri, gerçekten övünülecek şeyler."

"Genel gelişimi hakkında endişeleriniz olduğu halde, bütün bu becerileri de sizin için büyük anlam taşıyor, öyle değil mi?"

"Evet. Yaptıkları çok önemli. Kendisi için de, benim için de. İki yaşındaki halini anımsıyorum. Okumayı o yaşta öğrenmişti. Dibs'in okumayı öğrendiğini söylediğimde, babası bana 'Sen aklını oynattın galiba' dedi. Hiçbir çocuğun iki yaşta

okuma öğrenemeyeceğini söyledi. Ama ben emindim. O'na okumayı ben öğretmiştim çünkü."

"Okumayı nasıl öğrendi?" diye sordum.

"İki takım harf aldım. O'na her harfi gösterip, harfin adını ve çıkarttığı sesi söylüyordum. Sonra bunları sırası ile diziyordum. O da oturup onlara bakıyordu. Harfleri yeniden karıştırıp, benim gibi dizmesini istiyordum. O zaman odadan kaçıyor. Ben de harfleri yeniden dizip, diğer alfabe takımını bunların yanına koyuyordum. Ben odadan çıkınca o gelip harflere bakıyordu. Sonra ben diğer kutudaki harfleri çıkartıp dizili olanlarla eşliyor, her harfin doğru duruşunu ve çıkarttığı sesi belirtiyordum. İkinci takımdaki harfleri de O'nun dizmesini istiyordum. O yine dışarı kaçıyor. Ben de başka bir tarafa gidiyordum. Ben yokken gelip harfleri inceleyeceğini biliyordum. Bu birkaç kez böyle sürdü. Üçüncü kez O'nu yalnız bıraktığımda, harfleri doğru olarak dizmişti. Kısa sürede kendi kendine harfleri sıralamaya başladı.

Sonra yığınla şeyin resmini aldım. Her bir resmin neyi gösterdiğini söyleyip o sözcüğü yazdım. Bir süre sonra Dibs de bir sözcüğü harfleri yanyana koyarak yazıp, yanına da doğru resmi koyabilmeğe başladı. Eh, bu da okuyabilmek demektir. Daha sonra O'na içinde resimler ve sözcükler olan birçok kitap aldım. Küçük öykü kitaplarını O'na tekrar tekrar okukudum. Şarkı, öykü, şiir plakları aldım. Her seferinde yeni şeyler deniyordum. Kendi pikabını kendi kullanmayı öğrendi. Plakların adlarını okumayı öğrendi. "Bana küçük tren plağını versene," derdim. Gidip plakları gözden geçirir, elinde doğru plakla gelirdi. Hiç yanılmadan.. 'Bana ağaç sözcüğünü getir' dardım. Getirirdi. Hangi sözcüğü istesem, bulup getirirdi. Bir süre sonra babası da O'nun okuduğu kanısını edindi. Uzun süre kitaplarına eğilmiş otururdu. Bazen babası, O'na birşeyler okurdu. Eve bir sürü malzeme getirir, her birinin ne okluğunu Dibs'e ayrıntılarıyla anlatırdı. Sonra bunları incelemesi için Dibs'in odasına bırakırdı. Daha sonra sayılara başladım. Bunları da çabucak öğrendi. Mırıldanırdı ve kendi kendine konuştuğunu farkedirdim. Ama aramızda gerçek bir teması söz konusu olmazdı.

Böylesine endişelenmemin nedeni buydu."

Bunları söyledikten sonra bir süre sessiz katıp candan dışarıyı seyretti. Ben de hiçbir şey söylemedim. Dibs ile olan yaşamı ile ilgili olarak çizdiği resim insanı ürpertiyordu. Aslında bu koşullarda çocuğun bütünlüğünü ve algılama gücünü sürdürmüş olması bile bir mucizeydi. O'nun katlanmak zorunda kaldığı baskılar herhangi bir çocuğu rahatlıkla korunma için içe dönmeye yöeltebilirdi. Anne, öğrettiklerini çocuğun öğrendiğini kendisine ispatlamıştı. Ancak, oğlu ile arasında olması gereken yakın ilişkinin yokluğunu da farketmişti. Dengeli bir duygusal yaşamı yoketmek pahasına sürdürülen bu yetenek sömürüsü, çocuğun tümüyle yitirilmesine de yol açabilirdi.

Anne, yeniden alçak sesle konuşmağa başladı. "Kardeşini okula yatılı verdik. Okul, teyzemin okuludur. Bunu yapmanızdaki amaç benim Dibs ile daha yakından meşgul olabilmemdi. Kendime sorduğum soru şu, neden üstün başarı benim için bu denli önemli?" Hatta, şu anda bile öyle. O'nu kendini ispatlamaya yöneltişim daha bebekliğinde başladı. Neden O'nu çocukluğunu yaşamaya bırakamıyorum? Benim çocuğum! Kendi çocuğuma, çocukluğunu yaşatıp, ben de mutlu olsam ya! Size Dibs'in bana karşı koyduğunu söylediğimi anımsıyorum. Neden? Ben kendi duygularıma neden karşı koymaktayım? Duygusal bir insan olmaktan neden korkuyorum? Kocamla aramda gelişen gergin ilişkinin acısını neden Dibs'ten çıkarttım? Gerçekten de olan buydu. Bu kadar parlak bir adama yalnızca anne rolü olan bir kadının cazip gelmeyeceğini düşünüldü. Hiçbir zaman çocuk istememişti. Her yanığı belirtisi ile savaştık. Suçluluk, yenilgi, umutsuzluk, başarısızlık. Duygularımız bunlardı ve bu duyguları taşıyamıyorduk. Dibs'i suçladık. Zavalılı, küçük Dibs'i. Aramızda ne bozuk gitse, Dibs'in suçuydu. Herşey O'nun suçuydu. Bu yaptıklarımız ödenebilir bir günah mı, bilmiyorum."

"Anlaşılan bu ilişkide hayli yoğun, zedelenmiş duyguların düğümleri var." dedim. "Bazılarını dile getirdiniz. Geçmişteki duygularınızdan söz ettiniz. Şu anda neker hissetmektesiniz?"

"Duygularım değişti. Değişiyorlar. Dibs ile övünüyorum. O'nu seviyorum. Artık her an bana kendini ispatlaması gerekmiyor. Çünkü O da değişti. Önce O'nun değişmesi gerekiyordu. O'nun benden daha olgun davranması gerekti. Babasının duyguları ve tavrı da değişti. Çevremize çok yüksek duvarlar örmüştük -hepimiz-. Yalnız Dibs değil. Ben de, kocam da. Eğer bu duvarlar yıkılırsa -ki yıkılıyorlar- hepimiz çok daha mutlu ve birbirinize yakın olacağız."

"Duygu ve davranışlar değişir. Sanırım siz de buna tanık oldunuz."

"Evet. Şükürler olsun, böyle olduğunu ben de gördüm."

Kendi duygularının derinlerine inebilmiş ve başarılı tahliller yapmış, kendini iyi anlamıştı. Sanırım, bunda, olduğu gibi kabul edililişinin ve bir anne olarak kendini tehdit altında hissetmemesinin de rolü oldu.

Çok zaman, ana-baba katılımı ve kendileri için meslekî yardım almayı reddettiklerinde, çocuk tedaviye alınmaz. Bu nedenle kapıdan çevrilmiş çocukların sayısını kimse bilmez. Ana-baba da gelir ve ilişkilerde ortaya çıkan sorunlarda kendi payları üzerinde çalışırlarsa, işler doğal olarak kolaylaşır. Bazen de ana baba tedaviyi kabul ederler, ancak öylesine savunmadadırlar ki, pek kayda değer sonuçlar elde edilemez. Tedaviye hazır olmayan kişiler ondan ender olarak yararlanabilirler. Kendini tehdit altında hisseden bir insanın savunmasını aşmak olanaksız bulunabilir. Dibs bir bakıma şanslıydı, çünkü ana babası çocuklarına, O'nun gelişimini farkedecek ve kendi anlayışlarını da değiştirecek kadar, ilgi duymaktaydılar. Kendini bulmakta olan yalnızca Dibs değildi. Aynı şey ana baba için de söz konusuydu.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Pazartesi günü Bn. Jane beni telefonla aradı. Dibs'in okuldaki davranışları hakkında bilgi vermesini özlemle bekliyordum. Oyun odasında izlemekte olduğum davranışların kısmen de olsa okula taşıcağından kuşku yoktu. Bn. Jane de beni fazla bekletmeden anlatmağa koyuldu.

"Dibs'te büyük değişiklikler farkettiğimizi duyurmaktan mutluyum," dedi. "Değişme yavaş oldu. Ama şimdi O'na hayranlık duyuyoruz. Artık bizi yanıtlıyor. Hatta bazı konuşmaları O'nun başlattığı da oluyor. Mutlu ve sakin görünüyor. Diğer çocuklarla ilgileniyor. Çok zaman son derece düzgün konuşuyor. Ancak, birşeylerden tedirgin olursa eski olgunlaşmamış, kısaltılmış konuşma biçimine dönüyor. Kendinden genellikle 'ben' diye söz ediyor. Hedda çok mutlu. Hep O'nun yanında. Biz de kendisinden çok memnunuz. Bunları bilmek istersiniz diye düşündük."

"Elbette. Bunları duyduğuma çok sevindim. Bir ara toplanabilir miyiz? Böylece ben de, Dibs'in davranışları hakkında daha geniş bilgi almış olurum. Bir gün Hedda, siz ve ben birlikte yemeğe çıkabilir miyiz?"

"Tabii. Çok mutlu oluruz. Hedda da sevinecektir. O şimdi Dibs'in gurubu ile çalışıyor. Hepimiz Dibs ile en iyi Hedda'nın olacağını düşündük. O da bunu çok istedi. Dibs'e de bir hayli yardımcı oldu gerçekten."

Ertesi gün, birlikte yemek yedik. Dibs hakkında yaptığımız görüşme gerçekten rahatlatıcıydı.

Dibs kendini içine gömdüğü yalnızlıktan yavaş yavaş sıyrılmaktaydı. O'nun çevresinde olup bitenden haberi olduğu konusunda hiçbirimizin kuşkusu olmamıştı. İşte, tahminlerimiz doğrulanmaktaydı. Belli ki Dibs guruptan kendini açıkça soyutlamış görünüp kıykı kenarda emekler, masaların altında saklanırken dinlenmiş ve öğrenmişti. Giderek guruba daha

doğrudan yaklaşmağa başlamıştı. Önceleri soruları kısaca yanıtlamağa başlamış, sonra diğer çocukların yaptıklarını yapar olmuştı. Sabahları sınıfa girdiğinde O'nu selamlayanları yanıtlıyordu. Soyunma yerinde, palto ve şapkasını dikkatle çıkartıp kendi askısına asıyordu. Zamanla diğer çocuklara sokulmağa başlamıştı. Öykü dinleme zamanlarında, iskemlesini her seferinde biraz daha yakına çekiyordu. Müzik ve konuşma saatlarıyla da öyle yapıyordu. Arada bir, bir soruyu yanıtladığı da oluyordu. Öğretmenler büyük bir beceri ile gurubu o şekilde yönetmişlerdi ki, dikkat hiçbir zaman tümü ile Dibs üzerinde yoğunlaşmıyordu. Ama O'nun da katılımı için her zaman fırsat sağlanıyordu.

Hedda, "O kadar uzun zamandır öfke nöbeti geçirmedi ki, bir zamanlar böyle nöbetleri olduğunu anımsamaz olduk," dedi. "Bize ve diğer çocuklara gülümsüyor. İlk kez gurubun üyesi olmağa başladığında, bana yaklaştı. Elimi tuttu ve benimle kısaca konuştu. Vermek istediği kadarını almakla yetinmeğe dikkat ettim. O'nu hiç zorlamadım. Yaptığı ve söylediği herşeyi farketttiğimi belirterek, O'nun daha da öteye gitmesini teşvik etmeğe çalıştım. Diğer çocuklar da kendi işleri ile öylesine meşguldüler ki, Dibs ne yapsa, düşünmeksizin doğal kabul ediyorlardı. Zamanla Dibs verilen eğitimi almağa, hatta bir süre sonra da üstün bir şekilde almağa başladı. Giderek resim yapmağa koyuldu. Ortaya koyduğu ilk uğraş buydu. Bir eser yaratıyorsa işine tüm dikkatini veriyordu."

Hedda gülerek beraberinde getirdiği resimleri açtı. "Eh, bir sanatçı değil ama birşeyler yapıyor," dedi.

Resimlere baktım. Bunlar altı yaşın olağan, basit resimleriydi. Bildiğimiz, ilkel ev, ağaçlar, çiçekler. Renkler belirgin ve parlaktı. Ama öylesine karmaşık sanat eserleri ortaya koyabilen bir çocuk, neden bu resimleri yapmıştı okulda? Gerçi bunlar herhangi bir altı yaş çocuğu için son derece normal sayılabilecek resimlerdi. Ama, Dibs'in evde ve oyun odasında bunların çok çok ötesine geçen resimler yaptığını biliyordum. Yaşını fazlası ile aşan resimler. Hedda, "O'nun başka çalışmalarını da

getirdim," dedi. "İşte burada yazdığı bazı öyküler var. Alfabe-yi biliyor. Bazı süzcükleri de okuyup yazabiliyor." Kağıtları bana uzattı. Dibs özenle şunları yazmıştı:

Bir kedi görüyorum.

Bir köpek görüyorum.

Sizi görüyorum.

Hedda anlatmayı sürdürdü. "Sınıfımızda altı yazılı resmi kartları var. Çocuklar doğru yazmak için bunları kullanırlar. Bir çocuk öykü yazmak isterse biz de O'na yardımcı oluruz. Çocuklarımızdan bazıları okumaya başladı. Birkaçı çok iyi okuyor. Dibs de okumaya yeni yeni katılıyor."

Dibs'in eğri büğrü yazılarına baktım. İçimde karmaşık duygular uyardı. Bu basit resimler, basit cümlecikler.. Yeteneklerini neden gizliyordu acaba? Yoksa bu O'nun, kendi yaş gurubuna uyum yapması mı demekti?

"Okumak için çok da çaba sarfediyor," dedi Hedda. "Bir okuma gurubuna katıldı. Orada çocukların içinde oturup, sözcükleri sökmeğe çabalıyor. Sıra kendine gelince yavaş yavaş okuyor. Pek güvenli değil ama oldukça doğru okuyor. Ben nedense O'nun daha iyi okuyabileceğini sanırdım. Ama akranları kadar okuyor O da. Hem çok da çaba sarfediyor."

Bu bilgiler beni şaşkına çevirdi. Olup biten, pek çok anlama gelebilirdi. Belli ki öğretmenlerinin ilgisi, Dibs için çok önemliydi. Şimdi onlara Dibs'in bu anlatılardan çok daha üstün bir düzeyde olduğunu anlatsam, cesaretleri kırılabilir, Dibs'in gelişme hızından tatminsizlik duyabilirlerdi. Dibs öylesine uzun bir zaman iki ayrı dünyada yaşamıştı ki, şu anda hiçbirimiz O'nun hemen ve tümü ile bütünleşmesini bekleyemezdik. Ortaya koyduğu kadarıyla yetenekleri normaldi. Belki, yitirilen üstün yeteneklerden söz edilebilirdi ama, bence şu anda O' O'nun kişisel ve sosyal uyumu, yaş gurubundakileri aşan yeteneklerini ortaya koymasından çok daha önemliydi. Kişinin ve toplumun iyiliği için kullanılamadıkça sonra üstün zekânın ne yararı olabilirdi?

Bunları düşündüğüm için, "Demek sizce Dibs gurup içinde ilerleme kaydediyor?" diye sordum. Sorum, kendime de çok ilkel ve yetersiz geldi.

Ben, Jane, "Müziği çok seviyor," dedi. Bu konuda gurupta en önde O. Tüm şarkıları biliyor. Ritim gurubuna katılıyor."

Hedda, "Bir de dans ederken görseniz, dedi. "Fil, maymun ya da rüzgar olmayı istiyor. Kendi kendine oynuyor. İlk başladığında biraz ölçsüz, ama kendini kaptırınca müthiş bir ritim ve incelik ortaya koyuyor. Biz O'nu hiçbir şeye zorlamıyoruz. Attığı her adımla mutluyuz ve gurubun üyesi olmaktan hoşlandığının farkındayız. Bana öyle geliyor ki annesinin de Dibs'e karşı tavrı değişti. O'nu getirip, götürürken izlediğimi kadari ile, şimdi çocuğa olan kabuü daha fazla. O'na daha sevimli ve daha mutlu biçimde davranıyor. Çocuk da annesinin elini tutup, istekle gidiyor O'nunla. Çok ilginç bir çocuk."

Ben de, "Evet, gerçekten ilginç çocuk," dedim. "Tüm gücü ile, kişilikli bir insan ve gurubunun bir üyesi olmağa çalışıyor."

Öğretmeni, Dibs'in davranışlarını anlatmayı sürdürdü, "Öndaki en önemli değişikliğı doğum günü olduğunda izledik. Okulda her çocuğun doğum günü kutlanır. Bir halka oluşturur, bir öykü anlatır, sonra da üstünde mumlar yanan pastayı ortaya getiririz. Çocuklar Doğum Günü Şarkısı'nı söylerler. Doğum günü olan çocuk da benim yanımda durarak, şarkı bitince pastadaki mumları üfleyerek söndürür. Pasta kesilip tüm çocuklara dağıtılır.

"Dibs'in doğum günü olduğunu söylediğinizde O'nun nasıl davranacağını hiç bilmiyorduk. Önceki doğum günlerinde, her ne kadar biz O'nun doğum gününü, herkesin ki gibi kutlamayı sürdürsek de O, hiç oralı olmaz, hiçbir katılım göstermezdi. Bu kez halka olmağa sıra geldiğinde, Dibs'i yanıbaşımdaydım. Doğum günü şarkısına O herkesten daha yüksek sesle katıldı. 'İyi ki doğdun' dizesini de 'İyi ki doğdum' biçiminde söylödi. Pasta kesildikten sonra, tabakları yüzünde kocaman bir gülümseme ile dağıttı. Bu arada, 'Bu benim doğum gününü, benim doğum günüm. Bugün, altı yaşındayım.' dedi. durdu."

Öğretmenler Dibs'ten çok memnundular. Ben de öyle. Ama, henüz yapılacak çok işimiz vardı. Dibs'in kendini öldüğü gibi kabul etmeyi, yeteneklerini yadsımak yerine kullanmayı öğrenmesi gerekiyordu. Sosyal ve duygusal yönlerden yeni ufuklar kazanmakta olduğu görülüyordu. Bu kazanç genel gelişiminin temeli olacaktı. O'nun oyun odasında ve evde kullandığı yetenekleri bundan böyle başka yerlerde de kullanmaya başlayacağını anladım. Şimdiye dek, ussal yetenekleri yalnızca, O'nu sınamak için kullanılmıştı. Böylece, bu yetenekler O'nun bulunduğu bir dünyadan kaçması için bir araç, bu dünya ile arasındaki bir duvar olmuşlardı. Davranış biçimi kendini korumaya, savunmaya yöneldi. Böylece dış dünyadan soyutlanmış, içine çekilmişti. Şimdi akranlarıyla çok üstün bir düzeyde okur, yazar, konuşur, resim yaparsa, bu farklılığı nedeni ile diğer çocuklar ondan kaçacaklardı.

Dünyada, tek yönlü gelişen ve yalnız dünyalarında kedere boğulan pek çok üstün zekâlı çocuk vardır. Böylesine yüksek düzeyde zekâ pek çok kişisel ve sosyal uyum sorunu yaratır. Çocuğun tüm temel gereksinimlerinin karşılanması ve üstün zekâsı için dengeli çıkış yollarının sağlanması gerekir. Gerçi üstün yetenekli çocuklara özel sınıflar da vardır ama Dibs'in şu andaki davranış biçimi, henüz O'nun böyle bir sınıfa kabulüne ve hatta böyle bir sınıftan anlımlı biçimde yararlanabilmesine olanak sağlayacak olgunlukta değildi.

Dibs, tümüyle kendine bir kişilik aramakta yoğunlaşmıştı. Her konu ile tek tek uğraşması ve kendi iç güçlerine güven kazanması gerekmektedir. Çevresinin de rahat, iyimser ve hassas kılınması zorunluydu.

Hedda, gülümseyerek, "Geçen gün okulda küçük bir gösteri düzenledik," dedi. "Gösteri toplantı odasında olacak ve küçük sınıftakiler de gösteriyi izleyeceklerdi. Dibs'in böyle bir deneyim için hazırlı olup olmadığından emin değildik. Katılıp katılmamak konusundaki kararı kendine bırakmak istedik. Gerçekte tüm çocuklara, eğer istiyorlarsa gösteride rol alabileceklerini söyledik. Oynanacak oyunu gurup uydurmuştu. Oynadıkça sözleri ve şarkıları içlerinden geldiğince uyduruyorlar-

dı. Doğal ki oynanan oyun hiçbir gün bir önceki gün oynanmış benzemiyordu. Her gün oyunu başka bir biçimde plânlıyorduk. Kim ağaç olmak ister? Kim rüzgar olmak ister? Güneşi kim oynayacak? Ve böylece oyun hergün başka bir biçimde oynanıyordu. Böyle oyunları bilirsiniz. En sonunda, gerçek gösterinin yapılacağı gün kimlerin rol alacağını kararlaştırmayı da çocuklara bırakıyorduk.

"Dibs'in bu konuda neler hissedeceğini, ne yapacağını kestiremiyorduk. Benzeri programlara sık sık yer veriz. Bundan önceki deneyimlerimizde, her kez, Dibs'in olup biteni görmezlikten geçliğine tanık olmuştuk. Ama bu kez Dibs de guruba katıldı. Bir gün dans edeceğini söyledi ve rüzgar olmayı önerdi. Diğer çocuklar O'nun rüzgar dansını o kadar beğendiler ki gösteride O'nun rüzgar olmasını istediler. Dibs de kabul etti. Kendi rolünü fevkalade güzel oynadı. Dans ederken birdenbire şarkı söylemeğe karar verdi. Sözleri de müziği de kendi uyduruyordu. Sözler aşağı yukarı şöyleydi. 'Ben rüzgarım. Eserim. Eserim. Tırmanırım. Tırmanırım. Tepelere tırmanır, bulutları uçururum. Ağaçlar, otlar önümde eğilir. Kimse durduramaz rüzgarı. Ben rüzgarımı, dost bir rüzgar. Beni göremezsiniz, ama ben rüzgarım.' Sanki seyircilerinin farkında bile değildi. Çocuklar hem şaşırmış hem de çok beğenmişlerdi. Tahmin edebileceğiniz gibi, bizler de aynı durumdaydık. O zaman anladık ki artık Dibs kendini bulmuştur ve gurubun tam bir üyesidir."

Belli ki Dibs yolunu bulmuştu. Ama, henüz kendini bulmuş okluğunu söyleyemedim doğrusu. Henüz katetmesi gereken hayli yol vardı. Kendini arayışı, yorucu ve huzursuz bir yaşantı olmuştu. Bu arayış, O'nun duygularına olan bilincini artırmış, davranışlarının ve çevresindekilerle olan ilişkilerinin gelişmesine yol açmıştı. Geçmişinde, henüz incelemeyeceği, oyunlarında da bilip, anlayıp, daha iyi kontrol etmekten kaçındığı daha pek çok duygusunun olduğu bir gerçektir. Oyun odasındaki yaşantılarıyla, içindeki duyguları bulup hissetmesini ummaktaydım. Öyle ki, içinde kalmış ne kadar korku ve nefret varsa ortaya çıksın ve giderilsin.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Dibs, bu kez randevusuna geldiğinde, çalışma odama gidip gidemeyeceğimizi sordu, "Bir şey alma cihazınız olduğunu fark etmiştim. Ona sesimi alabilir miyiz?" dedi.

Bence bunda hiçbir sakınca yoktu. Odama gittik. Teyp bir band koyup, nasıl kullanılacağını Dibs'e gösterdim. Mikrofonu istekle eline aldı ve sesini kaydetmeğe başladı.

"Dibs konuşuyor," dedi. "Beni dinle teyp. Sesini yakalayacak ve kaydedeceksin. Ben konuşuyorum, ben Dibs. Ben Dibs'im. Bu benim." Kaydı durdurup, baxdı geri aldı ve kaydedilenleri dinledi. Yeniden durdurdu. Dişlerini göstererek güldü bana. "Bu benim sesim," dedi. "Ben konuştum, o da beni kaydetti. Uzun bir kayıt yapacağımı ve onu sonsuza dek saklayacağız. Bu sadece ikimiz için olacak."

Yeniden kayda başladı. Mikrofonu eline alıp ona doğru konuştu. Adını, adresini, telefon numarasını söyledi. Sonra, büyükanneyi de içermek üzere, ailesindeki her bireyin adını, soyadını kaydetti. "Ben Dibs'im ve konuşmak istiyordum," diye ekledi. "Ben. A ile birlikte bir bürodayım. Burada bir ses kayıt cihazı var. Şu anda ona konuşuyorum. Ben okulluyum." Okulunun adını ve adresini söyledi. "Okulunda öğretmenler var." Her öğretmenin adı eksiksiz olarak kaydedildi. "Sınıfımda çocuklar var. Şimdi tüm çocukların adlarını söyleyeceğim." Çocukların adlarını söyledi. "Bizim tavşanımızın adı Ketenhelva'dır. Çok şeker bir tavşan. Ama ne yazık ki kafeste tutuluyor. Zavallı Ketenhelva. Okulda okur, yazar, sayı sayarım. Nasıl mı sayarım? Bir, iki, üç, dört diye." Sayıları yavaş, yavaş duraksayarak söyledi. "Dörtten sonra ne mi gelir? Evet, sana yardım edeceğim Dibs. Dörtten sonra beş gelir. Bir, iki, üç, dört, beş. Aman tanrım! Bu kadar güzel sayabilmen ne iyi!" El çırpı.

"Birinin kapıya geldiğini duyuyorum," diye konuşmayı sürdürdü. "Çok gürültü oluyor. Evdeyken sessiz olmalısın. Al Gelen babaymış. O kapıyı çarpmakla ne demek istiyorsun baba? Çok dikkatsiz bir budalası. Böyle davrandığın zaman seni ortalıkta görünmek hiç hoşuma gitmiyor. Ne istediğin umrunda değil. Bağırılarını duymayalım diye seni odana gönderip kapıyı kilitleyeceğim, sersem adam!"

Teypi durdurup, pencereye gitti. "Dışarısı pek güzel bugün," dedi. "Bn. A., ne zaman burada olsam güzel bir gün oluyor, neden?"

"Buraya geldiğin her günü güzel mi buluyorsun?"

"Evet. Yağmur yağsa, soğuk olsa bile güzel bir gün oluyor. Size kaydettiklerimi dinleteyim."

Bandı başa aldı ve çalmağa başladı. Kendi de, ciddi bir yüzle dinlemekteydi. Baba'nın bağırmaclarını birkaç kez çaldı, sonra teypi durdurdu. "Odasına gönderilmek baba'nın hoşuna gitmiyor. Kendine aptal denilmesi de öyle," dedi. Sonra yine pencereye gitti.

"Bu pencereden ağaçları görebiliyorum," dedi. "Tümüyle ya da bir kısmını gördüğüm sekiz ağaç sayabiliyorum. İnsanın çevresinde ağaçlar olması çok iyidir. Ağaçlar öyle uzun boylu öyle dost ki..."

Teype gidip, onu yeniden çalıştırdı. "Bir zamanlar, kocaman bir evde annesi, babası ve kızkardeşi ile yaşayan bir erkek çocuk vardı. Birgün baba eve gelip çalışma odasına girdi. Çocuk da kapıyı vurmadan oraya girdi. 'Sen Allah'ın cezası bir adamsın' diye bağırıyor çocuk. 'Senden nefret ediyorum Nefret. Beni duyuyor musun? Senden nefret ediyorum. Baba ağlamağa başladı. 'Lütfen,' dedi. 'Üzgünüm. Yaptığım her şey için çok üzgünüm. Lütfen benden nefret etme. Ama çocuk 'Sana ceza vereceğim, aptal, budala adam.' dedi. 'Artık seni çevremde istemiyorum. Senden kurtulmak istiyorum.' İşte küçük çocuk bunları söyledi." Teypi kapattı ve bana doğru ilerledi.

"Bunlar hep masuscuktan" dedi. "Baba hakkında bir öykü uyduruyorum. Okulda O'nun için bir kalem kutusu yap-

tım. Sonra bir sigara tablası da yaptım, seramikten. Fırınladım, boyadım ve O'na hediye ettim."

"Demek baba için hediyeler yaptın? Bu öykü de masus-cuktandı, öyle mi?"

"Evet ama, yine de onu dinleyelim." Anlattıklarını baştan sona çaldı. Sonra da ses kaydını sürdürdü. "Dibs konuşuyor. Ben babamdan nefret ediyorum. Bana çok kötü davranıyor. Beni sevmiyor. Çevresinde dolaşmamı istemiyor. O kötü, çok, çok kötü bir insan. Size O'nun nasıl biri olduğunu anlatayım da, gördüğünüz yerde O'nu tanıyın." Yeniden babasının adını ve adresini tam olarak söyledi. "Bilimcidir," diye anlatmayı sürdürdü. "Çok işi olan bir insandır. Her an sessizlik ister. Çocuğu sevmiyor. Çocuk da O'nu sevmiyor." Teypi kapatıp yanına geldi.

"Artık bana kötü davranmıyor," dedi. "Ama eskiden öyleydi. Hatta şimdi belki beni seviyor bile." Yine gidip teypi açtı. "Senden nefret ediyorum baba!" diye bağırdı. "Senden nefret ediyorum. Bir daha beni kilitlemeğe kalkma, seni öldürürüm. Nasıl olsa seni öldüreceğim ya... Bana yaptığın kötü şeyler için seni öldüreceğim."

Bandı yerinden çıkarttı ve bana uzattı. "Bunu bir kenara kaldırın," dedi. "Kutuya koyup kaldırın, yalnız ikimiz için."

"Pekiye. Onu kaldırıp, yalnızca ikiniz için saklıyorum."

"Oyun odasına gitmek istiyorum. Bu işi burada kapatalım ve son olsun."

Oyun odasına gittik. Dibs hemen kum havuzuna atlayıp kumda çukur kazmağa başladı. Sonra oyuncak eve gidip babasının figürünü aldı. Bebeğe, "Söyleyeceğin bir şey var mı?" diye sordu. Sonra onu sallayıp havuzun içine attı. Kürekle tepesine tepesine vurdu. "Sana büyük bir hapishane yapacağım. Kapısında da kocaman bir kilit olacak," dedi. "Yaptığın tüm kötü şeyler için pişmanlık duyacaksın." Kumda baba bebek için bir hapishane yaptı. Bunu çabucak ve büyük bir yeterlikle gerçekleştirmişti. Baba bebeğin yerine, "N'olur bunu bana yapma," diye inledi. "Seni incittiğim için üzgünüm. Bana bir fırsat daha tanı."

"Bana yaptığın her şey için seni cezalandıracağım." Baba bebeği kumun dibine koyup bana geldi.

"Eskiden babadan korkardım," dedi. "Bana çok kötü davranırdı."

"Demek Ondan korkuyordun?"

"Artık kötü davranmıyor. Ama ne olursa olsun O'nu cezalandıracağım."

"Artık kötü davranmadığı halde, O'nu yine de cezalandırmak istiyorsun, öyle mi?"

"Evet. O'nu cezalandıracağım."

Yine kum havuzuna gidip, hapishaneyi tamamlamaya koyuldu. Sonra baba bebeği hapishaneye koydu. Üstüne bir tahta yerleştirip onun üstünü de kumla örttü. "Sana kim bakacak?" diye bağırdı. Bana baktı. "Bu bağırان babaydı," dedi. "Üzgün olduğunu, pişman olduğunu söylemişti. 'Sana kim birşeyler alıp, sana bakacak? Ben senin babanı. Lütfen beni incime. Sana yaptığım herşey için üzgünüm. Çok üzgünüm. Lütfen Dibs, lütfen beni affet. Öyle üzgünüm ki,' demişti." Kumı küreklemeyi sürdürdü. Baba bebek, hapishane içinde görülmez olmuştu.

Dibs bana yaklaşıp, kolumu O'na sarılacak şekilde kendine çekti. "O benim babam. Bana hakıyor. Ama ben O'nu, beni mutsuz kılan herşey için cezalandırıyorum, kendi yaptığı herşey için."

"Demek eskiden yaptığı ve seni mutsuz eden şeyler için O'nu cezalandırıyorsun."

Dibs yeni bir oyuncak eve gitti ve bu kez erkek çocuk figürünü aldı. "Çocuk babanın yardım istediğini duyuyor ve ona yardıma koşuyor." Çocuk figürü ile birlikte kum havuzuna koştu. Bebeği havaya kaldırıp, bana göstererek, "Bakın, işte bu Dibs," dedi. "Babasını içine gömen dağı arıyor ve onu kazmağa başlıyor. Kazıyor, kazıyor." Küreği alıp hapishanenin içine doğru kazmağa başladı. Üste koyduğu tahtayı kaldırıp, üstteki delikten içeri baktı. "İşte orada!" dedi. "Yaptığı her

şey için öyle üzgün ki.. 'Seni seviyorum Dibs,' diyor. 'Bana yardım et ne olur. Sana ihtiyacım var.' Küçük çocuk da kapıyı açıp, babasını dışarı çıkartıyor." Baba figürünü üzenle dışarı çıkarttı. Çocuk figürünü de eline alıp ikisini dikkatle inceledi. Her iki bebeği de oyuncak eve getirip bir kanepeye yanyana oturttu.

Ellerindeki kumu silkeleyip, bir kez daha pencereye gitti. Sessizce dışarıyı seyretti.

"Çocuk babasını kurtardı. Baba da oğlunun üzülmesine yol açan herşey, yaptığı herşey için üzgündü. Dibs'i sevdiğini, O'na ihtiyacı olduğunu söyledi."

Bana döndü. Yüzünde belli belirsiz bir gülümseme vardı. "Bugün babayla konuştum," dedi.

"Öyle mi? Ne konuştunuz?"

"Kahvaltı odasında oturmuş, kahvesini içiyor, gazetesi-ni okuyordu. Doğruca O'na gittim. 'Günaydın Baba,' dedim. 'Umarım günün güzel geçer'. O da bana, 'Günaydın Dibs' dedi. 'Umarım senin günün de güzel geçer'. Gerçekten de bu günü çok güzel geçirdim."

Mutlulukla gülümseyerek oyun odasında dolaştı. "Pazar günü Baba bizi arabayla plaja götürdü. Long Island'da çok uzaklara gittik. Okyanusu gördüm. Babayla suyun kenarına kadar gittim. Bana okyanusu, gel-git hareketlerini, okyanusla deniz, göl, ırmak gibi başka suların farklarını anlattı. Sonra kumda kale yapmağa başladım. O da bana yardım etmeyi önerdi. O'na küreğimi verdim..Sırayla çalıştık. Suyu girdim, ama soğuktu. Çok kalmadım. Arabanın içinde piknik yemeği yedik. Çok iyi vakit geçirdik. Anne hep gülümsüyordu "

"Annen ve babanla iyi vakit geçirdin demek.."

"Evet. Çok güzeldi. Deniz kıyısına gidiş ve dönüş çok güzel geçti. Öfkeli hiçbir söz söylenmedi. Bir tane bile."

"Tek öfkeli söz olmadı demek."

Kurn havuzuna gidip kenarına oturdu. "O'na burada bir hapishane yaptım ve O'nu gömdüm. Sonra kendime O'nu neden gömüyorum diye sordum. O'nu hapishaneden çıkarıp,

özgür bıraktım. Bırakayım kendisi olsun dedim. Bırakayım, özgür olsun."

"Demek ki özgür olmasına karar verdin."

"Evet. O'nu kilitli ve hapis tutmak istemedim. O'na bir ders vermek istedim, o kadar."

"Anlıyorum. Yalnızca O'na bir ders vermek istedin."

Gülümsedi. "Bugün Baba ile konuştum." Rahatladığını neredeyse yüzünden okuyabiliyordum.

Dibs'in babasına duyduğu şiddet ve nefret dolu duyguları ancak O'nunla arası düzeldikten sonra dile getirebilmiş olduğunu izlemek ilginçti. Artık babası ile daha doyurucu ilişkiler içinde olduğunu duymak güzeldi. Baba oğluna okyanus, göller, ırmaklar vb. hakkında bilgi akıtmakla kalmayıp, bir kale yapımında O'nunla yardımlaşmıştı. Bunu duymak güzeldi.

YIRMINCI BÖLÜM

Ertesi hafta bekleme odasına girerken Dibs, "İşte yine geldim," diye bağırdı. "Yakında tatile gidiyoruz. Buraya gelecek fazla günüm kalmadı."

"Evet, bu günle birlikte üç gün. Ondan sonra ikimiz de tatile çıkıyoruz."

"Biz adada uzaklara gideceğiz. Bu yılki tatilimi seveceğimi sanıyorum. Büyükanne de bu yıl tüm yazı bizimle geçirecekti. Buna da çok seviniyorum."

Odada dolaştı. Sonra bir bebek aldı. "Burada bir kızkardeş var," dedi. Sanki o bebeği ilk kez görür gibi konuşuyordu. "Yaramazın teki değil mi? Ondan kurtulacağım. Ona nefis bir pasta yedireceğim. Ama pastada zehir olacak. Onu zehirleyeceğim. Böylece sonuna kadar uzaklarda olacak."

"Kızkardeşten kurtulmak mı istiyorsun?" dedim.

"Bazen bağırıp tırmalıyor. Canımı acıtıyor. Ben de Ondan korkuyorum. Bazen de ben Onu tırmalayıp, dövüyorum. Ama O çok zaman evde değil. Yakında gelecek ve yaz boyunca bizimle olacak. Şimdi beş yaşında."

"Demek zaman zaman birbirinizi dövüp, tırmalıyorsunuz?"

"Evet. Ama O çok zaman evde değil. Geçen hafta sonu evdeydi."

"Her şey yolunda gitti mi bari?"

"Amaaah," diye omuz silkti. "Ben aldırmadım. Bazen O'nunla oynadım. Ama odama girmesine izin vermem. Orada büyük hazinelerim var. Oysa bunları ele geçirip, kırıp dökmek istiyor. Sonra da kavga çıkıyor. Ama artık eskisi kadar çok kavga etmiyoruz. Gelecek yıl evde kalacak. Benim gittiğim okula gidecek."

"Sen bu konuda ne hissediyorsun?"

"Ben aldırmıyorum. Sınırım eve dönmesi hoşuma gidiyor.

Okulda kendini hayli yalnız hissetmiş olmalı. Şimdi gittiği okul benim büyük teyzemin okulu. Ama herkes artık eve gelmesi gerektiğini düşünüyor."

"Ve sen de O'nun eve geleceğine seviniyorsun, öyle mi?"

"Evet. Gerçekten sevinyorum. Beni eskisi kadar rahatsız etmiyor. Ben oyuncaklarımla oynarken, gelip bazen benimle oynuyor. Bana oyuncak parçalarından birini uzatıyor. Eskisi gibi yaptığım herşeyi yıkmaya çalışmıyor. Bazen de ben, O'nunla oynuyorum. Pazar günü O'na bir öykü okudum. Bu, babanın benim için getirdiği bir kitaptı. Elektriğin öyküsü. O, bunu pek ilginç bulmadı, ama bence ilginçti. O'na dikkat edip, öğrenebileceği herşeyi öğrenmesini söyledim. Bence heyecanlı bir öyküydü bu. Baba, O'nu kitabevinde görmüş ve benim hoşlanacağımı düşünmüştü. Öyle söyledi. Gerçekten de çok hoşuma gitti."

Masaya gidip kille çalışmaya başladı. "Yakında yaz gelecek," dedi. "Deniz kenarına gidip güzel vakit geçireceğim. Ama ondan önce yapacağım birşey var." Resim sehпасına gidip bir kavanoz boya bir de bardak aldı. Boyanın birazını bardağa koydu. Biraz su katıp dikkatle ve yavaş yavaş karıştırdı. Sonra başka renkler de katarak iyice karıştırdı. "Kardeşim için zehir hazırlıyorum," dedi. "Bunu kahvaltılık yulaf sanıp yiyecek. Bu da O'nun sonu olacak."

"Demek o kardeşin için hazırlanmış bir zehir. Onu yiyecek ve bu da sonu olacak O'nun?"

Başını salladı. Sonra da bana baktı. "Şimdilik, yani bir süre için bunu O'na vermeyeceğim. Biraz bekleyip, üzerinde düşüneceğim."

Oyuncak eve gidip anne bebeği eline aldı. "Çocuğa ne yaptın?" diye sordu bebeğe. "Ona ne yaptın söyle. Budalanın birisin ve sana aynı şeyi binlerce kez söyledim. Kendinden utan." Bebeği kum havuzuna götürdü. "Bana bir dağ yap bakalım. Burada dur, dağı yap. Hem de tastamam yap. Dikkat etsen iyi olur, çünkü gözüm senin üstünde olacak. Aman tanrım. Anan yüce tanrım. Çocuk neden böyle. Bunu hak etmek için ben ne yaptım? Sen bu dağı yap, tamam mı? Bana da sı-

kın 'yapamıyorum' deme. Nasıl yapılacağını sana gösteririm. Gerekirse, yeniden yeniden ve yeniden. Ve sen de onu yaparsın."

Anne bebeği kuma bırakıp, pencereye gitti. "Bunu yapmak çok zor," dedi. "Hiç kimse bir dağ yapamaz. Ama anneye bunu yaptıracağım. Dağı yapmak, hem de hatasız yapmak zorunda. Herşeyi yapmanın bir doğru bir de yanlış yolu vardır. Ve sen bunu doğru yoldan yapacaksın!"

Bilinçsizce masaya yürüyüp biberonu aldı. Uzun bir süre emdi. Bu arada içe dönük bir halde bana bakmaktaydı. "Ben yalnızca bir bebeğim," dedi. "Hiçbir şey yapamam. Birilerinin bana bakması gerek. Ve benim de bebek olmam... Bebeğin korkması gerekmez. Büyükanne ona bakar." Biberonun emziğini ağzından çıkarttı, şişeyi masaya koydu.

Yavaşça, "Anne o dağ yapamaz," dedi. "Bebekler de dağlar yapamazlar. Aslında kimse koca bir dağ yapamaz."

"Anne yapamaz? Bebekler de yapamaz? Bunu yapmak fazla zor mu görünüyor?"

"Büyük bir fırtına gelip herkesi bir yana fırlatabilir," diye yanıtladı.

"Öyle mi?"

"Ne var ki bunu istemiyorum. Kimsenin oraya buraya uçmasını istemiyorum."

"Anlıyorum."

"Neden o dağ yapıyorsun?" Yeniden bağrmıştı. "Sana söyleneni neden yapmıyorsun? Bağırıp çağırmaya başlarsan seni odana kilitleirim." Benden yana baktı ve açıkladı. "Deniyor, uğraşılıyor, didiniyor. Çünkü odasına kilitlenmek isteniyor. Yardım etmem için beni çağırıyor." Kum havuzunda durmuş, anne bebek figürüne bakıyordu.

"Dağı yapmağa çalışıyor, çünkü odasına kilitlenmekten korkuyor. Seni de yardıma çağırıyor, öyle mi?" dedim.

"Evet," dedi. Sonra kızkardeş olarak tanımladığı bebeğe gitti. Onu kollarının arasına alıp, "Korktun mu zavallı küçük kardeş?" dedi. "Korkma ben sana bakarım. Ağzına emziği ve-

zirini, kendini daha rahat hissedersin." Biberonu bebeğin ağzına doğru tuttu. Bebeği kollarında özenle sallamaktaydı. "Zavallı minik kardeş. Ben sana bakacağım. Vereceğim partiye sen de geleceksin. Hiç kimise seni incitemeyecek."

Bebeği oyuncak eve götürüp, oradaki yatağa yatırdı. Üstünü özenle örttü. Ama biberonu yine masanın olduğu yere getirip emmeğe koyukdu.

"Kardeşe yardım ediyorsun," dedim.

"Evet, ona bakacağım." Sonra, uzun bir süre sessiz kaldı.

"Bugün, okuldaki balık larımızdan ikisi öldü," dedi. "Onlara ne olduğunu bilmiyoruz. Hedda iki tanesinin bu sabah öldüğünü söyledi, o kadar."

"Demek öyle?"

"Bugün, okulda anne için bir kitap yaptım. O çiçekleri çok sever. Ben de bir katalogdan kitap resimleri kesip, renkli kağıtlara yapıştırdım. Her çiçeğin altına O'nun adını yazdım. Kağıtları dikince bir kitapçık oldu."

"Çok ilginç. Pekiyi o kitapçığı ne yaptın sonra?"

"Şimdi okulda duruyor. Baba için de bir şey yapacağım. Dorothy için de birşeyler düşünüyorum. Herkese verecek birşeyim olduğunda hediyeleri eve götüreceğim."

"Herkese ayrı bir hediye mi düşünüyorsun?"

"Öyle plânlıyorum. Yalnız, Dorothy'e ne yapacağıma karar veremedim. Baba için bir kağıt tutacağı yapacağım."

"Ailenin her üyesi için ayrı bir hediye yapmak istiyorsun, sanırım."

"Evet. Kimseyi ayırmak istemiyorum. Büyükanneye en sevdiğim ağacın dal uçlarından birini vereceğim."

"Herhalde bu büyükannenin çok hoşuna gider."

"Tabii. Bu hazinemın bir parçasıdır."

Dibs kum lavuzuna gitti. "Ama neden anne!" dedi. "Orada bir başına ne yapıyorsun? Bir dağ yapmak zorunda değilsin. Buraya gel. Sana yardım edeyim." İncitmekten korkarcasına anne bebeği eline aldı. Bana doğru geldi. Çok alçak bir sesle, "Bazen ağlardı," dedi. "Gözlerinde yaşlar birikir, sonra va-

naklarından aşağı akardı. Ağlardı. Ben de herhalde mutsuz, diye düşünürdüm."

"Belki mutsuzdu," dedim.

"O'nu yine aile ile beraber, eve koyacağım. Hepsini yemek masasının çevresine dizeceğim ki birlikte olsunlar."

O, bebek ailesini oyuncak evdeki yemek masasının çevresine dizerken, ben de O'nu izledim. Evin yanında diz çöktü ve yumuşacık bir sesle bebeklere şarkı söylemeğe koyuldu. "Tanrıya şükretmek için bir araya toplandık." Şarkıyı birdenbire kesti. "Yok, bunu söyleyemem. Bu Büyükanne'nin şarkısı. Yalnız O'nun için söylenebilir. Buradakilerse dindar olmayan insanlar."

Resim sehpasına gidip, kağıda parlak renkler kondurdu. "Bu mutluluk demektir," dedi. Fırça ile koyduğu boyaların üstünden geçti. "Tüm renkler mutlu ve hepsi bir arada. Hoş ve dostça.." Bu günden sonra yalnız iki perşembe daha var."

"Evet. İki perşembe daha var. Sonra yaz tatili. Belki sonbaharda da bir ziyaret yaparsın buraya. Eğer istersen tabii."

"Sizi özleyeceğim. Buraya gelmeyi özleyeceğim. Siz de beni özleyecek misiniz?"

"Evet, seni özleyeceğim Dibs."

Elimi okşadı ve bana gülümsedi. "Yazın ikimiz de Latile gideceğiz."

"Evet, öyle."

"Burası çok güzel bir oyun odası. Mutlu bir oda burası."

Zaman, zaman burası Dibs için gerçekten mutlu bir oda olmuştu. Ancak, geçmişte O'nu hayli incitmiş olan yaşantılarını burada dile getirirken, kendi duygularını araştırıp bulurken, acı dolu dakikalar da yaşamıştı.

Şu anda önümde dururken başı dikti. Kendi derinliklerinde bir güven duygusunun yer aldığı belli olmaktaydı. Duygularının sorumluluğunu taşımayı öğrenmekteydi. Nefret ve intikam duyguları zamanla merhamet duygusuyla yumuşamaktaydı. Karmaşık duygularını çözümleyip, onların dışına çıkıktıkça, benlik kavramını kurmaktaydı. Nefret ediyordu, ama se-

vebiliyordu da. Suçlama yaptığı kadar affetmeyi de biliyordu. Duyguların zamanla değişebileceğini, yön değiştirebileceklerini ve keskinliklerini kaybedebileceklerini kendi deneyimleri ile öğrenmekteydi. Duygularını açıklamak kadar, onları kontrol etme sorumluluğunu da kazanmaktaydı. Giderek gelişen bu kendine-bilinç sayesinde, sahip olduğu gücü ve duygularını daha yapıcı bir biçimde kullanabilmekte özgür olacaktı.

YIRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Ertesi hafta Dibs geldiğinde, odamda bir Dünya Test Takımı vardı. Takımı bir arkadaştan ödünç almıştım. İçinde minyatür insan, hayvan, yapı, ağaç, araba, uçak vb. figürleri vardı. Aslında takım, bir kişilik testi olarak geliştirilmişti. Benim, bu testi Dibs'e uygulamak gibi bir amacım yoktu. Yalnızca bu minik figürlere ilgi duyacağını ve onlarla oynamak isterse, oyunlarının ilginç olacağını düşünmüştüm. O'na bunlarla oynamasını önermek, hatta davranışlarını herhangi bir şekilde yönlendirmek niyetinde de değildim. Eğer kendisi farkeder de oynarsa takım orada hazırды.

Bu malzemeyi içinde bulunduran çantayı hemen farkettti. "Burada birşeyler var," diye bağırdı. "Aman Tanrım şu minik şeylere bakın." Onları çabucak elden geçirdi. "Minicik insanlar, yapılar, arabalar var. Nedir bunlar?"

"İstersen bunlarla bir dünya yapabiliyorsun. Yere verecek bir yaygı var. Üzerindeki mavi şeritler de su olan yerler diye düşünüyor."

"Ah, yani! Bu, bu çok ilginç. Bununla oyuncak bir kent yapılabilir. Nasıl istersem öyle kullanabilirim bunları."

"Evet."

Yaygıyı yere serdi. Kendi de, malzemenin bulunduğu noktada yere oturdu. Dikkatle şekiller seçti. Bir kilise, bir at, bir de kamyon. "Ben kendi dünyamı yapacağım," dedi. Pek mutlu-ydu. "Bu minik yapıları, insanları ve diğer şeyleri sevdim. Yaptıkça, yarattığım öyküyü size de anlatacağım. Siz de bir yandan yaptıklarımın gelişmesini izlersiniz."

Küçük, beyaz kiliseyi yukarı kaldırdı. "Bu kilisedir. Büyük, beyaz kilise. Tanrı ve küçük insanlar için bir kilise. Bunlar da kentin şusu, busu." Evler, kamyonlar, arabalar aldı. "Bu kent araçlar, kamyonlar ve gürültüyle dolu. Bu kentin gürültü-

südü. Sokakları yapmağa başladı. "Evler birbirini izler. Bu tam bir kent. Burası da küçük sessiz bir arka sokak. Burada, hava alanına giden bir yol var. Hava alanı suya yakın. Şuraya, havaalanına uçaklar, suyun olduğu yere de minik gemiler koyacağım. Aa! Bakın! Bunlar sokak işaretleri. Burada ikinci cadde yazıyor. New York'ta da İkinci Cadde var. Burada da 'dur' işareti var." Yaptığı dünyaya kendini tümüyle kaptırmıştı. "Bu 'dur', bu da 'git'i işareti. Bu parmaklık, bu da çit. Şu uçaksa, her yana uçuyor." Uçağı eliyle kaldırıp, uçurdu.

"Gemi burada, nehirde. Suların üstünde, yükselip alçalıyor. Havaalanında üç uçak var. Şurada da bir otel var. Şimdi... Bu oteli nereye koyacağım? Buraya koyuyorum. Önüne de gazetecinin kulübesini koyayım. Şuraya birkaç ev daha.. Dükkanlara gelince.. İnsanlara dükkanlar gerek, tabii. Neredeydi onlar? İşte buradalar, Şuraya da bir hastane, bir de garaj. İşte, artık burada benim dünyanın için gerekli olan herşey var."

"Öyle görünüyor," dedim.

"Bu hastane büyük bir binada. Onu Birinci Caddeye koyacağım. Hasta insanlar için. Hastalık ve ilaç kokuyor. Orada olmak çok acıklıdır. Şurada güzel bir ev var. Sokağın güneyinde. Bu, çok büyük, yüksek sesli bir kent. Onun için bir park gerekli. Şuraya bir park yapacağım. Bu ağaçları ve çimenleri yerleştireceğim. Burada da okul var. Hayır." Okulu, kutuya geri koydu. "Bu da başka bir ev. Bu evler birbirlerine yakın. İçlerinde insanlar var. İnsanlar birbirlerine komşu. Dostça geçiniyorlar. Havaalanının çevresine parmaklık koyayım. Güvenlik için bu. Şimdi de çitler." Yeşil süngerden yapılmış çitleri aldı. "Bunlar büyüyen bitkilerdir. Ağaçlar da, çitler de... Bir yığın ağaç. Cadde boyunca dizilmişler. Yaz mevsiminde bir kent."

Topuklarının üstüne oturup, bana baktı. "Sevgili, yapraklı yaz mevsimi. Kentin sınırında bir çiftlik var. Çiftliğe inekler koyacağım." İnekleri sıraya dizdi. "Hepsi ahıra gidiyorlar. Sütleri sağılsın diye sırada bekliyorlar." Kutuya eğilip yeni şekiller aradı.

"İnsanlara gelince," diye bağırdı. "Bir kentte insanlar olması gerek. İşte postacı." Postacı figürünü bana göstermek için

kaldırdı. "Mektuplarla dolu bir çantası var. Görüyorsunuz, her evde durarak yürüyor. Herkes kendisi için bir mektup alıyor. Dibs, hatta Dibs bile, kendisi için bir mektup alıyor. Sonra postacı hastaneye giriyor. Giriyor ki zavallı, hasta insan! da metup alabilsinler. İçeridekiler mektuplarını alınca gülümsüyorlar. Kanyon havaalanına doğru tırmıyor. Biri parmaklık, uçaklar yuvarlanıp ta insanlara zarar vermesinler diye, onları içeride tutuyor. Şu uçak, gökyüzüne doğru uçuyor." Kurduğu kentin üzerinden bir uçak uçurdu. "Bakın kentin üstünden uçuyor. Kocaman uçak gökyüzünde Pepsi Cola delikleri açıyor. Mavi gökyüzünde bu delikler açılınca, beyaz cennet ışıkları dışarı fışkırıyor. Çiftçi de bunu görmek için dışarı çıkıyor." Oyunu kesti, kurmakta olduğu dünyaya bakarak sessizce oturdu. İç geçirdi. Sonra kutudan başka figürler çıkarttı.

"İşte çocuklar ve anneleri. Dost bir ev içinde, bir çiftlikte, beraberce yaşıyorlar. Kuzular ve civcivler var. Anne yolda yürüyor. Kente gidiyor. Nereye gittiğini merak ediyorum. Belki de kasaba, et almağa gidiyordur. Yoo, Yol boyunca gidiyor, gidiyor. Ta ki hastaneye varana dek. Şimdi de neden hastanenin yanında durduğunu merak ediyorum."

"Ben de," dedim.

Uzun süre, kıpırtısız durdu. Anne figürüne bakmaktaydı. En sonunda, "Eh, işte orada. Hastanenin yanı yanında," dedi. "Sokaklarda bir yağın araç var. Bir de itfaiye arabası. Herkes itfaiye arabasının yolundan çekilmek zorunda." Arabaları ve itfaiye arabasını sokaklarda ileri geri yürüttü. Bu arada seslerini de taklid etmekteydi.

"Peki, çocuklar neredeler? İşte biri burada. Kendi başına nehre gidiyor. Oysa nehirde timsali yüzüyor. Şurada da büyük bir yılan var. Bazı yılanlar sudu yaşarlar. Çocuk nehre gitgide yaklaşıyor. Yani, tehlikeye yaklaşıyor."

Bir kez daha oyuna ara verip, dünyasını seyretti. Birden gülümsedi. Ben şehirler kuran biriyim. Bu aklı. Çöpleri boşaltıyor. Bu kadın mağazaya gidiyor. Ama diğer kadın, kiliseye gidiyor. Orada ilahi söyleyecek. Çünkü o iyi bir kadın." Nehir

kıyısında duran çocuğun yanına bir çocuk figürü daha koydu. "Bu çocuk, oğlanın arkasından gidiyor. Oğlan nehirde ilerliyor. Timsahın haberi yok. Yılandan da habersiz. Ama diğer çocuk bir arkadaş. Ona haber veriyor. Bir sıxıla binmesini söylüyor. Çocuk sandala bindi, görüyor musunuz? Sandal güvenli. İki çocuk sandala birlikte biniyorlar. Arkadaş onlar." İki çocuğu bir sandala koydu.

"Şimdi burada, trafiği durduran ve yürüten bir polis var. Bu, herkesin iyiliği için." Kurduğu şehire daha çok trafik işareti serpiştirdi. "Bazı sokaklarda iki yöne de gidilir. Bazı sokaklarda tek yönlüdür." Kutudan okulu çıkarttı. "Burada Birinci Okul yazıyor. Bir okulumuzun olması gerek. Çocukların gidecek bir okulu olmalı." Güldü. "Eğitilecekleri bir okul. Şu çocuk şuradaki küçük kız evde kalacak. Annesi, babası ve erkek kardeşi ile birlikte evde olacak. Onun evde olmasını istiyorlar. Bu nedenle, yalnızlık çekmeyecek." Bir sürü minik insan figürü alıp, bunları kurmakta olduğu dünyanın orasına burasına yerleştirdi. İnsanlarla dolu bir dünya kurmuştu.

"Burası bir yuva," dedi. Evlerden birini göstermekteydi. Arka bahçede büyük bir ağaç var. Bu çok özel bir ağaç. Şu adam karşıdan geliyor. Eve doğru geliyor. Bu babadır."

Yerinden kalkıp karşı tarafa yürüdü. Orada asılı duran kum torbasını şiddetle yumrukladı. "Yeni oyuncaklarım var." dedi. "İçine evler kurup, insanlar, hayvanlar yerleştireceğim bir kentim var. Bir kent yarattım. Büyük, kalabalık bir kent. New York gibi, sıkışık bir kent. Besbelli şu yan odada birisi hızla daktiloda yazı yazıyor".

Yeniden kurduğu kentin yanına gidip, yere uzandı. "Yük kamyonu yolda ilerliyor. Trafik işareti 'dur' diyor ama kamyonu gören polis, işareti çevirip 'geç' dedirtiliyor. Kamyon da neşeyle yoluna devam ediyor. Derken bir köpek yaklaşıyor. Polis ona da geç işareti veriyor. Köpek de neşeyle yoluna devam ediyor. Dur. Geç. Dur. Geç. Bakın size ne diyeceğim. Bu kentte hayat var. Herşey hareket halinde. İnsanlar gelip gidiyorlar. Evler, kiliseler, arabalar, insanlar, hayvanlar ve dükkanlar. Der-

ken şurada, uzaklarda, serin, yeşil bir çiftlikte hayvanlar."

Sonra birdenbire itfaiye arabasını alıp yolda hızla sürdü. "İtfaiye arabası çağırıldı, çünkü ev ateş aldı. İnsanlar merdivende kapalı kaldılar. Büyükler. Bağırıp çağırıyorlar ama dışarı çıkamıyorlar. İtfaiye arabası gelip su sıkıyor. Çok korktular, ölesiye korktular ama kurtuldular."

Kendi kendine gülümsedi. "Ama Dibs, bu senin babandı. Bu da senin annen." dedi.

Gelip masaya oturdu. Baba bakıyordu. "Baba hâlâ çok, çok meşgul. Geçen gün Doktor Bill anneyi görmeğe geldi. Onlar eskiden çok iyi arkadaştlar. Uzun süre oturup, anne ile konuştu. Doktor Bill annemi çok sever. Doktor Bill benim iyi olduğumu söyledi."

"Öyle mi?"

"Hı! 'Ormandan çıkmış artık' dedi. Ne demekse.. Bugün buradan çıkınca, berbere gidip saçımı kestirmem gerek. Fskiden bağırıp, çağırır karşı koyardım. Ama artık öyle yapmıyorum. Bir keresinde berbere vurmuştum."

"Vurdun demek?"

"Hı! Korkuyordum. Ama artık korkmuyorum."

"Artık korkmuyorsun, öyle mi?"

"Sanırım, belki büyüdüğüm için. Ama kentini tamamlamam gerek. Ağaçları, çitleri, çimenleri her tarafa dağıtmalıyım ki kent güzelleşsin. Burası çok işlek bir cadde. İnsanları, kentin her yanına dağıtacağım. Burada treni karşılayan bir taksi var. İnsanlar ziyarete geliyorlar. Herkes de onları görmekten mutlu oluyor. İşte postacı da burada. Gördüğünüz gibi her sokakta gidip geldi. Postayı, mektupları dağıtır. Tüm insanlara. Ama şurada da Baba var. Trafik işaretinin önünde durmuş. İşaret de 'Dur' diyor. Baba duruyor. İşaret 'Geç' diyene kadar da geçip eve gelemmez. Ama işaret hep 'Dur' diyor, O da hareket edemiyor. Etrafta pek çok ağaç var. Kentlerin ağaçlara gereksinimi vardır, çünkü ağaçlar dost gölgeler verirler. Kentime bakın. Benim dünyam! Kendi dünyamı kuruyorum ve bu dost insanlarla dolu bir dünya."

Gitme zamanı geldiğinde, Dibs dönüp, kurmuş olduğu dünyaya baktı. Dost insanlarla dolu dünyaya.. Ancak, Baba aracının içinde, O'nun eve gitmesini önleyen bir trafik işareti ile hareketsiz kalmıştı. Kendi dost insanlarla dolu dünyasında 'Baba'yı hareketsiz bıraktığı için Dibs, oyun odasından dudaklarında küçük bir gülümseme ile ayrıldı.

Dibs, insanlar ve hareketle dolu iyi düzenlenmiş bir dünya kurmuştu. Planlaması, O'nun üstün zekasını ortaya koyuyordu. Sahip olduğu kavramların ayrıntılarına inebilirken, bir yandan da bütünü çok iyi kavradığı görülmekteydi. Yaptıklarında, amaç, bütünlük ve yaratıcılık vardı. Çekici, minik figürler O'nu harekete getirmişti. Çok gelişmiş ve anlamlı bir dünya yaratmıştı. Açıkça anne ve babaya yöneltilen düşmanca duygularını ortaya koymuştu. Sorumlu bir bilinçliliği de ifade etmişti. Dibs büyümekteydi.

YIRMİİKİNCİ BÖLÜM

Yaz tatilinden önceki son seansına geldiğinde, Dibs zamanının bir kısmına benim çalışmaya uyanıda geçirip geçiremeyeceğini sordu. Çalışma masama oturup, ciddi bir yüzle bana baktı. "Bu benim son perşembem," dedi.

"Evet, öyle."

"Yaz tatili için gidiyorum. Deniz kenarına gideceğiz. Kırklarda birçok ağaç olacak, ama plajda değil. Su öyle mavidir ki. Orayı çok severim. Ama buraya gelmeyi özleyeceğim. Sizi özleyeceğim."

"Ben de seni özleyeceğim Dibs. Seni tanıdığım için çok mutluyum."

"Adım kayıtlarınızın arasında bir kartta yazılı mı? Görmek istiyorum."

"Kartlara bak öyleyse."

Kartları gözden geçirdi. Adı oradaydı. "Bunu hep saklayacak mısınız? Beni hep anımsayacak mısınız?"

"Evet, Dibs. Seni hep anımsayacağım."

"Seslendirdiğimi bant duruyor mu?"

"Duruyor."

"Bir kez daha göreyim."

Bandı bulup çıkarttım ve kutusu ile O'na verdim. Üstünde adı yazılıydı.

"Kayda geçtin, Dibs," dedi. "Bu bandı konuşturdun. Sesimi yakalayıp tutan bu bant. Bu, bantta benim sesimdir."

"Evet, bu senin doldurduğun bant."

"Ona birkaç söz daha ekleyebilir miyim?"

"İstiyorsan, ekleyebilirsin."

"İstiyorum. Sesimi banda alıp orada tutacağım. Teyp hoşuma geliyor."

Bandı yerleştirip, daha önce kaydettiği kasmı dinledik.

Sonra Dibs, sesini almak üzere teypi ayarladı.

Mikrofona doğru, "Bu benim oyun odasına son ziyaretim," dedi. "Dibs konuşuyor. Bu benim sesimdir. Oyun odasına geldim. Orada pek çok şey yaptım." Uzun bir sessizlik oldu. "Ben Dibs'im," diye yineledi, yavaş yavaş. "Belki sonbaharda yine gelirim bir ziyaret için. Yazdan sonra tek bir ziyaret için, belki. Yaz tatiline gidiyorum. Okyanusun kıyısında olacağım. Dalgaları dinleyeceğim. Kumda oynayacağım."

Yine uzun bir sessizlik oldu. Sonra teypi kapattı. "Haydi yine oyun odasına gidelim," dedi. "Yine dünya takımı ile oynamak istiyorum." Oyun odasına gidince Dibs oyuncakları alıp, yine bir kent kurmağa koyuldu. Yapı ve ağaçları çabucak yerleştirdi. Diğer figürleri de kentin çeşitli yerlerine dağıttı. Sonra dört yapı seçip bunları özenle yerleştirdi. "Bu iki evi görüyor musunuz?" dedi. "Bu bir ev. Bu da ev. Bu bina bir hapishane, bu da hastane. İki evi yanyana koydu. "Bu sizin eviniz, bu da benim ki. Benim evim yeşil ve beyaz renkte. Çevresinde ağaçlar, çiçekler ve şarkı söyleyen kuşlar var. Tüm kapı ve pencereler, sonuna kadar açık. Sizinle kapı komşuyuz. Sizin de çok güzel bir eviniz var. Onun çevresinde de, ağaçlar, çiçekler ve şarkı söyleyen kuşlar var. Sizin evinizle benimki arasında hiçbir parmaklık, tel falan yok."

Oyuncak binaları karıştırıp, küçük bir kilise seçti. "İşte kilise burada, benim evimin arkasında." Kiliseyi ilk koyduğu yerden biraz hareket ettirip, iki evin arasına düşecek şekilde yerleştirdi. "İkimizin de evinin arkasında, ortada. Kiliseyi paylaşıyoruz. Çanları paylaşıyoruz. Kilise müziğini ikimiz de dinliyoruz. İşte şurada da hapishane var. Benim evimin karşısında. Burada da okul var. Bakın, kiliseyi de, okulu da paylaşıyoruz. Ama, hapishane yalnızca benim. Sizin hapishanelerle hiçbir ilişkiniz yok. Onları sevmiyorsunuz. Size bir yararları da yok. Ama benim için öyle değil. Benim arka bahçemde büyük bir atkestanesi ağacı var. Şimdi mevsim yaz. Onun için, bahçede, rüzgar aralarından essin diye, bir yağın serin, yeşil, yapraklanmış ağaç var." Kollarını ağaç dallarıymış gibi yukarı kaldırıp,

düşlediği rüzgara uydurarak salladı.

Birden cama koşup, dışarı baktı. "Dışarıda park edilmiş arabalar var, artık camdan dışarı bakınca kimseyi göremiyorum."

Biraz canı sıkılmış gibiydi. Ama, kentine döndü, yere uzandı ve yerleştirmiş olduğu bazı şekillerin yerlerini değiştirmeye başladı. "Burası hapishane sokağı. Hapishanenin çevresinde hiç ağaç yok. Burada, dost evlerden ve kiliseden uzakta. Yalnız ve soğuk. Ama kilise evlerimize yakın." Kiliseye dokundu. "Üstünde, yönleri göstermek için bir haç var. Ama, bu bina hapishane. Baba hapishaneye gidiyor. Benim Babam. Çalışma odası, hapishanenin birinci katında." Güldü. Birkaç araba alıp sokaklarda gezdirdi. Kısa bir şarkı mırıldandı. Anne, baba, kız ve erkek çocuk figürlerini alıp, elinde tuttu. "Bunlar insanlar. Baba, anne, kız çocuk ve erkek çocuk. Şu anda baba evinizin yanında duruyor. Ne yapacağına bilmiyor. Bu da anne. Bu çocuk, Dibs. Bu küçük kız babasının yanında. Hapishaneye gidiyor. Kız kardeş ve anne hapishaneye gidiyorlar çünkü benim bir kızkardeşe ihtiyacım yok." Kız bebeği fırlatıp, kutuya attı.

Ayağa kalktı. İç geçirerek oda boyunca yürüdü. "Pazar günleri genellikle evde otururum. Pazar günü, hiçbir şey gündür. Jake kutsal bir gün olduğunu söyledi. Ama şu hapishaneyi görüyor musunuz?" Binayı kaldırıp bana gösterdi.

"Evet, görüyorum."

"Bu tek yönlü bir hapishanedir. Tek yönlü bir yolda, tek yönlü bir hapishane. Bir kez girilirse, bir daha çıkılmaz. Kız kardeş yok şimdi."

"Farkındayım, kız kardeş yok şimdi."

"Kent çok kalabalık. Dışarı gidiyorlar. Kırık yerlere doğru. Tüm bu evler ve insanlar hareket etmeye başlıyorlar. Dibs'in evini geçiyorlar, sizin evinizi geçiyorlar, kirlara doğru gidiyorlar. Yere bir ev daha koydu. "Bu, Büyükanne'nin evidir. O'nun evinin çevresinde hiç ağaç yok. Ağaçlara bavılır. Bu

nedenle, ağaçları görmek istediğinde, benim evime gelecek."

Yine kutudaki figürleri karıştırdı ve bir adam seçti. Onu dikkatle inceledi. "Bu büyük bir erkek çocuk, bir delikanlı," dedi. "Sanırım Dibs, bu. Küçük çocuğu çıkartıp, yerine büyümüş Dibs'i koyacağım." Sokağa bir kadın figürü koydu. "Bu Büyükanne. İyi Büyükanne. Arkadaş Büyükanne. Postacı da Dibs'e bir mektup getiriyor. Dibs şimdi yetişkin. Sanırım Dibs, Baba kadar büyük." Figürleri birbirine ölçtü. Evet Dibs, Baba'nın boyunda. Anne'yi geçmiş. Tüm çevrede çimenler, bitkiler var. Kenti güzelliştirmek üzere büyüyorlar. Her küçük yeşil bitkinin kente yararı var. Hava abınının çevresine, güvenlik için parmaklık koyacağım. Yoldan aşağı itfaiye arabası geliyor. Yol öyle kalabalık ki, arabalara çarpa çarpa geliyor. Ama artık yangını yok. Herkes güvenli ve mutlu."

Bana geldi. "Gelecek hafta gidiyorum. Yaz boyunca burada olmayacağım. Büyükanne de yazı bizimle geçirecek. Ama Eylül'de geri döndüğümde, bir zivaret yapmak isterim."

"Bunu ayarlayabiliriz herhalde. Umarım, yazın çok güzel geçer."

Dişlerini göstererek güldü. "Bugün okul yillığını aldım. İçinde resmin var. Ön sırada, Sammy ile Freddy'nin arasında yım. Yıllıkta yazdığım bir öykü de var. Ev ve pencereimin dışındaki büyük, dost ağaç hakkında bir öykü yazmıştım. Onu yillığa koymuşlar. Size o büyük, dost ağaç hakkında anlattıklarımı anımsıyor musunuz?"

"Evet, anımsıyorum."

"O ağaca kuşlar gelir. Camımı açıp onlarla konuşurum. Onları dünyanın çeşitli yerlerine gönderirim. Onlara Kaliforniya'ya, Londra'ya, ya da Roma'ya gidip, şarkılar söyleyip, insanları mutlu etmelerini öğütlerim. Kuşlara bayılırım. Onlarla arkadaşım. Ama şu anda yapmam gereken başka bir şey var. Kardeşimi kutudan çıkartıp, ne olacağına karar vermeliyim. Evde kalması gerek. Sonra baba işten çıkıp, eve gelince O'nu azarlar. Kardeş de gidip domuzlarla yaşar. Anne de öyle yapar." Güldü. "Şaka" dedi. "Hepsi birlikte bir evde yaşarlar. Anne, baba, kardeş ve çocuk." Dibs olarak tanımladığı ço-

cuk ile büyümüş Dibs'i eline aldı. "İşte küçük Dibs ve büyümüş Dibs. Bu benim, bu da benim."

"Anlıyorum. Sen hem küçük Dibs'sin, hem de büyük Dibs."

"Ve işte şurada da sokakta yürüyen bir kadın var. Benim evime geliyor. Kim bu? An, tabii, bu Bn. A. Burada Dibs'le birlikte yaşıyor. Kız ise şurada babasıyla oturuyor. Annesi yok. Yalnızca bir babası var. O'na gerekli şeyleri alan, ama O'nu yalnız bırakıp işe giden bir baba. Anne dereye düştü. Ama birşey olmadan çıktı. Epey ıslandı ve korktu, o kadar. Bu kadın yolda yürüyor. Kiliseye gidiyor. Doğru bir iş yapıyor." Kadını kiliseye yaklaştırdı. "Bu adamlar da savaşa gidiyorlar. Gidip savaşıyorlar. Herhalde, her zaman harpler ve savaşmak olacaktır. Bu dört kişi ise bir aile. Gözmeğe gitmeyi düşünüyorlar ve gikiliyorlar. Arabayla deniz kenarına gidiyorlar ve mutlu oluyorlar. Hepsi bir aradalar ve mutlular. Sonra Büyükanne geliyor ve beşi de beraberce mutlu oluyorlar."

Dibs, yaptığı kentin üzerine eğildi ve hapishane olan binayı kaldırdı. "Şimdi hapishane tam Bn. A.'nın evinin yanında. O da hapishaneleri sevmeyiğini söylüyor ve binayı alıp uzaklara götürüyor. Onu kuma gömüyor ve böylece kimse için artık hapishane kalmıyor." Binayı kum havuzuna gömdü. "Sonra bu iki ev var. Sizin ev ve benimki. Yavaş yavaş birbirlerinden uzaklaşıyorlar." Yavaşça, iki evi birbirinden uzaklaştırdı. "Aşağı yukarı bir mil kadar uzaklaşıyorlar. Kardeş, şimdi Bn. A.'nın küçük kızı olmuştur. Onun evine ziyarete gelmektedir." Kız kardeş ile Bn. A.'yı birlikte eve koydu.

"Sabah erkenden büyük Dibs okula gidiyor. Okulda arkadaşları var. Ama bu küçük oğlan, küçük Dibs'tir." Bu figürü eline alıp, uzun uzun inceledi. "Bu küçük oğlan çok hasta. Hastaneye gidiyor. Erimektedir. Giderek küçülüyor. Bitene kadar." Gidip küçük çocuğu kuma gömdü. "Küçük oğlan artık yok. Ama büyük Dibs, büyük, güçlü ve cesurdur. Artık korkmuyor." Başını kaldırıp bana baktı.

"Büyük, güçlü, cesur ve korkusuz demek?" dedim.

İç geçirdi. "Bugün vedalaşacağız," dedi. "Uzun bir süre

burada olmayacağım. Siz de gideceksiniz, ben de. Tatile çıkacağız. Ve ben artık korkmuyorum."

Kendisiyle barışmıştı. Sembolik oyununda, incinmiş, yaralı duygularını dile getirmiş, güçlülük ve güvenlik duygularıyla yeniden ortaya çıkmıştı. Benliğini aramış ve övünçle 'benim' diyebileceği bir kişilik bulmuştu. Artık, içindeki güçlerle daha uyumlu olan bir kişiliği kurmağa başlamıştı. Kişiliğinin bütünleşmesini gerçekleştiriyordu.

Baba, anne ve kızkardeşine duyduğu düşmanlık ve intikam duyguları hâlâ, zaman zaman alevleniyordu, ancak artık eskisi gibi bu duygular O'nu nefret ve korku ile yakmıyorlardı. Küçük, olgunlaşmamış, korkulu Dibs'i, yeterlik, güvenlik ve cesaret duygularıyla güçlenmiş bir benlik kavramı ile değiştirmişti. Kendi duygularını anlamayı öğrenmişti. Bu duygularla baş etmeyi, onları kontrol altına almayı öğrenmişti. Artık kendi korku, öfke, nefret ve suçluluk duygusunun esiri değildi. Kendi başına bir insan olmuştu. Gurur ve kendine saygı duyguları güçlenmişti. Bu yeterlik ve güven ile, dünyasındaki diğer insanları kabul edip onlara saygı duyması da daha çok mümkün olacaktı. Dibs, artık, kendisi olmaktan korkmuyordu.

YIRMIÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tatilden Ekim'in birinde döndüm. Beni bekleyen haberler vardı. Bunlardan biri, Dibs'in annesindendi. Yaz tatilinin bu aileye ne gibi deneyimler kazandırdığını merak ederek, O'nu aradım.

"Dibs, tek bir ziyaret daha istiyor," dedi. "Eylül'ün birinde bana sizl bir kez daha ziyaret etmek istediğini söyledi. Ben de O'na Ekim'den önce burada olmayacağını anlattım. Bu ayın birine kadar bir daha bu konuyu ağzına almadı. Ama ayın birinde, 'Anne, Bn.A.'nın Ekimde döneceğini söylemiştin. O'nu ara ve bir tek ziyaret istediğimi söyle, yalnız bir ziyaret,' dedi. Ben de sizi aradım." Yumuşak, yumuşak güldü. Sonra, "Fevkalade bir çocuktu," dedi. "Harika bir yaz geçirdik. Size ne kadar minnettar ve ne mutlu olduğumuzu anlatılabilmem olanaksız. O artık eski çocuk değil. Mutlu ve rahat. Hepimizle ilişkisi mükemmel. Sürekli konuşuyor. Gerçekte bir kez daha gelmesine bile gerek yok. Eğer çok meşgulseniz, söyleyin. O'na açıklarım."

Dibs'i tekrar göremeyecek kadar meşgul olmadığını açıkladı. Ertesi Perşembe için randevu verdim.

Dibs, yüzünde geniş bir gülümsemeye, parlayan gözler ve mutlu adımlarla içeri geldi. Önce, dışarıda kayıtları daktile eden sekreterlerle konuşup, hatırlı sordu. Ne yaptıklarını sorduktan sonra "Mutlu musunuz?" dedi. "Mutlu olmalıyız."

Son görüşmemizden bu yana farkedilir biçimde değişmişti. Rahat, dışı dönük ve mutluydu. Hareketleri zarif ve içinden geldiği gibiydi. Ben bekleme odasına, O'nu karşılamaya giderken bana doğru ilerledi. Tokalaşmak üzere elini uzattı.

"Sizi bir kez daha görmek istedim," dedi. "İşte buradayım. Önce çakışma odamıza geldim."

Öyle yaptık. Odanın ortasında durup etrafa göz gezdirdi.

Yüzünü geniş bir gülümseme kaplamıştı. Koşarak gidip, masasına, dosya çekmecelerine, iskemlelere, kitap raflarına dokundu. "Ah, ne harika, ne mutlu bir yer," dedi.

"Burada olmak hoşuna gidiyordu, değil mi?"

"Evet, çok. Hem de çok fazla. Burada öyle harika şeyler var ki."

"Nasıl harika şeyler?"

"Kitaplar. Kitaplar ve kitaplar." Parmaklarıyla kitaplara hafifçe dokundu. "Kitaplara bayılıyorum. Sayfalardaki o minicik siyahı işaretlerin o kadar iyi olması şaşılacak şey, değil mi? Kağıt parçaları ve minicik siyahı işaretler ve işte size bir öykü."

"Evet, gerçekten üzerinde durulacak bir konu."

"Bu doğru," dedi Dibs.

Pencereden dışarı baktı. "Güzel bir gün. Buradan dışarı bakmakta öyle güzel ki."

Masaya oturdu. Kartlara uzanıp, onları inceledi. Yüzünü yine geniş bir gülümseme kapladı. "Burada bir siz bir de ben kalıyoruz. Kutuda ikimizden başka kimsenin kartı yok. Yalnızca ikimiz."

"Sen öyle olmasını istemiyor muydun?"

"Evet. Tamamen öyle. Herkesin kartını kaldırıp attınız mı?"

"Hayır. Onları başka bir kutuya koydum, o kadar. Şuradaki kutuya."

"Bu kutuyu da ikimiz için ayırdınız demek?"

"Senin istediğin gibi."

Masadan bana doğru eğilip, uzun süre baktı. Yüzü asılmıştı. "Her zaman böyle oldu," dedi yavaşça. "Senin istediğin gibi," diye yineliyordu. Sonra gülümsedi. "İstediğimi söylediğim gibi" diye bağırıyordu.

Uzanıp, boş bir kart aldı. Bir kurşun kalem alıp, karta bir şeyler yazdı. Kartın üzerine eğilmişti. Düşünerek ve özenle yazdığı belli oluyordu. Sonra kartı bana uzatıp, "Okuyun," dedi. "Bana okuyun bunu."

"Hoşça kalın sevgili oda ve bütün güzel kitaplar. Hoşça kal sevgili masa. Hoşça kal gökyüzünü gösteren pencere. Hoşça kal-

lin kartlar. Hoşça kalın, inarika oyun odasının sevgili insanı," diyerek yazdıklarını yüksek sesle okudum.

"Bir şey eklemek istiyorum" diyerek karta uzandı. Kartın arkasına da birşeyler yazıp, yine bana uzattı. Burada üç satır vardı:

"Senin istediğin gibi.

Benim istediğim gibi.

Bizim istediğiniz gibi."

Ben okuduktan sonra, kartı alıp kutuya, ikimizin kartlarının yanına koydu.

"Haydi oyun odasına gidelim. Gidelim! Gidelim! N'olur gidelim!"

Oyun odasına telaşla girdi. Kollarını yana açıp, dönmüş, güldü. "Ne eğlençeli! Ne eğlençeli!" diye bağırdı. "Burası ne harika bir oyun odası."

Kozup, mırıldığı sonuna kadar açtı. Kozusuna geçip kedi kollarıyla güldü. "Su. Su. Su. Gel dışarı, gülmekle. Etrafa yayıl. Eğlen!" Sonra suyu kapattı. Bana gülümsecekti ve resim selâsına doğru ilerledi.

"Selam boyalar. Karmakarışık mısınız? Huh! Gömüyorum, öylesiniz." Sarı boya kavanozunu eline alıp bana döndü. "Biliyor musunuz?" dedi.

"Neyi?"

"Bunu bilerek yere dökmek istiyorum."

"Öyle mi? Bilerek yere dökmek, desene?"

"Evet. Dahası.. Bunu yapacağın da..."

"Yani yapmayı istemekle kalmayıp, bunu yapacaksın da."

Kavanozun kapağını açtı. Yana eğdi. Boya yavaş yavaş yavaş yere dökülmeğe bağladı. "Güzel bir boya parçası oluyor," dedi.

"Bu hoşuna gidiyor, değil mi?"

"Onu dökmek hoşuna gidiyor. Ondan kurtulmak hoşuna gidiyor."

Kavanoz boşakaca alıp musluğu gitti.

"Şimdi!.. Boyanın yalnızca resim yapmak için kullanılı-

masının bir nedeni var mı? Bir oyun odasında?" diye sordu. "O sarı boyayı hiç bir zaman sevmemiş ve onu boşaltıp, ondan kurtulunca rahatladım. Şimdi bez bulup, döktüklerimi temizleyeceğim." Yer bezini alıp, sarı boya birikimini temizleyebildiği kadar temizledi.

Sonra bana gelip, "Buna aklım ermiyor," dedi.

"Neye?" diye sordum.

"Bütün bunlara.. Ve size.. Siz bir anne değilsiniz. Öğretmen değilsiniz. Anne'nin biriç kulübü üyesi de değilsiniz. Nesi-niz pekiyi?"

"Benim nasıl bir insan olduğuma aklın ermiyor, öyle mi?"

"Evet, öyle." deyip omuz silkti. "Ama farketmez," diyerek gözlerini bana dikti. "Siz, harikulade oyun odasının insanısınız." Birden yere diz çöküp parmaklarını bacağımda gezdirdi. File çorabıma yakından baktıktan sonra, "Siz, çorabında yüzlerce delik olan hanımefendisiniz." deyip, kahkahalarla güldü.

Zıplayıp masaya koştu. Biberonu aldı. "Bebek şişesi," dedi. "Sevgili, rahatlatıcı bebek biberonu. Sana ihtiyacım olduğunda, beni rahatlatırsın." Bir süre biberonu emdi. "Yine bebek oldum ve biberonu sevdim. Ama altı yaşındaki Dibs'in artık sana ihtiyacı yok. Hoşça kal bebek şişesi, hoşça kal."

Çevresine baktı. Radyatörü hedef seçti. "Hoşça kal, bebek şişesi, hoşça kal," deyip şişeyi radyatöre fırlattı. Şişe parçalar oldu. Dibs, gidip parçalara baktı. "Bununla işim bitti," dedi.

"Artık biberona ihtiyacın yok ve ondan kurtuldun," dedim.

"Evet. Bu doğru."

Kum havuzuna gidip, kumu kazdı. "Birşeyler göm. Göm. Göm. Sonra istersen kaz ve çıkart." Güldü. "Bu kum iyi bir şey, biliyor musunuz? Çok işe yarar. Kum ile cam da yapılır. Bu konuda bir kitap okudum."

Oyuncak eve gitti. Bebekler ailesini toparlayıp, salona yerleştirdi. "Zavallı eski oyuncaklar. Artık sizlere veda ediyorum. Sizi buraya salona oturtuyorum ve başka bir çocuk gelip de

sizlerle oynayana kadar burada bekliyorsunuz." Dönüp bana baktı. "Ben gittikten sonra başka bir çocuk gelip benim yerimi alacak, değil mi?" diye sordu.

"Oyun odasına başka çocuk gelecek, evet."

"Burada, benden başka çocukları da görüyorsunuz, değil mi?"

"Evet, başka çocukları da görüyorum."

"Bu onları mutlu ediyordur."

Pencereye gidip, açtı. Dışarı uzanıp, havayı kokladı. "Bu pencereden dünyayı gördüm," dedi. "Kamyonları, ağaçları, uçakları, insanları, kiliseyi, çanların bir, iki, üç, dört diye çalıp, gitme zamanını bildirmelerini gördüm."

Bana doğru yürüyüp, adeta fısıltıyla konuştu. "Gitmek istemesem bile orası benim evimdi."

Elimi ellerinin içine aldı. Uzun süre bana baktı. "O kiliseyi görmeğe gitmek istiyorum. Oraya gidip, kilisenin çevresinde yürüyüp, içine girip bakabilir miyiz?"

"Sanırım, bunları yapabiliriz." Bunu yapmak olağan dışıydı. Ama gelen istek de olağan dışıydı. Sun randevusunda O'nun bu isteğini gerçekleştirmenin önemli olacağını düşündüm.

Merkezden çıkıp, kilisenin çevresinde doluştık. Dibs başını kaldırıp yukarı baktı. Kilisenin büyüklüğü O'nu etkilemişti.

"İçeri girelim. İçini görelim," dedi.

Öndeki merdivenlerden yukarı çıktık. Kocaman kapıyı açtım ve içeri girdik. Muhteşem giriş, Dibs'in nefesini kesti. Salona doğru ağır adımlarla yürüdü. Birkaç basamağı kuşarak çıktı. Durup, yukarı baktı. Hayret ve hayranlık dolu yüzü ışıldıyordu. Kilisenin ihtişamı O'nu çok etkilemişti.

"Kendimi çok, çok küçük hissediyorum," dedi. "Küçüldüm galiba." Dönüp, yine çevresindeki güzelliklere baktı. "Büyükanne, 'kilise Tanrı'nın evidir' diyor. Tanrı'yı hiç görmedim. Ama böylesine büyük bir eve ihtiyacı olduğuna göre, çok, ama çok büyük olmalı.. Jake de 'kilise çok kutsal bir yerdir' demişti."

Birdenbire koridor boyunca kürsüye doğru koştu. Başını geriye atmış, kollarını kürsünün önünde, yukarıda yer alan pencerelere doğru uzatmıştı. Bir an sessiz kalıp, dönerek bana baktı.

Tam o sırada org çalmağa başladı. Dibs bana koşup, elimi tuttu

"Gidelim! Gidelim! Korkuyorum!" diye bağırdı.

"Seni müzik mi korkuttu?"

Durup, geri baktı. Kapıya doğru yürüyorduk. Dinleyin! Hemen gitmeyelim; dedi.

Durduk.

"Büyüklikten korktum. Gürültüden korktum. Ama öyle güzel ki, beni parlaklık ve güzellikle doğduruyor."

"Hem korkuyorsun, hem de hoşuna gidiyor. Güzel bir kilise," dedim.

Elimi bıraktı. Yine kürsüye doğru ilerledi. "Bu garip sesi yapan nedir?" diye sordu.

"Birisi org çalıyor. O ses organ sesi."

"Ah, daha önce hiç böyle birşey duymamıştım. Beni üşütüyor. Tüylerim diken diken oluyor." Elim sıkıca tuttu. "Hiç bu kadar güzel birşey görmemişim," diye fısıldadı. Renkli camlarda güneş yansımakta ve güneş ışınları üstümüze doğru serpilmekteydi.

Dibs, yumuşacık bir sesle, "Gidelim," dedi. Kapıya doğru yürüdük. Kapıda yine durdu. "Bir dakika," diye fısıldayıp arkaya döndü. Kürsüye doğru el sallayarak, çekingen bir şekilde, "Allahaismarladık, Tanrı, allahaismarladık!" dedi.

Kiliseden çıkıp, oyunodasına döndük. Yol boyunca Dibs, tek kelime söylemedi. Odaya girdiğimizde masanın yanındaki iskemleye oturdu. Bana gülümsedi. "Çok güzeldi," dedi. "Bugün Tanrı'nın evindeydim. İlk kez ve tek kez Tanrı'nın evindeydim."

Uzun süre, öylece oturdu. Kenetlediğı ellerine bakmaktaydı.

Birden, "Neden bazı insanlar Tanrı'ya inanır da bazıları inanmaz, söyleyin," dedi.

"Bu soruyu yanıtlamayı bildiğimi sanmıyorum, Dibs," dedim.

"Ama bazıları inanıyor ve bazıları inanmıyor?"

"Evet, sanırım öyle."

"Büyükanne inanıyor. Ama, Baba ve Anne Tanrı'ya inanmıyorlar. Jake de inanırdı. Bana anlattı."

"Sanırım buna herkes kendi karar veriyor. Herkes kendisi için bir karar veriyor."

"Tanrı'nın nasıl olduğunu merak ediyorum. Bir keresinde Büyükanne, Tanrı'nın cennetteki babamız olduğunu söylemişti. Cennetteki baba da bir babadır. Doğrusu Tanrı'nın Baba gibi olmasını istemezdim. Çünkü, bazen Baba'nın beni sevmediğini düşünüyorum. Oysa Tanrı'ya Büyükanne'nin ona inandığı gibi inanırsam, onun beni sevmesini isterdim. Büyükanne diyor ki Baba beni seviyormuş. Ama, eğer seviyorsa, ben neden bunu anlamıyorum. Büyükanne beni seviyor, ben de O'nu seviyorum ve bunu biliyorum, çünkü ta içimde hissediyorum." Ellerini kenetleyip kalbinin üstüne koydu. Alnını kırıştıran, huzursuz bir somurtma ile gözlerimin içine baktı. Uzun bir sessizlikten sonra, "Böyle şeylere akıl erdirebilmek zor," dedi. Pencereye gidip kiliseye baktı.

Yavaşça, "Orası Tanrı'nın evi," dedi. "Büyükanne Tanrı'nın sevgi olduğunu söylüyor. Jake de Tanrı'ya inandığını söylüyordu. Dua ettiğini, bunun da Tanrı ile konuşmak demek olduğunu söylemişti. Ama ben hiç dua etmedim. Oysa Tanrı ile konuşmak isterdim. O'nun ne diyeceğini de duymak isterdim. Benim sınıfında Tanrı'ya inanan bir çocuk var. Kendisi Katolik ve Tanrı'ya inanıyor. Bir de Yahudi olan bir çocuk var. O Sinagoga gidiyor. Orası da Yahudilerin Tanrı için yaptıkları evdir." Dönüp bana baktı. Ellerini bana doğru uzattı. "Ama, Baba ve Anne Tanrı'ya inanmıyorlar. Onun için ben de öyleyim. Tanrı'yı bilmemekse beni yalnızlık duygusuyla sarıyor." Oyun odasında bir aşağı bir yukarı dolaştı.

"Büyükanne iyi bir kadın. Kiliseye gider ve Tanrı hakkında şarkılar söyler. O inanıyor." Bana yaklaşıp ellerimi ellerinin içine aldı. Bakışlarıyla, yüzümü araştırmaktaydı. "Söyleyin bana," dedi. "Neden bazı insanlar Tanrı'ya inanıyor da bazıları inanmıyor?"

Bu, yanıtlanması çok zor bir soruydu. "Herkes, büyüdükten sonra, kendi kararını verir," dedim. "Ama şu anda bunların hepsi sana çok karmaşık görünüyor, öyle değil mi?"

"Evet, çok karmaşık." Aramızda yeniden büyük bir sessizlik oldu.

"Benim şimdi ne yapmağa çalıştığımı biliyor musunuz?" dedi.

"Hayır. Nedir?"

"Beyzbol öğrenmeğe çalışıyorum. Baba öğretiyor. Birlikte parka gidiyoruz. Ama kendisi de iyi bir oyuncu değil. Toplara sopa ile vurmak çok zor. Onları istediğiniz yere, doğru fırlatmak da çok zor. Ana bunları nasıl yapacağımı öğreneceğim. Çünkü, okuldaki çocukların hepsi beyzbol oynuyorlar ve ben de onlarla oynamak istiyorum. Bu nedenle, öğrenmem gerek. Çok gayret ediyorum. Öğreneceğim de. Çok sevmiyorum aslında, hırsız-polis oyununu daha iyi oynarım ve Bn. Henry'nin bahçesinin içinden koşmak da hoşuma gider. O da artık bana bağlıyor."

Zil çaldı. Dibs'in annesi O'nu almağa gelmişti.

"Güle güle Dibs," dedim. "Seni tanımış olmak çok güzeldi."

"Evet, öyleydi," dedi. "Hoşça kalın."

Birlikte kabul odasına gittik. Koşup annesinin elini tuttu. "Selam Anne," dedi. "Artık buraya gelmeyeceğim. Bu seferki Allahısmarladık demek içindi."

Birlikte gittiler. Kendini oyunları belirlemek ve bu işten mutlu, yetenekli biri olarak çıkınak fırsatını bulmuş, küçük bir erkek çocuk ve üstün yetenekli çocuğunu anlayıp, takdir etmeyi başarmış bir anne.

YIRMIDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İki buçuk yıl sonra bir gün evimin salonunda oturmuş kitap okuyordum. Evim sokağın köşesinde, bir apartmanın zemin katındaydı. Camlar ardına kadar açıktı. Kulğıma tanıdık bir ses çalındı. Güçlü ve güzel bir ses, adeta şarkı söyler gibi konuşuyordu.

"Peter May, sana gelip bahçeme bakmanı öneriyorum," diyordu. "Bahçemde yirmiyedi çeşit bitki var. Gel de bak lütfen."

"Yirmiyedi ne dedin?"

"Bitki çeşidi. Bahçemde."

"Ya?"

"Gel de bak."

"Sen baksana, burada ne var."

"Nedir? Evet, bilyalar."

"Evet. Değişmek ister misin?"

"İsterim. Neyle değişeceğiz?"

"Neyin var? Neyin var değişecek, söylesene Dibs!"
İşte bu Dibs'ti, "bir arkadaş."

Dibs, "Söyleyeyim sana," diye heyecanla seslendi. "Sen bana üstünde yılan gözü olan o mavî bilyeyi ver, ben de sana bu bahar çıkarak ilk solucanı."

"İlk solucanı mı? Neredeler pekiyi?"

"Buradalar işte!" Dibs, ellni cebine daldırıp, küçük bir cam kavanoz çıkarttı. Kapağı açıp, içinden özenle bir solucan çıkarttı. Onu Peter'in avcuna koydu. O gülüyor, Peter de çok etkilenmiş görünüyordu.

Dibs, "Unutma, bu gördüğün bu bahar çıkan ilk solucandır," dedi.

Dibs belli ki yandaki, özel bahçeleri olan büyük apartmanlardan birine taşınmıştı. Birkaç gün sonra O'na sokakta rastla-

dım. Birbirimize baktık. Kocaman bir gülümsemeyle uzanıp, elimi tuttu.

"Selam size," dedi.

"Selam Dibs."

"Kim olduğunuzu biliyorum."

"Öyle mi?"

"A, tabii. Siz Iurikulade oyun odasının sevgili insanısınız. Bn. A.'sınız."

Yoldaki apartmanlardan birinin merdivenlerine oturduk. Konuşmağa başladık.

"Evet. Sen de Dibs'sin."

"Artık büyüdüm. Ama çok küçük olduğum zamanları ve sizi ilk görmeğe gelişimi anımsıyorum. Oyuncakları, oyuncak evi, kumu, kurluğunu dünyadaki adam, kadın ve çocukları anımsıyorum. Çanları, gitme zamanını ve kamyonu da.. Sonra suyu, boyayı ve oyuncak kapları da anımsıyorum. Tüm insanları anımsıyorum. Benimle nasıl oynadığınızı da."

"Ne oynuyorduk, Dibs?"

Bana doğru eğildi. Gözleri parlıyordu. "Ben ne yaparsam siz de onu yapıyordunuz," diye fısıldadı. "Ne söylersem, onu söylüyordunuz."

"Denek öyle oluyordu!"

"Evet. 'Burası senin odan, Dibs' diyordunuz bana. 'Bunların hepsi senin, keyfine bak. Eğlen. Kimse seni incitmeyecek. Eğlenmene bak.' " İç geçirdi. "Ben de gerçekten keyfime bakıyordum. Hayatımın en güzel anlarını orada geçirdim. Dünyamı, oyun odasında, sizinle birlikte kurdum. Anımsıyor musunuz?"

"Evet, Dibs. Anımsıyorum."

"Sizi oyun odasında son gördüğüm zamanın üzerinden, gelecek perşembe, iki yıl, altı ay, dört gün geçmiş olacak. Bunu çok iyi anımsıyorum. O son günün yaprağını takvimimden çıkarttım ve çevresine kırmızı boya ile kocaman bir çember çizdim. Çerçeveleyip, odasında bir duvara astım. Geçen gün gözümüne ilişti ve ne kadar zaman geçmiş olduğunu hesapladım. İki yıl, altı ay dört gün uluyor, gelecek perşembe."

"Demek o gün senin için çok önemliydi. Onu çember içine alıp çerçeveledin. Bunu neden yaptın, Dibs?"

"Bilmiyorum. Hiç unutmayacağım. Çok kere de düşündüm." Bir süre sessiz kaldı. Gözünü ayırmaksızın bana baktı. Derinden, iç geçirdi. "Başlangıçta oyun odası öyle büyük göründü ki.. Oyuncaklar da pek dost değillerdi. Çok korkuyordum."

"Orada korkuyor muydun, Dibs?"

"Evet."

"Neden korkuyordun?"

"Bilmiyorum. Önce sizin ne yapacağınızı bilmediğim için ve ne yapacağımı bilmediğim için korkuyordum. Ama siz 'bunların hepsi senin Dibs, eğlenmene bak. Burada kimse seni incitemez' dediniz."

"Öyle mi dedim?"

"Evet. Bana dediğiniz buydu. Ben de giderek size inandım ve öyle oldu. Siz bana gidip düşmanlarımla döğüşmemi söylediniz, ta ki herkes hatasını anlasın ve beni incittiği için üzülme gününü söylesin."

"Ve sen de öyle mi yaptın?"

"Evet. Düşmanlarımı buldum ve onlarla çarpıştım. Sonra birden artık korkmadığımı anladım. Sevgi hissettiğim zaman mutsuz olmadığımı farkettim. Artık büyüdüm. Güçlüyüm ve korkmuyorum. Ve geri geldiğim günkü o kiliseyi anımsıyorum.

Tanrı'nın ne kadar büyük olduğunu keşfedişimi.. Kapı ne kadar büyüktü. Tavan neredeyse Cennete geçecekmiş kadar yüksekleydi. Birden müzik te çalınca iliklerime kadar ürpermiştim. Hem gitmek, hem de kalmak istiyordum. Geçen gün oradan geçtim. Merdivenleri yukarı kadar çıktım. Kapı kapalıydı. Çaldım, anahtar deliğinden içeriye, 'Kimse yok mu?' diye seslendim. Sanırım kimse yoktu, çünkü yanıtlayan olmadı. Ben de geri döndüm."

Dibs'i kilisenin merdivenlerini tırmanır ve o masif, oymalı kapıları çekinerek çalarken gözümün önüne getirebiliyordum. Birden, zıplayıp kalktı. "Gelin bahçemi görün," diye ses-

lendi. "Kocaman bir bahçe. Bir yığın bitkim var. Bilin bakalım kaç çeşit fide var bahçemde?"

"Yirmiyedi eşit."

"Evet. Ama nereden bildiniz? Ben iki hafta boyunca onları saydım da öyle biliyorum. Yoksa bahçeme hiç geldiniz mi?"

"Hayır baheni hiç görmedim."

"yleyse nasıl bildiniz, nasıl? Nasıl bilebildiğinizi söyleyin bana!."

"Yani bahçeyi görüp, fideleri saymamışsam, bilemez miyim?"

"Ama bu iş yalnızca saymakla da olmaz ki," dedi. "Her bitkinin yanına gidip, diğerklerinden nasıl farklı olduğunu ayırt etmek gerek. Ancak o zaman çeşidini saptayıp, adını ve bahçenin neresinde olduğunu kaydedebiliyorsunuz. Öyle kolayca yapılacak basit bir iş değil. Tahminle bilinecek bir şey değil. Eğer bahçeme girip, bu işlemleri yapmadınızsa, nereden bilebilirsiniz tam yirmiyedi ayrı türden bitkim olduğunu?"

"Pekiye Dibs, söyleyeyim. Geçen gün evimde, açık bir pencerenin önünde oturmuş, kitap okuyordum. Senin arkadaşına yirmiyedi çeşit bitki olduğunu söylediğini duydum. Hani ona baharın ilk solucanını verdiğin gün."

"Aman Allahım! Demek yakında oturuyorsunuz. Bn. A.. desenize koşmşuyuz!"

"Koşmşuyuz ya."

"Bu çok iyi. İyi o halde, şimdi gelin de bahçemi görün." Birlikte bahçesine gittik. Bana yirmiyedi çeşit bitkinin her birini gösterdi.

Birkaç gün sonra, yolda anne ve babasına rastladım. Selamlaştık. Bana, yardımlarımdan dolayı, yeniden teşekkür ettiler. Dibs'in şaşılacak bir hızla geşişmeğe devam ettiğini, çok uyumlu, mutlu bir ocuk olduğunu, diğerkocuklarla çok iyi ilişki kurduğunu söylediler. Üstün ocuklara eğitim veren bir okula gitmekteymiş ve çok da başarlıymış.

Tam o sırada, Dibs bisikletiyle köşeyi döndü. Kızilderili taklidl yaparak bağırıyordu.

Annesi, "Dibs, gel bak burada kim var," diye seslendi. "Bu hanımefendiyi tanıyor musun?"

Dibs süratle yaklaştı. Geniş bir tebessümle, "Selam!" diye bağırdı.

"Selam" Dibs.

Babası "Annen sana bir şey sordu, Dibs," dedi.

"Evet baba duydum. Bana hanımefendiyi tanıyıp tanımadığımı sordu. Elbette tanıyorum. Kendisi benim en yakın arkadaşımıdır."

Baba biraz mahcup olmuş gibiydi. "Ama madem ki anneni duydun, O'nu yanıtlamalıydın."

"Özür dilerim." Gözleri ışıldıyordu.

Baba bana dönerek, "Sizi yeniden gördüğüme sevindim. Şimdi izninizle gitmem gerek," dedi.

Dibs arkasından seslendi. "Siz ve Annem biraz yaya kaldınız. Ben Bn. A. ile daha beş gün önce görüştüm."

Baba kıpkırmızı oldu. Arabasına binip, uzaklaştı.

Anne'nin biraz canı sıkılmıştı. "Böyle konuşma Dibs," dedi. "Hem de neden kendisine gerçek adıyla hitap etmiyorsun. Neden her zaman Bn. A.?"

Dibs yine bisikletine bindi. "Bn. A. işte! Bn. A.! Çok özel bir arkadaş için çok özel bir isim!" diye bağırdı. İtfaiye arabası sesi çıkararak, bisikletiyle yıldırım gibi uzaklaştı.

Evet, Dibs değişmişti. Kendisi olmayı, kendine güvenmeyi ve kendini özgür bırakmayı öğrenmişti. Şimdi huzurlu ve mutluydu. Sonunda, çocuk olabilmişti.

SONUÇ

Dibs'in tümüyle karanlıkta kaldığı kötü zamanları olmuş, ancak bu karanlıktan sıyrılma fırsatını bulmuştu. Sonunda yaşamın sunduğu ışık ve gölgelerle başdebileceğini kendi keşfetmişti.

Delici güneş ışıkları gölgelerle yumuşadığında, yaşam daha çok anlayış ve güzellikle dolar. Ancak, fırtınaları olan ilişkilerin derinliği de daha fazladır. Düş kırıklığı yaratmayan, silkelemeyen, duyguları ayaklandırmayan yaşantılar, pek de renkli ve etkileyici yaşantı sayılamazlar. Belki, güven, inanç ve umudu gözümüzün önünde gerçekleşir görmek, içimizde güçlülüğü, cesaret ve güven duygusunu geliştiriyor.

Her birimiz yaşantı, ilişki, düşünce ve duygularımız sonucu gelişen varlıklarız. Bir yaşamı meydana getiren parçalar nelerse, onların bileşimiyiz.

Dibs'in öyküsünü çok kaydadeğer bulduğumdan, bu çalışmayla ilgili malzemeden kısımları, zaman zaman üniversitede ve mesleki toplantılarda yaptığım konuşmalarda sunuyordum.

Bir gün eski öğrencilerimden birinden bir mektup aldım. Şöyle diyordu: "Bazı şeyleri size yazmadan duramazdım. Sınıftanızdaki yüzlerce yüzden yalnızca biriyim. Ama biliniz ki çok iyi bir kulaktım ben. Şimdi, üniformalı olarak, deniz aşırı ülkelerdeyim. Yakında rayinimi bekliyorum. Geçen akşam, barakada bir konuşma duydum. Evi ve tüm Amerika'yı düşündüm. Söylediklerinizi anımsadım. 'Önemli şeyler, herşeyi unuttuğumuzda aklımızda kalanlardır,' derdiniz. Yaşantılarımız da tabii, dikkatimize yön verirler. İşte geçen akşam orada toplanmış, umutsuz, cesaretsiz, tüm olup bitenin ne anlamı var diye düşünüyorduk ki, birden Dibs çıkageldi. Arkadaşlardan biri Dibs'den söz ediyordu. Bana ne olduğunu düşünebiliyor musunuz? 'Dibs'i sen nereden biliyorsun Allah'ışkına?' dedim. O da anlattı. Aynı sınıftan değil, aynı yıldan değil, hatta aynı üniversiteden bile değildik. Ama Dibs, aynı Dibs'di. Bana bana, hatta yalnız bana da değil tüm arkadaşlara ne kadar ya-

rarı oldu, bilerseniz. İkimiz birlikte diğer arkadaşlara öykünün geri kalan kısmını anlattık. Dibs bizler için tüm değerlerin tutunmak için önce çaba harcadığımız insanca değerlerin bir simgesi olmuştu. Sonunda o arkadaş, 'Dibs de burada olduktan sonra artık sırtımız yere gelmez' dedi.

"Ama beni asıl etkileyen konu şu. Gerçek Dibs -O ne dinamik bir güçlü öyle- nasıl olup da benim bir parçam olmuştu. Sonra öğrenim konusu üzerinde düşündüm. Benim konum yönetim. Psikolojiden pek anlamam. Hatta eminim, bu örnek vakanın pek çok psikolojik yönünü dinlerken kaçırmışım. Ama tüm bunlara karşın, Tanrı şahidim olsun ki, gerçekten бүтүнlenmiş bir insanın ne demek okduğunu hatta bunun da ötesine geçmeyi bana öğreten tek gerçek kişi sınıfta dinleyip, tanıdığım Dibs'di. Şu üç cümleyi asla unutmayacağım: 'Senin istediğin gibi. Benim istediğim gibi. Bizim istediğimiz gibi.' Sannın Dibs yalnızca, hepimizin, dünya çapında, istediğini istiyordu; Kendini değerli hissetmek için bir fırsat, başını dik tutan bir insan olarak kabul edilmek, sayılmak, istenmek fırsatı."

Dibs'in ailesi şehir dışına taşınmış ve onlarla ilişkin kesilmişti. Yıllar geçti. Sonra bir gün, bir arkadaşım, üstün çocuklara özel bir okulun çıkarttığı bir gazeteyi bana gösterdi. Gazetede okul müdür ve öğretmenlerine yazılmış bir mektup vardı. Arkadaşım, Dibs'den haberli değildi. Yalnızca, benim, çocuklara kendilerini açıklama fırsatı verildiğinde, kendi geleceklerini anlayış ve cesaret dolu yaşayacakları yönündeki savımı biliyordu. Bu görüşü kanıtlayan ve çocuklar tarafından yazılmış her türlü materyalle ilgilendiğimden haberliydi. Okul gazetesindeki açık mektubu okudum:

"Bu açık mektubu, bir sınıf arkadaşımı okuldan çıkarılmak istenmesini protesto etmek için yazıyorum. Arkadaşıma gösterilen, katı, anlayış ve duygudan yoksun tavır karşısında utanç duyduğumu açık kalple belirtmek isterim. Sınavlarda kopya çektiği için 'disiplincezası aldığı' konusunda fısıldaşmalar çevreye yayıldı. O ise kopya çekmediğini söylüyor ve ben de arkadaşına inanıyorum. Tarihteki bir olayın yer aldığı zamandan emin olmak istemiş. Tarihteki bir olayın geçerliği an-

cek tarih içinde yer aklığı zamanla birlikte ele alınabileceğine göre, zamanın araştırılması doğal ki gereklidir. Sanıyorum, bazen bizlerin, yaptıklarımızı neden yaptığımızı anlayabilmekte güçlük çekiyorsunuz. İnsan bilgisinden emin olmak için soruşturma yaparsa, bu hata mıdır? Bilgimizden açıkça kuşkuluyusak bu kuşkimuzu bilgisizlik bulutlarıyla örtmenizi mi yeğlersiniz? Gerçekte sınavlardan amaç nedir, önce bunu düşünelim. Sınavlar, öğrenimdeki başarıımızı artırmak için mi veriliyor, yoksa başarmak için çabalayan insanları incitip, utandırıp onlara acı çektiirmek için mi?

"Din, öğretmenlerden biri arkadaşına, gurup önünde, okul Onun için fazla ilerideyse ve eğer bu düzeyi tutturabilmek için kopya çekmek ihtiyacındaysa, başka bir okula gitmesinin kendisi için daha iyi olacağını söyledi. Bu konuşma, kendili hesabına beni çok incitti. Benim okulum, kapısını, oraya gelip bizlerle birlikte olmak isteyenlere açık tutulmıyorsa, ben o okuldan utanırım. Bu dünyada, disiplin sağlama ve gücünü ispatlama gösterilerinden çok daha önemli şeyler var. İncitme, cezalandırma, intikam almanın çok ötesinde şeyler. Cehalet, peşin hüküm ve insanlara eziyet ile, önce siz eğitimciler *sorumlulsunuz*. Eğer arkadaşından kendisine yapılanlar için özür dilenmez, incinen gururu ve kendine saygısı geri dönmeyse, gelecek yıl bu okula gelmemekte kararlıyım.

Sorumluluk alma azmim ve bütün içtenliğimle, saygılar sunarım,

Dibs"

"Şimşli kaç yaşında?" diye sordum.

"Onbeş."

"İlginç bir mektup. Nasıl biri bu?"

"Piril pilir bir çocuk. Çok yaratıcı. Herkesle ve herşeyle ilgili. Son derece duygulu. Gerçek bir lider. Bu sınır tanımayan patlamaya, ilgi duyacağını biliyordum. İnandığı her davada harekete geçiyor. Okul, O'nu kaybetmek istemez. Sanırım önerisini kabul edecekler. Herkese adalet ve eşitlik isteyen bu taze ve korkusuz sözcükleri de dosyalamak istersin herhalde."

"Teşekkür ederim," dedim. "Sorumluluk alma azmim ve bütün içtenliğimde..." Bu sözler benim inancımı da dile getiriyor."

YAZARIN NOTU

Oyunla tedavi seansları sona erdikten bir hafta sonra bir klinik psikologu, Dibs'e Stanford Binet Zeka Testi uyguladı. Dibs bu teste büyük ilgi duydu ve zevkle katıldı. Daha önce hiç görmediği halde, psikologla çok iyi ilişki kurdu. Test sonucu, (I.O.) zeka düzeyi 168 olarak saptandı.

Aynı sırada uygulanan okuma testine göre, okuma düzeyi de yaş ve sınıfının çok ilerisindeydi. Test uygulaması sona erken, Dibs de uygulayıcıya, aslında böyle, hiç nedensiz konudan konuya atlayan okuma parçalarını sevmediğini anlatıyor ve yine de sorulan tüm soruları yanıtlıyordu. Sürekli bir konusu olan ve gerçekten ilgi çeken parçaları yeğlemiştir.

Test sonuçlarına göre, Dibs, olağanüstü üstün ve yeteneklerini etkin biçimde kullanan bir çocuk olarak nitelendi.

Dibs'in anne ve babası, eğer çocukları daha iyi anlamamıza katkısı olacaksa, tüm terapi seanslarının kaydına -ve gerekli gizlemeler yapıldıktan sonra- kayıtların her türlü araştırma, öğretim ve yayın için kullanılmasına izin vermişlerdi.

Bu kitap, bu kayıtlardan meydana gelmiştir. Yalnızca kimlikleri ele verici bilgiler değiştirilmiş ve akıcılığı sağlamak amacıyla ile fazla yinelenen kısımlar elenmiştir. Çocuk Rehberlik Merkezi'nde, Dibs ile tedaviçi arasında yer alan konuşmalar aynen aktarılmıştır. Anne ile yapılan görüşmelerde kayıtlardan alınmış, ancak kimlikleri belirleyici yanları ve Dibs'le doğrudan ilgili olmayıp, kişilerin özel yaşamını ortaya koyan kısımları kitaba alınmamıştır.

Dibs'e ya da annesine ait olmayan hiç bir sözcük eklenmemiştir.

Bir çocuk, fırsat verilirse, açık kalple, doğrudan iletişim kurabilir.

Bir anne, gerçek bir kabul ve saygı görür, eleştirilmeyeceğinden, suçlanmayacağından emin olursa kendini içtenlikle açıklayabilir.